

**EESTI KAITSEVÄE MAAVÄE
LAHINGUTEGEVUSE
ALUSED**

**MAAVÄE OHVITSERIDE JA
STAABITÖÖ
VÄLJAÕPPEJUHEND**

**Teine
parandatud ja täiendatud trükk**

**KAITSEVÄE ÜHENDATUD ÕPPEASUTUSED
TAKTIKA ÕPPETOOL
2010**

EESSÕNA

Käesolev kirjatöö on õppematerjal, mis on mõeldud kasutamiseks nii maa- väeohvitseride ja staabiohvitseride koolitamisel kui ka iseseisva lugemismaterjalina. Kui seadused, määrustikud, eeskirjad ega püsitoimingud sätesta täpsemalt, mil viisil tegutseda, tuleb aluseks võtta siin raamatus kirjeldatud põhimõtted. Lugejalt ei eeldata spetsiifilise taseme kursuse eelnevat läbimist, aga joonistel on kasutatud taktikalisi tingmärke. Õppematerjal on taotluslikult kirjeldav, illustreeriv ja selgitav.

Raamatu eesmärgiks on avardada ja ühtlustada sõjaväelaste arusaami järgmistel teemadel:

- eestikeelsed sõjalised terminid ja erialakeele kasutamine,
- sõjaväelase kutse eripärad,
- sõjategevuse doktrinaalsed alused,
- tegevustsükkel ja väejuhtimine,
- lahingutegevuse, lahinguruumi ja funktsioonide jaotus,
- taktikalised maismaategevused ning
- pataljoni taseme lahingutegevuse planeerimine.

See õppematerjal pole seotud konkreetse lahinguüksuse struktuuriga. Üksikasjalik õpetus pataljoni kasutamiseks erinevates taktikalistes maismaategevustes tuleb koostada eraldi käsiraamatuna. Käesolev materjal ei anna juhiseid üksuse haldamiseks rahuaja tingimustes. See ei ole riigikaitse juhis ega sõjaajaloo õpik. Siinkirjutatu ei pretendeeri lõplike andmete esitamisele. Õppematerjal peab arenema.

Kasutusele on võetud nummerdatud tekstilõigud. Nii on kergem seminarides ja diskussioonide käigus neile viidata, sest iga lõik edastab konkreetse mõttekäigu.

Materjali valmimine polnud ainult autori jõupingutus. Autor tänab nimeiliselt kaasohvitseri, kelle mõttekäike on selles töös kasutatud: Martin Herem, Veiko-Vello Palm, Artur Lillenuurm, Avo Veske, Toomas Möls, Riho Ühtegi ja Toomas Tõniste. Lisaks tänan KVÜÕA ülemat koloneli Aarne Ermust, strateegia õppetooli ülemat PhD Erik Männikut ning taktika dotsenti erukoloneli PhD Markku Iskaniust nõuannete eest. Suure töö õppematerjali tekstiosa lihtsustamises tegi KVÜÕA VÕV Keskuse keeleteimetaja Elo Kuuste. Õppematerjalil kasutatavad terminid on kooskõlastatud sõjanduse ning julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminoloogia komisjoniga.

Autor tänab oma peret, kelle kannatlikkus ja lahkus toetasid tehtud töö koostamist. Soovin edu kõikidele Kaitseväge peredele.

Enno Mõts

major

Taktika õppetooli ülem, KVÜÕA

11.11.2010

SISUKORD

PEATÜKK 1 - Riigikaitse ja sõjaväelase kutse	5
Riigikaitse ja totaalkaitse	5
Sõjaväelase kutse	11
Kaitsevæsisised maailmapildi kujundajad	11
Kaitsevæelase elukutse vastuolulisus	18
Kaitsevæe ohvitseride koostis	21
PEATÜKK 2 - Sõjalise doktriini vajadus ja alused	24
Doktriiniloome	24
Doktriini juurutamine	26
Sõjateadus ja sõjakunst	29
Sõja olemus ja selle tasandid	33
Sõjategevused	38
Raskuskese ja kriitilised haavatavused	43
Vastase käitumise mõjutamine	46
Ründamismeetodid ja -meetmed manööversõjas	48
Lihtsus ja paindlikkus	51
PEATÜKK 3 - Lahinguüksuste juhtimise alused	52
Lahinguüksuste jaotus	52
Lahinguüksuste kombineerimine	54
Lahinguvälja palged	56
Võitlusvõime	58
Kiirusest sõjas ehk VOOT-tükkid	59
Ülesandekeskne juhtimine	62
PEATÜKK 4 - Tegevustükkid ja väejuhtimine	69
Tegevustükkid	69
Ülema roll juhtimisel	76
Staabi funktsioonid tegevuskäsu täitmisel	81
PEATÜKK 5 - Lahinguüksuste rakendamise alused	83
Ilmamaa tegemine	83
Lahinguruumi jaotus	84
Lahingutegevuse maa-alaline jaotus operatsioonialal	87
Funktsiooniline jaotus	90
Lahingu alusfunktsioonid	100
Lahingutegevuse mõjupõhine jaotus	102
PEATÜKK 6 - Taktikalised maismaategevused	105
Taktikaliste maismaategevuste jaotus	105
Taktikaliste tegevuste vaheldumised	106
Pealetungiv tegevus ja selle liigid	107
Pealetungi manöövrimeetodid	110
Pealetungi juhtimismeetmed	111
Rünnaku ülesehitus ja üksuste jaotus	114
Kaitsev tegevus ja selle liigid	121
Kaitsemeeetodid	124

Kaitse juhtimismeetmed	126
Kaitse ülesehitus ja üksuste jaotus	130
Viivituse ülesehitus ja üksuste jaotus	131
PEATÜKK 7 – Kaasnevad tegevused	133
Luure	133
Julgestus	135
Liikumine kontakti	136
Kontakti liikumise meetodid	137
Kontakti liikumise ülesehitus ja üksuste jaotus	139
Kohtumislahing	143
Ühinemine	145
Taandumine	146
Taandumise juhtimismeetmed	147
Taandumise ülesehitus ja üksuste jaotus	148
Eemaldumine	150
Väljavahetamine	151
Väljavahetamise järjekord ja meetodid	153
Väljavahetamise juhtimismeetmed	154
Naastamine	157
Rännak	157
Kolonna ülesehitus ja planeerimise alused	159
Rännaku juhtimismeetmed ja julgestusnõuded	163
Takistuste ületus ja läbimine	166
Ületuse ja läbimise meetodid	167
Vesitakistuse ületuse põhimõtted ja juhtimismeetmed	168
Ületuse ülesehitus ja üksuste jaotus	173
Läbipääsu rajamine	174
PEATÜKK 8 – Lahingutegevuse planeerimise alused	176
Probleemilahenduse mudel	176
Otsustamise tüübid	177
Sõjaväeline otsustusmudel	180
Põhiülesande analüüs	183
Tegurite analüüs	189
PEATÜKK 9 – Tegevusvariantide väljatöötamise alused	203
Oma tegevusvariantide väljatöötamine	203
Tegevusvariantide eristatavused	206
Mõjutatava huviala ja otsustuspunktide planeerimine	211
Tegevusvariantide sisulised analüüsid	213
Sõjamäng	215
Staabikoosolekud	222
PEATÜKK 10 – Lisad	224
Lühendid	224
Plaanid, käsud ja käsuformaat	227
Kutsealane sõnavara	231

PEATÜKK 1 – Riigikaitse ja sõjaväelase kutse

Sissejuhatav peatükk selgitab Eesti riigi sõjategevuseks valmisoleku vajadust ning riigikaitse ja totaalkaitse mõisteid ja põhimõtteid. Peatükk arutleb lühidalt sõjaväelase elukutse üle, püüdes luua terviklikuma käsitluse, milline on riigikaitse maailmavaade ja mis teda motiveerib. Ühtlasi rõhutab käesolev peatükk juhiomaduste arendamise ja hindamise tähtsust ohvitseri väljaõppes.

RIIGIKAITSE JA TOTAALKAITSE

0101. Nüüdisaega iseloomustab riigi kontrolli vähenemine väga mitmetes valdkondades. Erasektori võim ja tähtsus suureneb nii hariduses (erakoolid ja -lasteaiad), tervishoius (erahaiglad) kui ka julgeoleku sfääris (konkureerivad turvafirmad). Järjest enam arenev kommunikatsioonitehnoloogia suurendab muuhulgas üksikisiku võimalusi arvamust avaldada ning riigi sõnum jääb üheks paljude seas. Sellises olukorras on riiklik seisukoht vähemuses ning rahvas ja riik võivad võõranduda. Selle äärmuslikem näide on olukord, kus eiratakse sea-dusi, riigisüsteeme kasutatakse erahuvide eesmärgil ja tekivad lagunevad riigid. Viimased on suureks ohuks kogu maailmale, sest kui riiklik relvaarsenal teenib erasfääri huve, võib see endaga kaasa tuua sõdu, millel puudub keskne poliitiline agenda ning mis ei hooli moraalsetest normidest.
0102. Arusaam, et sõda on riigi monopol ning kogu rahva ettevõtmine, sai alguse 17. sajandi keskel. Enne seda, alates 14. sajandi teisest poolest, oli palgasõdurite üksuste kasutamine laialdaselt levinud ning tihti pidasid sõdu hoopis erasektori äri korporatsioonid. Ka Euroopa ajaloos on olnud aegu, mil riiklike institutsioonide nõrkus või riiklik killustatus tõi kaasa kohalike sõjapealike valitsemise, eraarmeede ja ihukaitsealkade tekke, teisisõnu sõdimise üksikisiku huvidest lähtuvalt. Sellise „omakasu-sõja“ ohjamiseks ning korra tagamiseks riigid loodigi. Tänapäeva arenenud, tugeva keskvoimuga riikides allub sõjaline jõud poliitilisele kontrollile, ent samas tegutseb ka sõjandusega seotud eraettevõtteid. Suuremate sõdade pidamisel toimib endiselt riikide monopol, kuid väiksemaid operatsioone nn lagunened (lagunevates) riikides on sõjandusega seotud eraettevõtted läbi viinud iseseisvalt. Riikliku poliitika elluviimiseks kriisipiirkondades on selliseid ettevõtteid kasutanud ka arenenud riigid.
0103. Anarhia ja igamehesõja vältimiseks on vaja tagada riigi kontroll selle relvajõudude ja -arsenali üle. On vaja analüüsi ja hinnanguid, et arendada riigikaitset ja mobiliseerida ressursse tänapäeva tingimustes. Riigikaitse ülesehitus peab vastama kaasaegsele maailmale, vanade mallide lihtsast ülevõtmisest ei piisa. Kaitsevägi ja oma riigi

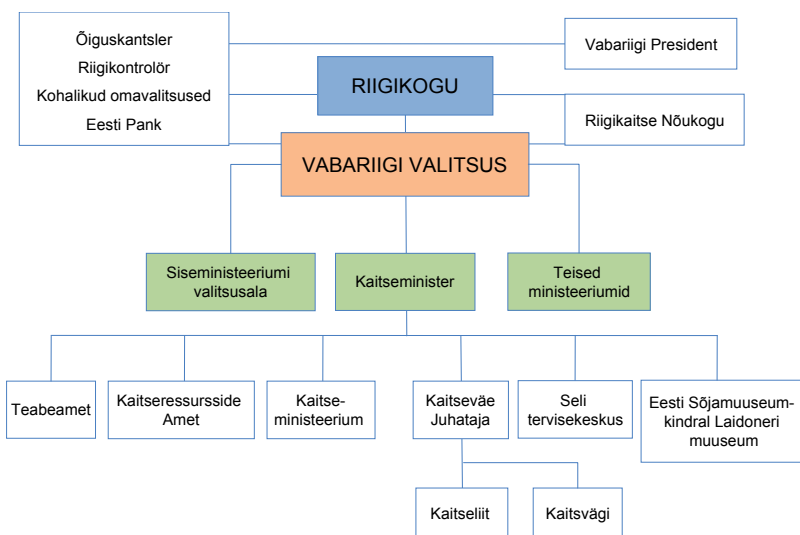
kaitse peavad olema iga kodaniku südameasi. Väikeriigile on sõjavägi eelkõige abivahend hädaolukorras. Kaitsevägi peab aitama riigi poliitilist tahet läbi suruda olukorras, kus muud vahendid poliitika elluviimiseks ei ole andnud tulemusi. Kaitsevägi annab usutavuse riigikaitsele.

0104. Alates eelmise aastatuhande algusest on Läänemere piirkond olnud iga sajandi vältel ühel või teisel moel sõjakeerises. Üle 800 aasta on möödunud esimesest liivlaste ristimisest.¹ Selle aja jooksul on sõditud tervelt 173 aastat ning Eesti alad on seda pidevalt tunda saanud. Eestit on rünnatud igast ilmakaarest. Enamik lähemaid või kaugemaid naabreid on ühel või teisel ajahetkel Eestit kasutanud sõjatandrina. Nad on võidelnud nii põliselanike kui teiste sissetungijatega, et siinseid maid enda valdusesse saada. Rahuajad on vaheldunud kurjemate aegadega juba aastasadu ning tänase päevani kestev mõnikümmend aastat rahuaega on ajaloolises kontekstis tühise pikkusega.
0105. Eestlased on aegade jooksul oma vabaduse eest võidelnud küll oma, küll võõras väes. Omamoodi tähenduslikuks võib lugeda, et võimaluse esimese Eesti Vabariigi tekkeks löid I maailmasõja loodud olud ning et eestlased pidid otseselt selle eest võitlema. Vabadussõjas, ainsas Eesti riigi ja rahva enda sõjas, löi arvult väiksem Eesti Kaitsevägi suuremaid ja tugevamaid vaenlase hulkasid. See sai võimalikuks tänu paljudele asjaoludele, milleks olid näiteks sõdurite vahvus ja visadus, parem väljaõpe, varasem sõjakogemus ja liitlaste mitmekülgne abi. Kindlasti tuleb aga toonitada selle võidu alust: ühtekuuluvustunnet ja võitluse eesmärgi ühest mõistmist.
0106. Esivanemaid ähvardanud ohud olid teistsugused kui need, mis varitsevad tänapäeva maailmas. Kaasaegses maailmas tegutsevad radikaalsed ja poolsõjalised organisatsioonid, kes ei esinda ühtegi riiki ega vali vahendeid oma sõnumite läkitamiseks avalikkusele. Nüüdisaegses maailmas on üksikisikul juurdepääs vahenditele, millega esitada ähvardav väljakutse riigile. Oluliselt on vähenenud tavasõjapidamine. Selle asemele on tulnud madala intensiivsusega lahingu-tegevus, kus tõhususe tagamine ei ole saavutatav ainult sõjalise tegevusega – tähtis on militaar- ja tsiviilinstiitutsioonide vaheline kohalik ja ka rahvusvaheline koostöö.
0107. Eesti riigi idanaaber on näidanud oma otsustuskindlust sõjalisteks aktsioonideks. Vajadusest ennast suurriigina kehtestada on me idanaaber valmis eirama ka rahvusvahelist õigust. Arvestades Eesti riigi okupantiderohket ajalugu ning 2008.a. augusti sündmusi Georgias, peab Eesti Kaitsevägi püsivalt arendama oma suutlikkust kaitsta riigi iseseisvust ja territoriaalset lahutamatust.

---

1 Aastal 1189.

0108. Kommunikatsioonitehnoloogia on hüppeliselt edasi arenenud. Teave kohalikust argitegevustest võib jõuda rahvusvaheliste teabeagentuuride (ja ka suhtlusportaalide) vahendusel maailma eri paikadesse vaid minutitega. Sõjalistel operatsioonidel on hakatud rõhku panema sellele, et rahvusliku missiooni eesmärgi teataks igal sõjapidamistasandil. Ka noorem- ja allohvitserid peavad olema teadlikud, kuidas nende teod mõjutavad riigi mainet. Kui sõduri tegu taktikalises üksuses saab avaliku tähelepanu osaliseks, siis muutub selle tähendus strateegiliseks. Sõjaväes nimetatakse sellist lokaalse teo tagajärje kasvufekti terminiga „strateegiline kapral”. Igapäevatöös tuleb selgitada riigikaitse ja sõjapidamise eesmärgi ning edastada nii liitlastele kui vaenlastele ühtne sõnum valmisolekust võidelda rahva alalhoiu nimel.
0109. Riigikaitse ei ole masin, mis aktiveerub sõjaolukorra kehtestamisel – see ei sisalda endas vaid sõjalisi tegevusi ja relvajõude. Riigikaitse on üleriigiline süsteem. See on riikluse selgroog, mis kehtestab riigi loomisega ja ühendab erinevad institutsioonid ühtseks tervikuks.

Pilt 1. Riigikaitse ülesehitus ja vastutusala²

0110. **Eesti riigikaitse eesmärk** on säilitada riigi iseseisvus ja sõltumatus, riigi maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkus, põhiseaduslik kord ning rahva turvalisus. Riigikaitse eesmärkide saavutamiseks rakendatakse seaduses sätestatud alustel ja korras totaalkaitse põhimõttel kogu rahvas ning rahva ja riigi jõuallikad. Eesti Vabariik arendab riigikaitse eesmärkide saavutamise

2 Kaitseministeeriumi kodulehekül, detsember 2009.

seks rahvusvahelist koostööd ning võib ühineda sõjalistel ja kaitse eesmärkidel sõlmitud lepete ja liitudega.³

Eesti riigi kaitsekavand on ametlikult üles ehitatud kahele tugisambale. Need on 1) totaalkaitse ja 2) NATO liikmelisus.

0111. **Totaalkaitse** rakendamisel tuleb mõista sellega kaasnevaid ohte. Infosõda võib totaalkaitset "tituleerida" totaalse sõjapidamise⁴ järgijaks. Selliste süüdistuse varjus on agressoril aga võimalik rahvusvahelist õigust rikkudes hävitada nii mittesõjalisi objekte kui ka ühiskonnaliikmeid. Eestis rakendatav totaalkaitse on loomult suunatud enesekaitsele, mitte vastase füüsilisele hävitamisele. See ei ole kindlasti traditsioonilisest totaalsõjast tulenev lähenemine. Seega tuleb alati rõhutada, et Eesti riigikaitse on üles ehitatud enesekaitseks ega pole suunatud ühegi teise riigi vastu.
0112. Eesti riik on valinud oma sõjalise võime väljenduseks reservarmee, mis rajaneb ajateenistuskohustusel. Paljudes riikides on üleriigiline ajateenistuse nõue hakanud kaduma. Põhjuseks nimetatakse muuhulgas Nõukogude Liidu lagunemist, tuumasõja kartusel baseeruvat rahu, globaliseeruvat turumajandust ja sellest tulenevat üksteisest sõltuvust ning demokraatia levikut. Samuti tuuakse põhjuseks kollektiivkaitse põhimõtet, milles oma osa on ka ajateenistusel põhineva armee välisriigis rakendamise konstitutsioonilistel piirangutel.⁵ Ka Eestis on kutsealuste osalus ajateenistuses väiksem kui tegelik kandidaatide arv. Ometi on reservarmee kui totaalkaitse osa väikerahvale põhimõtteline valik – see on osa sõnumist, et heidutada vastast.
0113. Üleriigiline kohustuslik ajateenistus on vaid väike osa totaalkaitsest, seepärast ei saa ka täielikult võrrelda professionaalse armee ja reservarmee kasutamise plusse ja miinuseid. Ühtlasi tuleb meeles pidada, et kuna väikeriigil on kasutada ainult piiratud ressursid, on arvestatava sõjalise võime tekitamine aeganõudev protsess.
0114. **NATO liikmelisus** tähendab, et Eesti ongi NATO. Eesti riik panustab NATO operatsioonidesse võrdväärse partnerina ja Eesti sõjameeste oskused ning vaprus on pälvinud tunnustust. Eesti Kaitseväge kohus on seista selle eest, et riigi sõjaline enesekaitse oleks tugev. See tuleb kasuks nii esmasele kaitsele kui ka välise abi saamisel – toetatakse neid, kes iseennast kaitsevad. NATO toetus peab saabuma õigel ajal, see peab olema ennetav. NATO toetus varustuse, relvastuse, poliitilise surve, rahalise abi või liitlasriikide väeüksuste näol peab saabuma siia enne, kui vaenlase tankid piiri ületavad. See tähendab, et Eesti

3 Väljavõte rahuaja riigikaitse seadusest

4 Totaalsõja eesmärk on vastase füüsilise hävitamine vahendeid valimata. Totaalsõjas rakendatakse kogu riigi ressursid sõjapidamise teenistusse.

5 Mõnes riigis ei luba põhiseadus kasutada ajateenijaid sõjalistel operatsioonidel väljaspool riigi piire.

riik peab suutma varakult välja selgitada, kui seda ähvardab kallaletungioht ning poliitiline tasand peab aktiveerima sõjalise kaitsekavandi mõlemad tugisambad üheaegselt.

0115. Riigikaitse ülesehitamisel on ülioluline järjekindlus. Strateegiliste suundade ja väevõimete arendusprioriteetide muutmine takistab oluliselt arengut. Riigikaitse ja väevõimete arendamine võtab aastakümneid. Väikeriigile on totaalkaitse oma olemuselt kõige tõhusam viis jõudude mobiliseerimiseks. See kaitsekavand ei ole midagi iganenut, ajast ja arust. Vastupidi, Eesti riigi kaitsekavand on uus ja innovatiivne, ühendades nii sise- kui ka välisriikide jõud.
0116. Formaalselt koosneb totaalkaitse viiest komponendist: 1) psühholoogiline kaitse ja valmisolek, 2) sõjaline kaitse ja valmisolek, 3) tsiviilkaitse, 4) majanduslik kaitse ning 5) tsiviilvalmidus. Psühholoogiline aspekt on riigikaitstes esmase tähtsusega, sest kui puudub tahe end kaitsta, ei ole ka riigikaitset.
0117. **Psühholoogilist valmisolekut** kujundab ühiskond tervikuna. Pole oluline, millise võimaliku üleoleku tagavad tehnilised vahendid ja varustus. Need ei ole väärt midagi, kui inimene pole motiveeritud neid kasutama. Kodanike motiveerimine riigikaitseks ei ainult Kaitseväe ülesanne. Fraas „mine sõjaväkke, seal saad meheks“ on pigem ajaloolis-tseremoniaalne ning tänapäeva kontekstis väga ühekülgne lähenemine. Meestetegu vajab mitmetasandilist ja kõikehõlmavat lähenemist ja seda pakub vaid totaalkaitse idee, sest sellesse kaasatakse ka tsiviilsfäär. Ka kaadrikaitsevälased on lõppeks riigikodanikud. Kõik Eesti riigi kodanikuks olemisega kaasnevad hüved, alustades lasteaia kohtade saadavusest ning lõpetades pensionipõlve kindlustustega, aitavad suurendada veendumust, et riik väärib kaitsmist. Ühiskonna elulaad ja selles väärtustatavad asjad peavad ka indiviidi hinnangul väärima kaitsmist. Kaitseväe ohvitseri vahetu roll on eelkõige olla pädev juht lahingutegevuse planeerimisel ja juhtimisel.
0118. **Sõjaline kaitse** põhineb Eestis territoriaalkaitse põhimõttel. Kaitse eesmärk on tagada riigi territoriaalne terviklikkus ja suveräänsus ning ühiskonna vaba areng. Eesti territoorium on jagatud kaitseringkondadeks ning territoriaalsusest lähtuvalt rakendatakse ka Kaitseliidu üksusi. Sõja ajal on Kaitseväe juhi alluvuses ka siseministeriumi sõjaväestatud üksused. Kaitsevägi jaguneb maa-, mere- ja õhuväeks.
0119. **Tsiviilkaitse** eesmärk on minimeerida kõikvõimalike katastroofide ja sõjategevuse mõju elanikkonnale ning likvideerida nende tagajärgi. Tsiviilkaitse peab tagama riigi valitsemise, avaliku korra säilimise, kaitsevõime toimimise ning elanike kaitse hädaolukordades ja sõjaajal.

0120. **Majanduslik kaitse** peab tagama kriisivarude loomise ning majanduse elutähtsate sektorite toimimise hädaolukordades ning sõjaajal. Euroopa Liit nõuab igalt riigilt teatud varude loomist (nt kütusevaru 90 päevaks). Kuid on riike, kus mitmesugused kriisivarud võimaldavad riigil toimida kauemgi. Sõjaolukorras mobiliseeritakse ja rakendatakse riigis olev tööstus- ning ettevõtluspotentsiaal (vastavalt vajadusele) riigikaitseliste tegevuste tugevdamiseks.
0121. **Tsiviilvalmidus** tähendab nii kriisiks valmistumiseks kui ka selle ajal kasutatavaid meetmeid. Selline valmidus peab tagama ühiskonna toimimise pikaajalise kriisi tingimustes. Tsiviilvalmiduse raames valmistatakse kriisi- ja sõjaajaks ette ning rakendatakse: vajalikud meditsiini- ja sotsiaalabisüsteemid, riigi transpordi- ja teedevõrgu ning kommunikatsioonisüsteemid, riigikaitse ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks vajalikud finantsvahendid.
0122. Kui riigi poliitika on ründav, ekspansionistlik või ennetav, viiakse relvajõud välisriigi territooriumile. Sellise poliitikaga riigid on eeliseisus, sest enamasti saavad nad enesele lubada võimalust valida nii sõjategevuse kohta kui ka aega. Nad saavad valmistada oma armee ette just sobilikult sõdimiseks eeldatava vastase vastu. Aga ka mitte-agressiivsed riigid võivad sattuda konfliktidesse väljaspool enda territooriumi, kui nad on sõlminud liitlastega vastavad lepingud ning võtnud endale seega teatud kohustused.
- Kui riigi poliitika on pigem kaitsev, vältiv ja heidutav, rakendatakse relvajõude enamasti ennekõike omal territooriumil ja omariikluse kaitseks. Kui aga viimasel juhul on riik sunnitud relvajõude kasutama, on see tegelikult märk riikliku poliitika ebatõhususest või läbikukkumisest, sest konflikti või kriisi vältimine militaarse sekkumise ta on ebaõnnestunud.
0123. Kui konflikti üks osapool on kindlalt otsustanud kakelda, jääb teisel üle kas vastu lüüa või põgeneda. Riigil aga ei ole võimalik põgeneda, sest riik tähendab ka territooriumi ja rahvast. Põgenemine võrduks alistumisega ja oleks riiklusest loobumine selle senisel kujul. Eestil on selline kogemus 1939. aastast olemas: vastupanust loobumine ei säästnud ei Eesti territooriumit ega rahvast, riik hävitati. Ajalooline kogemus näitab seega, et arukas on näidata igale võimalikule agressorile meie valmidust ja tahet otsustavalt vastu lüüa. Sõjaline vastuhakk agressorile kergendab hiljem riikluse taastamist. Demokraatliku riigi relvajõudude poliitilisel kontrollimisel on eelnevast lähtuvalt veel üks takk – vastutus relvajõudude valmisoleku eest. Ükskõik, kas riigi poliitika on ründava või kaitsva iseloomuga, relvajõud peavad olema valmis riigi poliitiliste eesmärkide saavutamiseks asuma täitma oma ülesandeid. Seega peavad väed olema nõutaval tasemel va-

rustatud ja välja õpetatud, et vabariigi valitsus saaks neile loota. Kui Kaitsevägele pole eraldatud piisavalt vahendeid usutava riigikaitse loomiseks, on poliitikud valesti mõistnud Kaitseväge rolli riigis. Kui vahendeid on eraldatud piisavalt, kuid sõjaväelaste võim neid tõhusalt kasutada on piiratud, on poliitikud valesti mõistnud enda rolli poliitilise kontrolli teostajatena.

SÕJAVÄELASE KUTSE

0124. Riiklik sõltumatus vajab kaitset ja inimesi, kes selle kaitsmise oma tööks valivad. Nagu konfliktid ja sõjad on elu osa, on seda ka sõjaväelase elukutse. Inimesed ei teadvusta endale sageli täielikult, milline on nende maailmapilt ja kuidas nad tajuvad ümbritsevat keskkonda. Totaalkaitse idee rakendamiseks on aga tähtis, et nii sõjaväelased kui ka ühiskond mõistaksid sõjaväelase elukutse sisu, rolli ja tähendust ehk seda, mis neid sisimas motiveerib.
0125. Eestimaal on läbi ajaloo valitsenud pikalt võõras võim. Eesti riik tekkis alles 20. sajandi alguses ja sel puudub pikk militaartraditsioon. Eestlased on küll sõdinud korduvalt ja südikalt alates juba 13. sajandist, aga iseolemise vähesus pole loonud selget eesti sõdalase kuvandit. Eestlaste meeolekindlus ja kaasaja diplomaatia on eeskujuks kogu maailmale. Vabariigi loomine ja taasiseseisvumine on suurepärase näide eestlaste sihikindlusest, koostööst ja rahumeelsusest. Poliitiline tahe riikliku sõltumatust säilitada on tugev ja Eesti Kaitseväge on selle valvaja.
0126. Eesti kaitseväelased osalevad ka täna sõjategevuses. Sellise igipõlise elukutse esindajad moodustavad sotsiaalse grupi oma käitumistavadega, mis tulenevad kultuurikontekstist lähtuvatest sotsiaalsetest regulatsioonidest. Nende tavade mõistmine üksiktasandil loob Kaitseväesiseselt pinna, mille alusel saab asutuse väga eripalgelisi funktsioone täitvatest kaadrikaitseväelastest ja ametnikest ühtne vennaskond, kes lõppeks teenib sama eesmärki.

KAITSEVÄESISESED MAAILMAPILDI KUJUNDAJAD.

0127. Iga kaitseväelane peab teadvustama tegureid, mis teda kui isiksust teenistuses mõjutavad. Inimeste isiklik maailmapilt kujundab suuresti tema käitumise. Elukutseline sõjaväelane peab teadlikult arendama enese professionaalsust ja isikuomadusi, et olla parem juht oma järgijatele, parem ülem oma üksusele. Sõda peavad ju inimesed. Maailmapilt on indiviidi tunnetustegevust reguleeriv maailmavaatelistele tõekspidamiste süsteem. Selle lähteks on üksikisiku vaatepunkt, aga kaudse mõjutajana ka kaasaegne ühiskond. Eesti kaitseväelase elukutset iseloomustavad mitmed mõjutegurid nagu:

1) surmavirve,	8) määrustikupärasus,
2) organisatsiooni suletus,	9) inglise keel,
3) kihistatus,	10) tsiviilkontroll,
4) meestekeskus,	11) apoliitilisus,
5) majanduslik stabiilsus,	12) füüsiline treenitus,
6) vertikaalne mobiilsus,	13) anonüümsuse keeld,
7) horisontaalne mobiilsus,	14) juhi, pedagoogi ja kasvataja funktsioon.

Tabel 1. Kaitseväekeskonna mõjutegurid

0128. **Surmavirve.** Oma elu kaalulepanek eeldab vaprust, suuremeelsust, tugevat kohusetunnet ja ohvrimeelsust. Selles peitub suhtumine elusurma tsükliksse, mis ei järgi ainult materialistlikku maailmavaadet. Kaitsevaelased on riigiteenistujad, kelle elukutse näeb ette relvaga riigi suveräänsuse ja selle kodanike kaitsmist. See on elukutse, mis nõuab tegutsemist olukordades, kuhu keskmine riigikodanik püüab mitte kunagi sattuda. Tavateenistuses surmaohule eriti ei mõelda. Kuid selle elukutse valinud inimene peab endale teadvustama, et see on ainuke elukutse, mille kõik esindajad peavad arvestama enda võimaliku surmaga tööülesannete täitmisel. NATO liikmena on Eesti täna aktiivselt seotud mitme sõjalise välisoperatsiooniga. Kutselisele kaitsevaelasele on missioonile minek kohustuslik ning on üldteada, et osa sinna läinutest ei ole naasnud elusana. Teisalt peavad kaitsevaelased arvesse võtma ka seda, et oma ametiülesannete edukal teostamisel võivad nad suure tõenäosusega olla sunnitud tapma. Ei politseiniku, vangivalvuri ega riigikogu esimehe põhiülesanne ole teise inimese elu võtmine, samas on kaitsevaelase ülesande täitmine lahingus sellest tihti otseselt tulenev.
0129. **Organisatsiooni suletus.** Süsteemisisesus loob soodsad tingimused siseringi tekkeks, kus võivad kujuneda väliskeskonnast erinevad tavad, reeglid ja arusaamad. Kaitsevägi on suhteliselt kinnine organisatsioon ja seda eelkõige just lävimisel teiste sotsiaalsete gruppide ja kihtidega. Kaitsevaelane täidab oma argiülesandeid piiratud sissepääsuga territooriumil ning suhtleb sealjuures eelkõige teiste vormikandjatega. Kaitsevaelaste kantav ühtne riietusvorm suurendab grupikuuluvust ning eristab ja ühtlasi eraldab neid teistest ühiskonna liikmetest.
0130. Isoleeritust ühiskonnast soodustab asjaolu, et kaitsevaelase elukutse omandamiseks õpitakse sõjaväelise sisekorra ja väljaõppekorraldusega koolides, mis on eraldatud ühiskonna teistest üliõpilastest. See tingib olukorra, kus õppurite tutvusringkond ja sõbrad on suuremas

osas samuti kaitseväelastest teenistujad. Pealegi on õpe valdavalt süsteemisene (kaitseväelasi õpetavad teised kaitseväelased) ning Eesti riigis pole konkureerivaid riigikaitselisi õppeasutusi.⁶ Suletust võimendab ka seadusega sätestatud piirang, mis keelab kaitseväelasel eraettevõtlusega tegeleda ja äriühingu juhtorganisse kuuluda.

0131. **Kihistatus.** Süsteemi range hierarhilisus mõjutab indiviidi maailma-vaadet. Kaitseväelastel on omamoodi kastsüsteem, mille formaalne jaotus ülevalt alla on: ohvitserid, allohvitserid ja sõdurid. See hierarhia jaguneb omakorda alakihideks, mis moodustuvad erinevatest auastmetest.

ÜLDKIHID	ALAKIHID	AUASTMED
OHVITSERID	Kõrgemad ohvitserid	Kindral
		Kindralleitnant
		Kindralmajor
		Brigaadikindral
	Vanemohvitserid	Kolonel
		Kolonelleitnant
		Major
	Nooremohvitserid	Kapten
		Leitnant
		Nooremleitnant
ALLOHVITSERID	Vanemallohvitserid	Ülemveebel
		Staabiveebel
		Vanemveebel
		Veebel
		Nooremveebel
	Nooremallohvitserid	Vanemseersant
		Seersant
		Noormeseersant
SÕDURID		Kapral
		Reamees

Tabel 2. Eesti kaitseväelaste formaalne kihistatus

0132. Allohvitser ei saa reeglina ohvitseriks. Nende karjääre võib lugeda n-õ paralleelseteks radadeks, kuid sealjuures on viimane kõrgemal positsioonil. See tuleneb ülesannete spetsiifikast ja vastutusest ning avaldab ka vahetut mõju majandusliku sissetulekule. Ohvitserid

⁶ Nii allohvitserideks kui ohvitserideks õpitakse Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes.

teenivad rohkem kui teised Kaitseväe nn klassid. Kaitseväes ei ole pärandatavat positsiooni. Oma „pagunid“ tuleb välja teenida, aga praktikas avaldub see põhimõtteliselt ka haridusteel – ohvitseri amet tähendab kõrgharidust ning allohvitseri amet tähendab kutseharidust. Samas on staatuslik regulatsioon Kaitseväes säilitanud arhailise ja konservatiivse ülema-alluva suhte ning kehtestanud selle käsu korras. Elukutseline kaitsevaelane on oma igapäevatoos väga range käsuahela lüli. Eesti Kaitseväe sisemäärustik nõuab teenistusalase käsu vastuvaidlematut täitmist⁷, aga alluvussuhe jätkub ka teenistusvälisel ajal.⁸ Siinjuures pole oluline, mida alluv ülemast arvab. Staatuslik kihistatus Kaitseväes on kallutatud ohvitseride kasuks.

0133. Sotsiaalsel staatust esindab ka väeliigiline ning sealt omakorda relvalliigiline kuuluvus, sest need moodustavad üksteist eristavad kommuunid. Analoogsed sotsiaalsed staatusgrupid tekivad tänu erinevatele väljaõppepataljonidele, mis kuuluvad ühte riiklikku asutusse (s.o Kaitsevägi), aga on sealjuures kõik oma üksuse kesksed. Nii võib ühel ohvitseril olla mitu staatuslikku rolli: kogu ühiskonna tasandil kuulub ta Kaitseväkke, selles omakorda näiteks maaväkke, maaväes aga näiteks Lõuna Kaitseringkonda, milles ta on omakorda Kuperjanovi pataljoni liige (on kuperjanovlane).
0134. **Meestekesksus.** Suhtlusringi meestekesksus võib mõjutada suhtumist soorollidesse. Kaitseväes on ka naisterahvaid, aga tavaliselt töötavad nad toitlustus-, meditsiini-, lao- ja sideteenistuse valdkondades, jäädes rohkem n-ö teenindajateks.
0135. **Majanduslik stabiilsus.** Selle eelduseks on püsiv sissetulek, mis kaatab füsioloogilised vajadused, loob kindlustunde ja turvalisuse ning võimaldab tegeleda inimeste kõrgemate vajadustega, nagu kuuluvus, tunnustus ja eneseteostus. Eesti Vabariigi elukutselistel kaitsevaelastel on stabiilne sissetulek, mis on küll keskpärane, kui see-eest püsiv. See võimaldab kaitsevaelastel tegeleda isiklike huvidega ja suunata mõttekäike ka teemadele, mis ei puuduta ainult n-ö leiva hinda.
0136. **Vertikaalne mobiilsus** on liikumine kõrgemale või madalamale ühiskondlikule positsioonile või staatusele (nt auastmes ülendamine). Kaitsevaelasi iseloomustab põlvkonnasisene kõrge sotsiaalne vertikaalne mobiilsus, mille tingib staažist lähtuv ülendamise põhimõte. Klassisisene tõus karjääriredelil on osa teenistusest, aga liikumine Kaitseväe sotsiaalsete kihtide vahel on reeglina harv, kuna seda ei soosi praktilised põhjused.⁹

7 Kaitsevaelane on kohustatud vastuvaidlematult täitma kõik otseste ülemate teenistusala- sed käsud, välja arvatud käsud, mis nõuavad selle saajalt Eesti Vabariigi seaduse ja teiste õigusaktide alusel karistatava teo toimepanemist.

8 Kõrgemas auastmes kaitsevaelane jääb ülemaks või kõrgemas auastmes kaitsevaelaseks igal ajal ja kohal, hoolimata sellest, kas ta kannab vormisriietust või mitte.

9 Allohvitserist ümberõppimine ohvitseriks vähendab konkureerimisvõimalusi, kuna ollakse

0137. Alanev mobiilsus (liikumine madalamale ametikohtale) on Kaitseväes üliharv, kuna süsteemi hierarhiline struktuur ei sõltu ühiskonnas aset leidvatest muudatustest, vaid on otseselt seotud teenistuja distsiplinaarkaristamisega. Inimese määramine madalamale ametikohale on Kaitseväes üks rangemaid karistamise liike ning selle rakendamisele eelnevad kergemad karistused. Madalama tasandi ametikohale üle viimine on lubatud vaid kuni üheks aastaks, misjärel võib teenistujat edutada jällegi üldises korras.¹⁰
0138. Isiku ametikoht Kaitseväes ei tulene tema päritolust. See soodustab karjääritõusu sõltumist indiviidi tegelikest oskustest ja suutlikkusest. Samas on aastme ülendamine Kaitseväes vältimatu, kui formaalsed nõuded, st aastmeks vajalik vanus ja haridus, on täidetud. Inimese iseloomuomadused ja andekus mängivad seejuures väiksemat rolli. Need samad formaalsed nõuded võivad hoopis takistada üliandekate edenemist.
0139. Vabale ametikohale kandideerijad ei erine tihti üksteisest formaalselt kuidagi – nende haridustee, teenistuskogemus, auaste ning staaž on võrdsed. Valikut võiks mõjutada kandidaatide kombed, suhtlemisoskus ja haritus ehk teisisõnu, kultuuriline kapital, aga see eeldaks süsteemisest vaba konkurssi. Ent Kaitseväes on vakantsetele ametikohtadele kandideerimine takistatud mitmel moel. Vakantsist ei tarvitseta teada ja kõigil soovijatel ei lubata või mõni ei julge kandideerida. See on organisatsiooni suletuse pahupool.
0140. Kaitseväe struktuur on püramiidse ülesehitusega. Kõrgemaid ametikohti on vähem. Arvestades struktuuri ülemiste kihtide ametikohtade hüvesid, vastutust ning koostöö vajalikkuse tähtsust, suureneb valiku tegemisel isiklike suhete tähtsus. Edutatakse eelkõige inimesi, keda tuntakse rohkem, kuna nendega on ka koostöö lihtsam. Ametikohale ülendamisest mõjutab Kaitseväes suuresti tutvusvõrgustik ehk sotsiaalne kapital.
0141. **Horisontaalne mobiilsus** on liikumine ühelt positsioonilt samal tasemel asetsevale teisele positsioonile ilma, et see muudaks isiku staatusi. Horisontaalne mobiilsus on avatud ühiskonna tunnusmärk, mis loob vaba konkurentsi ja tõstab kvaliteeti. Kaitseväes see nii ei toimi. Kaitseväes on see kehtestatud hoopis kohustusliku süsteemisese rotatsioonina¹¹, mille käigus ei muutu inimese ülesanded, vastutus ega töö iseloom. Samas muutub nii geograafiline asukoht kui ka töövälised sotsiaalsed tingimused (nt liikumine Tartust Jõhvi). Kaitseväe horisontaalset mobiilsust iseloomustab kohustuslik osalemine sõja-

---

teistest ealiselt vanem.

10 Väljavõte Kaitseväe distsiplinaarmäärustikust.

11 Kaadrikaitsevaelane peaks roteerima samatasemelisele töökohale 3–5 aasta jooksul.

listel välisoperatsioonidel. Selline sotsiaalne ebastabiilsus võib mõjutada suhteid perekonna ja lähedastega ning kujundada vastavalt maailmavaadet.

0142. **Määrustikupärasus.** Nii teenistuses kui teenistusvälisel ajal keh tiv käitumisreeglitlik avaldab mõju isikule ja kujundab tema suhet ümbritsevasse. Eesti kaitseväelaste omavahelise suhtlemise aluseks on määrustikku järgiv käitumine. Selle regulatsiooni aluseks on 1931. aasta määrustik. Asutuse siseregulatsiooni korraldava põhidokumen di ajalooline järjepidevus süvendab liikmete kokkukuuluvustunnet. Määrustik sätestab alluvussuhte ja nõuab viisakust, aupaklikkust ning alluva-ülema üksteise teietamist. See pealtnäha formaalne ja range alluvussuhe on nüüdisajal saanud aga täienduse vastastikuse usalduse nõude kujul. Usaldust tuleb teadlikult luua. Käs u andmisel peab ülem selgelt esitama nõutava tegevuse eesmärgi, täpse ülesande ja täitmise tähtaja, sealjuures peab ta tagama ressursside olemasolu (pädevus, vahendid ja aeg). Teisalt ei määratle ülem käsutäitmise viisi, see jääb alluva valida. Alluval on tegevusvabadus ja kohustus leida kohane viis käs u täitmiseks. Määrustiku järgmine nõuab osapoolte funktsioonide ja kohustuste vastastikust mõistmist ning rol lijaotuste austamist. Ülem vastutab oma käskude sisu eest ja alluv vastutab käsutäitmise viisi eest. Nad ei tohi teineteises kahelda, vaid peavad tõstma enese professionaalsust.
0143. **Ingliskeelsus.** Keelel on suur mõju inimese tunnetusmaailmale.¹² Lisaks eesti keele mõjusfäärile tegutseb kaadrikaitseväelane tihti ka võõrkeelses keskkonnas. Eesti sõjandusterminite päritolukeeleks on valdavalt inglise keel. Samuti on inglise keel ametlikuks suhtluskee leks sõjalistel välisoperatsioonidel, kus Eesti riik osaleb. Võõrkeele valdamine ületab keelebarjääri ja avab ukse teise maailma, kus on teised komb ed ja suhted.
0144. **Tsiviilkontroll.** Kaitseväelane peab alluma tsiviilkontrollile. See põ himõte pole uus. Kakskümmend kuus sajandit tagasi konstateeris Sun Zi, et väejuht peab järgima oma keisri (poliitilise võimu) suuni seid, kuid omama tegevusvabadust¹³, et keskenduda keisri määratud strateegilise eesmärgi saavutamisele. Carl von Clausewitz rõhutas, et sõja käigus peab riigi poliitiline ja sõjaline juhtkond tihedalt kä sikäes töötama, et jälgida ja hinnata püstitatud sõjaliste eesmärkide täitmist ning kavandada meetmeid nende saavutamiseks või hoopis sõja lõpetamiseks. Totaalsõdade ajastut analüüsinud sõõr Basil Lid del Hart järeldas, et tsiviilkontroll on vajalik totaalse kurnamissõja ohjamiseks.

¹² Eesti keele mõju on uurinud nt Uku Masing.

¹³ Sun Zi ütleb, et võidu tagavad viis tingimust, millest üks on see, et valitseja ei sega vahele.

0145. Objektiivne tsiviilkontroll kohustab kaitseväelasi loovalt mõtlema ja lahendusi otsima ning endid poliitilisele juhtkonnale mõistetavalt väljendama. Samuti peavad nad kandma vastutust sõjalise tegevuse tulemuste eest.

Kui tsiviilisikud ei tunnista sõjaväelasi kui oma ala asjatundjaid ja ignoreerivad nende arvamusi, võidakse teha väga tõsised vigu. 2003. aastal alanud Iraagi sõda näitas, et kui valitsevad poliitikud eiravad elukutseliste sõjaväelaste soovitusi, võib juba võidetud sõda transformeeruda teistsuguseks konfliktiks, mille lahendamine pole sugugi lihtne.

0146. **Apoliitilisus.** Kaitsevälane peab jääma indiviidina apoliitiliseks. Tal on keelatud osaleda erakondade töös. See põhimõte tuleneb demokraatia nõuetest, et vältida sõjaväe võimuhaaramist või kasutamist sisepoliitikas. Samas tähendab see Kaitseväele ka stabiilset olukorda, kus asutus ei tegutse ühe või teise poliitilise jõu toetamiseks ning ei lähtu oma tegevuses päevapoliitilistest kaalutlustest. Ometi eristab apoliitilisus kaitsevälalast teistest ühiskonnaliikmetest, vähendades nende õigusi.

0147. **Füüsiline treenitus.** Kaadrikaitseväelasi iseloomustab füüsiline sitkus. See on nende elukutsele eluliselt vajalik ning nende treenitust kontrollitakse regulaarselt. See on distsiplineeriv, aga samas vajalik tegevteenistuses püsimiseks ning karjääriks. Hea füüsiline vorm tõstab eneseusku.

0148. **Anonüümsuse keeld.** Kõigil kaitsevälalastel peab olema loetav nimesilt vormiriietuse rinnataskul – see tagab, et keegi ei jää teistele tundmatuks.¹⁴ Kaitseväesiseselt vähendab anonüümsust samuti kaitsevälalaste kohustuslik rotatsioon, mille läbi nende tutvusringkond suureneb pidevalt. Anonüümsuse vältimine Kaitseväes kujundab arusaama, et oma sõnade ja tegude eest tuleb vastutada.

0149. **Juht.** Sõjaväelase kutse on Kaitseväe läbilõikes, hoolimata erinevatest tasanditest, seotud juhtidega.

Pooljagu	~ 4 inimest
Jagu	~ 10 inimest
Rühm	~ 30 inimest
Kompanii	~ 100 inimest
Pataljon	~ 1000 inimest
Brigaad/Ringkond	~ mitu tuhat inimest

Tabel 3. Maaväe juhtimistasandite alluvate arvu näited

Sõjalise kõrgkooli vastne lõpetaja on kohe 30 inimese juht ning tal on

¹⁴ Erandiks on siiski mässutõrjeoperatsioonides osalemine. Seal nimesilte ei kanta, et vältida võitlejate lähedaste terroriseerimise alla langemist.

väga suur voli oma alluvate üle. Kehalise treeningu tunnis käseb ta alluvatel toenglamangus kätekõverdusi teha, lahinguõppes roomata ning rivotundides liikumatult tikksirgena paigal seista. Sellist käsuõigust ei tohi vastutustundetult kasutada. Nassau Maurits¹⁵ nimetas ohvitseride käsuõigust ühiskonna usalduse märgiks ja ohvitseri kohusetunde aluseks.

0150. **Pedagoog.** Sõjaväelise ülema üks põhifunktsioon on õpetamine. Kogu ajateenistus on üles ehitatud väljaõppe läbiviimisele. Kaadrikaitseväelase haridustee lahutamatu osa on instruktori- ja didaktika õpe. Sõjaväelist väljaõpet saab nii kutseharidustasemel kui ka rakendusliku kõrghariduse ja magistriõppe tasemel Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes. Eesti sõjaväelased tegutsevad pedagoogidena Balti Kaitsekolledžis, Kaitseliidu malevates, gümnaasiumites, Päästeametis ja Politseis. Nad jagavad oma teadmisi ka erinevates kõrgkoolides. Eesti kaitseväelased on koolitajad erinevate riikide relvajõududes.¹⁶
0151. **Kasvataja.** Juht ja pedagoog on eeskujuna kaudselt alati ka kasvatajad. Kaitseväeline juht ehk ülem on aga lisaks oma alluvate otsene kasvataja. Ülem on neile n-ö vanemate eest. Ülem kontrollib, et tema alluvatel oleks varjualune, söök, riided ja jalanõud. Väliharjutustel saadab ta nad õhtul magama ning äratav hommikul üles. Sellist kasvatustöö ühildumist juhi ja pedagoogi funktsiooniga ühe inimese ametikohal pole mitte üheski teises asutuses.

KAITSEVÄELASE ELUKUTSE VASTUOLULISUS.

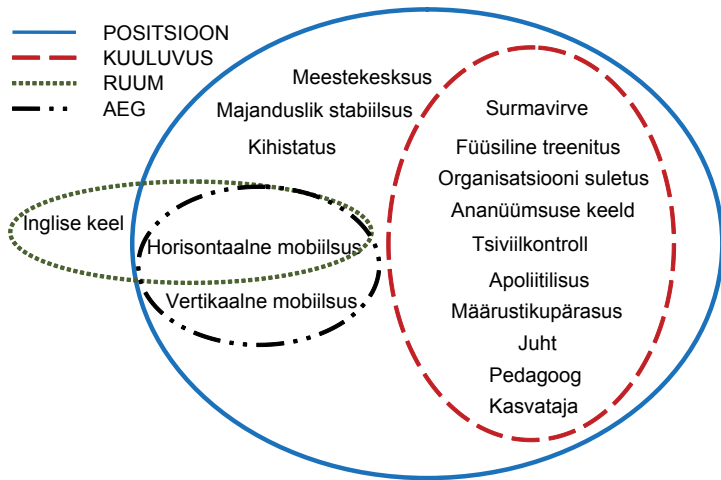

0152. Eelpool kirjeldatud tegurid toovad kaitseväelase maailmavaate kujundajatenä välja selle elukutsega kaasnevad mitmed vastuolud. Seda väljendab ilmekalt tervikuna ka sõjamehe elukutse kui selline – et elada ja võidelda teiste elude säilimise nimel, tuleb valmistuda ja olla valmis surmaks. Neid vastuolusid saab esitada läbi järgimiste Eesti kaitseväelase maailmapilti kujundavate kategooriate:
- ühiskondliku positsiooni tunnetamine,
  - ühiskondliku kuuluvuse tunnetamine,
  - ruumi tunnetamine,
  - aja tunnetamine.

---

15 16. sajandi lõpus tegutsenud uusaja esimesi suuri sõjaasjanduse reformijaid Nassau Maurits juurutas haridusnõuded ohvitseridele ja nende süstemaatilise koolituse.

16 Nt Kosova ja Iraak

Pilt 2. Kaitsevääsisesed maailmapilti kujundavad põhikategooriad ning nende seosed mõjuteguritega

0153. Ühiskondliku positsiooni tunnetamine

- Kaitsevääelase igapäevaeluga seondub rutiin, isoleeritus ja keskpärane sissetulek. Seda aitab kompenseerida kaitsevääelase kui ühiskonna väljavalitud klassi, st riigi vabaduse valvaja roll. See tähtis ühiskondlik roll, mis samas ei ole kõrgelt tasustatud ja on poliitiliselt allasurutud, nõuab kaitsevääelaselt peale juhi omaduste ka tagasihoidlikkust, kuulekust ning rahulikkust
- Kaasaegses killustatud ja anonüümses ühiskonnas toetab Kaitseväägi inimeste sotsiaalset liitmist, koheldes seda läbivaid ja selle heaks töötavaid kodanikke ühtsetel alustel ning andes riigile turvatunde oleviku ja tuleviku osas.
- Kaitsevääelane võib olla kindel igakuises sissetulekus, aga samas ei tähenda see tavaliselt küllust. Sissetulekut on võimalik suurendada osaledes rahutagamise missioonil, seades samas ohtu oma elu.

0154. Ühiskondliku kuuluvuse tunnetamine

- Tänapäeva urbaniseerunud ja globaliseerunud ühiskonnas pole inimestel tugevat seost ühe konkreetse maakohaga, kus kasvatakse üles kahe põlvkonna vanemate toel ning elatakse ka ise vanaks. Kokkupressitud linnakorterites võõrandutakse naabritest. Kaitsevääelaste kasarmud moodustavad aga nagu väikesed külasid, kus territoorium on sealviibijatele kogu oma ulatuses avatud ning üksteist tuntakse ja tervitatakse. Kaitsevääelased kannavad ühtset vormi ja käituvad ühtsete nõuete kohaselt, kuid vastutus on samas personaalne. Kaitsevääe väeosad pakuvad kindlustunnet.

- Kaitseväes on formaalne süsteemisisene kihistatus. See jaotus on funktsioonipõhine. Ohvitseri, allohvitseri ja sõduri väljaõpe on erinev lähtudes nende ülesannetest lahinguväljal. Samas eksisteerib Kaitseväes homogeenne suhtlusväli kõigi tasandite raames. Keele ja märgisüsteemi ühetähenduslikkus on eluliselt vajalik, et kõik liikmed saaksid kriisiolukorras tõhusat koostööd teha. Lahinguväljal on ühtne kommunikatsioonisüsteem.
- Kaitseväelased hoiuvad rohkem omavahele, jäädes tsiviilühiskonnast eristatuks. Samas tahab ta olla võrdsete õigustega ühiskonnaliige. Selle väljenduseks on sõjalise väljaõppe aktiivne lõimimine kõrgharidussüsteemi standarditega, kaitseväelaste ilukirjanduslikud publitseeringud, tsiviilülikoolides akadeemilist teaduskraadi omandavad sõjaväelased ning lõppeks ka erukaitseväelaste sõnavõtud poliitika kujundamise arvamusesfoorumites.

0155. Ruumi tunnetamine

- Kaadrikaitseväelase elukutse ei eelda isikliku maa-lapi omamist ning üksikisikuna ei sõltu ta maa andidest. Tema ametialane seos konkreetse paigaga riigis on nõrk, rotatsioon muudab ta elukohta tsükliliselt. Samas, kaitstes rahvast, kaitseb ta ka maad – riigi maad.
- Läbi aastatuhandete on võideldud ja lahinguid peetud samades geograafilistes kohtades. Eesti eest võitlemine ei tähenda, et see võitlus leiab aset Eesti territooriumil. Kaitseväelane on täna Eestis, homme Afganistanis, samal ajal üks tema tuttav teenib Iraagis ja teine on vaotlejana Georgias. Võideldakse Eesti eest väljaspool riiki ja territooriumit ning seda selleks, et ei peaks võitlema Eesti territooriumil. Vaatamata vahemaadele ja tegevuse samaaegsusele pole aga ruum lahutatud, sest transpordi- ja kommunikatsioonitehnoloogia loob vastupidise efekti – see ühendab ruumi, sest inimestel on võimlaik üksteisega reaajas suhelda. Koduküla piirid on kasvanud tuhandeid kilomeetreid.

0156. Aja tunnetamine

- Kaitseväes nõutakse kiiret tegutsemist, aga see ei tähenda mõtlematust ega lohakust. Püsitoiminguid harjutatakse vilumuseeni, et kriisiolukorras ei oleks vaja kulutada aega selgitustele. Eesti rahva vanasõna ütleb, et tark ei torma ning Kaitseväes öeldakse, et liigne agarus on ogarus. Kuigi suuremas plaanis mõjutavad maastiku ekspluateerimise võimalusi lahinguülesannate täitmisel aastaajad, tekitades mingil määral sõltuvuse looduse tsüklilisusest, loevad kaitseväelased ka üksikuid sekundeid, et vältida rünnates oma suurtükiväe tulelöögi alla sattumist.
- Näiline on mulje, et kaasaegsete terminite ja tehnoloogia kasutuse tõttu on sõjapidamine oluliselt muutunud. Aastatuhandete ja -sa-

dade tagused arusaamad edukast sõjapidamisest on hämmastavalt sarnased tänapäevastega, kattuvus praeguste sõjandusteooriatega on suur.¹⁷

- Aja kulg on lineaarne ning toob hüvesid ülessuunatud mobiilsuse näol. Samas valmistub kaitseväelane igapäevaselt sõjaks ning aja kulg suurendab kriisikoldesse saatmise tõenäosust. Rahuajal on kaitseväelase töökorraldus pigem süstematiseeritud ja tema enda kontrolli all olev. Lahinguväljal valitseb aga tundmatus, teadmatus, irratsionaalsus ja ebamäärasus.

KAITSEVÄE OHVITSERIDE KOOLITUS

0157. Ohvitserid on ajateenijate ülemad ning mõjutavad oma käitumisega teenivate riigikodanike muljet Kaitseväest. Ajateenijate pettumine oma ülemates ja teenistuses on suur tagasilöökk totaalkaitse tugevusele. Ohvitser peab mõistma sõjaväelase kutset ning samastuma muinasaegse võitlejaga, et aduda, kui kaugele minevikku ulatub sõjanduslik traditsioon. Ohvitser peab teadma Kaitseväe doktriini ja manööversõja mõttelaadi. See ei tohi muutuda kaitseväesiseseks, sest totaalkaitse rajaneb ühiskonna terviklikkusel.
0158. Eesti Kaitsevägi defineerib sõjaväelase rolli läbi viie funktsiooni. Ohvitseri funktsioonide eristamine nii rahu kui ka sõjaajal võimaldab üles ehitada selgelt klassifitseeritavaid pädevusi ja vastavaid väljaõppemooduleid ning samuti diferentseerida arenguastmeid kõrgharidustasanditel. Nendeks funktsioonideks on: 1) juht, 2) pedagoog, 3) tehnik, 4) haldur, 5) diplomaat ja 6) teadur.
0159. Juhi ja pedagoogina hakkab vastne ohvitser tegutsema alates oma esimesest teenistuspäevast väeosas, olles ülemaks nii allohvitseridele kui ajateenijatele. Tehniku funktsioonis peab ta oskama kasutada ja hooldada oma isiklikku relvastust, aga samuti allüksuse põhirelvastust ning teadma kõrgema üksuse toetusrelvade kasutusvõimalusi. Allüksuse ülemana korraldab ta oma alluvate administratiivtoetust, peab ettenähtud toimikuid ja esitab vajalikke dokumente. Halduri ülesanded kasvavad ametikoha tõusuga. Samuti muutuvad sealjuures tähtsamaks diplomaadi ja teaduri oskused. Ohvitser peab oma teenistuses osalema nii siseriiklikel kui rahvusvahelistel väga eripalgelistel läbirääkimistel, et saavutada koostöö eri valdkondi esindavate osapoolte vahel. Ning lõppeks on vajalik, et saadud kogemused talletataks ning sõjandusarusaamad teeniksid järjekindlat arengut ja looksid Eesti Kaitseväele sobilikku sõjateadust.

---

17 Näiteks: Vana-Hiina sõjateoreetik Sun Zi toonitab, et rünnaku suuna määrab luure. Sama rõhutab ka nüüdisaegne sõjateoreetik William S. Lind oma raamatus „Maneuver Warfare Handbook“, 1985.

0160. Lahinguväljal peab ülem lahendama probleeme ka äärmuslikes tingimustes, olles algatusvõimeline ja hooliv eestvedaja, keda alluvad ja ülemaad usaldavad. Ohvitserikoolituse lõimitud osana tuleb õpetada ja arendada ning õppetöö käigus pidevalt hinnata järgmisi isikuomadusi: 1) algatusvõime, 2) iseseisvus, 3) otsustusjulgus, 4) stressitaluvus, 5) eneseväljendusoskus 6) süsteemsus, 7) vastutustunne, 8) loovus, 9) paindlikkus, 10) teadmise ülekandmisvõime ja 11) meeskonnatöö.
0161. **Algatusvõime** on vabatahtlik soov viia oma mõtted teoks. See eeldab motiveeritust, ettevõtlikkust, riskivalmidust ning eneseoskust. Algatusvõime on vajalik, et tegutseda lahinguväljal kiiresti ja haarata initsiatiiv. Algatusvõimet saab arendada õppemetoodilistes gruppides ja seminarides. Teadmiste ja oskuste kõrge pädevustase tõstab isiku eneseoskust.
0162. **Iseseisvus** on võime teha tööd ilma järelevalveta. See eeldab, et inimene püüab aktiivselt oma eesmärgi mõista ning rakendab enesedistsipliini eesmärgi saavutamiseks. Iseseisvus tähendab, et ta suudab tegutseda sõltumatult ega vaja pidevat juhendamist ja kontrolli. Kerkivad probleemid lahendatakse ametikoha otsustusõiguse raames ülemata, järgides samas kõrgemaid juhiseid. Iseseisvus tähendab vajadusel ka määratud ülesande muutmist, kui olukord seda nõuab. See eeldab otsustusjulgust.
0163. **Otsustusjulgus** tähendab, et inimene mõistab, et tal on kohustus teha valikuid. Kohusetunne kujuneb läbi kasvatuse. Ohvitseridele tuleb õpetada, millised tegurid otsustamisel rolli mängivad ning milliseid hoiakuid ja arusaamu inimeste hulgas esineb. Otsustamine on juhtimise vääramatu osa. Otsustamisega kaasneb vastutus tagajärgede eest ning see nõuab riskijulgust. Otsustamisjulgust tõstab teadmiste ja oskuste pädevustase ning kogemus. Kogemusi annavad otsustamismängud¹⁸, kusjuures sellele peab järgnema arutlus otsust kujundavatest teguritest. Kiire otsustamine loob võimalused initsiatiivi haaramiseks. Selleks, et kästavad ülesanded oleksid saavutatavad olemasolevate ressursidega, peab otsustusjulgusega kaasnema kalkulatsioon.
0164. **Stressitaluvus** on suutlikkus säilitada tegutsemisvõime ja produktiivsus paljude mõjutegurite surve all. Lahing on täis segadust, teadmatust, muutlikkust ja surma. Sellised tingimused tekitavad paanikat või apaatiat, kuid ülem peab säilitama juhtimisvõime. Stressitaluvust saab treenida teadlikes õpituatsioonides, et luua õppurites läbielatu baasil isiklik kogemuspagas.
0165. **Eneseväljendusoskus** on suutlikkus esitada oma mõtteid ja ideid selgelt, lühidalt ning üheselt mõistetavalt. Ohvitser peab oskama suulist esitleda ja kirjalikku käsku vormistada. See loob usutavuse ning on

18 Otsustamängudest loe juurde kaheksandast peatükist (otsustamise tüübid).

vajalik oma alluvate võitlusvõime hoidmiseks. Hea eneseväljendusoskus on vajalik kriisitingimustes aja võitmiseks ning ressursside koondamiseks. See eeldab kriitilist mõtlemist ja süsteemsust. Ohvitseri käsud peavad olema selged ja liigsete detailideta, andes lisasuuniseid vaid piirangute ja kooskõlastuste kohta.

0166. **Süsteemsus** on võime näha objekti tervikut, selle osade seoseid ning nende loogilist järjestust. Süsteemsus eeldab kriitilist mõtlemist ning üldistamise ehk lihtsustamise oskust.
0167. **Vastutustunne** on tagajärgedest hoolimine. See rajaneb empaatial ja on vajalik otsustamiseks, samas aga ei tohi see otsuseid edasi lükata ega takistada. Vastutustunne kujuneb läbi otsustamise. Ohvitser tekitab tihti olukordades, kus ta riivamisi puutub kokku erinevate regulatsioonide piirialadega (reeglid, seadused, inimõigused, poliitika, rahu, eetika). Ta ei tohi neid piire ületada. Ta peab selgelt mõistma, et tema vastutab oma tegude eest ning et teiste vead ega halb töö ei vabanda tema enda eksimusi.
0168. **Loovus** on iseloomujoon, mis aitab leida uusi teid probleemide lahendamiseks ja algupäraste tulemuste saavutamiseks. Loovus ei tähenda alati millegi uue leiutamist, vaid nägemust, kuidas olemasolevat uudselt kasutada. Loovus eeldab paindlikku mõtteviisi ja algatusvõimet. Sõjaväes on loovus vajalik, et üllatada vastast ja vältida tegevuste etteaimatavust.
0169. **Paindlikkus** on suutlikkus muuta oma arusaamu. See eeldab valmidust kuulata teiste arvamusi ning oskust eneses kahelda, ilma sealjuures usaldusväärst ja mõjuvõimu kaotamata. Paindlikkus on vajalik organisatsiooni tõhusaks juhtimiseks, see võimaldab rakendada ressursse nii, et prioriteete saaks täita sõltuvalt olukorrast.
0170. **Teadmiste ülekandmisvõime** on oskus seostada fakte kontseptsioonidega ja näha erinevate objektide sarnasusi ning nendevahelisi seoseid. See nõuab iseseisvat mõtlemist ja analüütilist lähenemist. Ülekandmisvõime eeldab keskendumist eesmärkidele, mitte detailsetele toimingutele.
0171. **Meeskonnatöö** on oskus organiseerida tõhusat koostööd grupi liikmete vahel, arvestades sealjuures nende isiklike võimeid. Meeskonnatöö eeldab isikliku mina ohjamist, st tegutsetakse üksusekeskselt, sest tähtis on tulem. Selleks on vaja üksteist aidata ja usaldada ning leppida liikmete selliste erinevuste ja eksimustega, mille tagajärjeks pole ohtlikud vead või eesmärgi saavutamatus.

PEATÜKK 2 – Sõjalise doktriini vajadus ja alused

Käesolev peatükk selgitab doktriiniloome lähtepunkte totaalkaitse kontekstis, arutleb sõja olemuse üle ning esitab mõned mõtted sõjandusteooria võimalikkusest. Peatükk toob välja sõja tasandid ja erinevad vormid ning vaatab süviti manööversõja mõttelaadi, selle sisu ja rakenduslikkust kui Eesti Kaitseväge lahingutegevuse põhimõttelist lähtealust.

DOKTRIINILOOME

0201. Reservarmee tõhususe ülioluline eeldus on sõdurite sõjaliste veendumuste ja arusaamade ühtsus. See seob nad püsivaks tervikuks. Professionaalse üksuse kasutamisel on olulisemad tehnilised oskused, mis on viimistletud filigraanseteks pikaajalise koosharjutamisega. Tõhusa Kaitseväge ülesehitamiseks tuleb korduvalt küsida, kas tänane reservarmee on piisavalt ühtne, et minna sellega lahinguväljale. Lisaks rahuaegseid toiminguid reguleerivatele määrustikele, juhistele ja kavadele on vaja ka süsteemset dokumentatsiooni, mis suunaks taktikalist tegutsemist lahinguväljal. Ehk teisisõnu, ilma lahingueeskirjata ei saa rääkida ühtsest ametlikust taktikast. Taktika loomiseks on omakorda vaja sõjalist doktriini, millele see saaks toetuda. Sõjaliste arusaamade ühtsuse loomiseks on vaja aktiivset ja avatud arutlust sõjategevuse põhimõtete üle. See diskussioon peab aset leidma nii rahuaegses administreerimises kui ka väljaõppes, et jõuda vastastikusele mõistmisele juba enne sõjaolukorra teket.
0202. Doktriin on pärit ladinakeelsest sõnast doctrine ning see tähendab seal õpetust, teaduslikku või filosoofilist teooriat ning poliitilist juhtmõtet. Sõna 'teooria' võib omakorda lihtsamal kujul käsitleda kui üldistatud arusaama mingist nähtusest. Poliitiliste juhtmõtete kogumina on doktriin ka seadusi kujundav. Samas saab doktriini jaotada nii tasemest kui ka sisust lähtuvalt. Valdkonnapõhine doktriin moodustab terviku, mille täielikuks mõistmiseks ei piisa ainult selle üksikosadega tutvumisest.
0203. Sõjaline doktriin loob mõtestatuse silla seaduste ja lahingudrillide vahele (vajadusel viimaseid muutes), see annab alused taktikaks. Taktika on rohkem kui ühtlustatud tegevuste järgimine. See on drillielementide loov ühitamine sõjategevuse operatsiooniliste ja strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Sõjaline doktriin mõtestab Kaitseväge tegevuste koguspektri – see vormib kaitseväelastele uue ilmamaa. See on üldsuundi ja üldist loogikat määratlev, jättes siiski ruumi loovale lähenemisele, mis on tõelist sõjakunsti iseloomustanud läbi aegade.
0204. Sõjaline doktriin on eelkõige mõeldud kaitseväelastele, aga selle sisu ja riigikaitsekontseptsiooni kui tervikut peaksid tundma ka

Eesti sise- ja välispoliitikat suunavad isikud. Samuti tuleb julgustada kõiki ajateenijaid ning reservväelasi doktriiniga tutvuma, neile vajadusel selle olemust selgitades. Reservvägi toimib kõige paremini siis, kui riigi kaitsmine ja Kaitseväge edukus lahingutes ja sõjalises tegevuses on iga kaitseväelase, iga sõduri isiklik asi. Vaid nii saab Eesti Kaitsevägi rakendada kogu oma rahva vaimset potentsiaali ja kujundada oma sõduritest algatusvõimelised, sihikindlad ning kõrge oskuste tasemega võitlejad.

0205. Sõjalise doktriini (edaspidi doktriin) alusteks on: 1) riigikaitse eesmärgid, 2) ohuhinnangud, 3) riigi ressursid, 4) sõjaajaloo õppetunnid.
0206. **Riigikaitse eesmärgid** on doktriini n-ö vundament. Need on sätestatud selgelt ja ühemõtteliselt Eesti riigi seadusandluses. Doktriini sisulises konstruktsioonis tuleb lisaks siseriiklikele seadustele kindlasti arvestada ka rahvusvahelisi seadusi (nt relvakonflikti õigust), sest neist tuleneb oluline piirang: eesmärkide saavutamiseks pole kõik vahendid sugugi lubatud.
0207. **Ohuhinnang** koostatakse demokraatlikus riigis üldistatud kujul ja võetakse vastu kas parlamendi või valitsuse tasandil. Tänapäevase Eesti riigi ohuhinnang on paljus mõjutatud maailma arenenud riikide ja n-ö ühinenud Euroopa ohupildist ning võib seetõttu jääda tavakodanikule mõnevõrra kaugeks, aga samas ei saa kuidagi mööda vaadata faktist, et toimub globaliseerumine ning et see hõlmab ka Eestit. Aset leidnud muutuste ja globaalsete ohuhinnangute tunnistamine on adekvaatsete arengueesmärkide seadmiseks ülioluline.
0208. **Riigi ressursid** on kolmas tegur, mida doktriiniloomes tuleb arvesse võtta. Kohalike võimalustega arvestamine seob doktriini oma riigiga. See oma on ülioluline rahvusriikluse säilitamiseks – maailm võib küll järjest enam üleilmastuda, kuid kui tahetakse säilitada kohalikku eripära, siis on tähtis ka seda hoida ja edendada. Ressursid jagunevad majanduslikeks, territoriaalseks ja inimressurssideks.
- Majanduslikud ressursid on see osa SKP-st, mille Eesti riik investeerib enda kaitsevõimesse. Kaitseväelase jaoks väljendub see vahetult näiteks tema lahinguvarustuses ja relvastuses.
  - Territoriaalsed ressursid on riigi maa-, mere- ja õhuala. Näiteks, maa-ala analüüsis tuleb hinnata maastiku taktikalisi omadusi: kui palju on varjet ja kaitset pakkuvaid looduslikke elemente, kuivõrd (ja kus) on riigi territoorium läbitav, kus ja kuidas on takistatud maastikul liikumine ning vaatlus jms.
  - Inimressurss tähendab üldjuhul riigi kogu elanikkonda. Selle ressursi kvantitatiivne ja kvalitatiivne hinnang tähendab arvestust, keda, kus, milleks ja mil määral saab kasutada.

0209. **Sõjaajaloo õppetunnid** on doktriini koostamise viimaseks aluseks. Need aitavad mõista kaasaegset sõjapidamist ja selle arengulugu. Õppetundidest tehtud järelduste abil mõtestatakse ja kujundatakse taktikalist tegevust ning tagatakse selle adekvaatsus. Ehk teisisõnu, luuakse sõjandusteooria.
0210. Doktriini koostamine eeldab riigi ja Kaitseväge erinevate juhtimistasandite koostööd – ressursihinnangud tulevad riigikaitse juhtimise strateegiliselt tasandilt; sõjalised arusaamad, hinnangud ning sõjateoreetilised seisukohad sünnivad sõjalis-strateegilise ja operatsioonitasandi ning nii militaarsete kui ka tsiviilkallakuga teadus- ja õppestruktuuride koostöös. Selline lähenemine on vajalik, et tagada doktriini pikaajaline kehtivus.

DOKTRIINI JUURUTAMINE

0211. Doktriini suuniste juurutamine nõuab rahuaja tingimustes järjepidevat ja aastaid (kui mitte aastakümneid) kestvat tööd. Teisalt kiirendab seda valmidus õppimiseks ja muutumiseks. Hea näite juhtimispõhimõttest on toonud Saksa kindralstaabi ülema asetäitja kindral Erich Ludendorff, kelle sõnul juhi kohus on pidevalt kohaneda sõja muutuva iseloomuga ja õppida nii enda kui teiste kogemustest. Kindral Ludendorff kuulus eesliinil võitlevaid noorem- ja vanemohvitseri ning kohandas vastavalt sellele lahinguväljal tegutsemise taktikat I maailmasõja vältel korduvalt. Seega, heade juhiomadustega kõrgem ohvitser on suuteline doktriiniloome ja -rakendamise protsessi oluliselt kiiremaks muutma. On oluline, et sealjuures teeks ohvitser koostööd iga taseme ohvitseridega ning et see koostöö põhineks vastastikusel lugupidamisel ja Kaitseväge kogemuste sisulisel analüüsil.
0212. Doktriini juurutamiseks on vaja, et väljaõpe ja lahingueeskirjad kohandataks vastavalt doktriini põhimõtetele. Järgmisena tuleb koostada funktsioonikirjeldused (ehk vajaminevad võimed) ning planeerida neile vastavad sõjaajakoosseisud. Koosseisude komplekteerimine inimeste ja varustusega on aga aeganõudev, sest ressursid ei võimalda seda kohe. Lisaks tuleb arvestada, et head juhid tulevad harva otse koolipingist, nad peavad selleks kasvama ja omandama kogemusi kõigil juhtimistasanditel. Näide sellest, kuidas edukaks sõjapidamiseks ei piisa sõjalisest kiirharidusest, millel pealekauba puudub ohvitserkonna praktiline sõjaline kogemus, on Lõuna-Osseetia konfliktis tagajärjed Georgia relvajõududele¹⁹. Ressurside adekvaatne kalkulatsioon on tähtis aspekt, sest see on doktriiniloome üheks aluseks.

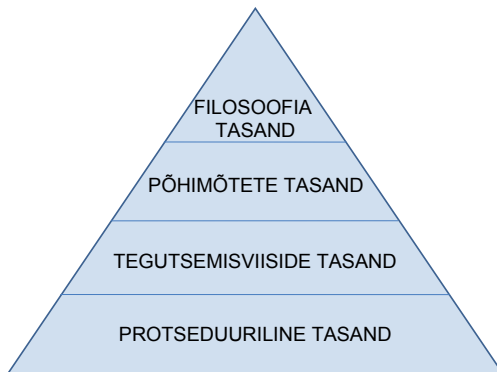
---

¹⁹ Georgia relvajõudude ühendstaabi juhataja sõjaline haridus ja kogemus koosnes enne sõda vaid aastastest kursustest USA-s ja teenistusest eriväeosas. Georgia relvajõudude rahuaegne väljaõppekursus kõrgharidust omavatele isikutele nooremleitnandi asuastme saamiseks kestis üheksa nädalat ning üleminekukursus kapteni auastmele vaid viis nädalat.

- Arengukavad peavad lähtuma reaalistest võimalustest ning esitama prioriteetidid, millele esmalt keskenduda.
0213. Teisalt võib olukord nõuda sõjategevust varem, kui kavandatud sõjalise võime arenguplaanid pole veel täidetud. Kohese tegevusvajaduse ja doktriini-ideaali saavutamise vahel võib olla terav vastuolu. Ei ole kasu sõjaväest, mis ei suuda täita homme oma lahinguülesannet. Sõjaväe koheseks rakendumiseks on vaja operatiivplaani, mis peab lähtuma reaalsest sõjalisest struktuurist ja selle suutlikkusest. Siin ei saa lähtuda doktriinis toodud ideaalist.
0214. Operatiivplaani nõrkus väearenduse seisukohast vaadatuna seisneb selles, et sellest lähtudes ei saa üles ehitada Kaitseväe väljaõpet ja suunatud arengut, sest see toetub ainult tänasele reaalsele lahinguvõimsusele – puudu on tulevikunägemus. Operatiivplaan on kõigest mootorika. Pealegi on operatiivplaan salajane plaan, mis on teada vaid vähestele valitutele ja milles ette nähtud sihtstruktuure ega operatsioonikavandit ei saa teha teatavaks laiemale ringile Kaitseväe isikooosisule. Totaalkaitse seisukohalt oleks selline teavitamine aga vajalik, et kasvatada kogu Kaitseväe ühist arusaama sõjaaja ülesannetest ja suurenda kaitseväelaste teadlikkust operatiivplaanis märgitud sõjalistest eesmärkidest. Teiseks peab operatiivplaan pidevalt muutuma, et vastata tegelikele ja arenevatele võimetele. Doktriin, samas, ei muutu nii sageli ja nii suurel määral, vaid loob nägemuse ja arengusuuna pikemaks perioodiks.
0215. Operatiivplaani kõrvale on vaja ka doktriini. Doktriini põhieesmärk totaal- ja territoriaalkaitse rakendamisel on: doktriin peab looma ühtse vaimse ruumi ja tagama, et asju mõistetakse sarnaselt! Ühtne vaimne ruum ei tähenda natsionaaläärmusliku ühe partei teed, doktriin teenib riiklikke eesmärke, mis tuginevad demokraatlikele põhimõtetele. Sellele ühtsele mõistmistasandile jõudmiseks peab doktriin hõlmama kõiki ühiskonna klasse, kuid samas rakenduma käsuahelat arvestades, st ülevalt alla (kuigi selle loomises võivad osaleda kõigi tasandite ohvitserid ja spetsialistid). Käsuahela järgimine tagab, et tegutsemine on ühtsustatud ja seda kõigil tasanditel. Sarnane põhimõte on omane demokraatlikule riigile üldisemalt – näiteks seadusandlust loob valitsus.
0216. Doktriini võib nimetada sõjaväelaste põhiseaduseks. See pole detailidesse laskuv reeglistik, vaid kehtestab üldisemad, sõjafilosoofilised arusaamad ning põhimõtted, andes suunised sõjaliseks riigikaitseks. See on õpetus sõja olemusest, sõjaks valmistumisest ja sõdimisest nii, nagu Eesti Kaitsevägi seda näeb ja rakendama hakkab. Samuti aitab see nii kaitseväelastel kui ka tavakodanikel mõtestada ja mõista kaitseväelase elukutset ning tema rolli ja tegutsemisees- märke Kaitseväes.

0217. Järgneval diagrammil on kujutatud doktriini erinevad teemavaldkonnad. Kaks ülemist tasandit on primaarsed. Need kehtivad ühte viisi nii lihtsõdurile kui kindralile.

Tegutsemisviisid ja protseduurid (ehk toimingud) võivad erineda sõltuvalt üksuse spetsiifikast, varustusest ja struktuurist, kuid nende kasutamise lähteallikas on ühine sõjafilosoofia ja põhimõtted. Doktriin ütleb pigem **kuidas**, mitte **mida** mõelda.

Pilt 3. Doktriinitasandid

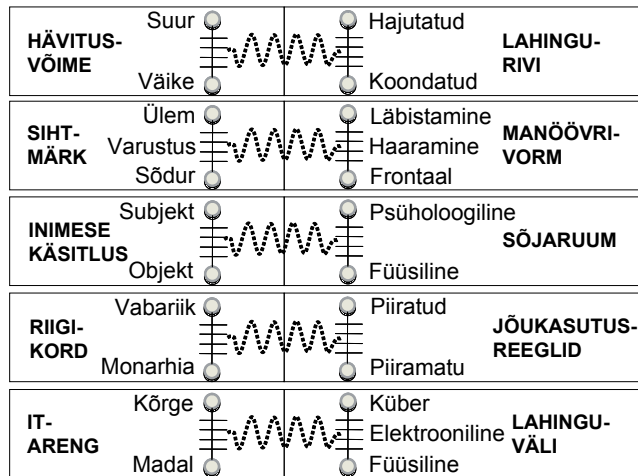
0218. On ülioluline, et doktriin oleks sõnastatud lihtsalt ja selgelt. Doktriin on oma olemuselt küll strateegiline dokument, kuid samas peab see olema mõistetav ka üksikule sõdurile. Eesti on väikeriik. See tähendab, et sõjalise vastupanu võime ei saa tugineda suurele materiaalse ja inimressursile, vaid hoopis inimeste moraalsele tugevusele, leidlikkusele ning sellele, kui pühendunud nad on enda riigi kaitsmisele. Doktriin on juhised, mis on mõeldud lugemiseks kõigile. Selle sihtgrupp ei sõltu auastmest, haridusest, soost ega vanusest. Kõik lugejad, hoolimata sellest, kas nad on pedagoogid, tiserid või põllumehed, peavad mõistma doktriini sõnumit.

0219. Doktriin peab vältima liiga sügavale teooriasse laskumist, kuid samas ei tohiks see sisaldada sisutühje hüüdlauseid. Doktriin peab jääma lihtsaks, kuigi tema aluseks on muuhulgas keerulised ressursiarvestused, sõjandus- ja ühiskonna arengut käsitlevad teooriad, teaduslikud arusaamad relvastuse ja tehnoloogia arengust. Lihtsus ei tohi taanduda lihtsameelsuseks – lihtsus näitab sügavust, lihtsameelsus aga pinnapealsust. Keerulist mõttekäiku lihtsalt esitada on väga raske. Ainult see, kes tunneb teemavaldkonda sügavuti, suudab seda lihtsalt väljendada.

0220. Doktriini juurutamiseks on vaja seda teadlikult, süsteemselt ja järjekindlalt levitada kogu ühiskonnas. Kaitseväes ja ühiskonnas peab käima kaasahaarav diskussioon, mille eesmärk on tõsta teadlikkust Eesti riigi sõjalise kaitse põhimõtetest. Eesti riigil peab olema sõjalise doktriini levitamise kontseptsioon, mille elluviimiseks on lisaks Kaitseväele kaasatud teised riiklikud institutsioonid.

SÕJATEADUS JA SÕJAKUNST

0221. Teadust iseloomustab teadmiste kogumine ja nende süstematiseerimine. Teadus ei otsi lihtsalt fakti ennast, vaid ka selgitust, mis põhjustab selle fakti olemuse. Teooria on teaduslik teadmine ning see rajaneb induktsioonil ehk üksikjuhtude põhjal tehtud üldistustel. Teooria tegeleb universaalse leidmisega ning selle koondamisega teadmiste-pagasiks. Suur osa on siin intuitsioonil, sest see suudab avastada universaalsuse ja selle suhted. Teooria vajab ühtset terminoloogiat, sest kui sõnu mõistetakse erinevalt, ei saa tekkida ühist arusaama ega teooriat edasiviivat arutelu.
0222. **Sõjandusteooria** on sõjaajaloo, täpsemalt sõjakäikude läbiviimise ja tulemuste analüüs, mis proovib leida inimkäitumises normatiivseid reaktsioone ja trende, arvestades sealjuures selle ühiskonna piires kultuurilisi, poliitilisi ja majanduslikke tegureid. See otsib tunnuste üldistamise võimalust, et neid siis kasutada.
0223. Sõjategevust kujundavad erinevad põhjus-tagajärg seosed. Need rühmituvad tunnuste alusel ja moodustavad sõjakulgu läbivad liinid, mis avaldavad ka vastastikust mõju. Sõjategevuse tunnused ei ole absoluutsed, nende arv ja sisu täieneb. Muutus põhjuste iseloomus toob kaasa ka muutusi lahinguelementides (vt pilt 4).

Pilt 4. Tunnuste mõjud lahinguelementidele

0224. **Hävitusvõime** moodustavad relvavahendid. Nende tõhususe järgi kujuneb lahingurivistus, sh maastiku taktikaline kasutamine ja välikindlustamine. Hävitusvõime areng on tänaseks päädinud tuumarelva loomisega.²⁰

²⁰ Saabus nn tuumarahu, sest tuumasõja korral oli vastastikune hävitamine garanteeritud.

Sihimärk lahingutegevusel on kas vastase lahinguüksus, selle varustus või staap. See kujundab manöövreid ning relvastuse areng (ehk sõltuvus sellest) avaldab sihtmärgile otsest mõju. Staapide hävitamise võime, sõltumata distantsist, on viinud vastasjuhid n-ö põranda alla.

Inimese käsitus sõjas on kas objekti- või subjektipõhine. See on seotud relvastuse hävitusvõimega. Kuni sõdur tegutseb objektina²¹, pole ta eristatav vahendist. Sel juhul tuleneb võit kvantiteedist (relval on piiratud purustusjõud) või kvaliteedist (relval on suure ulatusega võimas purustusjõud). Sõdur subjektina on aga psühholoogilise mõjutuse sihtmärk.

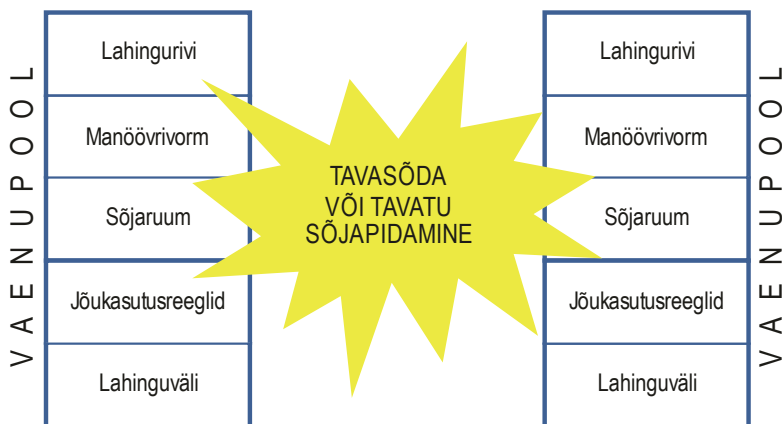
Riigikord näitab valitseja tegevusvõli. Isevalitseja absoluutne võim toetab totaalsõda, samas seab kodanikuriik sõdimisele piirangud. Äärmuslik liberaalsus või nõrk keskvoim võimaldab kodanikuõigusi kuritarvitada ja seadusi eirata. Sel juhul on oht, et sõjategevuse põhjused muutuvad taas isikukeskseks.²²

Infotehnoloogia arenedes tekivad juurde uued lahinguväljad, millel tegutsemiseks pole vaja üldmobilisatsiooni, kuulipildujat ega sõjaaega.

0225. Sõjateadus kui füüsika ei arvesta inimese isiksusega. Sõda peab muutma vaenupoolte suhteid ning saavutamisevahendina kasutatakse sõjalisi operatsioone. Muutusteks peavad vaenupooled liikuma – üks peale tungima, teine kaitsma –, sest liikumine on sõja ning sõjaliste operatsioonide alus. Liikumine toimub ajas ja ruumis. Varustuse ja sõdurite paigutus ning liigutamine sõjaliste operatsioonide käigus rünnakuks või kaitseks teenib relvavahendite kasutamist. Inimesed on vaid kaasnev nähtus ning vastasjõudude ülemate nimed on ebaolulised. Teoorias tagab see selle, et siis on üksiku käitumine ühtlasi universaalne ja saab rakendada kalkulatsiooni. Kui armeed ja sõdurid käituvad ettearvatavalt, on nad võrdse materiaalse baasiga ehk relvastusega. Viimase funktsioon ja toime määrab aga selle kasutusvormi – kuulipilduja kasutamise ümber ehitatakse taktika. Vaenupooled kohandavad vastandumisel sõjapidamise viisi nii, et see vastaks nende võimetele. Blitzkrieg on rünnakuvorm, mida võimaldavad teatud vahendid. Sissisõda on relvastatud võitluse vorm, mis tuleneb vahendite vajakajäämisest.

21 Sun Zi kuulutas, et sõdur ei pea teadma, miks ta käsku täidab.

22 Seda võimaldavad riigile keelatud vahendite kasutamine, nagu nt TBK-relv. Sõjapidamise piiranguid kasutatakse riigi vastu ära (nt kombatantide eristamatus).

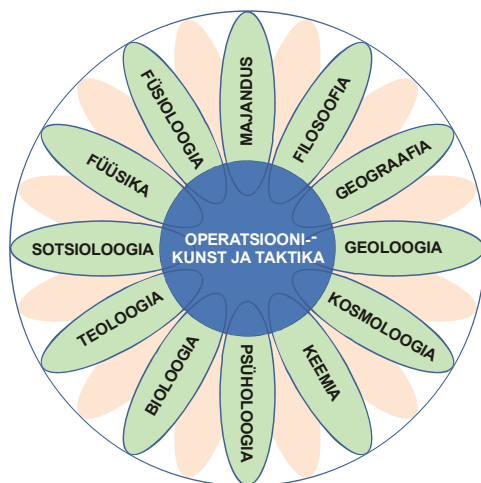

Pilt 5. Lahinguelementide suutlikkus kui sõjapidamise mõjutaja

0226. Teisalt on sõjateadus sarnane pigem eetikale kui füüsikale. Eetika ja sõjateadus on seotud inimkäitumise, selle motiivide ja mõjutajate uurimisega. Samas pole need täppisteadused, sest pakuvad tõde vaid üldistes raamides. Füüsikaseadused on aga täpsed ja ilma erandita. Inimene ei saa neid eirata. Lahinguväljal juhitakse inimesi, eesmärgiks on mõjutada vastaspoole juhte. Võitlevate sõdurite kultuuritaustad on erinevad ning nende juhid on erineva koolitusega. Sõjategevus ei ole standardne ega leia aset labori kliinilistes tingimustes. Tõdedes, et nii sõjandusteooria subjektiks kui ka objektiks on inimene, tuuakse sisse kalkuleerimatu mõõde.
0227. Tõhus tegutsemine tavasõjas on vaid üks samm probleemi lahendamisel. Sellele järgneb turvalise keskkonna loomine ja riigi autonoomsuse tagamine, mis nõuab tugeva ja demokraatliku keskvoimu loomist. Nüüdisaegseid sõjalisi operatsioone iseloomustab pikk kestus, keerukus ning see, et sõjavägi täidab koostöös tsiviilinstitutsioonidega ka stabiliseerivaid funktsioone. Need eripärad tõstavad sõjaväe kasutamise maksumust. Kalkulatsiooni osa sõjapidamises ei saa välistada, aga füüsiline ülekaal absoluutarvudes ei taga kindlat võitu.
0228. Sõjapidamises peab vastavalt olukorrale arvesse võtma palju erinevaid, sageli etteennustamatuid tegureid, ja teataval määral tuleb improviseerida. Vastavalt olukorrale ja arusaamadele komponeeritakse edu saavutamiseks erinevaid sõjapidamise põhimõtteid, viise ja taktikalisi lahendusi. Seega on sõjapidamise üldisi raame loova sõjateaduse kõrval alati olemas väejuhi sõjakunst, mis rakendab loovalt teooriat, operatsioonikujustust ning isiklikke oskusi ja kogemusi.
0229. Sõjapidamine jaguneb teaduse ja kunsti vahel. Sõjandusteooriat tuleb kohelda teadusliku distsipliinina, sest selle n-õ leidude põhjal kaju-

neb sõjalise doktriini suund. Selle alusel kujundatakse ühtne nägemus sõjalisest riigikaitsest, sõjaks valmistumisest ja selle läbiviimisest. Sõjandusteooria omapäraks on aga, et see sisaldab lisaks reaalainetele endas ka sõjakunsti. Sõjandusteooria peab tuvastama muutused ja nende toime ning pakkuma kirjelduse õppimiseks, et oleks võimalik analüüsida toimunut ning otsida sealt loovaid käitumisjuhiseid homsele. Vaid loll õpib ainult enda vigadest.

0230. Sõjandusteooria tahab mõista, kuidas saavutada võitu või hoiduda kaotusest sõjas. Selle peamine eesmärk on leida, mis toob võidu ja mis põhjustab seda, aga samas annab see vaid üldised põhimõtted, mis pruugi alati ei kehtida. Inimese ainulaadsus muudab kordumatuks ka sõjategevuse. Seepärast ei saagi sõjandusteoorias garanteerida valemite võidukäiku. Nn hõbekuule on esitatud erinevaid, ometi kehtivad need vaid piiratud aja. Need pole kunagi jäävalt ületanud inimvõimete ääretut leidlikkust raskuste võitmisel.
0231. Ametliku teadusvaldkonna olemasolu teenib mitmeid häid eesmärke. Teisalt aga tuleb keskenduda eelkõige sisule ja siis pole elutähtis, kas sõjandusteoorial on ametlik nimi ja klassifikatsioon või mitte. Sõjanduses on tihedaid kokkupuutepunkte paljude mittemilitaristliku iseloomuga teadusharudega, mis kuuluvad selliste suurte teadusvaldkondade²³ alla nagu humanitaar-, sotsiaal- ja reaalteadused (sh nt inseneriteadused ja biomeditsiin). Võib väita, et sõjapidamise rakenduses moodustavad need täiesti uue ja omaette terviku: sõjateaduse. Selle keskmes on sõjaline distsipliin, nimelt operatsioonikunst ja taktika ning sellel puudub vaste tsiviilvaldkonnas.

Pilt 6. Sõjateadus kui eri valdkondade kooslus

23 Vastavalt Euroopa teadusvaldkondade ja erialade jaotusele CERCS.

0232. Sõjateoreetikud on keskendunud erinevatele teemadele. Mõni esitleb konkreetse relvasüsteemi võidukat rakendamist, mõni pakub lahendeid maa, mere või õhu tõhusamaks kasutamiseks, mõni aga lahkab väeüksuste rivistamise ja varustamise põhimõtteid. Ühed sõjateoreetikud keskenduvad vaid ühele relvaliigile, teised ühele lahingule või konkreetsele sõjale, kolmandad aga pühenduvad sõja iseloomu analüüsimisele.

Vaatamata teemade erinevustele peab sõjandusteooria andma vastused neljale suurele uurimisvaldkonnale:

- mis on sõda ja sõjalised jõud,
- mis tunnused mõjutavad sõjakulgu,
- kuidas sõjapidamises kasutada militaarüksusi edukalt ja
- kuidas teostada militaarüksuste väljaõpet.

0233. Sõjandusteooria tõlgendamisel on oluline vaadata tervikut, mitte ainult üksikuid lõike ja lauseid. Vastasel juhul võivad tekkida väärrarusaamad. Selle levinud põhjus on kontekstiväline tsiteerimine. Näiteks, kui ei anta lisaselgitusi Sun Zi mõttetemale „parim pole mitte saja võidu saavutamine sajas lahingus, vaid üks võit ilma lahinguta“, siis võivad kuulajad selle mõttekäigu inspiratsiooniallikaks pidada humanismi. Ometi lähtus Sun Zi oma sõjandusteoorias riigi majanduslike kulutuste kalkulatsioonist ja poliitilistest kaalutlustest, mitte üksikisiku heaolust. Tuleb vältida sõjateoreetikute lahterdamist üksikute tsitaatide põhjal, vaid vaadata tervikut ja süüvida ajastute kultuurikonteksti.

SÕJA OLEMUS JA SELLE TASANDID

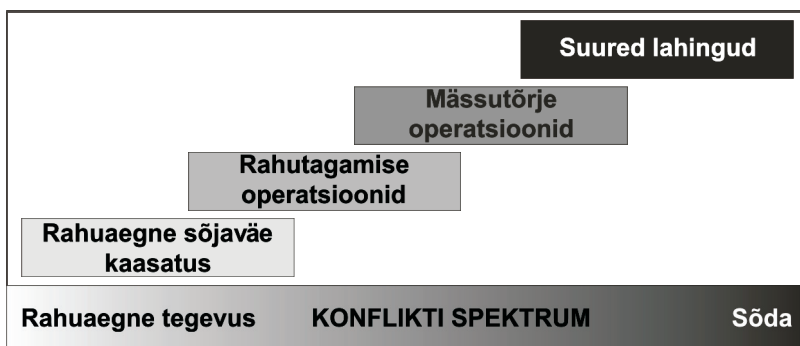

0234. Ajalugu saab esitada sõdade järjestusena. Statistika ütleb, et alates 1945. aastast pole möödunud ühtegi päeva ilma sõjata. Sõjad leiavad aset ka täna ja Eesti sõdurid täidavad ülesandeid erinevate kriisipiirkondade lahinguväljadel. Oleks vastutustundetu saata sõdurid missioonile, kui neil puudub sügavam arusaam ja teoreetiline käsitus sõjast ning sõdimisest, millele nende tegutsemine lahingus baseeruks. Sõja mõistmine ei õhuta sõdade teket, küll aga aitab riigi sõdureid kriisikoldes – sõjandusteooria loomise vajadus on aktuaalne.

0235. Lihtsustatuna saab öelda, et sõjad on konfliktide äärmuslikud väljendused. Konfliktid võivad olla identiteedist lähtuvad, aga ka harjumusliku käitumisega seotud. Üksikisiku tasandil on konfliktid alati inimsuhete osa ja kuigi üksikut lahkelt saab lahendada, ei saa neid kõiki täielikult lahendada, sest inimeste väärtused ja huvid ei kattu kunagi täielikult. Harmoonia, kus isiklikud huvid ei häiri teisi ja vastupidi, on paraku võimatu. Et lahkelt konstruktiivselt lahendada, tuleb olla aldis koostööks ning kompromissiks. Konflikti osapooled

peavad olema valmis tegema mõistlikke järeleandmisi. Statistika näitab, et demokraatlikud riigid, kus avalikuks toimeprintsiiibiks on võrdsus ja vabadus, omavahel ei sõdi. Samas osalevad või on osalenud need riigid (sh Eesti) välisriikide kriisikollete stabiliseerimises ning on seal lahingus vastastega, kelle nõudmised on äärmuslikud, järeleandmisteta ega järgi võrdõiguslikkuse põhimõtteid. Kompromiss on võimatu, kui puudub vastastikune lugupidamine, sallivus ja üksteise vaadete aktsepteerimine.

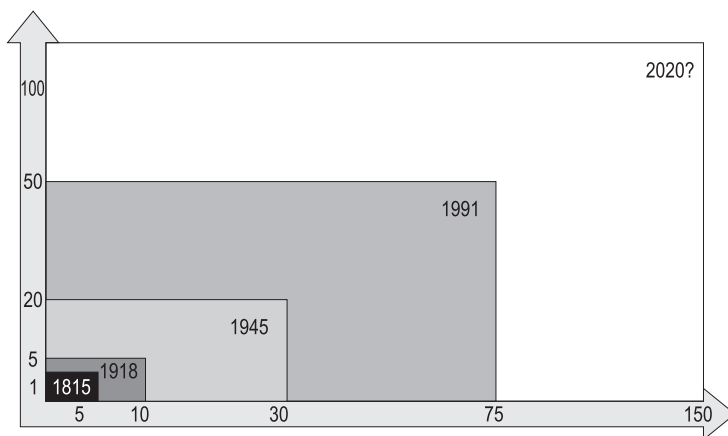
0236. Vaatama sõjapidamise vahendites ja meetodites järk-järgult aset leidnud tohututele muutustele, mille tulemusena ruum ja aeg piiravad sõjategevust järjest vähem, pole sõja eesmärk märkimisväärselt muutunud. Ei mängi mingit rolli, kas lahinguid peetakse lagedatel väljadel tihedates mees-mehe-küljes-ja-vastas rivilistes formatsioonides, kõikjal veri mõõgalöökidest ja oda torgetest voolamas, või hävitatakse vastast ülitäpsete tulelöökidega horisondi tagant – nii sõjas osalejad kui ka sõja siht on sellele vaatamata jäänud samaks. Osalejad on endiselt inimesed ning eesmärgiks on endiselt sõda võita.
0237. Vastase tegevus ja tema tahe mõjutab oluliselt sõjategevuse kulgu – ta ei ole elutu poksikott. Vastane püüab oma plaane ellu viia ning algab keerukas protsess, käikude ja vastukäikude jada, pidev pörkumine ootamatustega ning nendega kohanemine. Kogu sõjapidamise ajaloo vältel on ikka ja alati muutumatult taotletud vastasele oma tahte pealesurumist. Võit on seotud inimesega ehk vastaspoole tahte allutamiselega. Seega on sõjas nii subjektiks (osalejateks) kui ka objektiks (sihiks) inimene. Sõda on keerukas suhtlustoiming, kus sõnumi edastamise viisiks on vägivald. Sõda ja sõdimine on sotsiaalne nähtus ja protsess.
0238. Sõda võib olla vähem või rohkem vägivaldne. See võib ulatuda totaalsest kõrge intensiivsusega sõjast madala intensiivsusega tegevuseni. Sõda võidakse pidada lahinguväljadel, kuid võidakse suunata ka riigi ja rahva ressursside vastu. Sõjaväge saab kasutada isegi täiesti vägivallatuks oma tahte peale surumiseks (nagu nt maa-, mere- ja õhublokaadid, vägede koondamine riigipiiridele, demonstratiivsed õppused või õppekogunemised jms).

Pilt 7. Vägivalla kasv ning sõjaväe rakendamine konfliktis

0239. Ajal, mil väejuhul oli võimalik juhtida oma sõjaväe lahingutegevust seda, piltlikult öeldes, lahinguväljal künka pealt jälgides, piisas ühest inimesest, kes seadis sõja eesmärgi, tegi lahinguplaani, algatas selle täideviimise ja kontrollis selle täitmist. Üks inimene oli seega ühtaegu nii strateeg kui ka taktik.

Tänapäeval on lahingutegevus hajutatud üksikisiku tasemelt alates ja juba seeläbi on lahinguväli kasvanud suuremaks. Relvasüsteemide suurenenud laskeulatus on samuti lisanud lahinguväljale sügavust. Kolmandaks on tänu transpordivahendite arengule kasvanud sõjatanner veel omakorda.

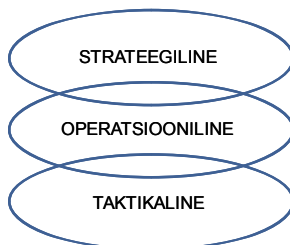
Pilt 8. Brigaadi operatsiooniala suurenemine aastate jooksul²⁴

0240. Tänapäeval üldtunnustatud sõjapidamistasandid on: strateegiline, operatsiooniline ja taktikaline. Strateegiline juht ei suutnud suurenenud

²⁴ Enamik tänapäeva riikide relvajõude on brigaadi rakendamise praktikas siiski aastates 1945–1991.

mõõtmega operatsioone enam hallata ning seepärast tekkiski vajadus luua strateegilist ja taktikalist tasandit ühendav operatsioonitasand.

Klassikalise mudeli järgi haakuvad need sõjapidamistasandid teatud määral, kuid ei kattu siiski täielikult.

Pilt 9. Eristuvad sõjapidamistasandid

0241. Strateegilisel tasandil otsustakse, kuidas võita sõdu ja milliseid sõdu pidada. Strateegiline tasand tähendab poliitilist ja sõjalis-poliitilist juhtimist. Poliitiline otsus on näiteks, kes on riigi liitlased ja millised on selle rahvusvahelised kohustused, milliste rahvusvaheliste lepingute ja konventsioonidega riik liitub. Sõjalis-poliitiline otsus on see, milliseks sõjaks ja millisele sõjatandrile minekuks valmistutakse. Teisisõnu, kas keskendutakse kodumaa kaitsmisele või ekspeditsioonilisele sõjapidamisele; kas relvajõud on pigem kaitse- või ründeotsustarbelised; kas valmistutakse nn konventsionaalseks ehk tavasõjaks või sissitaktikaga lahingupidamiseks; kas riigil on reserv- või elukutseline armee; kas on mõni eelisarendatav väeliik või on kõik võrdselt arendatavad ja muud taolised küsimused.
0242. Strateegilised otsused on reeglina pikaajalised ja siduvad. Nende pidev muutmine tooks kaasa häirivad muutused kogu relvajõududes, mis ei laseks kujuneda normaalsel ja funktsioneerival organisatsioonil. Strateegilised otsused on ka äärmiselt kauaaegse mõjuga, sest tavaliselt tehakse peamised sisulised otsused relvajõudude suuruse, varustuse, väljaõppe ja muu taolise üle just sellel tasandil. Kõik see aga tähendab pika-ajalisi ja mahukaid investeeringuid, mis muutuste või valede otsuste tulemusel võivad oma mõtte kaotada. Eesti riigikaitse sõjalist suutlikkust tuleb üles ehitada rahuajal, sest sõjaajal pole aega ega ruumi selle loomiseks.
0243. **Operatsioonitasandil** otsustatakse, kuidas rakendada relvajõude strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Lihtsamalt öeldes, sel tasandil otsustatakse, milliseid lahinguid pidada ja millistest hoiduda; kuidas taktikalised võidud arendada strateegiliseks võiduks. Enne kõike otsustatakse, missuguse lahinguliikide ja nendega kaasnevate tegevuste kombinatsiooni abil ülesannet täita. Operatsioonitasand on oluline ühenduslüli strateegilise ja taktikalise tasandi vahel. Selle lüli tegevusest sõltub tihti, kui palju aega ja ressursse sõjaliste eesmär-

kide saavutamiseks kulub. Operatsioonitasandil on oluline ülesanne määrata selline operatsioonidevaheline ja lahingutegevuse tempo, mis võimaldab haarata vaenlaselt initsiatiivi.

0244. Operatsioonitasandil planeeritakse ja juhitakse väeüksuste tegevust ning otsustatakse, kas näiteks astuda vastasega lahingusse maastikul või viia võitlus teadlikult asulatesse, kas kasutada õhutoetust vastase juhtimisvõrkude või tagala häirimiseks, kas taktikaliste õhudesantide eesmärk on võtmemaastiku hõivamine või vastase reservide sidumine. Operatsioonitasandi otsus on alati suuremal või vähemal määral seotud strateegilise või taktikalise tasandiga, seetõttu ei saa seda vaadata teistest tasanditest eraldi.

Operatsioonitasandil peab võimaldama tegeleda selgelt militaarsete eesmärkide saavutamisega relvajõude kasutades. Samas on operatsioonitaseme ülemal rahvusvahelise sõjaõiguse kohaselt kohustus sõjaliste nn kaasnevate kahjude ärahoidmiseks ning selle alusel reeglina ka õigus lahendada operatsioonialas tsiviilprobleeme. Tavaliselt on see õigus delegeeritud operatsioonitaseme tagala staabile.

0245. **Taktikalisel tasandil** otsustatakse, kuidas võita lahinguid. Siin võetakse vastu otsus, millise manöövri või meetodiga alistada vastane ja täita ülesanne.

Taktikalisel tasandil otsustatakse näiteks, kas kasutada maa-ala või liikuvkaitset²⁵; kas võidelda üks ees ja kaks taga või vastupidi; kas purustada vastane tiibamisega või süvahaaramisega; kas kasutada koondatud või maa-ala varitsusi; kas õhutõrje prioriteet on staapide, kaudtuleüksuste või tagala kaitsmine.

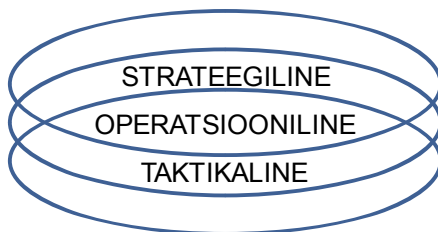
0246. Taktikalise tasandi põhitegevus on sõdimiseks valmistumine ja sõdimine. Siin saab tegelikult oma lahendi iga lahing ning selgub, kas saavutatakse operatsiooni- ja strateegiline eesmärk. Kui relvajõud ei suuda taktikalisel tasemel vastasest üle olla, ei saa rääkida ka kõrgemate ülesannete täitmisest. See tähendab, et väljaõppe ülim eesmärk peaks olema, et iga Eesti sõdur on lahinguväljal parem potentsiaalset vastasest, sama kehtib kõigi juhtimistasandite kohta alates jaoülemast kuni pataljonide-brigaadide staapideni.

0247. Tänapäeval on sõjapidamistasandid rohkem läbipõimunud. Selle on tinginud eelkõige kommunikatsioonitehnoloogiline ja relvaarsenali areng, mistõttu nn mittesõjalistes operatsioonides võib üks ülem oma tegevusega vahetult mõjutada (või lausa juhtida) mitut tasandit.

---

25 Maa-ala ja liikuvkaitsest loe juurde kuuendast peatükist (kaitsemeetodid).

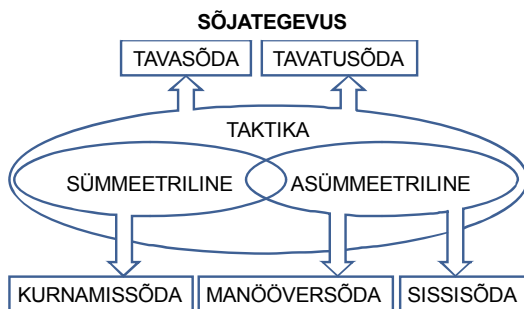
Läbipõimunud sõjapidamistasandite iseloomustavaks näiteks saab tuua nn strateegilised kapralid, kelle taktikalisel lahenduskäigul võib olla strateegiline mõju maailma avalikkusele.

Pilt 10. Põimunud sõjapidamistasandid

SÕJATEGEVUSED

0248. Sõjategevust saab jaotada kahte moodi: esiteks saab eristada tavasõda (ehk konventsionaalne) ja tavatut sõda/sõjapidamist, teisalt saab rääkida ka kurnamissõjast ja manööversõjast.

Pilt 11. Sõjategevuste omavaheline suhe

0249. **Tavasõda.** Tavasõda on sõjategevus, kus kahe või enama selgelt eristatava poole (riigi või organisatsiooni) relvajõud võitlevad lahinguväljal teineteise vastu, püüdes ennekõike kahjustada vastaspoole relvajõude. Enamasti kasutatakse sellises sõjas tavarelvastust (nt jalaväge, tanke, lennukeid) ning hoidutakse massihävitusrelvade kaasamisest (tuuma-, keemia-, biorelvad). Võidab tavaliselt see pool, kellel õnnestub vastase relvajõud viia seisu, kus need pole võimelised võitlust jätkama.
0250. Tavasõda ei välista tsiviilohvreid. Lahingutegevuse piirkonnas saab tsiviilelanikkond enamasti kannatada kaasnevate purustuste tõttu, mida võib tekitada näiteks hajunud või halvasti juhitud kaudtuli, sihtmärgist mõõda lastud otsetuli, mürgistuseta miiniväljad või lõhkemata ja mahajäetud laskemoon. Tavasõja äärmuslikum väljendus on eriti tsiviilohvriterohke totaal-sõda, kus lahingukahjustusi tekitatakse teadlikult väljaspool vahetut operatsiooniala. Kasutades peamiselt õhuväe pommituslende ja raketilööke, purustatakse tavaliselt tagalapiirkondi. Eesmärk on

muuhulgas vähendada vastase majanduslikku võimsust, murda rahva vastupanutahe, vähendada toetust võimul olevatele poliitikutele ning vähendada mobilisatsiooniresurssi.

0251. **Tavatu sõda.** Tavatu sõda on sõjategevus, kus kahe või enama poole (riigi, organisatsiooni, grupi) relvajõud või relvastatud liikmed võitlevad teineteisega, püüdes kahjustada ennekõike poliitilist- ja/ või munitsipaalvõimu (selle võimu teostamist või toetajaid). Sõdijatel on kohalike elanike otsene või kaudne toetus (sh hirmu all hoidmise abil). Seejuures ei pruugi võitlevad pooled või vähemalt üks nendest olla selgelt määratletud eesmärkide, vaadete või liikmeskonnaga. Tavatus sõjas võib varjatult osaleda ka teisi riike ja organisatsioone, kes toetavad võitlevaid pooli majanduslikult või sõjaliselt. Võitluse viisideks on näiteks tehniline diversioon või sabotaaž, konkreetsete isikute vastu suunatud tegevus (ähvardused, väljapressimised, röövimised ja tapmised). Otsest lahingutegevust rakendatakse tavaliselt selgelt nõrgema vastase üksuse vastu.
0252. Tavatu sõja võidab see pool, kellel õnnestub kaasata nii rahva kui ka relvajõudude toetus valitsevale poliitilisele võimule. Teisalt võib võidu kaasa tuua see, kui valitsev poliitiline võim ei suuda enam kogunenud pingeid taluda ja loovutab valitsemisõiguse. Tavatu sõjategevus on iseloomulik muuhulgas riigipöörde korraldamiseks (nt 1. detsember 1924 Eestis). Samuti võib tavatu sõda olla aktiivsema lahingutegevusega, nt sissisõda okupeeriva riigi relvajõudude vastu, mille eesmärgiks on sundida okupeerivaid relvajõude lahkuma vahetult neile või poliitiliselt juhtkonnale vastuvõetamatute kaotuste või ressursikulude tõttu.
0253. Tavatu lahingutegevus võib nii üle minna tavasõjaks, kui ka olla selle jätkuks. Tavasõda võib üle minna tavatuks, kui kaotaja poole poliitiline ja relvajõudude juhtimine on sedavõrd purustatud, et sõdivad üksused jäävad infosulgu ning tegutsevad oma äranägemise järgi või ei soovi kaotust tunnistada ega allu enam kesksele võimule. Kolmas võimalus on eelnev teadlik valik – st tavasõda viiakse pärast mingit aega üle sissisõjaks kas poolte sõjalise ebavõrdsuse, sõjategevuse ressursside ammendumise vms tõttu.
0254. Ajaloo näitel võib öelda, et tavasõjas edukale poolele on ulatuslik genotsiid parim viis võita järgnevat tavatu lahingutegevuse etappi. Selle peamised meetodid on: rahva ümberasustamine sissitegevuse aladelt mujale, vastupanu toetava põllumajandusliku tootmise lõpetamine nendes piirkondades, toidu jaotamise ahela katkestamine linnades, kõigi või ainult meessoost elanike massiline hävitamine või filtreerimislagrahritesse paigutamine. Selline tegevus põhjustab suuri kannatusi kogu rahvale ning selle tagajärg võib olla terve rahvuse hävimine.

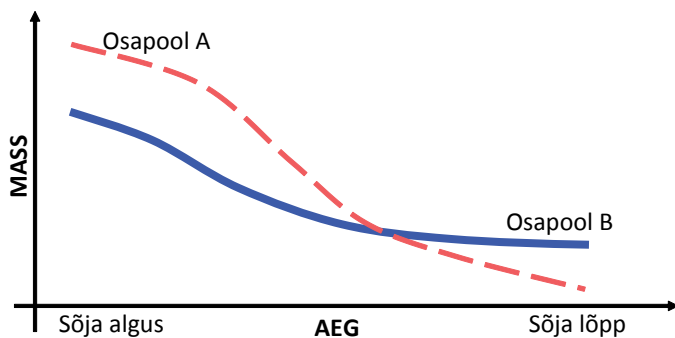
Eestlaste viimane tavatu lahingutegevuse kogemus ei ole eriti julgustav. Pärast II maailmasõda ei tekkinud Eestis organiseeritud vastupanuliikumist ning 1950. aastaks suutsid okupatsioonivõimud teha lõpu ka igasugusele tõsisemale relvastatud vastupanule. Kuigi sõjakogemusega mehi oli hulgaliselt, ei tekkinud püsivat relvastatud vastupanuliikumise gruppide pealekasvu. Pigem valiti valitseva korraga mugandumise tee.

0255. Olenemata sellest, kas tegemist on tava- või tavatu sõjaga, võib taktika olla **sümmeetriline** või **asümmeetriline**. See sõltub rakendatava jõu või ressursi hulga ja saavutatava tulemuse suhtest. Sõjategevuse teeb asümmeetriliseks see, kui sama või sarnase jõu rakendamisel on eeldatavast kordades suurem mõju. Kui hävitatakse ühekordse tankitõrjelasuga vastase soomusveok, on see igati normaalne sümmeetriline vahetus. Kui aga hävitatakse ühekordse tankitõrjelasuga pool vastase tankibrigaadi laskemoonavarust ning tekitatakse tulekahju kogu lahingvarustusel, on see asümmeetriline vahetus. Tegelikuses otsib taktika alati asümmeetrilisi lahendusi, kuid nendeni jõudmiseks tuleb mõnikord läbi käia sümmeetriline tee.
0256. Sissisõda on enamasti asümmeetriline: rünnatakse näiteks tagalajatisi, väikseid vastase üksuseid, sidekanaleid ja varustuseid, majandustegevust toetavaid rajatisi, riiklikku ja kohalikku poliitilist juhtkonda. Samas võib ka tavatus lahingutegevuses valida teadlikult sümmeetrilise taktika. See tähendab, et rünnatakse ainult relvakandjaid ja nende baase ning hoidutakse poliitika kujundajate, elluviijate ja majanduslikult oluliste rajatiste ründamisest.
0257. Asümmeetrilise taktika alla liigitub ka terrorism. Terror on n-ö infokampaania, mille eesmärk on lokaalsete vägivallaaktide kaudu mõjutada kõiki teisi informatsioonilisi olijaid. Terrorismi peamisteks iseloomustavateks tunnusteks on:
- a. vägivalla kasutamine illegaalsete meetodite ja vahenditega;
  - b. hirmu, ebakindluse või muul viisil psüühilise ebamugavuse esile kutsumine;
  - c. teadlik ja plaanitud tsiviilisikute ründamine või kahjustamine;
  - d. võitlejate eristamatus tsiviilisikutest;
  - e. rünnakuga meelepäraste poliitiliste muutuste saavutamine.
- Terroristlikku taktikat kasutatakse enamasti selle erakordselt asümmeetrilise mõju tõttu. Nimelt, siin toimib nn strateegilise kaprali printsip – taktikalise pisiteoga on võimalik külvata hirmu ja ebamugavustunnet kümnete ja sadade tuhandete hulgas, vähendada turvatunnet ja usku poliitilisse võimu tervetes riikides.
0258. Kurnamis- ja manööversõjaks jaotamine lähtub pigem teoreetilistest käsitlustest. Elu ise ei ole nii must ja valge, st ajalookäsitluses

ei saa sõda täielikult ühe või teise eristuse alla paigutada. Kurnavat ja manöövrripõhist sõjategevust saab kirjeldada ja võrrelda mitmelt lähtealuselt, kuid esmatähtis on mõista, et ennekõike tähistavad need terminid kahe sõjalise mõtteviisi erinevust.

0259. **Kurnamissõda.** Kurnamissõjas võideldakse massiga massi vastu ning võidab see, kes on vastase sõjalise jõu täielikult hävitanud. See on piltlikult öeldes nagu rusikavõitlus, kus võitlejad taovad teineteist rusikatega, kuni üks loobub, alistub või võitlusvõimetuna maha jääb. Sellises võitluses on eelis raskemal ja suuremal võitlejal, täpsemalt öeldes – eelis on sellel, kes siseneb võitlusesse suurema massiga. Tehnoloogilise ülekaalu korral on mass vahetatav tõhusama relvasüsteemi vastu, aga eesmärk on ikkagi vastase kompromissitu hävitamine. Klassikalist kurnamissõda iseloomustab kahe sõnni (või oina) võitlus. Hakates taplema, valivad nad endale lageda maa-ala, kus saab sirgjooneliselt ja suure hooga tormata laupapidi teineteise suunas: nad talitavad targasti, kasutades oma tugevusi, kuid nad suunavad selle vastaspoole tugevuse vastu.
0260. Kurnavat sõjategevust saab iseloomustada kahe teguri – aja ja massi – kaudu. Selle mõju on esmajoones suunatud füüsilisse ruumi. Kurnamissõjas võidab see, kellel on lahingu või sõjategevuse lõpus rohkem vägesid (vt graafikut pildil 12).

Pilt 12. Massi tähtsus kurnamissõjas

0261. **Manööversõda.** Manööversõda saab iseloomustada kolme teguri kaudu: aeg, mass ja ruum. Pooltevahelises võitluses võidab see, kellel on lahingu või sõjategevuse lõpus piisav hulk vägesid, mille asetus vastase suhtes muudab vastase tegevuse jätkamise lootusetuks või ebaotstarbekaks. Siin võideldakse jõuga nõrkuse vastu – eelis on sellel, kes suudab vastase mõjutamiseks olulise massi rakendada õiges kohas või selle rakendamise ähvardusega sundida vastast alistuma. Kurnamis- ja manööversõda saab eristada neljalt aluselt: 1) üksuste hulga ehk massi kasutus, 2) nn ausa võitluse põhimõte, 3) liikumise ja positsiooni eesmärk ning 4) võidumeetod.

- a. **Massi kasutus.** Manööversõjas pole üldine mass määrav – pooltel võib olla erinev üksuste arv, aga väiksemat hulka saab tasakaalustada kiirema tegutsemise ning parema tehnikaga. Ometi ei tohi järeldada, et mass on ebaoluline – soodsamal positsioonil asuv mass peab olema vastase silmis piisavalt tõsiselt võetav ja purustav, et sundida teda alistuma või lahingust loobuma.
- b. **Aus võitlus.** Erinevalt kurnamissõjast, mis käitub n-ö duellandi härrasmehelikkusega, ei järgita manööversõjas ausa võitluse põhimõtet, vaid püütakse rakendada oma tugevust vastase nõrkuse vastu. Teisisõnu, kui on võimalus, siis tuleb oponentidele läheneda selja tagant ning lajatada tooliga lagipähe.
- c. **Liikumise ja positsiooni eesmärk.** Nii kurnamis- kui manööversõjas toimub üksuste liigutamine ja manööverdamine, millega otsitakse positsioonilist eelist. Erinevus seisneb aga ümberpaiknemise eesmärgis. Kurnamissõja positsioonilise eelse eesmärgiks on võimalus hävitada antud aja jooksul rohkem vastase üksusi (massi). Manööversõja idee järgi peaks aga lahinguväljal liikuma selleks, et hõivata positsioon, mis sunniks vastast edasisest lahingutegevusest loobuma või sõjategevust üldse katkestama.
- d. **Võidumeetod.** Sõjatüüpe eristab peamiselt viis, kuidas sõda võidetakse: kurnamissõda hävitab vastase füüsiliselt, manööversõda aga proovib halvata vastase sidusust ehk elimineerida tema koordineeritud tegevusvõime. Manööversõja eesmärgiks on purustada liim, mis hoiab vastast koos! Lõppeks teenivad ka eelnevad kolm erinevust seda viimast.

Nimelt, manööversõda usub, et lahingu edu seisneb eelkõige inimestes, mitte tehnilistes toimingutes ega vahendites. Manööversõda toob lisaks füüsilisele ruumile sisse ka psühholoogilise ruumi ning proovib füüsiliste tegevustega saavutada maksimaalset psühholoogilist mõju.

0262. **Manööversõja väärtõlgendused.** Vale on arusaam, et manööversõjas ei tohi olla paigalseisu, vaid peab kogu aeg liikuma, et vältida otsustavaid lahinguid ning hoiduda kaotustest.

Manööversõda ei tähenda tingimata pidevat manööverdämist. Liikumine ei ole eesmärk omaette, vaid meetod, mis teenib ootamatust ning mõjutab vastaspoole tahet. Võib kasutada ka staatilisemat lahingukulgu, kui see tagab vastupanu murdva üllatuse. Tähtis on vältida vastase jaoks etteaimatavaks muutumist.

Jõudude kokkupuude ja tulevahetus on manööversõja loomulik osa, nagu ka otsustavad lahingud. Veretu võidu idee ei ole täna veel realsuseks kujunenud. Küll aga otsitakse manööversõjas asümmeetrilist efekti ehk kuidas saavutada paremaid tulemusi vähema ressursiga. Iga lahing on manööver- ja kurnamissõja idee kokkupuutepunkt. Nii

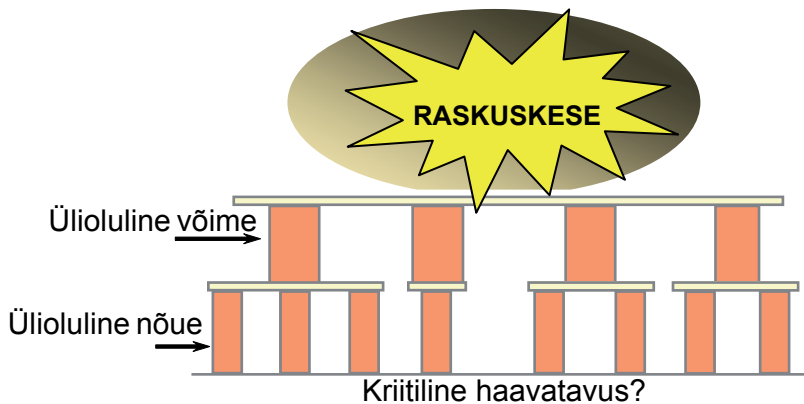
peab brigaadi tankipataljon sissemurdepunktis kurnamislahingut, et sealt edasi tungiv brigaad tooks kaasa asümmeetrilise efekti vastase diviisi üle.

RASKUSKESE JA KRIITILISED HAAVATAVUSED

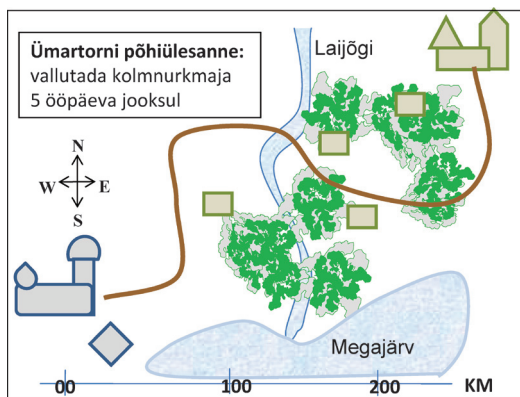
0263. Manööversõda kahjutustab vastase tugevuse, kuid eelistab sealjuures pigem vastase purustamist kaudsete rünnakutega. Sellise kontseptsiooni rakendamiseks on kasutusele võetud terminid raskuskese ja kriitilised haavatavused.
0264. **Raskuskese.** Raskuskese on sõjandusteooria mõistes kogu tugevuse allikas ning see võib olla nii füüsiline kui moraalne. Strateegilisel tasandil on raskuskese tihti defineeritud abstraktse ja irratsionaalse „ühikuna“ nagu näiteks majanduslik ja tööstuslik võim, valitseva režiimi allikas, avalik toetus, kokkukuuluvustunne või võitlustahe. Taktikalisel madalal tasandil moodustub raskuskese tihti füüsilisest suutlikkusest ümber konkreetse lahinguüksuse, mis suudab täita vastaspoole määratud põhiülesande. Raskuskese loob usutavuse eduks, tõstab võitlusmoraali, suurendab ühtsustunnet ning toob liitlasi.
0265. Raskuskeset saab ideaalis kukutada kaotades selle tekkepõhjuse. Reaalsuses ei ole aga sugugi lihtne kaotada ära nt konfliktseid religioosseid või aastakümnetega juurdunud veendumusi. See on aeganõudev, väga kompleksne ja keeruline protsess, kuhu on kaasatud ühiskonna tervikosad. Seepärast on teabeoperatsioonid väga tähtsal kohal manööversõja kontekstis. Lõhkudes raskuskeskme, kaob usutavus ja laguneb selle ümber koondunud ühtsus.
0266. Raskuskese ei ole jagamatu tervik – selle suutlikkus täita põhiülesanne rajaneb nn *üliolulistel võimetusel*. Selleks, et tuvastada vastase raskuskeset, peab selgitama, mis võimeid vastane oma eesmärgi saavutamiseks vajab. Kui need on leitud, tuleb analüüsida, milline osa vastaspoole jõustruktuurist neid üliolulisi võimeid omab. See osa ehk üksus ongi vastase raskuskese. Samas tuleb meeles pidada, et sõjaliste operatsioonide eesmärgid on erinevad ning vastavalt ka raskuskeskmed. Samuti võib raskuskese operatsiooni ja ka lahingu käigus muutuda.
0267. **Kriitilised haavatavused.** Kriitilised haavatavused on raskuskeskme ülioluliste võimete hädavajalikud komponendid, mida vastasel napib. Kriitilised haavatavused ei ole tugevused ning nende ründamine on turvalisem, vajab vähem ressursse ja sel on tõhusamad tagajärjed.
0268. Kriitiliste haavatavuste leidmiseks tuleb analüüsida raskuskeskme struktuuri, et leida, mis komponendid n-ö toidavad tema üliolulisi võimeid. Neid komponente nimetatakse üliolulisteks nõueteks ning mõned neist võivadki osutada kriitilisteks haavatavusteks – see tule-

neb nende defitsiitsusest. Ühe kriitilise haavatavuse elimineerimine kõigutab tugeva süsteemi tasakaalu ning teise, kolmanda või enamagi hävitamine kukutab selle kokku nagu kaardimajakese – üliolulise võime toime katkestatakse, mistõttu ahelreaktsioonina lülitub välja toide raskuskeskme süsteemile ning lõpptulemusena lakkab vastase tugevus toimimast.

Pilt 13. Raskuskeskme sõltuvus üliolulistest nõuetest

0269. Raskuskeskme kukutamine kriitiliste haavatavuste kaudu demonstreerib suurepäraselt ebaproportsionaalset edu, mida manööversõda otsib. Samas on selle rakendamine väga keeruline, kuna ringkonna, pataljoni, rühma ja muude üksuste lahingutegevuses avaldub vastase raskuskeskme erinevalt. Tuvastatud vastase raskuskeskme tõhusaks mõjutamiseks on vaja ruumi, aega ja vahendeid, aga need ressursid on nimetatud allüksustel väga erinevad (vt pilt 14).

Pilt 14. Näited raskuskeskme erinevustest ja nende väljaselgitamise analüüsist

- a. Kolmnurkmaja ringkonna tasemel analüüsitakse olukorda ja leitakse, et Ümartorn vajab põhiülesande edukaks täitmiseks liikuvust. See on üks tema üliolulisi võimeid. Ümartorn peab läbima viie ööpäevaga 300 kilomeetrit ning tema liikuvust takistavad hõre teedevõrk, jõgi ja poolkinnine maastik. Samuti peab ta arvestama Kolmnurkmaja kaitseüksustega, kellega tuleb edasipääsuks võidelda. Siit järeldub, et lisaks liikuvusele on Ümartorni üliolulisteks võimeteks ka purustav tulejõud ja soomuskaitse, mida ta vajab sissemurde rajamiseks.

Kolmnurkmaja tuvastab nimetatud võimed vastase konkreetse struktuurielemendis Romb (s.o raskuskese) ning süüvib selle kriitiliste haavatavuste otsimisele. Selgub et Rombil on sillaületustehnikat minimaalselt ning sellest saab Kolmnurkmajale kõrge tasuvusega sihtmärk. Kui Romb ei suuda ületada jõge teatud aja jooksul, siis tema üldine liikuvus langeb ning see seab ohtu Ümartorni põhiülesande eduka täitmise.

Rombi liikuvust saab mõjutada ka läbi tema sõltuvuse ühest varustusest. Aja, ruumi ning rünnakuvahendite olemasolul saab korraldada vastase logistilisele osisele varitsuse. Kui Rombi varustamine on läbi lõigatud, kaotab see kütuse ja laskemoona puuduse tõttu oma lahingulise tõhususe.

- b. Ruum ehk lahinguala, milles jalaväerühm vastast mõjutab, on oluliselt väiksem. Rünnates vastase kaitset asuvat jagu, peab rühmaülem analüüsima, milles seisneb vastase kaitse tugevus. Tavaliselt on tugevuseks tulesüsteemi tervik, sest see takistab läbimurret. See tervik koosneb näiteks vastase üksikmeeste laskesektoritest, tankitõrjest, pioneeritõketest ja risttuld andvast kuulipildujast. Rühmaülem peab nüüd analüüsima, mis osis neist seob nimetatud üksikud tervikuks. Kui see siduv osis elimineerida, siis tekib tulesüsteemi auk, mis võimaldab sisse murda.

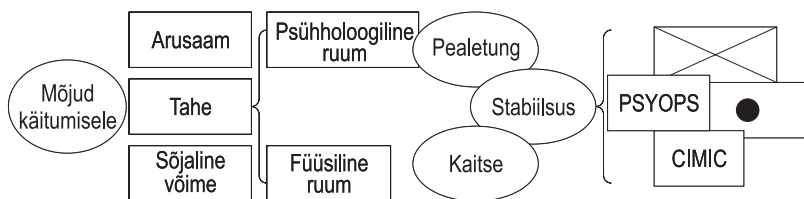
Nn väikeüksuste tasandil võimaldavad ressursid reeglina vaid vastase tugevuse vahetut mõjutamist. Aga ka sel puhul tuleb esmalt otsida vastase kriitilisi haavatavusi, et rakendada võimalusel vahendid, mis välistaksid eneseohverduse ja täidaksid jõudude säästliku kasutamise põhimõtet. Näiteks saab risttuld andvat üksikut kuulipildujameeskonda pimestada lihtsalt suitsuga ja suruda maha granaadiheitja või miinipilduja tulega. Kui kõrvaldada kuulipilduja, on rikutud vastase tulesüsteemi terviklikkus.

- c. Raskuskeskme põhimõtet ja selle kaudset või otsest kahjutustamist saab demonstreerida ka üksiku vahendi, nt tanki peal. Tank tervikuna on tugevus, mis koosneb liikuvusest, soomusest ja tulejõust. Lisaks varustusahela katkestamisele saab mõjutada vahetult

ka tanki ennast, kuid taas läbi tema kriitiliste haavatavuste. See mõjutamine saab omakorda olla kas kaudne (nt tõkkesõlmed takistavad tanki õigeaegse liikumise otsustavasse kohta) või otsene (nt tankitõrje miin lõhub roomiku, tankitõrjekahuri mürsk läbibistab soomuskaitse küljelt). Tanki otsustav tugevus pealetungil vajab liikuvust, aga tema ohtlikkus seisneb eelkõige soomuskaitstes ja tulejõus. Need on kõige tõhusamad ees ning sealt suunalt tanki ennast ei rünnata.

VASTASE KÄITUMISE MÕJUTAMINE

0270. Sõjategevuse eesmärk on sundida vastane tegutsema teise poole tahte kohaselt ehk teisisõnu, muuta tema käitumist. Käitumise muutmiseks on vaja mõjutada vastaspoole arusaama toimuvast, tahet ja sõjalist võimet. Viimast neist mõjutatakse füüsiliste tegevustega, arusaama aga psühholoogilisel teel. Sõjalise võime kurnamine ning arusaama-de kõigutamine mõjutab lõppeks vastaspoole tahet ja lõhub nii tema füüsilise kui moraalse ühtsuse.

Pilt 15. Käitumise mõjutamise vahendid

0271. Et tõhusalt mõjutada vastaspoole käitumist, peab väga hästi teadma ja mõistma, kuidas ta tegutseb ning millised on tema ajendid. Vastast on vaja rünnata süsteemselt (st nii füüsilisel kui psühholoogilisel tasandil). Sellega kujundatakse aktiivselt tema arusaamu, külvatakse kõhklusi ja kõigutatakse ta tahet.

Võimas meetod sidususe lõhkumiseks on tekitada vastasele šokiefekt, mille ilminguteks on osavõtmatu lahingus, paanika, põgenemine ja allaandmine või ebaadekvaatne vastutegevus.

Šokiefekti põhjustavad kolm tegurit:

1) üllatus, 2) šokitegevus ja 3) hävitamine.

0272. **Üllatus** on sõjalise edu saavutamisel ülioluline olenemata sõjapida-mistasandist, sest üllatunud osapool n-õ tardub olukorra hindamiseks ning tema vastukäigud on vaid reaktsioonid teise poole tegevusele. Üllatada saab 1) vahenditega, 2) suunaga, 3) meetoditega ja 4) ajaga. Kuid tuleb mõista, et üllatus ei ole eesmärk omaette – see on vaid vahend. Tormates ratsaväega vastase tankide vastu, saavutatakse küll üllatus, aga see pole mõistlik, funktsioonipõhine ega eesmärki täitev.

Ajaline üllatus on seotud eelkõige tegevuse varasema käivitumisega. Suunaga seotud üllatus saavutatakse rünnates tiibadelt või tagalasse. Meetodite ja vahendite abil üllatatakse tavaliselt kasutades uudseid taktikalisi lahendeid ja süsteeme. Tingimused vastase üllatamiseks luuakse pettetegevusega nagu näiteks pettepositsioonid ja -liikumised, samuti petteside, moondamine, peibutamine ja valeinfo edastamine. See omakorda nõuab aga julgust riskida ning kooskõlastatud tegutsemist, sest poolik petmine nähakse läbi.

0273. **Šokitegevus** on ägeda manöövriga kaasnev ootamatu ja koondatud vägivalda kasutamine. Šokitegevus on eriti tõhus, kui seda kasutatakse vastase tugevuse nõrgendamiseks – siis sisaldab see endas olulist üllatusemomenti ning näitab relvajõudude kartmatust. Lahingutegevuse ülesehitamine ainult šokitegevusel on oma olemuselt kurnamissõda.
0274. **Hävitamine**, mille eesmärk piirneb ainult vahetu ründeobjekti purustamisega, ei panusta eriti šokiefekti. Ulatuslik hävitamine on aga põhimõtteliselt sama mis šokitegevus. Šokiefekti saavutatav ja võimendav hävitamisülesanne peab olema suunatud väga teadlikult ja läbimõeldult valitud sihtmärkide pihta. Sellise hävitamise eesmärk on nõrgestada vastase tähtsaid võimeid. Hävitamine peegeldab raskuskeskme ja kriitiliste haavatavuste kontseptsiooni.
0275. Šokiefekt võib päädida kokkuvarisemisega. Seepärast peab šokiefekti momenti kohe agressiivselt edundama, muidu vastane taastub ning organiseerub vastutegevuseks. Pole kindel millal ja kus šokiefekt aset leiab, aga taktikalised tegevused selle poole püüdleavad. Edundamise ülioluliseks eelduseks on valmiduse ja vahendite olemasolu.
0276. **Edundamine** on manööversõja oluline element ning lahingutegevuse üks alusfunktsioone.²⁶ Edundamine on meetod, kus julge pealehakkamise või saavutada kavandatust rohkem – edundamine teenib kõrgema eesmärgi saavutamist. Võimalused edundamiseks ei tohi aga tekkida vaid passiivseid meetmeid kasutades. Edundamisvõimalusi tuleb ise ka aktiivselt otsida. Taktikalisel tasandil tähendab see ägedat luuretegevust ning nn tõmba-põhimõtte rakendamist. Teisisõnu, lahinguvõimsust²⁷ ei üritata iga hinna eest pimesi plaanitud kohta suruda, vaid luure otsib vastase liinis vahemikke, kuhu suunata võitluselemendid – vastase asukoha teadmine on tähtis, aga sama oluline on teave, mis kinnitab tema puudumist. Selline suunatus tähendab omakorda, et lahingukord peab kõikides lahinguliikides tagama sügavuse. Samuti peab see koosnema vähemalt kahest liinist, mis ei ole korrapäraselt ja rangelt teineteisest eraldatud, vaid teevad omavahel tihedalt koostööd ja tajuvad teineteist hästi.

26 Alusfunktsioonidest loe juurde peatükist viis (lahingu alusfunktsioonid).

27 Vt peatükk viis (funktsiooniline jaotus).

0277. Esimese liini ülesanne on leida vastase rühmituses vahemikud ning teine peab arendama saavutatud edu lüües sügavusse, tehes haaran- gu või tegutsedes vasturünnaku üksusena. Tõhusam on, kui teine liin on suurem, mitte väiksem osa tervikust. Teise liini kasutamisevõima- lused peavad olema väga paindlikud. Samas peavad kõik mõistma, et esimest liini tuleb toetada erinevate tuletoetussüsteemidega ega tohi ohverdada, sest nemad on edu alus.

See eelpool kirjeldatud manööversõja n-õ motoorsus tähendab oma- korda, et luureüksused peavad omama suuremat kaitset ja tulejõu- du ning põhijõud peavad olema väga hea liikuvusega. Vaid siis saab nimetatud motoorsust rakendada täielikult. Miski ei kukuta vastase võitlusmoraali paremini kui ootamatu sissemurre nende küljele või tagalasse.

RÜNDAMISMEETODID JA -MEETMED MANÖÖVERSÕJAS

0278. Manööversõda ründab vastaspoole arusaama, tahet ja võimet läbi nelja printsipiaalse meetodi, milleks on: 1) initsiatiivi haaramine, 2) ennetamine, 3) nihustamine ja 4) lagundamine.

0279. **Initsiatiivi haaramine.** Initsiatiivi hoidja dikteerib sündmuste käiku ja arengut ning selle omamine on üks edu alus. Initsiatiivi saab haarata läbi ennetamise. Esimesena rünnanu sunnib teise poole asuma kaitsele.

Haaratud initsiatiivi hoitakse kõrge tempoga. Sedasi ei anta vastas- poolele võimalust algatada uusi tegevusi, vaid sunnitakse ta jääma n-õ teisena käivaks – nii on vastase tegevusvabadus piiratud.

Initsiatiivi kaotus nõuab teadlikku tegutsemist selle tagasi võitmi- seks. Ülem võib käskida lahtirebimise kontaktist vastase intensiivse tegevuse vähendamiseks või vastase rünnaku venitamiseks üle selle murdumispunkti. Samuti võib ta algatada vasturünnaku. Viimase edukusega võib kaasneda edundamise võimalus.

0280. **Ennetamine.** Ennetamine tähendab, et kasutatakse ära tekkinud või- malus ning ei lasta vastasel initsiatiivi haarata. Ennetus rajaneb seega kiirusel ja üllatusel.

0281. Ennetamine eeldab tõhusat luuretööd – tuleb tunda vastaspoole va- hendeid, organisatsiooni ja lahingueeskirju. Tuleb mõista, mida vasta- ne selle lahinguga saavutada püüab. Tõhusaks luuretöökse tuleb tunda ka keskkonda, et ära kasutada maastiku võimalusi ja piiranguid.

Luurefunktsioon on seotud vastase leidmisega ja luureandmete ette- kandmisega. Selle rakendamisel peab arvestama piiratud ressursside- ga ning siit lähtuvalt piiratud suutlikkusega kogu lahinguvälja katta. Andmeid koguvad kõik allüksused ning seda saab ka elanikkonnalt ja tsiviilinstitutsioonidelt. Kuid juhised selle kogumiseks peavad ole- ma spetsiifilised ning seotud hoolikalt valitud indikaatoritega, mille

tuvastamine näitab, kas vastane kaldub tegutsema ühe või teise prognoositud tegevusvariandi järgi.

Ennetamine nõuab ka füüsilist valmisolekut tegutsemiseks ning eelnevate plaanide kiiret muutmist.

0282. **Nihustamine.** Nihustamise eesmärgiks on vastase tugevuse tähtsusetuks muutmine, takistades tal selle plaanijärgset kasutamist. Otsitakse võimalust vältida vastase tugevust või seotakse see mujal lahinguga nii, et see ei suuda enam mõjutada üldtulemust.
0283. Rünnak sügavusse ja haaramine on kaks levinud nihustamismeetodit. Sama eesmärgiga püütakse takistada vastase reservi või tema teise ešeloni otsustavasse lahingusse toomist. Tähtis on siinjuures mõista, et nihustamine võib olla nii otsustav kui ka kujundav tegevus.²⁸ Viimase puhul tuleb seada lisaks põhilahingule hetkeprioriteedid, mis aitaksid nihustamisele kaasa. Kujundavates tegevustes läbipõrumine võib rikkuda ka otsustava tegevuse edukuse.
0284. **Lagundamine.** Lagundamise eesmärk on vastase lahinguvõimsuse purustamine. Lagundamise teadlik kasutamine eeldab vastase raskuskeskme määratlemist ning selle funktsioneerimisahela analüüsi. Iga vastane on unikaalne, ei tohi sõdida šablooniga. Vastase koostöövõime lõhkumiseks tuleb mõista tema toimemehhanisme ja tegutsemismotiive. Oma tugevustega tuleb rünnata vastaspoole raskuskeskme kriitilisi haavatavusi. Raskuskeskme väljaselgitamise ning rünnakute kavandamisega tegeleb operatsioonitasand, aga tõenäolise vastase lahinguüksuse struktuuri kriitilised haavatavused tuleb välja selgitada ka pataljoni ning kompanii tasemel.
0285. **Ründamismeetmeid** kasutatakse manööversõja meetodite rakendamiseks. Vastaspoole käitumist mõjutatakse sõjalise jõu rakendamisega või ähvardusega, kasutades järgmisi meetmeid: 1) manööver, 2) tulejõud, 3) kõrge tempo, 4) samaaegsus ja 5) teabeoperatsioonid.
0286. Üksused rakendavad oma tulejõudu ning manöövrit, et saavutada šokiefekti. Viimast peab võimendama ja edundama operatsioonide kõrge tempo ning samaaegsus, mille mõju omakorda n-õ suurendatakse teabeoperatsioonidega. Samaaegse tegutsemise ja ohtude tekitamise ning kõrge tempo abil püütakse vastase komandöri üle koormata. Sellega rikutakse tema juhtimise sidusust, mis lõppeks võib päädida juhtimisahela halvatusega.
0287. **Manööver** on jõudude ümberpaigutamine toetatuna tule või tulevõimega, et saavutada vastase üksuse üle positsiooniline eelis, kust saab teda üllatada, maha suruda, šokeerida ning rünnata. Manöövriga saavutatud positsioon peab ennetama vastase manöövrit nt maastiku

---

²⁸ Kujundavatest ja otsustavast tegevusest loe juurde viiendast peatükist (lahingutegevuse mõjupõhine jaotus).

võtmekoha hõivamisega. Sellega muudetakse vastane kaitsetuks ja nurjatakse tema plaanid. Manööver peab olema suunatud ühtlasi ka vastaspoole psühholoogilise ruumi mõjutamisele.

0288. **Tulejõud** hävitab, teeb kahjutuks, surub maha, demoraliseerib ja mõjutab. Tulistada saab merelt, maalt ja õhust. Tulejõul on füüsiline, psühholoogiline ja füsioloogiline mõju; see teeb võimalikuks kõrge tempo, samaaegsuse ning üllatuse. Selle tõhusus sõltub tulehulgast, täpsusest ja ootamatusest. Tulejõudu on võimalik rakendada kavandatud ajahetkel ja koondada hajutatud relvasüsteemidelt. Kaasaegne tulejõud suudab ka kiirelt sihtmärke vahetada. Tulejõu psühholoogilised ja füsioloogilised tagajärjed on lühiajalised ning seepärast tuleb neid kohe manöövriga edundada, enne kui mõju möödub. Tulejõu rakendamine vajab manöövriga täpset kooskõlastamist.
0289. **Tempo** ei ole mitte tegutsemiskiirus, vaid vastaspoolt mõjutavate tegevuste rütm või tihedus. Tempo tõhusus sõltub kiirusest – oma jõudude manööver peab olema kiirem kui vastaspoole toibumiskiirus. Kõrge tempo on vajalik tekkivate võimaluste edundamiseks ning vastase haavatavuste ära kasutamiseks. Tempo on vajalik ka teabeoperatsioonides. Kõrge tempo eesmärgiks on haarata ning hoida initsiatiivi.
0290. **Samaaegus** tähendab, et oma jõud peavad vastase komandörile mingis ajavahemikus n-ö ette sötma nii palju tegevusi või ohte, et ta ei suuda ülekoormatuse tõttu neid prioritseerida ega keskenduda neist ainult ühele. Samaaegsus väljendub eri moel – ühte objekti võib rünnata erinevatest suundadest korraga, aga samas võib rünnakueesmäärke olla rohkem kui üks. See seab vastase valiku ette, kas kaitsta kõike ehk olla hajutatud või koondada oma jõud ühele objektile ja jätta teised kaitseta. Ideaalis tuleks rünnak nüüd suunata nõrga kaitsega objektile. Ka kaudtulelöögi ja üksuste rünnaku üheaegsus on hea näide vastasele tekitatavast dilemmast. Kaudtuli sunnib vastassõdureid varjuma, üksuse rünnaku korral aga peavad nad laskepositsioonilt tõrjetööd teostama. Nimetatud tegevuste järjestikulisus ei tekitaks vastasele tõsiseid probleeme, nende samaaegsus suurendab aga vastaspoole füüsilisi kaotusi ning mõjub laastavalt moraalile.
0291. Samaaegsust tuleb rakendada nii horisontaalsel kui ka vertikaalsel tasemel (nt juhtimisahela pihta). Ühtlasi tuleb füüsilised tegevused ühitada teabeoperatsioonidega, mis kõik kokku annab kumulatiivse efekti vastase sidususe lõhkumiseks.
0292. **Teabeoperatsioonid** peavad olema lõimitud taktikaliste maismaategevustega ning olema vastavalt ka taktikalisel tasandil planeerimistoimingute n-ö rutiinne osa. Teabeoperatsioonidel on palju alaosi, nagu nt elektrooniline sõda, operatsiooni julgeolek, teabejulgeolek, arvutivõrgu operatsioonid, psühholoogilised operatsioonid ja petmine. Nendega on lähedalt seotud ka nt tsiviil-sõjaline koostöö.

Teabeoperatsioonidega manipuleeritakse vastase arusaamu ning ohu tekitamisega lõhutakse vastase tahet ning sidusust. Psühholoogilised teabeoperatsioonid mõjutavad vastaspoole moraalset ühtsust.

LIHTSUS JA PAINDLIKKUS

0293. Võttes kokku manööversõja alused, rakendamise eeldused, meetodid ja meetmed, peab tõdema, et see sõjapidamine eeldab väga keerukat lähenemist. Teisalt, sõltuvussuhted ja keerulisus suurendab potentsiaalsete vigade tõenäosust.
Nende vältimiseks peavad lahinguplaanid järgima kahte järgmist nõuet: 1) lihtsus ja 2) paindlikkus.
0294. Lihtsus on väga võimas relv. Kõik, mis on keeruline, on halb, kuna tekitab sõltuvust paljudest asjadest ning suurendab nn hõõrdumistõenäosust (sh nt võitlejate füüsiline väsimus, unustamine ja segiajamine). Kõik, mis on lihtne, on heas mõttes lollikindel. Lihtsus võimaldab arusaamist ja see loob tegevusühtsuse; lihtsus lahinguplaanides võimaldab paindlikult reageerida muutuvale olukorrale; lihtsus varustuse ja relvastuse käsitsemisel tõstab kiirust. Samas tuleb rõhutada, et lihtsustamise ettekäändel ei tohi kergekäeliselt ülesandeid delegerida. See lihtsustab tegevusprotsessi vaid näiliselt ning tuleneb pigem pealiskaudsest lähenemisest.
Lihtsuse põhimõtte edukaks rakendamiseks tuleb vähendada üksteisest sõltuvaid tegevusi ning järjestikuste tegevuste asemel eelistada taktikaliste tegevuste samaaegsust.
0295. Paindlikkuse põhimõtte lahkamisel saab eristada mõttepaindlikkust ja muutuste aktsepteerimist lahinguväljal, teisalt aga tegelikku reageerimisvõimet. Viimane tähendab, et lahinguplaanid tuleb koostada lihtsa manöövriskemiga. See võimaldab põhipingutuse ümbersuunamist ja ei lase puiselt takerduda muutunud olukorda. Alati tuleb planeerida ruumilist ja vahendilist ressursi (reservüksus), et oleks kus ja millega reageerida. Paindlikkus on otseselt seotud alluvate tegevusvabadusega, võimaldades kiirelt ootamatutele olukordadele reageerida.
Teisisõnu, paindlikkus tähendab suutlikkust minna ühelt tegevuselt üle teisele (s.o ümberlülitusvõime). Paindlikkuse edukust suurendab püsitoimingute ja lahingudrillide kiire läbimine.

PEATÜKK 3 – Lahinguüksuste juhtimise alused

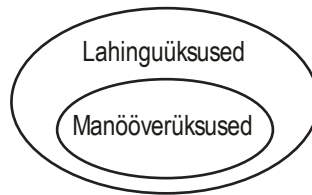
Peatükk kirjeldab lahinguüksuste võimeid ja lahinguväljale iseloomulikke tegureid, mida peab lahingujuhtimisel arvestama. Peatükk selgitab kiiruse vajadust edukaks lahingutegevuseks ja toob välja ülesandekeskse juhtimispõhimõtte rakendamise nõuded.

LAHINGUÜKSUSTE JAOTUS

0301. Lahinguüksuste võimed erinevad lähtuvalt nende üksuste kaitsest, liikuvusest ja tulejõust. Ühelt poolt piirab see üksuste kasutamismõimalusi, teisalt tähendab see nende spetsialiseerumist erinevatele maastikutüüpidele ja lahinguülesannetele. Lahinguüksused sisaldavad endas manööverüksuseid.

Manööverüksused on need üksused, mis ründavad vastast otsetule-relvadest, kombineerides tuld ja liikumist.

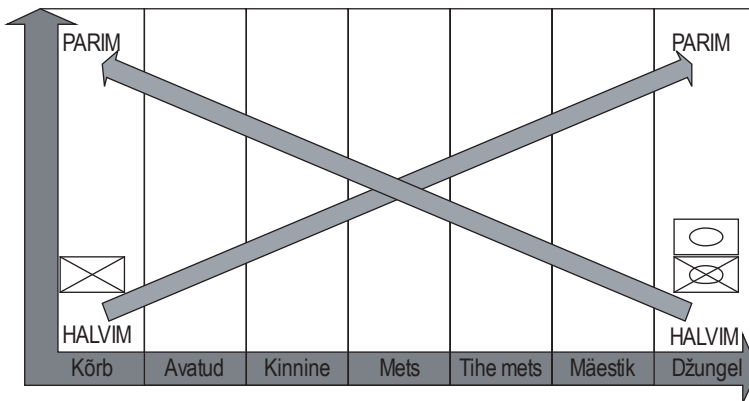
Manööverüksusi aitavad lahingutoetus (nt kaudtuleüksused) ja lahinguteenindusüksused.

Pilt 16. Manööverüksused lahinguüksuste osana

0302. Manööverüksused jaotuvad oma võimelt kolme klassi: 1) raskeüksused, 2) kesküksused ja 3) kergeüksused.
0303. **Raskeüksused** on tankid ja lahingumasinad. Neid iseloomustab liikuvus, tulejõud ning kaitse tule eest ja lööklaine vastu. Märkitud teguritest lähtuvalt sobivad raskeüksused ründavateks läbilöögiüksusteks. Raskeüksustel on suur laskeulatus ja võime koondada suurt tulejõudu kiirelt. Tänu soomuskaitsele suudavad raskeüksused vahetada avatud maastikul positsioone kiirelt. Linna-aladel pakuvad need parimat kaitset. Raskeüksused on haavatavad lähilahingutes ning vajavad kaitset kinnisel maastikul. Nende operatsioonilist liikuvust piirab üksuste suurus ja kaal. Raskeüksused vajavad väga head kütuse ja laskemoonaga varustamist.
0304. Raskeüksuste lahinguülesanneteks sobivad kõige paremini:
- a. valve- ja kattejuugistus;
  - b. teeluure ja luurelahinguid;
  - c. edundamine ründavates tegevustes;
  - d. ründed sügavusse;
  - e. vastase rünnaku nurjamine;
  - f. vasturünnakud kaitselahingus;
  - g. purustatud vastase jälitamine;

- h. reservüksuse ülesanded;
i. vastase põhijõu sidumine ja seiskamine.
0305. **Kesküksused** on õhukese soomusega lint- või ratassõidukid, millel puudub suurekalibriline relvastus. Kesküksused pakuvad osalist kaitset avatud maastikul ning nende ülesanne on sõdurite toomine lahinguväljale. Sõduri argoos nimetatakse neid lahinguvälja taksodeks. Tavaliselt on kesküksustel otsetule pardarelvastus, millega toetatakse jalaväe manöövrit distantsilt. Kesküksustel on väga hea operatsiooniline liikuvus, ent kinnisel maastikul on nad ka väga haavatavad.
0306. Kesküksuste lahinguülesanneteks sobivad kõige paremini:
a. jalaväe tulejõu tugevdamine jalaväe vastu;
b. raskeüksuste rünnaku toetamine järgneva üksusena;
c. siduva üksuse ülesanded rünnakul madala kindlustusega kaitsepositsioonide vastu;
d. külglulgestamine kaitsel;
e. puhastusülesanded killustatud ja vähekaitsstud vastase vastu;
f. liikumistee julgestamine ja konvoi eskortimine;
g. põgeneva vastase jälitamine;
h. tuletoetus viivituses;
i. avatud maa-ala kontrollimine varustatuna pikamaa TT-relvastusega.
0307. **Kergeüksused** on jalaväepõhised üksused ja neil puudub lahinguvõimsust suurendav spetsiifiline tehnikapark. Nende kaitse on madal ning seda kompenseeritakse hajutatuse, maskeerimise ja välikindlustamisega. Kergeüksuste tulejõud ei ulatu mõjutama vastast pikale distantsile. Seepärast on neid kohane kasutada kinnisel maastikul või erikeskkondades (nagu mäestik, põhjapoolus, džungel). Samas suurendab nende tulejõudu vahetu koostöö suurtüki ja õhutoetusega. Kergeüksustel on parim strateegiline liikuvus, kuna nende liigutamiseks pole vaja pikaajalisi ettevalmistusi ega suuri õhutranspordivahendeid. Teisalt piirab nende kasutamise paindlikkust see, et taktikalist manöövrit suudetakse läbi viia ainult lühikese aja jooksul ja lühikesele distantsile.
0308. Kergeüksuste lahinguülesanneteks sobivad kõige paremini:
a. julgestusülesanded kergeüksuste vastu;
b. kinnisel maastikul läbiviidavad reservülesanded kergeüksuse vastu;
c. objektuluure ja jälgimisülesanded;
d. puhastusülesanded ja raskeüksuste turvamine kinnisel maastikul;
e. sisseimbumisülesanded ja tegevus vastase tagalas;
f. stabiliseerivad tegevused kinnisel maastikul ja hoonestatud alal.
0309. Lahinguüksuste võimed soodustavad nende kasutamist erinevatel maastikutüüpidel järgmiselt:

Pilt 17. Lahinguüksuste sobilikkus maastikuga

LAHINGUOSISTE KOMBINEERIMINE

0310. Relvad ja üksused on tõhusamad, kui nad teevad omavahel koostööd ega tegutse eraldi. Üksikoste kasutamise taktika ja funktsioonid võivad olla erinevad, ent nende mõju vastase pihta tuleb samakõlastada. Lahinguosised jaotuvad neljaks: 1) lahinguosis, 2) lahingutoetusosis, 3) lahinguteenindusosis ja 4) juhtimistoetusosis.
0311. **Lahinguosiseks** on vastasega vahetus kontaktis olevad üksused. Sinna alla kuuluvad otsetulerelvad, soomusüksused, jalaväelased, lahingupioneerid ja ründekopterid.
0312. **Lahingutoetusosise** alla kuuluvad tuletoetus ja õhukaitse, *ISTAR*-i²⁹ ja elektroonilise sõja võime osised, samuti sõjaväepolitsei ja pioneeriteenisuste osised (sh TBK-kaitse ehk kaitse tuuma-, bioloogiliste ja keemiarelvade mõju eest) ning teatud õhuväe vahendid.
0313. **Lahinguteenindusosis** hõlmab logistilist teenistust, meditsiini, varustamist ja pioneerifunktsioone, mis on seotud vee ja elektriga varustamisega ning ehitiste ja teede hooldamisega.
0314. **Juhtimistoetusosise** alla kuuluvad staabid, side, luure ja andmetöötlus, mille abil tagatakse juhtimise funktsioon. Selle alla kuulub ka staabitoetustegevus, nagu näiteks paiknemise korraldus, julgestus ja liikumiste läbiviimine. Juhtimistoetuse oluliseks osaks on ka staabitöö- ja taktikaline ühtlustatud tegevuseeskiri (ÜTE).
0315. Relvaliigiline üksus rakendab kombineeritud võimeid. Esmajoones kombineeritakse jalaväge, pioneere, suurtükiväge ja õhurünnakuid. See raskendab vastase vastutegevust, kuna relvaliidid kaitsevad üks-

²⁹ *ISTAR* - Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, and Reconnaissance (teave, seire, sihitus ja kohaluure)

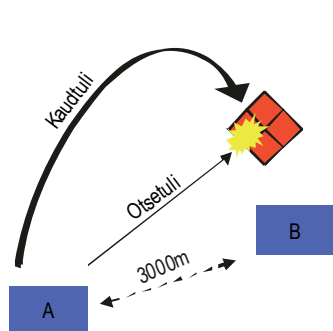
teist ning võimendavad samaaegse tegevusega oma kogumõju. Järjestikune tegutsemine on ebatõhusam.

0316. Relvaliikide samaaegse tegutsemisega pannakse vastane olukorda, kus ta peab tegema valiku mitme ühtviisi halva võimaluse vahel.

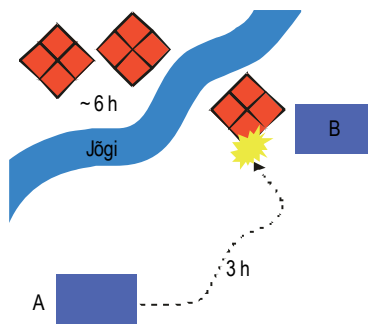
Need tegevusstsenaariumid on näiteks järgmised:

- Kaudtuli sunnib vastast varjuma, et jalavägi saaks rünnata.
- Tankid ründavad ja jalavägi kaitseb neid.
- Soomustehnika liigutab jalaväge, kaitstes neid tule eest.
- Jalavägi tiibab ja pardarelvad katavad distantsilt.
- Tõkkesõlmed on osa tulesüsteemist.
- Õhutõrje kaitseb suurtükke.
- Helikopterid kaitsevad maapealseid üksusi pikalt distantsilt.

0317. Üksused peavad olema valmis vastastikuseks toetuseks. Lahingu planeerimisel tuleb vastastikuse toetuse nõudega arvestada operatsiooniala jaotamisel ning üksuste paigutamisel. Vastastikune toetus lähtub kahest tegurist: 1) toetusulatus ja 2) toetusdistsants.

TOETUSULATUS: üksus A on toetusulatuses üksusele B, sest tema relvade laskekaugus ulatub B-d ründava vastaseni.

TOETUSDISTANTS: üksus A on toetusdistsantsil üksusele B, sest ta suudab liikuda B-le toetusulatusse enne, kui vastase abijõud.

Pilt 18. Toetusulatus ja toetusdistsants

0318. **Sihtstruktuur ja sihtüksused** on sõjalise operatsiooni ja lahingu otstarbeks moodustatud relvaliigiüksused, mis vastavad oma kvaliteedilt ja kvantiteedilt planeeritava tegevuse omapärale ning on kohandatud eesmärgi saavutamiseks. Nende moodustamine peab esmajoones keskenduma kvaliteedi tõstmisele uue võime lisamise kaudu, mitte vaid kvantiteedi muutmisele.

a. **Sihtstruktuur** on ajutine grupeering, mille ülem moodustab oma orgaanilise ja juurdeantud allüksustega konkreetse operatsiooni, lahingu või selle etappide jaoks. Orgaanilised allüksused on need, mis kuuluvad ametliku struktuuri koosseisu- ja varustuse tabe-

lisse. Sihtstruktuur on tegevusplaani kohustuslik osa. Tavaliselt esitatakse see tabelformaadis käsulisaga A ning see näitab üksuse vähendusi, tugevdusi, reservi ja sihtüksusi.

Sihtstruktuuri moodustamise õigus annab ülemale võimaluse kohandada ja optimeerida oma üksuse lahinguvõimsust vastavalt ülesandele, vastasele ja maastikule. Sihtstruktuuri moodustamisel peab ülem kehtestama selge käsuõiguse allutatud ja tugevdusteks antud üksuste üle ning andma ristliidetud üksustele aega lõimumiseks ja toimiva ÜTE-ga tutvumiseks.

- b. **Sihtüksus** on kindla ülesande täitmiseks moodustatud ajutine grupeering, mis allub ühele ülemale. Kuna sihtüksus täidab ühte konkreetset ülesannet, siis on tähtis, et ristliitmine ei lõhuks selle sisemist ühtsust ega tekitaks pingeid juhtimisküsimustes. Ühe operatsiooni või lahinguplaani sihtstruktuuris võib olla mitu sihtüksust.

0319. **Lahingugrupp** on erinevate relvaliigiüksuste kombinatsioon, milles on soomus- ja luureüksused ning jala- ja lennuvägi.

Samuti moodustatakse lahingutoetusgruppe ühesugustest relvaliigiüksustest. Neile lisatakse juurde staabiosa ja teenindusosid. Nii saab koondada näiteks suurtükiväepataljonid suurtükiväegrupiks.

LAHINGUVÄLJA PALGED

0320. Tänapäevane sõda ei ole võrreldav malemänguga, kus iga malendi asukoht on täpselt näha ning käigud ette teada tänu piiratud liikumismustrile. Lahinguväljal on inimtegevus tähtsam tehnilisest masinapargist – sõjategevuse tulemis on otsustavaks inimese tehtud otsused ja tema käitumine.

0321. Iga sõda on ainulaadne ja kordumatu, selle juures mängivad rolli loendamatud piasjad. Ometi moodustuvad neist detailidest ühised mõjutajad, mis esitavad nagu inimpalged erinevat miimikat, olles kord kurvad, üllatunud, vihased või rõõmsad.

Tõhus juhtimine nõuab, et sõjaväelased arvestaksid lahingutegevuse planeerimisel ja lahingu juhtimisel nende mõjutajatega kui paratamatusega. Lahinguvälja palged on: 1) teadmatus ja segadus, 2) muutlikkus, 3) hõõrdumine ning 4) stress. Need kõik ohustavad võitleja ratsionaalset mõtlemisvõimet.

0322. **Teadmatus ja segadus.** Ei ole olukorda, kus kõik oleks detailselt teada – vastase koosseis, nende asukoht, maastiku läbitavus, oma üksuste olukord lahingu N-hetkel jne. Info puudulikkus on lahingu paratamatu osa, samuti seal pulseeriv segadus.

0323. Teadmatus ja segadusega tuleb teadlikult leppida. Kunagi ei saa kogu vajalikku teavet kätte, küll aga kaotatakse aega täiusliku infopildi kokkupanekuga. Tuleb teadvustada, et hilinevad väga heast plaanist pole mingit kasu, seepärast on keskpärane, ent õigeaegne plaan parem.

0324. Tuleb kindlaks määrata, milliste andmete järele on oluline vajadus ning seejärel keskenduda selle otsimisele. See toetab ühtlasi ressurside säästlikku ja eesmärgikeskset kasutamist. Selline lähenemine eeldab, et planeeritud tegevuse ajalisi ja ruumilisi raame arvestades analüüsitakse süviti vastase ja oma üksuse võimeid.
0325. **Muutlikkus.** Plaanid muutuvad. See on tegelikkus. Ometi on naiivne (ja vale) järeldada, et planeerimine on ajaraiskamine. Plaan on lahingu läbiviimise lähteks, see kooskõlastab erinevate üksuste tegevusi ja suunab neid ühisele eesmärgile.
0326. Tuleb olla psühholoogiliselt valmistunud selleks, et prognoosid ja plaanid muutuvad: vastane reageeris teistmoodi, ilmastik muutis maastiku läbitavust, reservi planeeritud asukoht vajas muutmist, ettenähtud vahendeid ei jätkunud, kästi juurde lisaülesandeid jne. Ülem ja staap peavad planeerima aega, ruumi ning vahendeid nii, et olla suutelised muutustega kohanema ning uusi olukordi taktikaliselt soodsamaks arendama. Tegevusplaanid tagavad seda läbi lihtsuse ning paindlikkuse.
0327. **Hõõrdumine.** Tegureid, mis mõjutavad sõja kulgu, on lugematu hulk ning nende mõju on kord suurem, kord väiksem. Plaani elluviimisel tekivad ootamatud, n-ö jooksvad probleemid, mida võib üldistatult nimetada hõõrdumiseks. Neid võib esineda psühholoogilises (nt juhi otsustamatus) ja füüsilises ruumis (nt looduslik takistus ja vastase seatud tõke). Hõõrdumist võivad tekitada kommunikatsiooniprobleemid, nii sidetehnoloogilised kui ka taktikaliste terminite põhised.
0328. Hõõrdumist soodustavaid tegureid on võimalik vähendada sõjalähedasi tingimusi matkiva väljaõppe abil, aga neid täielikult kõrvaldada ei saa. Hõõrdumine on sõja osa ja see mõjutab alati nii psühholoogilist, kui ka füüsilist ruumi. Parim on suurendada sõdurite julgust, otusekindlust ning usaldust ülemate ja võitluskaaslaste vastu. Hõõrdumise parimaks ületajaks on vaimutugevus.
0329. **Stress.** Inimteguri tähtsus sõjapidamises on ilmne, sest lõppeks sõdivad meil inimesed ning kasutatavad relvad ja masinad on vaid vahendid. Stress, mille lahingu õuduslik vägivald loob ohu, hirmu, kurnatuse, üksinduse ja puuduste abil, lasub suruva varjuna kõigi peal. Lahingustress lagundab üksuse ühtsust, sest vinguvate kuulide all tõuseb inimeses pinnale enesealalhoiu instinkt, mis käsib seiskuda, varjuda, peituda ja põgeneda – mida iganes, et jääda ellu.
0330. Selle ületamiseks on vaja teha palju kasvatustööd, et tõsta usk meeskonda. Usk üksteise toetusesse ületab üksikisiku surmahirmu. Kõik peavad teadma, et jagatud koostöö suurendab ellujäämise võimalusi ning tagab seatud eesmärgi saavutamise. Ühel odamehel on lövi vastu kesised võiduvõimalused. Koordineerimatult tegutsevat trobi-

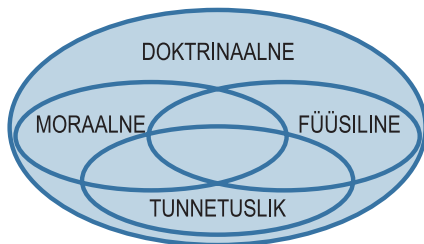
konda odamehi võib saada suurem edu, kuid see on pigem juhuslik. Meeskonnana tegutsevaid odamehi saadab aga kõige suurem edu, kuna neil on ühtne tegutsemisplaan ja kindel rollijaotus.

0331. Koostöö jaguneb väliseks ja sisemiseks. Tuleb tagada, et lahinguplaan järgib vastastikust toetamist ja et erinevad relvasüsteemid võimendaksid üksteise mõju. Üksuse plaanid peavad looma sidususe ka naaberüksustega. Koostöö eeldab tegevuste kooskõlastamist, vastastikkust mõistmist ning eesmärgiselgust. Et koostöö toimiks, peavad kõik mõistma tegevuskavandit ning oma rolli selles – kes on toetatav üksus ja kes teda toetavad ning kuidas ja miks.
0332. Sisemine koostöö rajaneb kokkukuuluvustundel ja selle nimel tuleb õppida üksteisest hoolima ning kamraade austama. Sisemine koostöö saab alguse juba rahuajal ning seda tõhusa väljaõppe, sisuka juhtimise, õiglase väärtussüsteemi ja toetava meeskonnatöö kaudu.

VÕITLUSVÕIME

0333. Võitlusvõime on sõjalise üksuse üldine suutlikkus lahingut pidada ja sõjalistes tegevustes edu saavutada. Võitlusvõime alus on riigi sõjaline doktriin (sh kirjutamata). Võitlusvõime moodustavad kolm komponenti: 1) moraalne, 2) tunnetuslik ja 3) füüsiline.

Võitlusvõime kõik komponendid on tähtsad ning neid ei saa üksteisest eraldada. Need on kattuvad ning üksteist mõjutavad.

Pilt 19. Võitlusvõime komponendid

0334. **Moraalne komponent** rajaneb sõdurite usul, et võitluse eesmärk on moraalne ning eetilne. Motiveerimise, hea juhtimise ja ladusa administreerimise abil on võimalik võitlusemoraali tõsta.
0335. **Tunnetuslik komponent** sisaldab endas keskkonna vaatlusest ja tajumisest saadud tunnetust, tõlgendust ning selle mõju sõdurile, ülemale või organisatsioonile. Otsus, mis rajaneb valel või manipuleeritud informatsioonil, reaalsuse moondunud tõlgendusel või oma üksuste võimete väärhinnangul, muudab võitlusvõime kasutuse ebatõhusaks isegi, kui on olemas võitlustahe ja võimalus võidelda.
0336. **Füüsilise komponendi** moodustavad peamiselt sõdurid ja erinevad vahendid (transport, relvad, sensorid jm). Lisaks täiendab selle komponendi tõhusust väljaõppe (lahingudrillid ja staabi püsitoimingud), valmisolek lahingutegevuseks ja jätkusuutlikkus.

KIIRUSEST SÕJAS EHK VOOT-TSÜKLIST

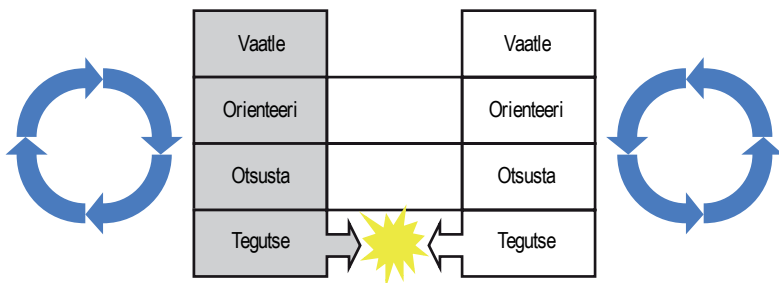

0337. Lahinguväljal tegutsetakse keskkonnas, kus toimuvat mõjutavad tegurid muutuvad pidevalt ning info on lünklik. Sellistes tingimustes saab kriitiliseks oskus uue olukorraga kohaneda, kusjuures tähtis on seda teha kiiresti, mitte kiirustades.
0338. Tänapäevaste sõdade asümmeetriline iseloom ja sissisõja venitus-taktika okupandi kurnamiseks³⁰ ei soodusta kiiret võitu. Nimetatud vastuolulisus ei tähenda aga, et lahinguväljal tehtav manööver toimub venitades. Samuti ei liigu aegluubis ka põõsa taga varitsev siss. Taktikalisel tasemel on kiirus alati tähtis, kuid see on eelkõige meetod, mitte eesmärk omaette. Kiiruse eesmärgiks on oma tempo peale surumine vastasele ja initsiatiivi haaramine.
0339. Initsiatiivi omamise kasulikkust demonstreerivad erinevad võistkonnamängud – kellel on initsiatiiv, see dikteerib olukorra, olles surunud vastaspoolele peale oma mänguplaani. Initsiatiivi omamine surub teise osapoole passiivsesse rolli, tema rünnakud muutuvad kohmakaks, tegevus kramplikuks, tekivad meeskonnasisesed konfliktid, ollakse heitunud, kaob tegevuste sünkroonsus ja üksteise mõistmine ning lõppeks loobutakse võitlusest.
Sellist arengut võib ikka ja jälle näha korvpalli- ja jalgpallimatšides, kus kaotajate meeskonna treener konstateerib: „Eks vastane surus oma tempo peale ja nii me andsimegi oma initsiatiivi käest.”
0340. Kiiruse kasutamist illustreerib tsükkel Vaatle-Orienteeri-Otsusta-Tegutse (lühend VOOT).³¹ Igasugusele tegevusele eelneb esmalt olukorra vaatlus (ehk luureandmete kogumine), mille eesmärk on määrata kindlaks, millised on võimalikud ümbruse mõjud. Seejärel orienteeritakse ennast ehk vaagitakse tegevusvõimalusi ajas ja ruumis. Lõpuks langetatakse otsus ühe tegevusvõimaluse kasuks. Tegutsemise järel alustatakse tsükliga uuesti ning nendest moodustub katkematu spiraal. Selle neljaastmelise tsükli eesmärk on tegutseda kujunenud olukorras põhjendatult, eesmärgipäraselt ja tõhusalt.
0341. VOOT-tsükli läbivad kõik osapooled. Kõrvutades vastasjõudude VOOT-tsükleid, saab võrrelda nende mõju (vt pilt 20). Astmete üheaegne läbimine tähendab mõlemapoolset ettevalmistatud kokkupõrget ning reeglina osutub võitjaks suurema massi omaja.

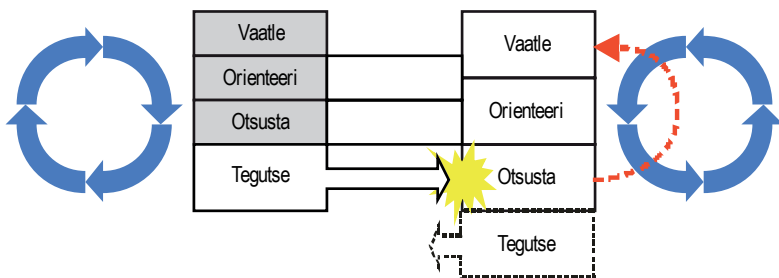
30 See ei ole kurnamissõda. Kurnamissõda püüab anda ühte otsustavat hoopit, aga sissisõja eesmärk on n-õ jooksutada vastane verest tühjaks pisikeste haavade tekitamisega. Sissisõja-taktika klassikalise kirjelduse on esitanud Mao Ze Tung.

31 VOOT-idee originaalesitaja oli USA õhujõudude sõjaväelane John Boyd.

Pilt 20. VOOT-tsükli läbimise üheaegsus

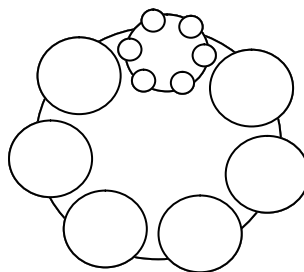
0342. Kui üks osapool läbib astmed kiiremini ja alustab tegevusega varem, pole vastaspool selleks valmis. Ta küll reageerib, aga see vastutegevus pole piisavalt ettevalmistatud ning sellistel tingimustel ei oma mass kriitilist tähtsust. Siit järeldub, et väike sõjavägi peab kiirelt tegutsema.
0343. Vastane reageerib talle peale surutud muutusele, katkestab käimasoleva VOOT-astme ning alustab tsükliga uuesti (vt pilt 21). Kui üks osapool suudab alati jõuda uude tegutsemisastmesse enne vastast, jääb teine osapool pidevalt reageerivaks. Initsiatiiv on esmatagetseja käes, tema dikteerib olukorra.

Pilt 21. VOOT-tsükli läbimise kiiruse seos vastaspoole ennetamisega

0344. Kui vaatamata muutunud olukorrale vastane ei katkesta VOOT-tsükli ning alustab tegutsemist, siis on see ebaadekvaatne tegevus. Selline käitumine näitab paindumatut juhtimist.
0345. VOOT-tsükkel võib võtta viivu ühe inimese peas (piloot kokpitis õhulahingu ajal), aga see võib kesta ka mõned minutid (kompaniülemlahingu juhtimisel). Samas võib see kesta ka tunde (pataljoni staapitegevusvariantide planeerimisel) või lausa mitu ööpäeva (operatsioonistaap operatsioonikujustust välja töötamas). Nii saab kujutleda sõda suure VOOT-tsüklina, milles iga operatsioon moodustab eraldi VOOT-i, mis omakorda koosnevad veel lisaks pisikestest VOOT-idest (lahingud) ja nii edasi.

VOOT-tsükliid läbitakse nii üksiksõdurite, kompaniülemate kui ka kaitseringkonna staabi tasandil. VOOT läbib taktikalist, operatsioonilist ja strateegilist sõjapidamistasandit. Aga ka viimasel tasandil on esmalt üksikisikud, seejärel staabid ja lõppeks ülemad...

Pilt 22. VOOT-tsükliite läbipõimitus

0346. VOOT-tsükli kiire läbimise vajadus on ainuke arvestatav põhjus, miks sõdurile ei anta lisaselgitusi, vaid nõutakse kohest käsu täitmist. Määrustik sätestab, et kui ei anta käsutäitmise aega, siis kuulub see kohe täitmisele.
0347. Kiirus võib sõjategevuses väljenduda väga erineval moel. Kiirus on otseselt seotud üksuste liigutamise ühest punktist teise. Kiirust väljendab samuti haubitsa ümbersuunamine uude sihtmärki ja rühma lahingudrill hargnemiseks (või tegutsemine rännaku peatusel ja laagri püstitamisel jne). Aga kiirus väljendub ka andmete töötlemise suutlikkuses ja signaali edastamises, käsu elluviimise ettevalmistustes. Samuti sõltub see ülema otsustusvõimest lahingus.
0348. Staabitöös väljendub kiirus rutiinide teadmises ja oskamises. Staabitöö on klassikaline meeskonnatöö, kus üksikliikmed peavad töötama ühise tulemi nimel. See ei ole järjestikune liinitöö, vaid väga paljus samaaegsusele põhinev. Tõhususe ja produktiivsuse nimel peavad üksikliikmete tegevused olema samakõlastatud. Meeskonnatöö tulemi nimel tuleb hoida vaos isiklikud ambitsioonid.
0349. Kiirusega saavutatava ajavõidu arvestamisel ei tohi piirduda ühe spetsiifilise lokaalse sündmusega. On võimatu ületada vastaspoolt kõikides kiiruse avaldumise elementides – vahel võidetakse, vahel kaotatakse. Tähtis on mõista, et terve sõjakulg moodustab VOOT-tsükli. Üksikud ajavõidud akumuleeruvad operatsioonitasandil ning põhjustavad lõppeks nihke vastasvägede armeejuhatuse tempos. Selle saavutamiseks on vaja laiendada lahinguvälja ja kasutada seda tervikuna. Tuleb suurendada vastasjõudude kokkupuuteid, tulevahetuse ja lahingute arvu üle sõjatandri, sest lokaliseerudes vaid ühte kohta, koondub vastane ja tema massiivne sõjamasin sõidab väikearmeest lihtsalt üle.
0350. Kiirus VOOT-tsükli läbimisel ei tohi muutuda kiirustamiseks. Vaatlus peab andma piisavat infot olukorrast õige pildi saamiseks. Olukorra hindamisel ja tegevusvariantide väljatöötamisel ei tohi eirata olemasolevaid olulisi andmeid. Ressursside planeeritud rakendamine peab vastama tegelikule suutlikkusele.

0351. VOOT-tsükli kiire läbimine on printsiipiaalne suunis. See tuleb sulandada kõigisse teistesse kontseptsioonidesse. Sõja kulg järgib VOOT-i ning selle kiiremaks läbimiseks tuleb rahuajal kinnistada drille ja töörutiine ning teha otsustusharjutusi.

ÜLESANDEKESKNE JUHTIMINE

0352. Sõjaväelise juhtimisega kaasneb suur moraalne vastutus, sest lahinguliste otsuste taga on inimesed. Ülemal on raske ja vastuoluline roll: ta peab rakendama piiratud ressursid maksimaalse tulemuse saavutamiseks, samas peab ülem kaitsma oma alluvaid kohustuste eest, milleks pole piisavalt ressursse. Ainult tulemusi nõudev ülem käitub oma alluvatega kui diktaator. Kui ülem tegeleb ainult ülesannete blokeerimisega, pole tema juhitava üksuse tegevus tulemuslik. Sõjaväelistel juhtidel on kohustus täiendada ja ühtlustada arusaamu juhtimisest, et saavutada maksimaalne tõhusus.
0353. Juhtimine sisaldab endas otsuste tegemist, kooskõlastamist ja täideviimise kontrolli. Juhtimise rakenduslikkus on seotud inimese tõhusa kaasamisega ning selleks on olemas erinevad ja kohati üksteisele vastukäivad meetodid. Inimkäitumine sõltub väga paljudest asjaoludest ning neist lähtuvalt on vaja valida asjakohane juhtimismeetod. Oskus valida õige meetod teebki ülemast juhi suure algustähega.
0354. Ülem on see, kes loob ühtekuuluvustunde oma üksuses ning kannab hoolt, et selle liikmed oleksid treenitud ja saaksid puhata. Ülema suuniste alusel tehakse tegevusplaan. Tema vastutab, et see oleks piisavalt paindlik muutunud olukorraga kohanemiseks. Ülem annab käsud, mis võimaldavad tegevusvabadust ning juhib oma üksust viisil, mis toetab initsiatiivi.
0355. Ülema juhtimismeetod võib olla ka range ja detailne ning tegevusvabadust mittedalliv. Selline juhtimisstiil on põhjendatud, kui allüksused ei ole piisavalt kokku harjutanud ja staap ei mõista sõjalist doktriini veel üheselt. Sel juhul peab ülem tegevuslahendid täpselt ette määrama.
0356. Tulejõu suurenemine lahinguväljal tekitab ka suurema vajaduse tegevuste samakõlastamise järele. Samakõlastamine nõuab, et juht orkestreerib kõigi elementide tegevust. Viimane eeldab info ja kommunikatsiooni olemasolu ning on n-ö dirigendikeskne, sest pisike kõrvalekalle rikub sünkrooni. Sellise juhtimisstiili rakendamiseks ning sobivate tegevuskäikude käskimiseks tuleb panna väga palju rõhku andmekogumisele. Ometi võib hõõrdumine lahinguväljal peatada infovoo staapi (või sealt tagasi allüksustesse) ja sellises olukorras on tsentraalne juhtimine hoopis nõrkuseks. Sõltuvus ülema isiklikust juhtimisest jätab alluvad tegevusetult ootama. Initsiatiivi säilitamiseks tuleb hoida tempot – tegevusetus on seega halvim valik.

0357. Ükski lahinguplaan ei pea vastu esimesele kontaktile vastase põhi jõududega.³² See tuleb kohandada olukorrale vastavaks. Arvestades tsentraalse juhtimisahela liigset pikkust ning väga elulisi Murphy seadusi, on kõige tõhusam anda otsustusõigus sinna, kus seda otsust kõige rohkem vajatakse. Teisisõnu, tempo hoidmiseks peab otsused vastu võtma madalal tasemel ehk kohapeal.
0358. **Ülesandekeskne juhtimine** on juhtimisstiil, mis julgustab ülemaid olema paindlikud ja reageerima kohe olukorra muutustele.³³ Selleks tuleb anda alluvatele tegevusvabadus. Kuid on tähtis, et see vabadus oleks suunatud eesmärgi täitmisele. See tagab tegevusuhtsuse ning jõudude säästlikkuse. Tõhus ülesandekeskne juhtimine ei ole ainuüksi alluvate õlul, vaid rajaneb mõlema osapoole (ülem-alluv) pädevusel. Ülesandekeskne juhtimine eeldab toimimiseks nelja elementi: 1) ülema kavatsus, 2) alluvate initsiatiiv, 3) ülesandekesksed käsud ning 4) ressursside vastavus.
0359. Ülema kavatsus. Ülema kavatsus on kõikehõlmav juhis. See ei ole tingitav ja kuulub vastuvaidlematule järgimisele. See suunab staabitööd tegevuse planeerimisel. Samas peavad alluvad järgima ülema kavatsust ka käsu täideviimisel, kuigi neile on antud tegevusvabadus. Et alluvad mõistaksid ülema kavatsust, peab see olema konkreetne, lihtne ja lühike. Ülema kavatsus ei tohi jääda suurustavaks kuldauseks, mis isamaalise kõnena tõstab üldist võitlusmoraali, aga ei anna konkreetseid tegevussuuniseid. Samuti ei tohi ülema kavatsus olla tegevuskavandi ümbersõnastus, vaid peab jääma sellest n-ö kõrgemale. Kavatsus ja tegevuskavand ei tohi teineteist kopeerida, kuna selline kordamine tekitab segadust.
0360. Tegevuskavand kirjeldab tegevusvarianti. Kui lahingu käigus olukord muutub, siis lähtudes tegevusvabaduse põhimõttest kohandab alluv tegevusvarianti nii, et ülesanne saaks täidetud. Seda tehes järgib ta üksuse põhipingutust, põhipingutusüksust ja ülema kavatsust. Seepärast ongi väga oluline, et ülema kavatsus oleks võimalikult selgelt sõnastatud. Ülema kavatsus peab väljendama kolme alapunkti: 1) lõpptulemus, 2) võtmeülesanded ja 3) tegevuse laiendatud eesmärk.
0361. Teisisõnu, need kolm alapunkti kokku moodustavadki ülema kavatsuse. Ei ole lisaks veel eraldi lõpptulemust ega võtmeülesanded. Samuti tuleb ülema kavatsust kirjeldades hoiduda terminite omavahelisest segamisest (nt lõppeesmärk ja võtmetulemused), sest see tekitab

32 Vabatõlge Helmut Karl Bernhard Graf von Moltke sõjandusteooria teesi tsitaadist.

33 Tuntakse ka Auftragstaktik'a nime all.

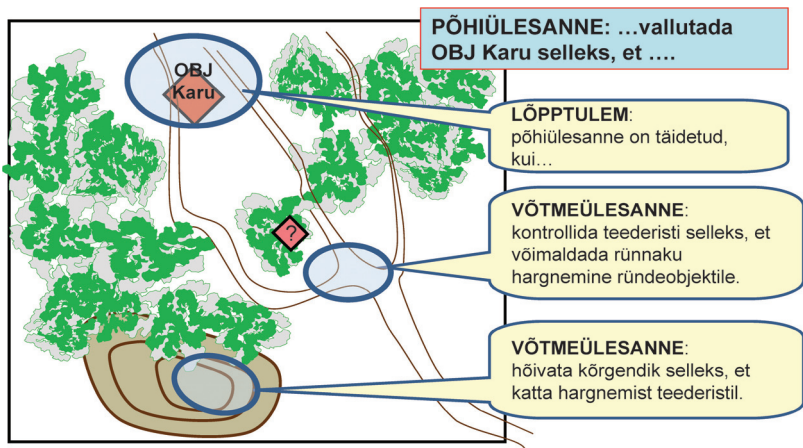
lihtsalt segadust. Samuti ei saa ülema kavatsus koosneda vaid ühest lausest, kutsudes üles tingimusteta võitlusele. Sellist hüüdlauseid ei saa siduda konkreetse operatsiooniala olulise tegevusega, sellest ei selgu lõpptulemus ega tegevuseesmärgid – see on kasutuskõlbmatu.

0362. **Lõpptulemus.** Lõpptulemus on kriteerium, mille hindamisel saab tõdeda, kas üksuse põhiülesanne on edukalt täidetud või mitte. Seejärel peab lõpptulemus olema väljendatud mõõdetavate tingimustena, kirjeldades oma jõudude ning vastase seisukorda ja asukohta. Standardselt võib seda alustada lausega: „Põhiülesanne on edukalt täidetud, kui ...”.
0363. **Võtmeülesanded.** Võtmeülesanded on ülema ettekujutus operatsiooni/lahingu kulgemisest. Nendega nimetab ülem nõuded, mida on vaja saavutada, et jõuda praegusest olukorrast lõpptulemuseni. Võtmeülesanded ei anna detailseid juhiseid allüksuste kasutamiseks – fookus on terviküksuse tasemel. Lõpptulemuse ja võtmeülesannete loome algab sellest, et ülem loob oma kavatsuse kuvandi ehk kujutluspildi lahendist. Täpsed võtmeülesanded selguvad maastikuanalüüsi käigus mõjuskeemi koostamisel.³⁴
0364. **Võtmeülesanded** peavad määratlema, millised on ajas ja ruumis olulised tegevused ja nende eesmärgid. Kui võtmeülesandeid saab tõsta ükskõik millise lahinguplaani konteksti, hoolimata nt aastaajast, lahinguala maastikulisest iseärasusest või kellaajast, siis on need sobimatud. Universaalsed põhimõtted ei ole veel võtmeülesanded, küll aga saab nende baasil viimaseid tuletada. Samuti ei saa võtmeülesannetena nimetada nt üllatust ja tempot, sest need pole ülesanded, vaid lahingutegevuse põhimõtted, mida tuleb niigi järgida. Sobimatuid näiteid on veelgi³⁵:
- lahingutegevuse kiire läbiviimine;
  - tsiviilelanike vigasaamise ja varade hävimise riski vähendamine;
  - vastase jõudude hävitamine täpsete täppisrelvalöökidega;
  - oma jõudude kaitse;
  - tegevuspiirkonnas pealetungi ja kaitselahingute läbiviimine;
  - tsiviilfunktsioonide julgeoleku tagamine.
0365. Võtmeülesannete planeerimiseks peab esmalt olema paika pandud lõpptulem (vt pilt 23). Järgnevalt pannakse paika lõpptulemi saavutamisele kõige lähem võtmeülesanne ning seejärel sellele eelnevad.

34 Mõjuskeemist loe juurde üheksandast peatükist (oma tegevusvariantide väljatöötamine).

35 Need näited on võetud nn viiepäevase sõja Georgia lahingubrigaadi operatsioonikäsust.

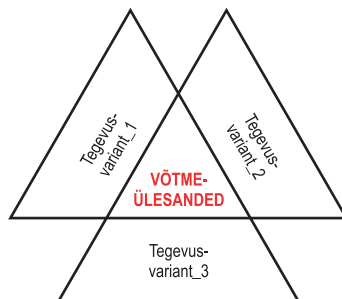

Pilt 23. Võtmeülesannete lähtumine lõpptulemusest

0366. Ülema nimetatud võtmeülesannete alusel hakkab staap koostama tegevuskavandeid.

Kõigil tegevusvariantidel on samad võtmeülesanded, aga erinevad tegevuskavandid.

Pilt 24. Võtmeülesannete seos tegevusvariantidega

0367. **Laiendatud eesmärk.** Eesmärkide sõnastamine ei tohi jääda ideoloogiliseks kihutuskõneks. Eesmärk peab olema seostatav antud operatsiooni-/lahingualaga. Samas tuleb eristada üksuse põhiülesandes esitatud eesmärki (vastus küsimusele MIKS) ja ülema kavatsuses esitatud laiendatud eesmärki. Need ei tohi teineteist kopeerida, vaid viimane peab olema esimese n-ö edasiarendus.

0368. Kui põhiülesandes on näiteks öeldud, et „N üksus peab lahingut selleks, et üksus 'X' saaks eemalduda üle silla“, siis ülema kavatsuses laiendatud eesmärgist peab selguma, miks see X üksus peab saama teisele poole jõge. Laiendatud eesmärk suunab allüksuste tegevusvabaduse rakendamist, näiteks: „See lahing võimaldab X üksusel kaitsepositsioonide hõivamise L-jõest põhjas.“

Kui lahingukäigu arenemine peaks nõudma algse plane muutmist,

tuleb keskenduda võtmeülesannetele ning tagada, et X üksus need kaitsepositsioonid kõigele vaatamata hõivaks. Seejuures ei pea X üksus seda tegema tingimata üle silla eemaldudes.

0369. **Alluvate initsiatiiv.** Alluvate initsiatiiv tähendab, et nad sekkuvad omaalgatuslikult sündmuste arengusse ning mõjutavad aktiivselt selle kulgu. Alluvate algatusvõime mängib olulist osa muutuv asu olukorras, kus tegevuskavand enam ei toimi või kui avaneb ootamatu võimalus taktikalise olukorra edundamiseks. Alluvate algatus ülesandekeskse juhtimise ei rajane vabatahtlikkusele, vaid selle ülesnäitamine on **kohustuslik**.
0370. Et alluvad saaksid algatust näidata, peab ülem jätma neile tegevusvabaduse. Alluvatele ei dikteerita, kuidas ülesannet täita. Samas nad vastutavad, et nende valitud lahendus järgiks ülema kavatsust. Initsiatiivikust ei anna tõsta n-õ üleöö, näiteks sõja puhkedes. Omaalgatust tuleb õhutada ja toetada meie igapäeva tegevustes ning rahuaajatingimuste väljaõppes. Eesmärki järgiv omaalgatus peab olema kaitsevaelase etiketiks.
0371. Initsiatiivi ei tohi segi ajada tühikargamisega. Initsiatiiv peab olema konstruktiivne ning produktiivne, vastasel korral ei vääri see tunnustamist. Kui aga väikestele puudujääkidele vaatamata järgib alluva pakutud tegevuskäik ülema kavatsust ja täidab eesmärki, siis tuleb seda aktsepteerida. See on sallivuse küsimus. Niiivne on arvata, et teistmoodi lahendusi pole olemas. Initsiatiivi tunnustamine näitab, et ülem toetab meeskonda ja usaldab seda. Ülema selline suhtumine kannustab ka teisi probleemile lahendusi otsima.
0372. Alluvate initsiatiivi pärsib nulltolerants eksimuste suhtes. Rahvatarikus kõlab: „Eksimine on inimlik.“ Distsiplinaarvõimu tuleb rakendada tahtlike ja lohakusest tulenevate vigade puhul. Kui eksimuste põhjuseks on alluvate suutmatuse või kogenematus, siis peab ülem hoolega järele mõtlema, ega ta ise teinud viga ülesande püstitamisel. Samas on tähtis, et lisaks neile, kes näitavad üles algatusvõimet, hakataks tähelepanu pöörama ka neile, kes hoiavad end passiivsetena tahaplaanile. Ülemad peavad õpetades ja juhtides juhinduma järgmisest põhimõttest: kiida aktiivseid, õpeta konstruktiivsust ja produktiivsust ning karista laiskasid. Teadku kõik, et initsiatiiv on kõrges hinnas!
0373. **Ülesandekeskseid käsud.** Ülesandekeskne käsk on tehnika, mille puhul alluvatele jäetakse võimalikult suur tegevusvabadus, kuidas ülesannet täita ja planeerida. Ülesandekeskne käsk annab sihtstruktuuri, ülema kavatsuse, tegevuskavandi (sh otsustav tegevus ja selle toetamine), üksuse põhiülesande, alluvate ülesanded ja olulised kooskõlastusjuhised.

0374. Alluvatele antud ülesanne sisaldab kõiki tavalisi elemente (s.o kes, mida, millal, kus ja miks?). Kuid pearõhk on ülesande eesmärgil – **miks** tehakse. Ülesanne ei normeeeri, kuidas alluv selle ellu viib. Täitmisviis on käsutäitja vaba valik.
- Vajadus alluvate tegevusvabaduse järele tuleneb sõjapidamise formaadi muutusest. Lahinguväljal ei ole enam selgeliinilist rivikorda, mis võimaldaks tsentraalselt kõike juhtida. Samuti on vähenenud massiivne kaudtule koondamine, mis vajab tegevuste samakõlastamist ning seab need omavahelisse sõltuvusse. Tegevusvabaduse nõue rajaneb arusaamal, et lahinguväljal pole võimalik kõike dirigeerida, kuna ülem ei saa alati alluvatega sidet või tema juhis hilineb ega vasta enam vahepeal muutunud olukorrale. Alluvad vajavad tegevusvabadust, et olla suutelised kohapeal ja kohe algatust üles näitama.
0375. Tegevusvabaduse tagamiseks peab ülem planeerima endale vahendeid, ruumi ning aega. Formaalsest tegevusvabadusest ei ole kasu, kui puudub näiteks reserv, millega reageerida ootamatusele. Ruumipuudus võib piirata manöövrit, mis omakorda vähendab sisulist tegevusvabadust. Samuti tuleb varuda aega – reservil peab olema aega, et jõuda õigeaegselt vajalikku sihtkohta.
0376. Tegevusvabaduse ideele on üles ehitatud ametlik nn 5-punkti käsuformaat. Selle tõhus rakendamine eeldab, et käsus ei loetleta alluvatele, mida nad võivad teha, vaid seatakse piirangud, mida nad kindlasti ei tohi teha. Selline lähenemine annab alluvatele rohkem võimalusi ülesande täitmiseks. Ometi pole tegevusvabadus absoluutne, vaid peab teenima seatud eesmärki. See tagab tegevusühtsuse – vastasel juhul muutub tegevusvabadus kontrollimatuks iga-mehe-arvamuseks.
0377. Tegevusvabaduse väärkasutamise näiteks on alluvate tõrksus kuu-lata juhtnõore, mida ülem annab seoses tema tegevusplaaniga operatsiooniks või lahinguks. Mõni alluv võib sel juhul väljakutsuvalt küsida, kas ülem tuleb siis tema asemele allüksust juhtima. Nõrk ülem allub sellisele provokatsioonile ega julge võtta vastutust. Selline ülem jagab alluvatele võrdselt ressursse, esitamata omapoolset rõhuasetust ja lahingutoetuse fookust. See käitumine jätab küll alluvatele tegevusvabaduse, aga tähendab sisuliselt juhtimatust, sest puudub ülema enda kujutluspilt lahendiks. Alluvatele on antud liigne tegevusvabadus.
0378. **Ressursside vastavus.** Isegi suurriikidel on raskusi jätkusuutlikkusega. Väikeriikide kontekstis omandavad aga ressursiküsimused üliloolise tähtsuse. Ülesande täideviimiseks peab ülem andma alluvale piisavalt ressursse.
- Ressursid hõlmavad
- 1) ruumi, 2) aega, 3) vahendeid ja 4) informatsiooni.

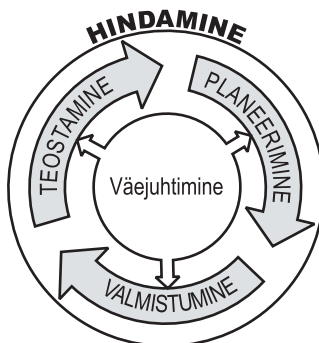
0379. Põhiülesande analüüsis ilmnenu d ressursipuudustest peab alluv viivitamatult ülemale ette kandma. Sealjuures peab ta tegema ettepaneku, kuidas olukorda positiivselt lahendada (st ta ei tohi nimetada ainult põhjuseid, miks ülesannet ei ole võimalik täita, vaid välja tooma, kuidas eesmärki kõigele vaatamata saavutada).
0380. Kõik lahingud kulutavad ressursse ja seepärast peab neid hoolikalt valima. Lahingud ei teeni iseennast, vaid peavad olema ehitusplokid suuremas operatsioonis. Taktikalisi käike tuleb hoolega kaaluda ning mõtestada.
Nii ei sõdita mehaaniliselt, vaid iga lahing on allutatud suurema eesmärgi saavutamisele. Lahinguid ei väldita põhimõtteliselt, kuid samas ei tormata sõdima iga vastase üksusega. Tuleb teadlikult kahjutustada vastase valitud võimeid.
0381. Ülem peab treenima oma staapi ja üksust, et kasutada ülesandekeskset juhtimist. Selle rakendamiseks on vaja esmalt veenduda, et alluvad saavad hakkama ega põhjusta kogemuste puudumiste tõttu kadu endale või teistele oma üksustele. Alluvad peavad teenima ülema usalduse ning järk-järgult saab viimane anda neile suurema tegevusvabaduse. Samamoodi peavad alluvad usaldama ülemat, olles kindlad tema otsuste õigsuses. Ühised harjutused ja koostöö õpetavad alluvaid ka mõistma, kuidas ülema mõte liigub, ning seda oma tegevuses automaatselt arvestama. Kuid põhiülesande täitmise ja lõpptulemi saavutamise eest vastutab endiselt ülem ise. Ülemad ei saa delegeerida vastutust enda alluvatele.

PEATÜKK 4 – Tegevustsükkel ja väejuhtimine

Peatükk annab lühikirjelduse tegevustsüklist ja selle juhtimisest ehk väejuhtimisest ning ülema tähtsusest nende tagamisel. Ühtlasi tuuakse siin välja taktikalise maismaategevuse teostamiseks vajalikud funktsioonid ning suunised nende korraldamiseks.

TEGEVUSTSÜKKEL

0401. Tegevustsükkel jaguneb neljaks: 1) planeerimine, 2) ettevalmistumine, 3) teostamine ja 4) pidev hindamine. Tsükli iseloomustab pidevus ja samaaegsus. Ajal, mil üksus valmistub teostuseks, planeeritakse juba järgmist operatsiooni/lahingu osa. Ühe üksuse allüksused võivad samal ajal olla tegevustsükli erinevates etappides. Tegevustsükli juhidavad ülemad.

Pilt 25. Ülema väejuhtimine kesk tegevustsükli

0402. Ülem peab eelistama ülesandekeskset juhtimist, et tõhusalt toime tulla lahinguvälja keerukuse ja eri paledega. Selleks tuleb rakendada ülesandekeskseid käske ning kanda hoolt, et kõik mõistaksid ülema kavatsust. Ülemate ja alluvate vahel peab valitsema vastastikune usaldus. Seda saab ehitada koostöö ja dialoogi abil.

- **Koostöö** tähendab kahe või enama inimese või asutuse ühiseid jõupingutusi teadmiste jagamisel ja üksmeele otsimisel, et saavutada samu eesmärgi.
- **Dialoog** võimaldab siirast idee- ja arvamusevahetust ning julgustab osalejaid ausalt oma eriarvamusi välja ütleva ja neid arutama. Dialoog aitab paremini olukorda mõista. Tõhusa koostöö nimel tuleb esitada oma ekspertarvamusi ja arusaamu ning rääkida oma kogemustest vaatamata formaalsele austmele. Ülem peab soodustama koostöö-õhkkonda ning kandma hoolt selle eest, et inimesed suudaksid oma seisukohti paremini põhjendada.

0403. Ülem peab tegevustsüklis järgima kriitilist mõtlemist ja loovust, et suurendada mõistmist ja tõhustada otsustamist.

- **Kriitiline mõtlemine** on eesmärgikeskne, peegeldav ja teadlik hinnang, mille abil määratakse vaatluse või ütluse tähendus ja tähtsus. Selle eesmärk on eristada tõde ka olukorras, kus otsene vaatlus võib olla piiratud. Kriitiline mõtlemine on aluseks olukorra mõistmisele, probleemide tuvastamisele, põhjuste leidmisele, põhjendatud järeldusteni jõudmisele, kvaliteetsete plaanide tegemisele ja tegevuskäsu täitmise hindamisele.
- **Loovus** seisneb millegi uue või originaalse loomises. Loov mõtlemine viib uute vaatekohtadeni, uuenduslike lähenemisteni ja teistsuguste ideede rakendusvõimalusteni.

Probleemilahendeid töötatakse välja kas kohandamise meetodil või innovatiivsel meetodil. Mõlemal juhul kasutatakse loovat mõtlemist, et vältida vana lahendi kopeerimist. Ülem peab toetama kriitilist ja loovat mõtlemist ka oma staabis.

0404. **Planeerimine** on pidev ja samas tsükliline tegevus, mille käigus ülem koostab (võimalusel staabi kaasabil) kindla tegevusvariandi, lähtudes sellest, milline on tema kujutluses soovitud tulem. Selle alusel algatatakse ettevalmistused ja asutakse plaani teostama. Tegevusvariant arendatakse tegevusplaaniks ja käsuks, mis on ajaliselt, ruumiliselt ja eesmärkide osas samakõlastatud. See võimaldab tõhusalt juhtida plaani elluviimist. Planeerimine ei lõpe käsu väljastamisega, sest ettevalmistuse ja täitmise käigus hakatakse olukorda paremini mõistma ning plaani tuleb vastavalt sellele viimistleda. Allüksused annavad samuti tagasisidet plaani adekvaatsuse kohta.

0405. Planeerimisel on andmed olukorrast osalised, teadlikkus sündmustest ebatäpne ja tuleviku osas tehakse eeldusi. Planeerimisel ei saa ennustada täpselt operatsiooni/lahingu mõju ega vastase või elanikkonna käitumist. Kuigi plaani täitmine läheb üliharva nii nagu kavandatud, on planeerimise käigus saadavast informatsioonist palju kasu. See aitab olukorda mõista ja sellel tuginevad tulevased otsused.

Planeerimine aitab:

- mõista probleeme ja mõelda, kuidas neid lahendada;
- näha ette sündmusi ja kohaneda muutustega;
- koostada sihtstruktuuri ja suunata pingutused prioriteetide saavutamiseks;
- suunata, kooskõlastada ja samakõlastada tegevusi täpsustades kes, kus, mida, millal ja miks teeb.

0406. Planeerimine võib olla väga struktureeritud, pannes täpselt paika, millised on ülema, staabi, allüksuste ülemate ja toetuste kohustused. See aitab välja töötada samakõlastatud plaani. Samas võib planeeri-

mine olla ka vähestruktureeritud, nagu näiteks kiirrännaku manöövriskemi kavandamine rühma- ja jaoulemate tasemel.

0407. **Planeerimise produktiks** on plaan või käsk – juhis edasiseks tegevuseks. Plaan on pidev ja arenev raamistik oodatavateks tegevusteks, see suunab alluvaid tegevuse erinevates etappides, et suurendada eduvõimalusi. Muutuvas olukorras ei järgita plaani tähthaaval, vaid kohendatakse seda. Head plaanid ja käsud on kasutatavad ka ootamatutes olukordades ning need võimaldavad alluvate algatust. Plaanide ja käskude vorm, keerukus ja pikkus võib olla erinev. Need võivad olla kirjalikud ja paljude lisadega, aga ka lühikesed ja suulised. Plaanid muutuvad käsuks, kui nende täitmist alustatakse eelnevalt paika pandud ajahetkel või sündmusega.
0408. **Strateegilise taseme planeerimine** annab juhise julgeolekukoostöök ning ühendoperatsioonide ja üksuste kavandamiseks. **Operatsioonitaseme planeerimine** keskendub kampaaniate ja suuoperatsioonide kavandamisele. Ülem ja staap kasutavad selleks operatsioonikunsti raames oma oskusi, teadmisi, kogemusi ja loovust. Nad organiseerivad ja rakendavad relvajõud. Kampaaniaplaan on ühendoperatsioon, mis koosneb järjestikustest seotud suuoperatsioonist, millega saavutatakse ajas ja ruumis määratletud strateegilised ja operatsioonilised eesmärgid. Operatsioonitaseme planeerimine kavandab tegevusi pikale perioodile, haarab suurt ruumi ning lähtub sõjategevuse eesmärkidest. Operatsioonitasemel on planeerimine keerulisim, samas laskumata detailidesse. Seal määratakse operatsiooniala ning hinnatakse, mis üksusi ja kui palju on vaja, ning millised on operatsiooni tingimused.
0409. **Taktikalise taseme planeerimine** toimub operatsioonitaseme plaanide raames ja täiendab neid. Seal ei kavandata tegevusi pikaks ajaks ette. Taktikaline planeerimine alustab juba olemasolevast operatsioonikujutusest ning kasutab ette antud operatsiooniala ja eesmäärke, püüdes leida tegevusvariante, kuidas kõige paremini täita kõrgemalt määratud ülesanded. See, kui palju üksusi on neil võimalik kasutada ning milline peaks olema üldraamis tegevuste järjekord, on juba eelnevalt paika pandud. Sellel tasemel planeeritakse tulevahetuste ja lahingute läbiviimist.
0410. Planeerimine võib olla 1) kavandiline või 2) detailne.
- a. **Kavandiline planeerimine** aitab otsustada, mida ja miks tuleb teha. Selle alla kuulub tegevuskeskkonna ja probleemi mõistmine, lõpptulemi määratlemine, eesmärkide seadmine ja tegevuse jaotamine vastavateks etappideks. Kavandilise planeerimise eest vastutab eelkõige ülem. Ta kasutab sealjuures selliseid juhtimise alla kuuluvaid tegevusi nagu mõistmine ja kujutlemine.

b. **Detailne planeerimine** arendab kavandit edasi nii, et see on täielik ja seda on võimalik rakendada. Selle eest vastutab eelkõige staap ja see keskendub täideviimise nõuetele. Sellega töötatakse välja liikumiste, tagamiste ja tulekasutuse järjekord, kooskõlastused ning tehnilised lahendid (nt juhtimismeetmete kasutus). Detailne planeerimine ei esita lõpptulemit ega eesmärke, vaid plaani ülema kavatsuse ja tegevuskavandi elluviimiseks.

0411. Planeerimine jaotub 1) ühiseks ja 2) paralleelseks.

a. **Ühine planeerimine** tähendab ülema, staabi, allüksuste ülemate ja teiste osapoolte samaaegset koostööd ühe plaani väljatöötamiseks. Osalejad vahetavad arvamusi ja informatsiooni sõltumata nende asukohast. See võimaldab lahendada probleeme enne, kui kõrgem käsk on ametlikult esitatud, ning võita aega samakõlastuseks, kuna asjaosalised on detailidega juba kursis.

b. **Paralleelse planeerimise** korral kavandavad osapooled konkreetset tegevust enda tasandil oma üksustele peaaegu samaaegselt. See võib oluliselt lühendada kogu planeerimisele kuluvat aega. Kõrgem staap jagab andmeid ja teavet alluvatele eelkäskude kaudu, samuti edastades ka nt staabitöö vaheprodukte. Paralleelse planeerimise korral ei oota alluvad kõrgema ülema formaalset tegevuskäsku, et alustada oma plaani koostamist.

0412. **Vead planeerimisel** võivad põhjustada probleeme tegevuskäsu täitmisel. Ülem peab üritama planeerimisel hoiduda: 1) püüdlusest üritada näha ette liiga kaugele tulevikku ja määrata vastavalt tegevusi, 2) püüdlusest planeerida tegevusi liiga detailselt, 3) püüdlusest lähtuda ainult planeerimisel väljatöötatud lahendi stsenaariumist, 4) püüdlusest keskenduda ainult planeerimistoimingutele, mitte tulemile.

0413. **Ettevalmistus** on tegevustsüki osa, mille käigus tõstetakse allüksuste tõhusust ja valmisolekut plaani elluviimiseks. Ettevalmistus toetab üleminekut planeerimiselt teostusele. Valmistuma hakatakse tavaliselt juba planeerimise ajal ning jätkatakse ka siis, kui plaani viiakse ellu allüksustes, mida ei ole veel rakendatud.

Ettevalmistumise peamine ülesanne on:

- suurendada olukorra mõistmist;
- kanda hoolt selle eest, et kõik osalised saaksid plaanist samamoodi aru;
- harjutada olulisi tegevusi vilumuseni;
- seada üksused ülesandele vastavaks;
- tagada üksuste ja ressursside valmisolek positsioonidel.

0414. Ettevalmistustest sõltub see, kui edukalt põhiülesannet täita suudetakse. Plaan võib küll olla hea, kuid kui allükstele antakse ettevalmistumiseks vähe aega, on sellest vähe kasu. Allüksused peavad mõistma kõrgemat plaani, kavandama enda plaanid, alustama ette-

valmistustega ning harjutama tegevusi. Nad peavad õppima tundma operatsiooniala maastikku ja piirjooni ning tagama sellel koostöö naabritega, järgides sealjuures julgeolekumeetmeid, et luureandmed ning üksus oleks kaitstud.

0415. Allüksustes käivitab ettevalmistuse eelkäsk, teavitades eelseisvast põhiülesandest ning andes juhised selleks valmistumiseks. Ettevalmistumine sisaldab erinevaid tegevusi nagu kohaluure, kooskõlastused, plaani viimistlemine, harjutamised, hooldustegevused, taastumine/puhkamine, pettetegevused, liikumised ja ülevaatus. Ettevalmistuste tähtsaks osaks on kinnitusesitlused ja harjutamised.
0416. **Kinnitusesitluse** viivad läbi allüksuste ülemad tavaliselt kohe pärast tegevuskäsu saamist. Seda juhivad ülem, esitades küsimusi. See kindlustab, et allüksuste ülemad saavad aru ülema kavatsusest, oma allüksuse ülesandest ja selle seosest teiste tegevustega.
0417. **Harjutus** on toiming, mille käigus staap või üksus mängib läbi tegevusi, et plaani elluviimisel kulgeksid need probleemideta. See on hea tegevuste samakõlastamiseks, annab visuaalse ülevaate põhitegevuste järjestusest ning suurendab vastastikust mõistmist. Harjutamisel võivad ilmuda plaani puudujäägid, mida saab siis vastavalt kõrvaldada. Harjutamise põhjalikkus sõltub ajast ning vastaseohust.
0418. Harjutamine ei asenda sõjamängu, need on erinevate eesmärkidega. Harjutamine on kooskõlastustegevus, sõjamäng on ette nähtud tegevusvariantide analüüsiks. Harjutatakse juba valitud tegevusvarianti ning ülem peab harjutamise ajal hoiduma tegevuskäsku suurte muutuste tegemisest.

Harjutamise liigid on: 1) tagasiside, 2) relvaliikide kasutus, 3) toetus- kasutus, 4) lahingudrillid ja püsitoimingud.

a. **Tagasiside** andmisel tutvustab allüksuse ülem kõrgemale ülemale, kuidas ta kavatab täita talle antud põhiülesande. Selle eesmärk on tuvastada võimalikult varakult allüksuse plaani vastuolud kõrgema ülema plaaniga, aga samas ka täiendada viimase tegevuskavandit. Tagasiside erineb kinnitusesitlusest selle poolest, et allüksuste ülematele on antud plaanimiseks aega. Tagasiside läbiviimiseks ei kulu palju aega ning selleks pole vaja erivahendeid, piisab kaardist ja operatsiooni-/lahingukilest. Iga allüksuse ülem kirjeldab ülemale oma tegevuskavandit. Seda kuulates saavad teised aru, mida neil on vaja omavahel kooskõlastada.

b. **Relvaliikide kasutuse harjutamise** eesmärk on samakõlastada allüksuste plaanid. Selle korraldab kõrgema üksuse staap tavaliselt pärast allüksuste tegevuskäsu väljastamist, kindlustamaks, et allüksuste omavahelised koostööplaanid vastaksid ülema kavatsusele.

- c. **Toetuste kasutuse harjutamise** eesmärk on lahingufunktsioonide samakõlastamine operatsiooni/lahingu erinevates etappides. Tavaliselt kaetakse sellega funktsioonid nagu õhutoetus, tuletoetus, pioneeriteenistus ja lahingukaotuste evakuaatsioon. Relvaliigi ja toetuse kasutamist võidakse harjutada eraldi, aga ka koos.
- d. **Lahingudrill ja püsitoiming** on reglementeeritud ühistegevus, mis käivitatakse kiirelt ilma ettekavatsetud planeerimiseta. Nende harjutamine ei eelda, et kõrgem staap peaks lõpetatud käsu väljastama. Allüksuste ülemad harjutavad neid tegevusi, mida oodatav operatsioon/lahing võib endaga kaasata. Näiteks saab transportdiüksus harjutada vastutegevust, kui neid ootealal rünnatakse. Lahingudrillile harjutavad tavaliselt kuni rühma taseme üksused. Samas saab harjutada näiteks ka seda, kuidas ülema juhtimispunkt võtab ringkaitsesse. Lisaks lahingudrillide lihvimisele tuleb plaanida ning harjutada ka teisi selle operatsiooni/lahingu kontekstis olulisi püsitoiminguid, nagu näiteks tagalas puhkenud tulekahju või üksuse ümberpaiknemisel juhtunud autoõnnetus.
0419. **Harjutamismeetodid** on ülema valida ning sõltuvad vahendite olemasolust. Harjutada saab järgmistel meetoditel: 1) võrk-harjutamine 2) harjutamine kaardil või skitsil, 3) harjutamine maastikumudelil, 4) vähendatud koosseisuga harjutamine, 5) täiemahuline harjutamine.
- a. **Võrk-harjutamist** kasutatakse, kui osalejad paiknevad üksteisest kaugel. See eeldab teabevahetussüsteemide ja sidevahendite olemasolu ning hästi korraldatud ja osalejatele selgeid püsitoiminguid. Kui vahendeid jätkub, ei seata osalejate tasandile piiranguid. Samas tuleb rakendada sidealaseid julgeolekunõudeid.
- b. **Kaardil ja skitsil harjutamine** on lihtne meetod, mis ei nõua suuri ettevalmistusi. Samas piirab see osalejate arvu ning tasandeid, sest operatsiooni-/lahingukile on koostatud ühele tasandile. Harjutamise ala tuleb julgestada ning teised tegevused ala lähistel varjata (sh ülemate koondumist), et mitte tõmmata vastase tähelepanu. Skitse ja kilesid tuleb käidelda vastavalt julgeolekunõuetele. See harjutamismeetod vajab vähe ruumi ning seda tuleks võimalusel korraldada kohas, kust on võimalik saada ülevaade esitletavate tegevuste tegelikust maastikualast.
- c. **Maastikumudel** võib olla käepärastest vahenditest tehtud, aga ka kolmemõõtmeline virtuaalmudel. Maastikumudelil harjutamine on kasulik, kuna annab täieliku ja ruumilise ülevaate tegevustest maastikul. Käepärastest vahenditest maastikumudeli valmistamine peab olema püsitoiminguna reglementeeritud, et tagada piisav täpsus ja kiirus selle valmistamisel. Mudeli suurus võib olla selline, et allüksuste ülemad saavad sel liikuda, aga võib olla ka väiksem.

Maastikumudeli asukoht võiks võimaldada ülevaadet tegelikust tegevuskohast operatsioonialal, aga sealjuures tuleb julgeolekule suurt tähelepanu pöörata ning varjata osalejate sõidukid. Maastikumudel tuleb peale harjutamist kindlasti lahti võtta ja ala puhastada, et see ei eristuks ümbritsevast loodusest ega reedaks tehtut.

d. **Vähendatud koosseisuga harjutamise** korral vastab harjutusala tavaliselt operatsiooniala mõõtmetele ning osalejatena on kaasatud staabi esindajad ja allüksuste ülemad. Sellega saab harjutada liikumisi, ettekandeid ning tulejuhtimismeetmete kasutust. Julgeolekurisk on võrreldes maastikumudeli harjutamisega oluliselt suurem ja julgestada tuleb kogu ala. Tähelepanu peab pöörama ka sidejulgestusele, sest sideedastusi on palju (sama palju nagu täiemahulisel harjutamisel). Vähendatud koosseisuga harjutamine võib toimuda ka operatsioonialast väiksemal maa-alal – tähtis on liikumine, millega kaasnevad tegevuste kirjeldused või allüksuste tähiste ümberpaigutamine alas või liivakastis.³⁶

e. **Täiemahuline harjutamine** kaasab kõiki üksikliikmeid, vahendeid ja süsteeme ning see viiakse läbi operatsiooniala mõõtmetega maastikualal. Osalejad saavad harjutada alguses päevavalgel ning seejärel ka piiratud nähtavuse tingimustes. See annab neile väga üksikasjaliku arusaama operatsioonis/lahingus planeeritud tegevustest. Täiemahuline harjutamine on kõige aeganõudvam meetod ning seda on raske korraldada suurele üksusele. Allüksuste ulatuslik liigutamine ja sidesüsteemide rohke kasutus võib tõmmata vastase tähelepanu. Kogu harjutusala tuleb julgestada ning lisaks plaanida pettegevust. Suure üksuse täiemahulist harjutamist raskendab samuti selle logistiline korraldamine ning operatsioonialaga sarnase maastiku leidmine.

0420. **Teostamine** on tegevustsükli, mille käigus viiakse plaan ellu, rakendades põhiülesande saavutamiseks lahinguvõimsust. Teostamisel hinnatakse vastavalt sellele, kuidas olukorra mõistetakse pidevalt tegevuskulgu, et võtta vastu teostust ja täiendusi puudutavaid otsuseid. Teostamisel keskendutakse otsuste täitmisele ehk tegevustele. Ilma tõhusa teostuseta ei ole plaanidest ega ettevalmistustest kasu.

0421. Operatsiooni/lahingu elluviimisel muutub olukord väga kiiresti ning plaanikohane tegevus võib mitte vastata tegelikule vajadusele. Allüksuste ülemad vajavad tegevusvabadust, et ära kasutada olukorda. Nad lähtuvad ülesandekeskse juhtimise põhimõtetest ega pea tegutsemiseks ootama kõrgema staabi samakõlastust.

Teostamisel peab ülem järgima kolme põhimõtet:

- haarama ja hoidma initsiatiivi;
- looma ja hoidma hoogu;
- edundama olukorda.

36 Seda nimetatakse inglise keeles ka Rock Drill'iks.

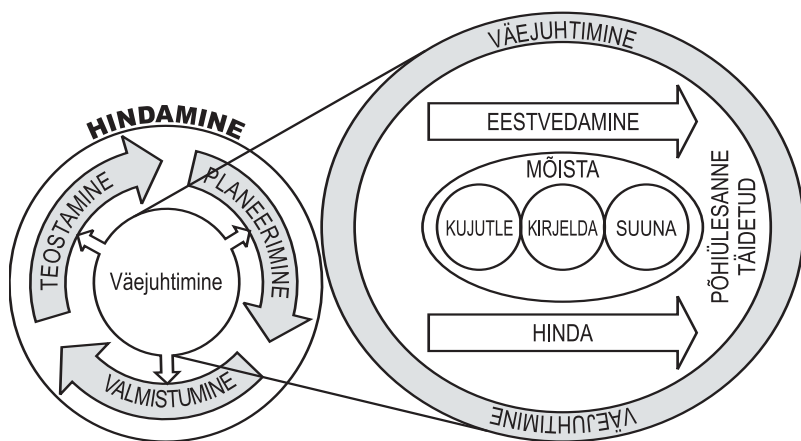
0422. **Hindamine** kaasneb tegevustsükli juhtimises pidevalt. Selle käigus seiratakse olukorda (sh vastast ja tegevuskulgu), antakse hinnang ning selle alusel esitatakse ettepanekuid või suuniseid tegevustearendamiseks.
- a. **Seire** tähendab, et pidevalt on vaatluse all tingimused, mis on antud operatsioonile/lahingule olulised. Selle eesmärk on leida edundamisvõimalused, oma üksusi ähvardavad ohud ja luureteabe vajakajäämised. Ülem ja staap seiravad olukorda, et kontrollida faktide ning eelduste kehtivust.
  - b. **Hinnangu andmine** määrab operatsiooni/lahingu arengu hetke seisuga. Selleks võrreldakse valitud kriteeriumite alusel, kas olukord areneb soovitud tingimuste suunas. Hetkeseisuga võrreldakse planeeritud olukorraga kasutades tõhususe mõõtmise kriteeriume. See näitab, kas saavutati soovitud mõju või mitte. Vajadusel tuleb olukorra arengut analüüsida, et aru saada, miks tegevused ei too soovitud mõju.
  - c. **Ettepanekute või suuniste esitamine** on hindamise viimane osa, ilma milleta eelnev töö jääb poolikuks. Leitud probleemidele tuleb leida lahendused ja võtta need kasutusele plaani täiendustena.

ÜLEMA ROLL JUHTIMISEL

0423. Ülemal on juhtimises keskne roll ja seda nii formaalselt, kui ka sisuliselt. Ülem on oma üksuse imperaator, kelle õlul on ainuvastutaja koorem. Staap aitab teda, et tegevust veelgi enam tõhustada. Pataljoni taseme staap ei plaani ega juhi suveräänselt. Staap toetab ülemat tema juhtimisfunktsioonide täitmisel. Staap on organ, mis viib ellu ülema kavatsust ja selle latusaks toimimiseks on välja töötatud staabitöö püstitoimingud. Ometi saab ka viimaseid algatada vaid ülema käsk ning sealjuures on tal õigus neid toiminguid muuta ja lühendada.
0424. Väejuhtimine on tegevuste haldamise kunst ja teadus. Väejuhtimine hõlmab olukorra, probleemi ja selle lahendi 1) mõistmist, 2) kujutlemist, 3) kirjeldamist, 4) suunamist, 5) eestvedamist ja 6) hindamist, et täita põhiülesanne. Kõik need väejuhtimise tegevused leiavad aset tegevustsüklis, aga dünaamilise ja nihkiva rõhuasetusega.

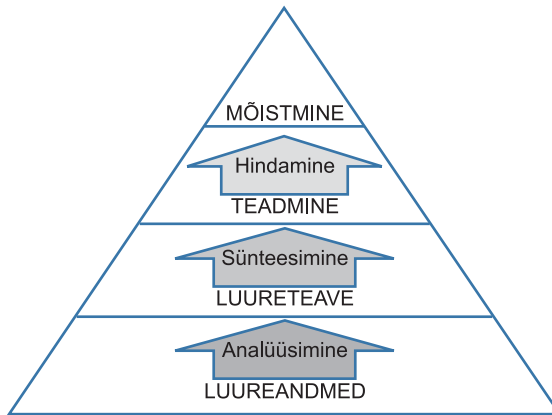

Pilt 26. Ülema roll ja ülesanded väejuhtimises

0425. **Mõistmine** on rohkem kui teadlikkus informatsioonist ja ümbritsevast. Mõistmine on arusaamisoskus ja faktidele tähenduse andmine. Luues olukorrast teadlikkust näeb ülem tegevuskeskkonnas tekki- vaid seosemustreid, nende hajumist ja taasteket. Need mustrid aitavad tal suunata oma üksuste tegevusi sobitades neid sõbralike üksuste, tsiviilorganisatsioonide, vastase, maastiku ja elanikkonnaga. Vastane mõtleb ja kohaneb, tsiviilisikute arusaamad muutuvad ning sõjatandril tegutsevatel organisatsioonidel on erinevad kavad ja eesmärgid. Ülem ei suuda ennustada täpselt, kuidas erinevad osapooled käituvad ja reageerivad ning kuidas asjaolud arenevad. Juhtimise ja operatsiooni/lahingu edu rajaneb ülema võimel luua, hoida ja korrigeerida seda, kuidas ta olukorda mõistab. Olukorra mõistmiseks peab luureandmeid analüüsima, sünteesima ja hindama.

Analüüs on toiming, mille käigus olukord jagatakse osadeks, et seda üksikasjalikumalt uurida ja näha nende seoseid.

Süntees on mõttekäik, kus proovitakse näha olukorra osade omavahelisi suhteid, koostöö mõjusid ning luua nendest uus tervik.

Pilt 27. Mõistmise hierarhia

0426. **Kujutlemine** on ülema mõttetoiming, mille käigus loob ta olukorra ja probleemi mõistmise baasil oma kavatsuse kuvandi potentsiaalsest lahendusest. Kujutlemine peab andma kaemuse soovitatavast lõpptulemist ja üldisest kavandist, kuidas üksuse abil seda saavutada (võtmeülesanded). Ülema kavatsuse kuvand on plaanide ja käskude väljatöötamise aluseks. Kavatsuse kuvandamise eesmärk on aidata ülemal muutuva olukorraga kohanedes määrata kindlaks, kas, mida ja millal otsustada.
0427. **Kirjeldamisega** edastab ülem oma kavatsuse kuvandi staabile. Nii saavutatakse, et kõik mõistavad olukorda, põhiülesannet ja ülema kavatsust ühtemoodi. Ülem peab tagama, et alluvad saavad tema lahendi kujutluspildist piisavalt hästi aru. Selle alusel hakkavad nad välja töötama tegevusvariante ja alustavad ettevalmistustega. Ülem kirjeldab oma kujutluspilti enda kavatsuse ja planeerimissuuniste kaudu. Planeeritud tegevuse ajal edastab ülem oma täiendatud kujutluspildi kirjelduse ning selle alusel vormistatakse osakäsed.
0428. **Suunamine** on juhtimise vääramatu osa. Ülem suunab tegevusi, et jõuda tulemusteni ja täita koos üksustega põhiülesanne. Ta otsustab ja suunab lähtudes sellest, kuidas ta olukorda mõistab (seda aga toetab pidev hindamine).
 Ülem suunab operatsiooni/lahingut:
- a. valmistades ette ja kinnitades plaane ja käske;
  - b. määraates ja kohendades ülesandeid, sihtstruktuure ja juhtimis-meetmeid;
  - c. paigutades üksusi lahinguvõimsuse maksimeerimiseks, nähes ette tegevusi ja luues või säilitades valikuvõimalusi;
  - d. tagades olulisel ajal ja tähtsates kohtades vaatluse ning juhendamise;

- e. määrates ressursside kasutuse lähtuvalt võimalustest ja ohust;
  - f. võttes riski, et luua initsiatiivi haaramise, hoidmise ja edundamise võimalusi;
  - g. rakendades reservi;
  - h. muutes toetuste prioriteete.
0429. **Eestvedamine** on protsess, mille käigus juht mõjutab inimesi, et kõik pingutaks ühise eesmärgi nimel. Eestvedamine on juhtimine, mille puhul ei kasutata sundi, vaid innustatakse asjaosalisi tegutsema vabatahtlikult. Neile antakse eesmärk, suund ja motivatsioon, et täita põhiülesanne. Ülema eestvedu seisneb isiklikus eeskujus ja kohalolekus. Eestvedu inspireerib sõdureid tegema asju, mida nad tavaliselt ei teeks. Kohalolekuks peab ülem jagama end staabi, allüksuste ülemate ning sõdurite vahel, et tõsta nende moraali ja võitlustahet. Võitlustahete mõju lahingutulemusele ei tohi alahinnata – see on võimendaja, mis võib pöörata ümber kvantitatiivsed relvakoguste suhted. Moraalitõstmine algab enne operatsioonialale jõudmist, ulatudes rahuaegsesse väljaõppe korraldamisse. Tegevuskäsu andmise viis aitab ülemaal tõsta alluvate moraali. Ta juhendab, selgitab neile oma kavatsust ning seob allüksused läbi otsustava tegevuse ja üksteise toetamise nõude. Võitlusvõime ülevaholdmine sõltub ka ülema juhtimispunkti asukohast, sest ülema isiklik kohalolek demonstreerib konkreetse lahingu tähtsust ning alluvad näevad sellega, et nad pole üksi ega unustatud.
0430. **Hindamine** võimaldab ülemaal paremini mõista hetketingimusi ja operatsiooni/lahingu arengut. Olukorra pidev hindamine soodustab organisatsiooni arenemist ja muutustega kohanemist. Ülem arvestab oma olukorrahinnangu koostamisel staabi, allüksuste ülemate ja teiste koostööpartnerite hinnangutega. Plaanid rajanevad lünklikel faktidel ja olukorra arengu eeldustel. Pidev hinnang aitab ülemaal tuvastada puudused plaanis ja muutused keskkonnas. Selle alusel saab ta käskida täiendused, et tõhusamalt täita põhiülesanne. Kui hinnang erineb väga ülema algsest kujutluspildist, võib ülem muuta probleemi sõnastust ja arendada uue plaani.
0431. **Planeerimisel** on ülema tähtsaim osa suuniste andmine operatsiooni/lahingu kavandamiseks. Sealjuures peab see järgima kahte olulist nõuet – need suunised peavad olema 1) taktikalised ja 2) õigeaegsed.
0432. **Taktikalised suunised** on väljendatud eelkõige sõjaliste taktikaliste tegevustena, mis on seotud ruumi ja ajaga ning suunatud üksuse põhiülesande täitmiseks. Taktikalise suunisena peab ülem esitama oma kavatsuse ning andma mõjuskeemi. Vajadusel määrab ta ka prioriteetid, tuues seega kaudselt välja ülesanded, mida ressursi puudusel ei pea täitma. See vajab ülemaal otsustus- ja vastutusjulgust ning on

vajalik, et keskenduda kõige tähtsamale. Ressursid tuleb suunata põhiülesande täitmisele, mitte kõrvalise tähtsusega tegevustele. Vastasel juhul võidakse põruda põhiülesande täideviimises.

Taktikalised suunised peavad andma staabile selge ettekujutuse mis ja kus on otsustav tegevus ning kuidas kujundatakse taktikalist olukorda soodsamaks. Ülem peab tegema otsuse, kus toimub ja milles seisneb otsustav tegevus. See on üks sisulisemaid planeerimissuuniseid, mida ta oma staabile annab. Ülem ei tohi oma planeerimissuunistes keskenduda staabitöö organiseerimisele, vaid peab genereerima taktikalisi lahendeid ja suunama tegevusvariantide sisulisi analüüse. Staabi roll sealjuures on lahinguüksuse jaotuse planeerimine otsustavaks ja kujundavaks tegevuseks ning tagavate tegevuste kavandamine – ses mõttes on staabil ülema kavatsuse täitmisel piisavalt suur tegevusvabadus.

0433. **Õigeaegsus** suuniste andmisel on ülitähtis. Suunised võivad alati täpsustuda, aga nende puudumine on lubamatu. Ülem ei tohi jääda vaid kõrvaltvaatajaks, et leida vigu. Ülema suunis peab olema ennetav, mitte tagantjärgi targutav.

Ülem peab esitama oma taktikalised suunised enne, kui staap hakkab välja töötama tegevusvariante. Esialgne taktikaline suunis tuleb esitada pärast põhiülesande analüüsi ning täpselt formuleeritud ülema kavatsus pärast tegurite analüüsi. Kavatsust, mõjuskeemi ning tegevusjaotusi täiendatakse kohaldurel saadud ülevaatega. Et välistada arusaamatusi, peab ülem oma suuniste andmisel pärast alati ise kontrollima, kas staap fikseeris need. Sealjuures peab ta rõhutama, kus on planeerimise fookus ning mis on prioriteetideks.

0434. **Ülesandekeskne juhtimine** tagab lahingutegevuse paindlikkuse, sest detsentraliseeritud kavaga teostus võimaldab alluvatel reageerida olukordadele omaalgatusel. See tagab tegevuste kiiruse ja adekvaatsuse. Ülesandekeskne juhtimine tähendab, et lahingute esmas- teks juhtideks on allüksuste ülemad ja lahingukeskuse valveohvitser. Kui tegevused vastavad lahingu planeerimisel koostatud samakõlastusele, pole nn kõrgemal võimul vaja sekkuda. Ülema pidev sekumine takistab alluvate algatust ja vastutuse võtmist. Arusaam, et ülem peab juhtimiseks pidevalt tangenti vajutama ning agressiivselt side-eetris kamandama, on vale. Plaanijärgsetest tegevustes kõrvale kaldumistest tuleb ette kanda, aga isegi siis on esmane kohustus olukorra kontrolli alla saamiseks alluvatel, kes peavad omaalgatusel ja ründavalt tegutsedes oma põhiülesannet täitma.

0435. **Plaani täideviimisel** sekkub pataljoniülem lahingukäiku eelkõige pataljoni põhipingutuse toetamiseks, suunamiseks või muutmiseks. Tema sekkumine peab looma otsustava ülekaalu lahinguvõimsu-

se koondamise abil. Seda saab ta teha oma reservi rakendamisega. Vastane alustab lahingutegevust eesliini tugevuse kompamisega, otsides sealt nõrkusi. Need esmased lahingud tuleb n-ö ära kannata. Tsentraalset reservi ei tohi rakendada kuni vastase põhijõud pole otsustavalt aktiveeritud. Esimestes tulevahetustes, kus kompaniülemad tegelevad lahingukäsu aktiivse täideviimisega, on pataljooniülem hoopis VOOT-tsükli vaatlemise (ja orienteerumise) etapis. Sel ajahetkel pole isegi täpselt teada, kuidas ülem oma reservi täpselt kasutab – ta alles hindab olukorda. See hoolitseb selle eest, et olukorda mõistetakse, et võimalikest arengutest on ülevaade ning et vastavad lahendid on valmis seatud. Ettenägelikkus on ülema lahingutegevuse juhtimise oluline osa. Seda toetab plaan otsustuspunktide kasutamiseks ja kavandid varu- ning jätkuplaaniks.

- a. **Varuplaan** on käimasoleva operatsiooni/lahingu võimalik haru. Käskides operatsiooni haru täitmise, muudetakse põhiülesannet või üksuse rakendamise suunda, et toetada tegevuse eduvõimalusi vastavalt ootamatutele sündmustele, võimalustele või katkestustele, mida vastane on põhjustanud.
- b. **Jätkuplaan** on käimasoleva operatsiooni/lahingu võimalik järg. Kampaania raames on selleks loogiliselt tulenev järgmine operatsioon. Operatsiooni raames on jätkuplaaniks aga selle järgmine etapp. Jätkuplaanid planeeritakse lähtuvalt käimasoleva operatsiooni/lahingu tulemustele. See võib põhimõtteliselt jaguneda kolmeks: edu saavutamine, viik või lüüasaamine. Nii järgneb kaitsele vasturünnak ja rünnakule edundamine ning jälitamine.

STAABI FUNKTSIOONID TEGEVUSKÄSU TÄITMISEL

0436. Juhtimise korraldus peab tagama, et olukorda mõistetakse ning muutustele või edundamiseks suudetakse reageerida õigeaegselt ja adekvaatselt. Staabitasemel organiseeritud juhtimine peab olema pidev ning samas omama võimet järgmise ülesande samaaegselt planeerimiseks.
0437. Staap tagab ülema liikuva juhtimispunkti töövõime põhipingutusüksuse läheduses, et võimaldada ülemaal olukorda paremini mõista. Staap peab pidevalt hindama operatsiooni/lahingu kulgemist vastavalt kavandatule. Oluliste kõrvalekallete korral peab ülemale neist kohe teada andma ning pakkuma tegevussoovitusi. Staap suunab allüksuste luureandmete kogumisplaani täitmist ning analüüsib regulaarseid ettekandeid.
0438. Tegevuskäsu täitmisel peab hoolikalt jälgima vastase tegevust ruumis ja ajas ning võrdlema seda planeerimisel välja töötatud indikaatoritega, mis on iseloomulikud vastase tegevusvariantidele. Nii tagatakse käsu adekvaatsus vastutegevuseks või valmisoleku tõstmiseks. Sa-

muti on planeeritud mõjutatavad huvialad ning nende osas on välja arvestatud otsustuspunktid. Staap seirab olukorra arengut ning annab ülemale oodatavast käsust ette teada. Ülem üksi ei suudaks neid tegevusi hallata.

0439. Järjepidevaks juhtimiseks tegevuskäsu täitmisel rakendatakse mitme juhtimispunkti põhimõtet. Samaaegselt on kasutusel põhijuhtimispunkt, mis sisaldab endas ülema liikuvat juhtimispunkti ning töötab ka tagala juhtimispunkt. Samuti on reguleeritud juhtimispunktide omavaheline koostöö ja sätestatud ülema asendus. Üksusel peab olema toiming varujuhtimispunkti aktiveerimiseks ning antud vastavad suunised ettevalmistusteks. Pataljoni tasemel ei ole varujuhtimispunkti loomine otstarbekas, arvestades inim-, aja- ja ruumiresursi piiratust.
0440. Pataljon peab olema võimeline üheaegselt lahingutegevuse juhtima ja järgnevat tegevust planeerima.
- Selleks jaotatakse juhtimispunkt funktsionaalselt kaheks:
- a. lahingukeskus – tegeleb lahingu vahetu juhtimisega;
  - b. planeerimiskeskus – valmistab ette plaane järgmiseks tegevuseks.
0441. Lahingukeskus peab olukorra teadlikkuse ja mõistmise hoidmiseks toimima ööpäevaringselt. Sealt juhitakse ja analüüsitakse käimasolevaid lahinguid, juhindudes vastavatest käskudest. Lahingukeskus peab olukorra hindamiseks koguma rutiinseid ettekandeid ja uuendada vastavalt ettekannetele lahingukaarti.
0442. Lahingukeskuse põhifunktsioonid on: 1) informatsiooni vastuvõtmine ja selle salvestamine, 2) luureandmete analüüs, 3) luureandmete ja -teabe jagamine, 4) ettepanekute ja soovitude esitamine ülemale ning 5) ressursside lõimimine ja nende kasutamise samakõlastamine.
0443. Lahingukeskus ei tohi ilma üksuse ülema loata 1) muuta manöövriskemi, 2) muuta prioriteete ja 3) rakendada ülema reservi.

PEATÜKK 5 – Lahinguüksuste rakendamise alused

Peatükk esitab lahinguruumi struktureeritud jaotuse ja selgitab selle osade tähendusi. Samuti antakse ülevaade funktsioonilistest jaotustest ning mõjupõhisest raamistikust, et näidata taktikaliste maismaategevuste omavahelisi seoseid ja vastastikust sõltuvust. Peatükk toonitab, kui tähtis on eesmärgi saavutamiseks teha koostööd.

ILMAMAA TEGEMINE

0501. Initsiatiivi haaramine eeldab tempo ülalhoidmist. Et mitte aega kaotada, peavad sõjaväelased mõistma ruumi osi, taktikalisi tegevusi ja nende eesmarke üheselt. Nii ei kulutata minuteid, et selgitada üksteisele „oma“ terminite tähendusi.
0502. Ühtsuse nimel on vaja luua sõjaväelastele uus ja ühine ilmamaa. Selleks on esmalt vaja konstrueerida ruum ning jaotada see maa-alaliselt, vastates küsimusele KUS sõjaväelased tegutsevad. Järgmisena tuleb sätestada raamid taktikalistele maismaategevustele selles ruumis, andes neile konkreetseid funktsioonid, fikseerides sellega MIDA tehakse. Viimaks peab iga tegevus saama mõtestatuse, mis seob nad sellega ühtseks läbi eesmärkide ja mõjude – selgitatakse MIKS neid tegevusi läbi viiakse.
0503. Küsimuste KUS, MIDA ja MIKS alusel on seega võimalik jaotada ilmamaa kolmeks (vt pilt 28). Samas ei tohi unustada, et need toimivad ühtse süsteemina. Ilmamaa on tervik, mille osi ei saa üksteisest eraldada.

Pilt 28. Ilmamaa ruumi-, funktsiooni- ja mõjupõhine jaotus

LAHINGURUUMI JAOTUS

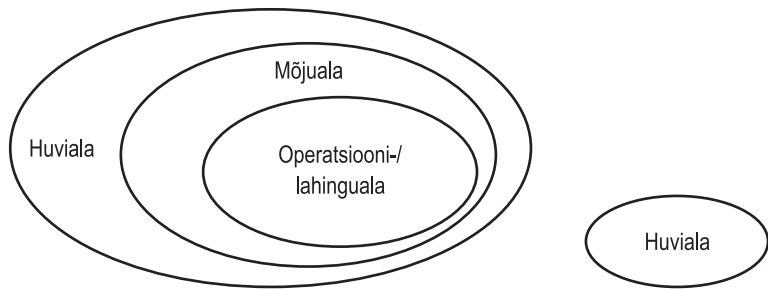

0504. Operatsiooni-/lahinguala määrab kõrgem ülem ning reeglina joonistatakse see graafiliselt kilele koos rekvisiitidega, et siduda seda topograafilise kaardiga. Siinjuures on tähtis, et operatsiooni-/lahinguala piirid kinnistatakse olulistes kohtades ka koordinaatidega. Vastasel juhul võivad nende piirijoonte ümberjoonistamistel tekkida vead, mis maastikul on mitmesajameetrise kõrvalekaldega.
0505. **Operatsiooni-/lahinguala** piiride määramisel tuleb arvestada järgmistest asjaoludega. Esiteks ei tohi see kattuda tee või sihiga (jms), mida mööda vastane saab edasi liikuda. See tagab selguse, milline üksus näiteks tee peal liikuva vastasega tegelema peab. Teiseks ei tohi selle piiri planeerida ka vahetult tee kõrvale, sest siis ei jää allüksustele piisavalt manööverdamisruumi. Ja kolmandaks on kasulik, kui operatsiooni-/lahinguala piirid on maastikul tuvastatavad. Viimane pole aga alati teostatav. Seda enam, et ala määratakse tihti vaid kaardiluuurele rajanedes. Seepärast on oluline, et naaberüksuste ülemad kooskõlastaksid nendevahelise piiri kulgemist.
0506. Määratud operatsiooni-/lahinguala peab mahutama kogu sihtstruktuuri ehk orgaanilised allüksused ja juurdeantud üksused ning võimaldama nende taktikalist kasutamist. Teisalt peab ülemale olema antud ka vahendeid, et kontrollida temale määratud ala. Nende nõuete täitmine peab välistama olukorra, kus ühelt poolt on see liiga väike või teiselt poolt liiga suur. Operatsiooni-/lahinguala suurust ja kasutatavust tuleb ülemal kiirelt analüüsida, et küsida vajadusel kõrgemalt ülemalt korrekture ala või määratud ülesande kohta.
0507. Operatsiooni-/lahinguala ei ole sisuliselt eristatav vastutusala³⁷, sest ülem vastutab seal kõigi tegevuste eest. Nendeks võib olla taktikaliste maismaategevuste teostamine, tule koordineerimine, igasuguste liikumiste korraldamine, paiknemine, julgeolek ning luure teostamine. Operatsiooni-/lahingualast väljapoole ei tohi ülem oma tegevust ilma kõrgema ülema loata planeerida. Lahingutoetus- ja lahinguteenindusüksustele reeglina oma operatsiooni-/lahinguala ei määrata, kuna nende põhifunktsiooniks on manööverüksuste toetus.
0508. **Mõjuala** on maa-ala osa, mida relvade laskekaugus võimaldab ülemal oma operatsiooni/lahingualalt katta. Mõjuala hõlmab operatsiooni-/lahinguala ja sellega piirnevat tuleulatuse jäävat ala. Operatsiooni-/lahingualast väljapoole jääv tuletegevus peab olema kooskõlastatud kõrgema juhtkonnaga. Mõjualast lähtuvalt võivad kaudtuleüksused saada ülesande olla valmis toetama naaberüksuseid.

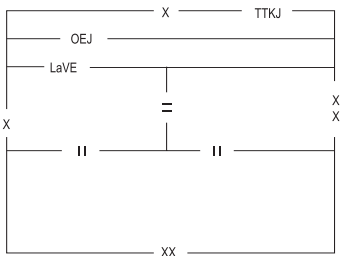
³⁷ Vastutusala terminit taktikalisel tasandil sobib kasutada eelkõige rahutagamisoperatsioonide raames. Samuti on see paslik tagalapiirkonnas, kus allüksustele määratakse koondumis- ja paiknemisalad.

0509. Huviala on neist kolmest suurim, hõlmates ka eelpool nimetatuid. Huviala tuleb ülemal (ja staabil) ise määratleda ning see peab olema põhjendatud valik. Huviala ei ole standardkaugus operatsiooni-/lahinguala piiridest väljapoole. Selle ulatuse selgitamiseks tuleb tuvastada maastikul konkreetsed huvikohad, millelt vastase tegevusvalikud võivad mõjutada oma jõudude tegevust operatsiooni-/lahingualas. Huvikohad ühendatakse huvialaks, et koguda sealt infot vastase tegevusest. Samas ei pea huviala olema n-ö füüsiliselt seotud operatsiooni-/lahingualaga – see võib olla ka eraldi, piltlikult öeldes nagu saareke merel, millel puudub vahetu kokkupuude mandriga (vt pilt 29).

Pilt 29. Lahinguruumi jaotus

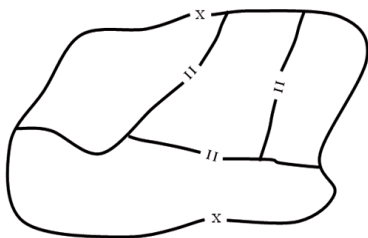
0510. Tuleb kindlaks määrata, mida vastase tegevuse kohta teada tahetakse. Juhul kui see tegevus jääb määratud operatsioonialast väljapoole, tuleb teavet küsida kõrgemalt juhtkonnalt ja võimalusel ka otse ülevalt, kelle operatsioonialasse need huvikohad jäävad. Horisontaalsel tasandil otsekontakt (ehk naaber naabriga) on alati eelistatum, kuna võimaldab kiiremat infovahetust. Maastikku analüüsid ei tohi piirneda ainult määratud operatsioonialaga, vaid kindlasti tuleb arvestada ka huviala.
0511. Operatsiooniala saab jaotada neljaks tüübiks lähtuvalt pidevusest ja lineaarsusest. Pidevus tähendab, et sõbralikud üksused on omavahel vahetus kokkupuutes. Lineaarsus tähendab, et vastane läheneb ühelt poolt. Kõrgem ülem vastutab alade eest, mis ei ole jagatud allüksustele. Tema määrab, mis ressursse ta rakendab, et vajadusel vaadelda ja mõjutada neid alasid.
0512. Kuna operatsiooniala ja ressursid ülesande täitmiseks määrab tavaliselt kõrgem juhtkond, siis on selline jaotus pigem teoreetilise väärtusega. Loomulikult tuleb arvestada ka juhtudega, mil ressursse ei ole piisavalt. Siis on ülem kohustatud kõrgemale juhtkonnale olukorrast ette kandma, aga samas ei tühistata see talle antud ülesannet. Ülem peab seadma prioriteetidid ning järjestama tegevused ressursside optimaalseks kasutamiseks.

Pilt 30. Pidev ja lineaarne operatsiooni-
siooniala

Pidev ja lineaarne operatsiooni- lahinguala

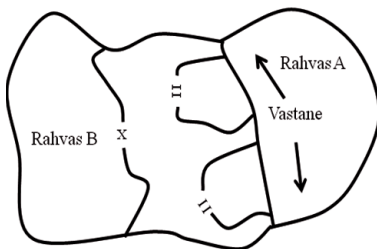
Vastane jääb ühte kindlasse suunda ning sõbralikud jõud paiknevad üksteise kõrval võimaldades head sidusust ja koostööd. Reserv- ja toetavad üksused on reeglina tagumises alas. Eesti riik saab sellist operatsiooniala kasutada tavasõjas tähtsaid piirialasid kaitsdes.

Pilt 31. Pidev ja mittelineaarne
operatsiooniala

Pidev ja mittelineaarne operatsiooni- lahinguala

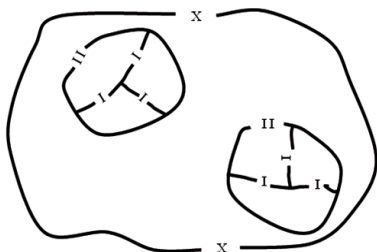
Vastane ei ole ühelt suunalt tegutsemas ning kõrgem ülem on jaotanud oma operatsiooniala allüksuste vastutusaladeks. Tüüpiline taktikaline tegevus sel operatsioonialal on kontakti liikumine 'otsi ja ründa' põhimõttel. Sellist operatsiooniala tüüpi kasutatakse tihti stabiliseerivatel operatsioonidel.

Pilt 32. Mittepidev ja lineaarne
operatsiooniala

Mittepidev ja lineaarne operatsiooni- lahinguala

Vastane jääb ühte kindlasse suunda, aga oma üksuste kõrgema ülima operatsiooniala on mittelineaarne. Allüksused on paigutatud üksteisest eraldi, ent nende endi operatsioonialas tegutsevad nad lineaarselt; nad on jaotatud standardset vastavalt lahingutegevuse maa-alale. Seda operatsiooniala tüüpi saab kasutada, kui kõrgem üksus teostab väga suurel operatsioonialal allüksustega samaaegselt mitut manöövrit otsustava operatsioonina.

Pilt 33. Mittepidev ja mittelineaarne operatsiooniala

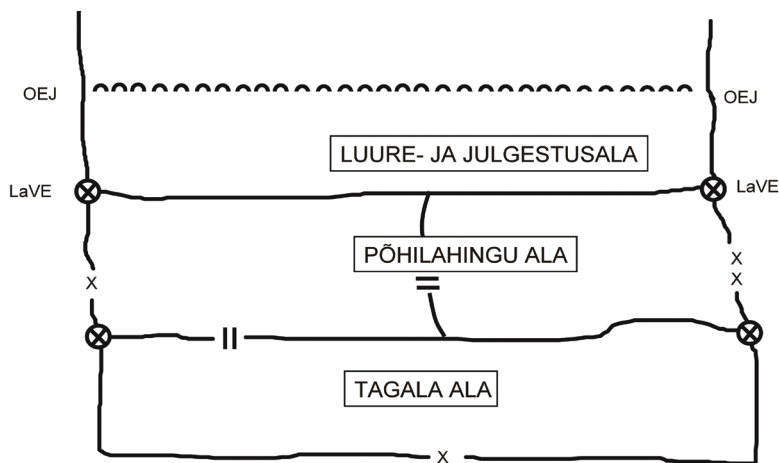
Mittepidev ja mittelineaarne operatsiooni-/lahinguala

Vastane tegutseb mitmelt suunalt ning sõbralikud jõud on paigutatud üksteisest lahus. Sellise operatsiooniala tüübi kasutus eeldab üksustelt lahinguvõimsuse suurt iseseisvust ja jätkusuutlikust ning seda eelkõige juhtimise, tulejõu, kaitstuse ning tagamise vallas. Kaitseliidu üksustel on suur vastutusala, milles nad peavad tagama konkreetsete kohtade ja objektide julgestuse.

LAHINGUTEGEVUSE MAA-ALALINE JAOTUS OPERATSIOONIALAL

0513. Maa-ala klassikalist jaotust illustreerib kaitselahing, aga tuleb mõista, et sama jaotus kehtib ka näiteks rünnakul. Viimase puhul ei ole see staatiliselt seotud konkreetse maakohaga, vaid liigub turmi edenedes koos üksustega edasi. Rõhk pole niivõrd maatuiki jaotusel, kuivõrd spetsiifilistel ülesannetel, mida ühel või teisel alajaotusel täidetakse. Klassikaline jaotus on:
1) luure- ja julgestusala, 2) põhilahingute ala ja 3) tagala-ala.³⁸
0514. **Luure- ja julgestusala** jääb oma üksuste eesjoone ja lahinguvälja eesliini vahele, aga samas võib esimene ulatuda ka üle määratud operatsiooniala piiri (st kaugemale).
0515. **Omade eesjoon** (lühend OEJ) omapära on selles, et see on liikuv joon, mille paigutus sõltub eesmistest allüksustest asukohast. Kui eesmistest allüksused muudavad oma asukohta, siis peab vastavalt muutma ka OEJ-i kulgemist – selle eesmärk on vältida nn sõbraliku tule ohtu. Eesmisteks üksusteks on tavaliselt luure- ja julgestusüksused, aga mitte nn mahajäetud üksused. Viimased tegutsevad iseseisvalt. Nende tegevus ei ole seotud põhijõudude manöövri skeemiga.

38 Operatsiooni-/lahinguala jaotust esitatakse ka süva-, lähi- ja tagalaala põhisenä.

Pilt 34. Operatsiooniala maa-alaline jaotus

0516. **Lahinguvälja eesliin** (lühend LaVE) märgistab põhijõudude paigutuse kaitseliini algust. Selle piirjoone määrab kõrgem juhtkond ning see on lahinguplaani raamistikus staatiline. Olenemata põhijõudude tegelikust asukohast jääb lahinguvälja eesliin alati samale kohale..
0517. Luure- ja julgestusala ilmseks eesmärgiks on selgitada välja vastase paiknemine, lähenemissuunad ja tugevus. Tegevus sellel alal peab tagama ka julgeoleku oma põhijõududele. Eraldi ülesannetena tuleb nimetada veel eesmistele naaberüksuste vastuvõtmist ja läbi ala juhtimist. Luure- ja julgestusalal tegutsemise eesmärk võib ka olla aja võitmine, et põhijõud saaksid kaitseks ette valmistuda. Ülesandena saab nimetada veel vastase luureüksuste tegevuse takistamist, vastase kurnamist ning pettetegevust (nt kaitse põhipositsioonidest). Julgestusüksused võivad pidada viivituslahinguid ning teostada ka ise rinde läbimine liikumisega taha.
0518. Püstitatud julgestusüksused peavad vastama allüksuse varustusest tulenevale suutlikkusele. Kui luureüksuseks on mehhaniseeritud jalavägi, siis on sel soomuskaitse, pardarelvade toetustuli otselaskerelvadest ja hea liikuvus. Kergejalaväe põhimõttel ülesehitatud maastikuautodega ringisõitvad luureüksused on aga palju haavatavamad ning nende ründevõime on minimaalne. Seega ei saa viimaseid rakendada nt luurelahinguks. Sellise kergvarustusega luureüksus täidab oma ülesannet eelkõige hajutatud paigutusega jalgsi, jalgratastel või mootorsaanelid liikuva luurepatrullina või varjatud vaatluspostidel. Julgestusüksused jaotuvad kolmeks:
1) jälgimine, 2) valvamine ja 3) katmine.³⁹

³⁹ Julgestusüksused jaotuvad kolmeks: 1) jälgimine, 2) valvamine ja 3) katmine.

0519. **Põhilahingute ala** algab lahinguvälja eesjoonest ning üksuse ülem määrab selle tagumise piiri, mis on ühtlasi tagala-ala alguseks. Põhilahingualas paiknevad reeglina üksuse manööverüksused ning seal tuleb viia läbi operatsiooni/lahingu otsustav tegevus. Põhilahinguala valik kaitseoperatsiooniks on paljus n-ö ilmne, sest maastiku takistavad omadused peavad olema seal lahinguala üldpildis kõige soodsamad. Rünna-ku puhul on otsustava tegevuse asukoht sõltuv eelkõige ründeobjekti (vastase) asukohast.
0520. Põhilahingute alas liigub lisaks eelpool mainitule kindlasti ringi ka tagalaelement ja lahingujuhtimise element. Selles alas võivad ajutiselt ülesannet täita ka lahingutoetusüksused, nagu näiteks suurtükiväepataljon.
0521. **Tagala-ala** jääb vastase poolt vaadatuna kõige kaugemale. Tagalaelemendid on kõige kaitsetumad ning nende roll lahingus ei ole sõdimine, vaid varustamine. Aga ka tagala-alale võib jõuda vastase üksusi ning seepärast peab ülem määrama sealse julgestuse ja kaitse-suunad.
0522. See, kui palju ruumi eri aladele määratakse, näitab operatsiooni/lahingu fookust. Ühelt poolt soovitakse enne otsustavat lahingut saada vastase kohta võimalikult palju infot. Selleks tuleb tagada, et luure- ja julgestusala oleks piisavalt suur. Teisalt tuleb anda ruumi ka manööverüksustele, et oleks võimalik paindlikult positsioone ümber seada ja üksusi lahingus rakendada. Kolmandaks ei tohi unustada, et ka tagalaelemendid peavad julgeoleku nimel vahetama oma asukohta. Lisaks tuleb kuskile paigutada kaudtuleüksused ja reservüksus, mis võivad lahingu erinevates etappides asukohta muuta.
0523. Kõik vajavad ruumi, aga see on tihti ebasobiv oma taktikaliste omaduste tõttu. Lahinguala ei saa suurendada lihtsalt selleks, et seal oleks hea ja turvaline viibida. Paratamatult mõjutab lahinguala suurust vastase doktrinaalmudel. Teisalt ei tegutse oma jõud üksteisest lahutatuna, vaid peavad tõhususe ja koondatuse nimel tegema tihedat koostööd. Vahetatakse infot, järgitakse toetusulatust ning tagatakse lahinguteenindust. See omakorda ei lase ruumi lõputult venitada.
0524. Ülem otsustab põhimõttelised valikud lahinguala jaotuses. Ta saab anda järgi eelhoiatuses ja julgestuses, et saavutada suurem manööverdusruum oma põhijõududele. Samas väheneb põhijõudude reageerimisaeg. Ülem võib otsustada luureala suurendada, et saada täiendavat infot, mille alusel reageerida õiges suunas. Teisalt vähendab see põhijõudude manööverdusruumi. Selliste valikute tegemine on piltlikult väljendades nagu pidev kauplemine – et ühte saada, tuleb samas teisest loobuda.

FUNKTSIOONILINE JAOTUS

0525. Funktsionaalne jaotus selgitab lahinguvõimsuse olemust ja selle rakendamise eesmärke. Lahingutegevuse tulem sõltub lahinguvõimsuse otstarbekast kasutamisest. Lahinguvõimsuse hindamisel ei piisa konstateeringust, et „see on hea”. Vaja on konkreetset ja mõõdetavust. See nõue kehtib ka lahinguvõimsuse rakendamisel. Funktsioonid jaotuvad kaheks: 1) lahingufunktsioonid ja 2) alusfunktsioonid.
0526. **Lahinguvõimsus** on kõigi hävitavate ja lõhkuvate vahendite (ja jõudude) kogum, mida sõjaväeline üksus saab kasutada vastase vastu antud ajal. Lahinguvõimsuse kasutamisel on suur osa suhtelisusel. Tabelvarustus ei pruugi ajas ja ruumis alati kasutatav olla. Näiteks on üks miinipilduja rikkis või pole kaugmaa tankitõrje raketihetjad kasutatavad maastiku poolkinnise iseloomu tõttu.
0527. Lahinguvõimsus koosneb konkreetsetest lahingufunktsioonidest.⁴⁰ Nii saab lahinguvõimsust defineerida ka teistpidi: lahingufunktsioonide ühisel rakendamisel moodustavad nad uue teraviku – lahinguvõimsuse.
0528. **Lahingufunktsioone** kasutatakse vastasjõudude lahinguvõimsuse analüüsil, et koostada oma lahinguplaan. Analüüsis tuuakse välja mõlema osapoole tugevused ja nõrkused ning tehakse järeldused, kuidas kasutada oma tugevusi vastase nõrkuste vastu, samas vältides vastase tugevuse rakendumist. Lahingufunktsioonide jaotus on järgmine: 1) juhtimine, 2) luure, 3) tulejõud, 4) manööver, 5) kaitse, 6) õhukaitse, 7) lahinguteenindus.
0529. **Juhtimine.** Juhtimise funktsioonid jagunevad kaheks. Ülem väljendab oma kujutluspilti edastades alluvatele oma kavatsuse ja planeerimissuunised ning võttes vastu otsuseid. Samas aga teostab ta kontrolliprotsessi staabi kaudu, mis organiseerib, juhib ja koordineerib allüksuste tegevusi. Juhtimist hõlbustab ühtlustatud tegevuseeskiri, sidevahendid ja teabevahetussüsteemid.
0530. Ülema käsuõigusega kaasneb vastutus. Nii ülemaal kui ka allüksusel peab olema väga selge, milline on nendevaheline käsuõigussuhe. See on eriti oluline olukorras, kus Eesti jalaväe rühm on allutatud näiteks Taani mehhaniseeritud pataljonile, mis omakorda tegutseb Poola lahingugrupi koosseisus. Iga käsuõiguse liik hõlmab kindlaid õigusi ja piiranguid, mis on seotud põhiülesande määramisega, üksuse ristliitmise sihtüksusesse või konkreetse ülesande juhtimisega.⁴¹

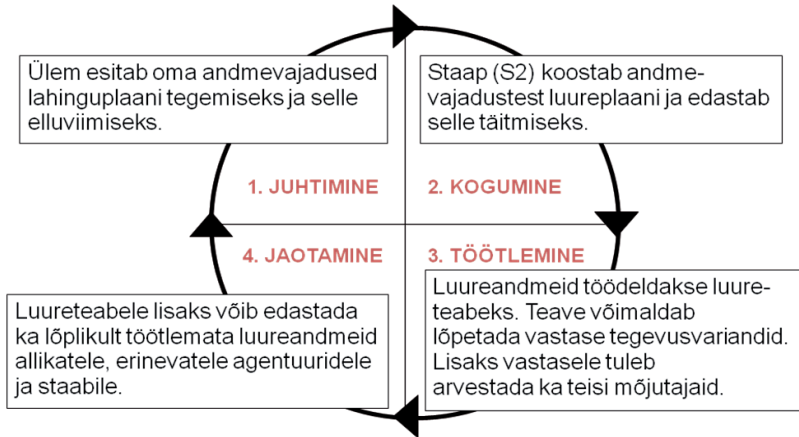
---

40 Lahingufunktsioone on nimetatud ka lahinguelementideks või kaetud need funktsioonid nn lahinguvälja haldamissüsteemiga. Täna on kasutusel ka termin sõjapidamisfunktsioonid (USA).

41 Käesolev õppematerjal ei esita käsuõiguste liike.

0531. Juhtimisvõime on teatud osas n-ö programmeeritud struktuuri ja vahenditesse, samas aga sõltub see ka ülema juhtimisstiilist ja usaldusväärsest.
- Juhtimise tõhusus sõltub ülema vahetute alluvate arvust ning staabi koosseisust, kohustustest ja õigustest. Need näitavad, kas ülem saab või ei saa keskenduda lahingu juhtimisele, jättes toetavad tegevused staabi korraldada.
  - Vahendilise juhtimise võimet näitab sidepidamise mitmekesisus, kattuvus ja paindlik kasutamine ning sideulatus. Siinjuures tuleb analüüsida, kas infoliikumise ahel on ratsionaalne.
0532. Ülema kui juhi rolli ei tohi alahinnata. Hea juht võimendab oma isiksusega lahingufunktsioonide mõju, ja vastupidi, halb juht viib tõhususe alla. Juhtimine on kõige määravam tegur võitlusvõime tekitamisel ja säilitamisel, kuna see annab sõduritele eesmärgi, seab suuna ja tõstab moraali.
0533. Doktrinaalselt peavad Eesti Kaitseväge sõjaväelased oma lahingutegevuse planeerimisel ja juhtimisel lähtuma manööversõja põhimõtetest. Kõigi tasemete ülemad peavad kavandamisel, käskimisel ja suunamisel suutma käivitada isereguleeruvaid toiminguid, mis toetavad kõrgema ülema kavatsuse täitmist. Lahinguplaani täideviimisel tuleb võimaluse korral rakendada detsentraliseeritud juhtimist, andes alluvatele piisava tegevusvabaduse ja jõukohased ehk ressursiga kaetud ülesanded.
0534. Juhtimine eeldab side olemasolu. Kui ei ole antud konkreetseid juhiseid side loomiseks, tuleb selle rajamisel järgida standardseid põhimõtteid:
- vasakult paremale;
  - samatasemeliste üksuste vahel tagant ette;
  - kõrgemalt tasemelt madalamale;
  - toetavalt üksuselt toetatavale;
  - väljavahetamisoperatsioonides sisenevalt üksuselt väljuvale.
0535. **Luure.** Luure on oma jõudude tegevusplaani vundamendiks. Luurefunktsiooni edukas täitmine tagab oma tegevuste adekvaatsuse. Oma jõudude tegevuse lähtumine vastasest ei tohi olla vaid reageeriva iseloomuga. See oleks võitlemine tagajärgedega, mitte põhjustega.
- Oma üksuste tegevuse planeerimiseks tuleb prognoosida vastase tegevust. Nendele prognoosidele ehitatakse üles oma tegevusplaan ja kavandatakse varuplaanid juhuks, kui olukord peaks muutuma.
  - Operatsiooni/lahingu ajal peab luure kindlaks tegema, kas vastase tegevusvariante iseloomustavad indikaatorid leiavad aset. Nii saab välja selgitada, millist tegevusvarianti vastane kasutab. Lahingutegevus peab aktiivselt kujundama taktikalist olukorda oma üksustele soodsamaks.

0536. Luure funktsioon on tsükliline ja ühendab nelja elementi: 1) funktsiooni juhtimine, 2) luureandmete kogumine, 3) luureandmete töötlemine luureteabeks ja 4) luureteabe edastamine (vt pilt 35).

Pilt 35. Luuretsükkel

0537. Et saada võimalikult suurt kasu, tuleb luureülesannete püstitamist, luureallikate tegevuse samakõlastamisest ja luureandmete töötlemist luureteabeks juhtida keskselt.

0538. Luureülesannete käskimisel tuleb järgida kolme põhimõtet:

- Võimekohasus.** Püstitavad ülesanded peavad lähtuma luureüksuse tegelikust suutlikkusest, sh väljaõpe, vahendid ja luureala suurus. Katmata villistega sõitvaid luurajaid ei saa käskida luurelahingule. Ajaplaneeringul tuleb arvestada, kui palju aega kulub jalgsi liikuval luurel vastase leidmiseks või selle kavatsuse väljaselgitamiseks.
- Konkreetsus.** Luureülesanded ei tohi jääda n-ö ümmargusteks käskudeks „luurata vastase tegevust“, sätestamata konkreetseid kohti ja indikaatoreid, mida luure peaks kinnitama või ümber lükkama.
- Säästlikkus.** Luureüksus on suhteliselt pisike ja spetsiifilise väljaõppega. See ei ole kergelt asendatav üksus. Tuleb vältida luureüksuse välja kurnamist, sest selle suutlikkus ajas on piiratud. Luureüksusele ülesannet püstitades peab arvestama raadiojaamade akude laadimise, toitlustuse, meditsiini ja puhkuse korraldamise probleemidega ning mõtlema, kuidas neid vältida. Luureandmete kogumisplaani koostamisel peab ressursid jaotama nii, et ei tekiks kattuvust.

0539. Luurefunktsioon aitab hinnata, kuidas taktikalised tegevused mõjutavad inimgruppe ja võtmeisikuid ning kuidas see omakorda suhestub operatsiooni/lahingu lõpptulemuse saavutamisse. Staap töötab välja

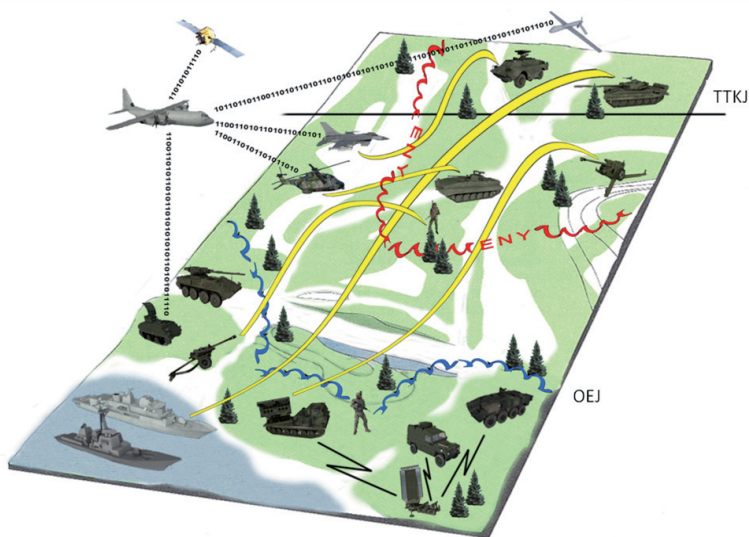
nn tõhususe mõõtmise kriteeriumid, mille alusel kogutakse spetsiifilisi andmeid tegevuste mõjudest (tagajärgedest). Tõhususe mõõtmise kriteeriumid näitavad, kas tegevused on eesmärgipärased või tuleks neid näiteks vahetada, muuta või kohandada.

0540. Luure toetab kõiki taktikalisi tegevusi ja kõiki sõjapidamistasandeid. Luureallikaks on iga sõdur, kes puutub kokku vastasega või kohalike elanikega. Adekvaatse luureettekande esitamiseks peab üksiksõdur tundma vastase lahingutehnikat. Vajalike luureandmete kogumiseks tuleb andmenõuded esitada ka madalale tasandile.
0541. Infotehnoloogia areng võimaldab mitmekesistada luurevahendeid, kasutades makrotasandil kosmosesatelliite ja mikrotasandil tehiskärbeid, mille lendu saab juhtida. Arvestades juurde radarid, mehitamata luurelennukid, akustikaluure ja igamehe luurekohustuse, võib see tekitada infomüra nii horisontaalses kui ka vertikaalses info liikumisahelas. Liiga palju andmeid aeglustab neist olulise leidmist. Samuti vähendab see analüüsi kiirust, sest andmevoog ei peatu. Samas on just andmete töötlemise kiirus väga oluline, sest luureteabe asjakohasus sõltub selle õigeaegsusest. Hilinenud teave on nagu ilmamateade eilse päeva kohta.
0542. Teabevajadused erinevad sõltuvalt üksuse tasemest. Madalal tasemel vajavad ülemad teavet täpselt ja õigeaegselt, et lüüa vastast ja tema toetusüksusi. Enamuses tulevad sellised andmed otsevaatlusest. Jalaväepataljoni tasemel kuuluvad erivarustuse hulka öövaatlusseadmed, aga mitte akustika- ega radarisüsteemid. Radarivõime lisamine suurendab küll eelhoiatusvõimet, aga relvastuses puuduvad vahendid, millega vastase tegevust mõjutada suurest kaugusest. Seepärast on radarivahendid otstarbekamad kõrgema ülevaate käsutuses. Informatsiooni, mis puudutab vastase tegevust pataljoni operatsioonialast välja jäävatel huvialadel, küsitakse brigaadist ja võimalusel otse naaberüksustelt. Lisaks peavad kõik jalaväeüksused olema ette valmistatud täitmaks luureülesandeid oma operatsioonialal või vajadusel väljaspool seda, et koguda andmeid vastasest ja maastikust. Nad on võimelised läbi viima jalgsiluuuret ööpäevaringselt ning kasutama vaatluspostidele rajatud julgestusvõrku passiivseks info kogumiseks nii päeval kui ka piiratud nähtavuse tingimustes.
0543. Formatsiooni⁴² tasemel on vahendite mõjuulatus suurem ning ülem vajab andmeid nende tõhusa rakendamise planeerimiseks. Lisaks otsevaatlusele kasutatakse kaudseid allikaid, et saada andmeid vastase liikumisest sügavuses ning tema tugevduste ja reserve, paiknemisalade, suurtükiväe ja õhutõrje asukohtade, staabi paiknemise jmt kohta. Sellised andmed tulevad tihti kõrgemast staabist ja naabritelt.

42 Formatsiooni nimetust kasutatakse brigaadi tasandi ja kõrgema üksuse kohta.

0544. Kõrgemal tasemel planeeritakse järgmisi operatsioone ja reservi rakendamist. Selle tarbeks tuleb välja selgitada vastase võimed ja kavatsused, analüüsides erinevaid indikaatoreid. Nendeks võivad olla vastase spetsiifiliste üksuste ilmumise sagedus ja liikumise suund operatsiooni- ja huvialas. Selle taseme luures kasutatakse seirevahendeid ja rahvuslikke ressursse.
0545. **Tulejõud.** See funktsioon on maal, merel või õhus asuvate relvasüsteemide tule- ja elektroonilise sõja (ELSÕ) vahendite kasutamine lahingutegevuse eesmärkide saavutamise hõlbustamiseks. Seda funktsiooni iseloomustavad järgmised elemendid: 1) üksuse orgaanilised kaudtulevahendid, 2) kõrgema üksuse poolt toetavad kaudtulevahendid, 3) ründelennukite toetus, 4) ELSÕ ja 5) tankitõrje relvastus. Viimane on jalaväeüksuste tulejõu ülioluline osa.
0546. Kaudtulevahendite hindamisel ei ole otsustavaks nn torude arv ja kaliiber. Tähtis on eelkõige nende laskekaugus, laskevalmiduse saavutamise kiirus, laskekestvus ühelt tulepositsioonilt, erinevate mürsutüüpide ja sütikute kasutatavus, tulejuhtimise korraldamine, selle piisavus ja kasutamise paindlikkus. Kaudtule relvade mõju erinevatele sihtmärkidele on erinev. Miinipildujad ei ole tõhusad vastase tankide vastu, see-eest suurtükiväepataljon on. Samas ei tulista suurtükiväepataljon vastase rünnakule jooksvat jalaväejagu, sest see oleks ressursiga priiskamine (nn ületapmine). Et saavutada suurim tõhusus, peab üksuse tuletoetusohvitser tagama erinevate relvasüsteemide tule samakõlastuse ja otstarbekohase kasutamise.
0547. Ründelennukid on väga tõhusad tänu oma operatiivsusele ja suurele tulejõule. Ründelennukid ei ole jalaväepataljoni ega -brigaadi orgaanilises koosseisus, samuti puudub nende struktuuris lähiõhutoetuse eessihitaja. Kuid see pole puudus. Kui määratakse õhutoetus, antakse üksuse käsutusse ka vastav spetsialist, kes tegeleb selle suunamisega.
0548. ELSÕ võime seisneb ühelt poolt üksuse käsutuses olevatest ELSÕ vahendites, teisalt tuleb aga alati arvestada vastaspoole ELSÕ suutlikkust ning planeerida selle tõhusust minimeerivad vastumeetmed.
0549. Jalaväepataljoni tankitõrje on väga oluline võime. Pataljoni tasandil ja sellest allpool on tankitõrje lõppeks kogu kaitsesüsteemi tugirelvaks. Selle suutlikkus seisneb võimes katta tõhusalt ära lähimaa ja keskmaa. Pataljon peab brigaadist küsima tugevdust pikamaa tankitõrjeks, kui maastik soodustab selle kasutamist. Kuna tankitõrjeüksus tegutseb vastase otsetule ulatuses, on selle liikuvus ja kaitsus ülioluline.
0550. Hoonestatud alade pidev kasv ning nende aktiivne kasutamine tänapäeva relvakonfliktides, muudab linnalahingutegevuse taktika väga oluliseks elemendiks sõjalises väljaõppes ning tulejõu rakendamises.

Tulejõu massiivsusest tähtsamaks on saanud selle täpsus ning reageerimiskiirus. Ka pataljoni tasemel tuleb olla valmis lülituma mitmerahvuselise väeliigi ja relvaliigi samakõlastatud tuleskeemi.

Pilt 36. Kaasaegse tulejõu mitmetasandilisus⁴³

0551. **Manööver.** Manööver on oma jõudude ümberpaigutamine tule või tulevalmiduse toetusel, et saavutada positsiooniline eelis vastase üksuse üle. Manööver on praktiline ja taktikaline oskus, mida rakendatakse lahingus. Manööver vajab ruumi ja tegevusvabadust ning on suunatud initsiatiivi haaramisele. Manöövrifunktsioon on väga keerukas tervik, sest manöövrivõime sõltub mitmest teisest lahingufunktsioonist ning sõjapidamispehimõttest, nagu: 1) tulejõud, 2) kiirus, 3) juhtimine, 4) agressiivsus, 5) kaitse, 6) jõudude koondamine ja 7) säästlikkus.

a) **Kiiruse** pehimõtte lähtealuseks on arusaam, et suurem kiirus tasakaalustab arvilise vähemuse. Manöövri puhul tähendab kiirus kitsamalt ühiku liigutamist punktist A punkti B.⁴⁴ See ei sõltu ainult motoriseeritusest, vaid ka liikumisteedest. Kasutades madala maastikuläbivusega transpordivahendeid sõltub üksus teede olemasolust. Kiirust saab suurendada liikuvuse tagamise toetusselementidega. Jalaväepataljoni pioneerirühm on tõketesse läbi-

43 Pildil on kasutatud mänguprogrammist VBS2 kopeeritud lahingutehnika pilte.

44 Kiirus tervikuna sisaldab endas kiiruselemente erinevates tegevustes nagu: sõduri käsutäitmine, vanemveebli korraldus drilli alustamiseks, leitnandi initsiatiiv tiibamiseks, majori otsus reservi rakendamiseks, koloneli plaan rännaku teostamiseks, kindrali operatsiooniplaani käskimine ja valitsuse kuulutus üldmobilisatsiooniks.

pääsude rajamisel suuteline tegutsema jagudena, aga üldine liikuvusülesannete tagamise võime on neil eritehnika ja väljaõppe puudumise tõttu väga piiratud.

- b) **Juhtimise** olulisus manöövrifunktsioonis seisneb ülema otsustusjulguses ja taktikalises mõtlemises, kuidas manöövrit sooritada. Manööver on loomult agressiivne tegevus, mille eesmärgiks on suruda vastasele peale oma tempo ja seega määrata, kuidas taktikaline olukord areneb. Agressiivsus ei tohi olla ülepaisutatud vägivald. Tegevuse sõjakus peab olema piisav, et see oleks vastaspoolele usutav ja seega ka heidutav.
- c) **Üksuse kaitstus** killu ja otsetule eest mõjutab otseselt selle manöövri võimet. Üksuse funktsioon ja taktikalised ülesanded sõltuvad selle kaitstusastest, liikuvusest ja tulejõust. Manöövri käskimisel peab ülem arvestama, mida suudab tankiüksus (raskesoomus), mida soomusmasin PASI (killukaitse) ja mida kergejalavägi veokitel.
- Soomuskaitse puudulikkus teeb üksuse haavatavaks avamaastikul. See ei tähenda aga, et jalaväeüksus ei suuda manööverdada.
  - Jalaväeüksus viib manöövrit läbi jalgsi liikudes. Motoriseeritud üksustega võrreldes on selle liikumiskiirus aeglane, manöövri aeg on pikk, nagu ka vastase tule all oleku kestvus. See kõik vähendab üllatuse loomise tõenäosust.
  - Üllatuslikkuse saavutamine jalaväeüksusega eeldab, et see koonduks varjatult ja selle tegevused (liikumine ja ootamine) oleksid lühiajalised. See tähendab, et jalaväe manöövriks peavad vahemaad olema lühikesed ning maastik pigem kinnine või poolkinnine.
  - Jalaväeüksuse manöövri distantside suurendamine aeglustab liikumise hoogu ja võib endaga kaasa tuua üksuse murdumispunkti ületamise. Jalaväepataljon suudab teostada manöövrit brigaadisisest vahetu naaberallüksuse alasse.
- d) **Jõudude koondamine** lahingus loob lahinguvõimsuse ülekaalu otustavaks eduks. Koondatus näitab, et ülemal on oma kujutluspilt taktikalise olukorra aktiivseks kujundamiseks. Võrdne jaotamine ei ole taktika. Üksused ei tarvitse olla eelnevalt koondatud ega eesliinil staatiliselt ootavad. Koondatus peab olema suunatav nii ajas kui ruumis ning seda teostatakse manöövri kaudu. Dünaamiline koondamine eeldab üksuste liikuvust ja paindlikku kasutamist. Lisaks lahinguüksuste hulga suurendamisele piiratud maa-alal, saab koondada tuld. Kaasaegsed relvasüsteemid võimaldavad tulekoondamist ilma relvaplatforme manööverdama. Koondatust loob ka põhirõhu määramine ning sellele allutatud tugevduste, toetuste ja prioriteetide andmine. Samuti saab koondamist luua maa-ala vähendamisega.

e) **Jõudude säästlikkus** on koondamispõhimõtte vääramatut osa. Koondades jõud ühte kohta, võetakse risk mujal, sest seal jääb lahingujõud nõrgemaks. See risk peab olema kalkuleeritud ning eesmärki toetavalt põhjendatud. Säästlikkuse nõue ei ole siiski koondamise vastand. See ei tähenda vägivallatust, sest kokkuhoid kehtib ka koondamise puhul. Sõjas on veri vältimatu, küll tuleb aga hoiduda nn ülesoolamist. Näide säästlikkuse kõrgemast vormist on lahingute valimine operatsioonitasandil. Piiratud ressurside tingimustes peab iga lahing teenima pusleosana suuremat eesmärki, raiskamata aega kasutu võidu saavutamisele.

0552. **Kaitstus.** Kaitstuse funktsiooniga tagatakse üksuse lahinguvõimsuse säilimine kõigis lahingutegevuse etappides, s.o ettevalmistustest kuni lahingujärgse taasrühmitamiseni. See lahingufunktsioon hõlmab: 1) julgeolekut, 2) pioneeriteenistuse valdkondi, 3) tervisekaitset ja 4) TBK-kaitset.

a. **Julgeolek** on seotud nii üksuse füüsilise kaitsega kui ka dokumendihalduse kaitsega. Julgeolekumeetmed saavad olla aktiivsed ja passiivsed. Aktiivne meede oleks näiteks kätteüksuse rakendamine või vastase petmine manöövriga, passiivne aga varjamine ja moondamine.

(1) Kergejalaväepataljonil puudub soomus- ja killukaitse ning see peab tagama enese kaitstuse läbi moondamise, varjatuse ja välikindlustamise.

(2) Lahingutoetus- ja teenindusüksuste kaitstus tagatakse enamasti nende hajutamise ja paigutamise lahingutegevuse põhisuunalt kõrvale või sügavusse. Samuti saab neid paigutada manööverüksuse operatsioonialasse. Sel puhul peab viimane tagama nende julgeoleku.

(3) Pataljoni ülema ja tema staabi füüsilise kaitse tagamine on staabikaitsekompanii ja osalt ka tagalakompanii ülesanne. Dokumentide kaitse organiseerimise vastutus on staabil (S2 ja S6) ning see hõlmab ka ajutiste turvaalade loomist maastikul. Üksuse kõik liikmed peavad täitma julgeolekujuhiseid, nende eiramine on karistatav. Dokumendihalduse korraldamises järgib pataljon brigaadi staabitöö ÜTE-t.

b. **Pioneeriteenistus** on kaitstuse funktsiooni seisukohalt seotud eelkõige lahinguvõimsuse säilitamisega (välikindlustamine, pette- ja moondamistööd) ja vastase tõkestamisega. Jalaväepataljoni orgaaniliseks allüksuseks on pioneerirühm, mille esmane funktsioon on vastase liikumise tõkestamine. Pioneerirühma ülesannete planeerimisel peab pataljoni staap täpselt teadma selle tõkete ja läbipääsude rajamise suutlikkust (s.o tõkete iseloom, arv ja tööks kuluv aeg).

Pataljon suudab oma vahenditega täita esmaseid tõkestamise ja välikindlustamise ülesandeid. Mahukaks tõkestamistööks ja välikindlustamiseks puudub pataljonil eritehnika, varustus ja väljaõpe. Ses osas toetub pataljon brigaadi pioneeeriüksusele.

- c. Kaitsevahendina juhuks, kui peaks tekkima TBK-oht, on isikkoosseisu individuaalvarustuses gaasimaskid. TBK-üksust jalaväepataljonil ei ole, mistõttu see ei suuda teostada TBK-puhastust ei vahenditele ega isikkoosseisule. Selline võime on tavaliselt ainult kõrgemal üksusel. See hoiab pataljoni struktuuri liiga suureks kasvamast (kohmakas juhtida ning vahetus lahingutegevuses ja manöövrivis kasutu). Samuti laseb see pataljoniülemal keskenduda rohkem lahinguülesande täitmisele.

0553. **Õhukaitse** on vastase igasuguse õhutegevuse ja selle toime takistamine. See suurendab kaitstust. Õhukaitse kasutab nii aktiivseid ja passiivseid meetodeid kui ka lendavaid ja maapinnal baseeruvaid süsteeme. Õhukaitse funktsioon peab lähtuma õhuohust ning viimane määrab paljuski maaväeüksuste tegutsemise aja ning viisi (nt liikumine õhtupimeduses ja/või liikumine hajutatult).

Jalaväepataljonil puudub spetsiifiline õhutõrjevõime. Pataljon on loimitud brigaadi õhutõrje süsteemi. Pataljoni õhukaitse põhimeetodiks on passiivne kaitse, kus hajutamise, moondamise, varjumise, õhuvaatluse ja häire andmise abil vähendatakse vastase õhurünnakutest tekkivaid kahjusid. Pataljoni käsirelvade õhutõrjetuli segab aeglasemaid ja vähem kaitstud lennuvahendeid.

0554. Kaitstus (sh õhukaitse) on jalaväepataljoni kõige nõrgem võime. Selle kompenseerimiseks tulebki üksust rakenda eelkõige poolkinnisel ja kinnisel maastikul, kus vastane ei saa ära kasutada distanttsilt laskmise eelist.

0555. **Lahinguteenindus.** Selle funktsiooni eesmärgiks on säilitada üksuste lahingutegevuse materjal ja vahendid, et võimaldada neil püstitatud ülesande täitmine. Lahinguteeninduse funktsioon peab tagama, et materjale oleks nõutud koguses ning et need oleksid õigel ajal ja kasutamiskõlblikena ettenähtud kohas.

Lahinguteenindus sisaldab logistilist ja administratiivtoetust järgmistes alafunktsioonides: 1) varustamine (sisaldab ladustamist), 2) transport, 3) remont ja hooldus, 4) ehitus- ja infrastruktuuriline toetus, 5) meditsiiniline toetus (sh isikkoosseisu täiendused) ja 5) elutoetusteenus ehk väliteenus (s.o toitlustamine, isikkoosseisu ja pesu pesemine, vee puhastus, majutamine, post ja matuseteenistus).⁴⁵

0556. Pataljoni tase on logistilise toetusketi esimene liin. Pataljon rajab tagalajuhtimispunkti ning eesmise varustusala. Need peavad lahingute-

45 Väljavõte Kaitseväge logistikaeeskirjast 2010.

gevuse käigus muutma julgeoleku eesmärgil oma asukohta. Kompaniide lahinguteenindus rajaneb pataljoni logistilisel toetusel ning selle personal korraldab varustuse vastuvõtmise ja jaotuse. Pataljoni relvastuse ja transpordihoolduse suutlikkus on minimaalne. Suudetakse teha diagnostikat ja kasutajapoolset hooldust ning tankida sõidukeid. Lahingukahjustuste osas tuleb sõidukid transportida brigaadi.

0557. Välitoitlustus peab võimalusel tagama sõduritele sooja toidu 1 kord 24 tunni jooksul, muul ajal süüakse kuivtoitu. Väliköögiga allüksus on alates pataljoni tasemest. Toidu valmistamise ja jagamise tsentraalne korraldus vähendab manööverüksuste toitlustuse operatiivsust.
0558. Meditsiiniabi tõhusus ei sõltu vaid arstidest. See saab alguse iga sõduri oskusest esmaabi anda ja allüksuse valmidusest abistada lahingus vigastatuid taktikalises olukorras. On ülioluline, et lahingudrillide õppesse lõimitakse haavatute abistamine tule all, väljaspool otsetuld ja evakuatsioonil. Nii sõdurid kui ka ülemad peavad mõistma haavatute tegelemise vajadust ning selle mõju lahinguülesande täitmisele.
0559. Meditsiiniabi jaotus kuni brigaaditasemele on järgmine:

LAHING-PAAR	JAGU	RÜHM	KOMPA-NII	PATALJON	BRI-GAAD
Eneseabi ja vastastikune abi	Laskur-sanitar	Para-meedik	Med.õde ja para-meedikud	Arst, sidumispunktid ja evakuatsioonigrupid	Arst ja evakuatsioonigrupid
			Kompanii med.grupp	Pataljoni med.rühm, üldarsti abi	Med. kompanii, kirurgiline abi
TASE I					TASE II

Tabel 4. Meditsiiniabi jaotus taktikalisel tasandil

0560. Meditsiiniivõime sõltub ka evakuatsioonimasinate arvust ja evakuatsiooniringi pikkusest. Pataljoni evakuatsioonimasinad on varustatud sidevahenditega ning sidumispunktid seatakse reeglina üles nii pataljoni põhijuhtimispunkti läheduses kui ka tagalajuhtimispunkti alal. Sidumispunkte paigutatakse ümber kuni üks kord 12 tunni jooksul.
0561. Meditsiiniabi n-ö kuldse tunni reegel on: raske traumahaige peab saama spetsiifilist või kirurgilist ravi (st elu, nägemist ja jäsemeid säästvat ravi) tavaliselt ühe tunni jooksul pärast traumat. Kindlasti ei tohi ravi saamine aset leida hiljem kui nelja tunni jooksul. Haavata saamise kohast peab haavatu jõudma pataljoni esmaabipunkti vähemalt ühe tunniga.

LAHINGU ALUSFUNKTSIOONID

0562. Lahingu alusfunktsioonid jaotuvad neljaks: 1) vastase leidmine, 2) lahinguga sidumine, 3) löömine ja 4) edundamine. Vastaseta ei ole võimalik lahingut pidada. Samas, manööversõja põhimõtetest lähtuvalt ei tormata leitud vastasele kõigi jõududega peale, vaid esmalt kujundatakse taktikalist olukorda põhijõududele soodsamaks. Selleks luuakse kokkupuude (tavaliselt tulevahetusega), mis seob vastase jõud ning annab oma põhijõule võimaluse liikuda soodsamale positsioonile. Põhipingutusüksuse lülitumine lahingutegevusse peab täitma vastase löömise funktsiooni. See on otsustav tegevus ja sellelt tuleb olla valmis minna üle edundamisele.
0563. Alusfunktsioonide jaotus on loogilise järjestusega. Sellegipoolest ei katkesta üleminekud ühelt alusfunktsioonide teisele nende täitmist lahinguväljal tervikuna. Lahingu alusfunktsioonide pidev ja samaaegne kasutamine erinevatel rinnetel on meetod, mille abil manööver ja tulejõud koos tempo ja üllatusega murravad vastase ühtsuse. Ülem peab kindlustama, et erinevad tegevused täiendavad ja tugevdavad üksteist ning et sõjaline potentsiaal suunatakse vastase kõige nõrgemas kohas.
0564. **Leidmine** on katkematu protsess, mis loob aluse teistele alusfunktsioonidele. See funktsioon jaotub omakorda kolmeks: 1) vastase asukohta leidmine, 2) leitud vastase võimete määramine ja 3) tema plaanide/kavatsuste teadasaamine.
0565. **Sidumise** eesmärk on piirata vastase tegevusvabadust, mis omakorda suurendab oma üksuste tegevusvabadust ja manöövriruumi. See võimaldab valida sobivaim aeg ja koht otsustavaks rünnakuks. Sidumine sisaldab endas ka üllatust ja petmist.
- Üllatus loob ootamatu olukorra, millele vastane ei suuda reageerida õigeaegselt.
  - Petmine paneb vastast arvama, et ta teab olukorda, aga tema reageering on vale.
  - Peibutamisega pannakse vastane reageerima kindlal viisil, mis osutub talle hiljem kahjulikuks.
0566. **Löömine** teostatakse ründava tegevusega vastase sidususe vastu (sh teabeoperatsioonid).
0567. Edundamine on tekkiva võimaluse ära kasutamine ja saavutatud edu arendamine. See on agressiivne tegevus, mis hoiab initsiatiivi ja mille siht on purustada vastase moraal. Edundamine võib saada alguse kõigist alusfunktsioonidest. Selle teostamine eeldab julgust ja osalt ka jultumust, ent eelkõige viivitamatult rakendatava vahendi olemasolu (näiteks reservüksus).
Reservi planeerimisel tuleb arvestada järgmiste asjaoludega:

- a. **Reservi eesmärk** on anda ülemale vahend, millega reageerida ootamatutele olukordadele. Reserv suurendab ülema valikuvõimalusi ehk annab lahinguplaanile paindlikkust. See tähendab, et ülem peab alati kavandama endale reservi ning kandma hoolt, et see oleks saadaval. Reservüksuse rakendamisel tuleb luua uus reserv.

Reservi ülesanded peavad olema ette planeeritud, et see saaks nendeks ka ette valmistuda („Olla valmis...“). Viimane hõlmab endas ohuhinnangut, tegevuste planeerimist, liikumiste kooskõlastamist, liikumisteede luuret, positsioonide ettevalmistamist, harjutamist ja muud taolist. Kui reservile aga anda liiga palju valmidusülesandeid, ei suuda see korralikult valmistuda ühekski. Ülesannete ettenägemine näitab, et staap on analüüsinud sügavamalt ka lahingukäigu võimalikke arenguid. Samuti toob see esile lahinguplaani agressiivsema loomuse, sest ei oodata ootamatusi, vaid sekkutakse teadlikult olukorra kujundamisse. Siinjuures on väga tähtis teada täpselt neid indikaatoreid, mis nõuavad reservi aktiveerimist vastavalt ülesannetele.

Reservide kasutamine peaks olema suunatud esmajoones edu suurendamisele, et kiirendada võitu. Loomulikult võib ülesandeks olla ka oma üksuste tugevdamine, vastase läbimurde löömine või vasturünnak.

Reservi asukoht peab tagama selle õigeaegse rakendumise ning olema üllatav. Reservi asukoht on reeglina seotud põhirõhu toetamise valmidusega, aga peab ühtlasi pakkuma võimalust teiste üksuste toetamiseks.

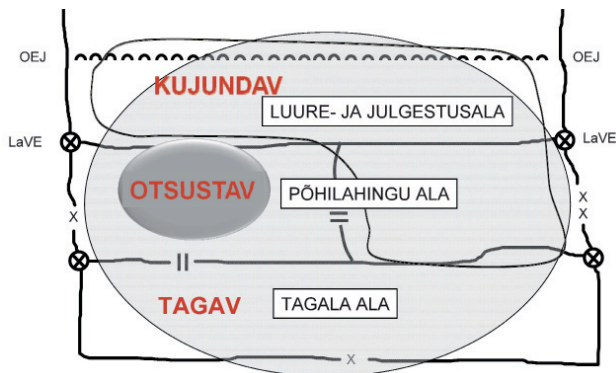
Vastane ei tohi reservi paiknemiskohta teada – see peab olema varjatud ja pakkuma kaitset otsetule eest. Väga tähtis on arvestada reservi liikuvust ja teada selle reageerimisega erinevatele ülesannetele ehk seda, kui kaua aega võtab liikumine ootealast kuni vahetu sekkumiseni taktikalisse olukorda (s.o toetusdistsants).

- b. **Reservi suurus** sõltub sellest, mis on lahinguplaanis määratud selle ülesandeks. Kui reserv on suur (kvantiteet), siis järelikult on eesliin nõrgem. Suur reserv võimaldab paindlikumat tegevust, aga nõuab tugevaid julgeolekumeetmeid selle paiknemiskohas. Suure reservi reageerimisaeg on tavaliselt pikem, kuna teda on raskem juhtida.

Väike reserv võib keskenduda väga spetsiifilisele võimele. See on kiire reageerimisega, kuid selle kasutamisevõimalused on piiratud ja seega ka tegevusvabadus väiksem.

LAHINGUTEGEVUSE MÕJUPÕHINE JAOTUS

0568. Lahingutegevuse mõjupõhine jaotus annab raamistiku raamistikus tegevusplaani kavandamiseks. Sealt tuleneb tegevuskavand ja allüksuste tegevusühtsus. Tegevusühtsus ei tähenda, et kõik teevad ühte ja sama, vaid et erinevate tegevustega saavutatavad mõjud teenivad ühtset eesmärki.
0569. Iga taktikaline tegevus peab täitma kõrgemat eesmärki. See kohustab ülemaid ning samuti alluvaid eesmärgi mõistmisele. Siit järeldub, et planeerimisetapis tuleb olla väga põhjalik eemärgi valikul ning tegevuskäsu täitmisel peab kohanduma muutunud olukorraga, et tagada eesmärgi saavutamine. Seepärast peabki käskudes rõhutama, MIKS tuleb ülesannet täita. See mängib üliolulist rolli Eesti riigi totaalkaitse põhimõtte rakendamisel.
0570. Eesmärgi seadmisel tuleb teadvustada, et tegutsetakse suuremas kontekstis ning lõppeks strateegilise lõpp-tulemi saavutamise nimel. Kui ei suudeta luua põhjuslikku seost planeeritava tegevuse ja kõrgema ülema kavatsuse vahel, siis on see ettevõtmine kaheldav. Üksteise mõistmiseks on väga tähtis, et sõjaväelaste arusaamad tegevuste seotusest tegevusraamistikus ning kutseala terminitest oleksid ühesed. Mõjupõhine jaotus seob lahingutegevused järgmiste mõjudega: 1) otsustav, 2) kujundav ja 3) tagav.
0571. Mõjupõhine jaotus ei ühti operatsiooniala ruumilise jaotusega⁴⁶ ega sealsete funktsioonide ning spetsiifiliste ülesannetega. Mõjupõhine jaotus seob kõik tegevused otsustava tegevusega, sest kujundavad ja tagavad tegevused on selle toetamiseks.

Pilt 37. Tegevuste mõjupõhine jaotus ei ühti operatsiooniala jaotusega

0572. Mõjupõhine jaotus pole Maaväekeskne, sest ka väeliikide koostöös tuleb selgeks teha, kes kujundab lahinguvälja, kes viib läbi otsustava

⁴⁶ Ruumiliselt jaotub maa-ala kolmeks: luure ja julgestusala, põhilahinguala ja tagalaala.

operatsiooni ja kuidas seda tagatakse, teisisõnu – kes keda toetab. Eesti Kaitseväge ressursside kontekstis on Maavägi kõige tähtsam väeliik, sest vaid sel on tegelik vaenuvägede sissetungi tõrjumis- ja seiskamisvõime. Maavägi on võimeline andma otsustava vastulöögi, et taastada riigi suveräänsus ja territoriaalne terviklikkus. Vaid Maavägi suudab teostada esmast enesekaitset, et julgestada liitlaste relvaüksuste maabumist ja lahingutegevuseks organiseerumist.

0573. **Otsustavad tegevused** on suunatud üksuse ülesande vahetule täitmisele. Nende iseloom tuleneb põhiülesandest, aga teostamiskoht sõltub maastiku soodsatest taktikalistest omadustest. Tavaliselt viiakse need läbi põhilahingute ala mingis piirkonnas. Kogu alal pole võimalik olla piisavalt tugev, et omada otsustavat ülekaalu.
0574. **Kujundavad tegevused** kannavad olulist rolli soodsate tingimuste loomiseks otsustavale tegevusele. Kui ei julgestata ära otsustava tegevuse tiiba või ei takistata vastase reservi sekkumist otsustava tegevuse alale, siis kaotatakse seal piisav ülekaal ning ülesande täitmine nurjub.
0575. **Tagavad tegevused** on samuti tähtsad, sest nende ebaõnnestumine vähendab oluliselt eduvõimalusi. Tagavad tegevused ei ole vaid loigistilised tegevused. Need sisaldavad endas erinevaid julgeolekuülesandeid otsesest lahingutegevusest eemal asuvatele allüksustele (nagu näiteks reserv ja juhtimispunktid). Samuti on tagavateks tegevusteks ühendusteede lahtihoidmine, juhtimispunktide rajamine, koostöö eraisikute ja tsiviilasutuste kaitseks ning riiklikul tasandil ka vastuvõtva riigi toetuse tagamine.
0576. **Põhipingutusüksus** on selgelt nimetatud üksus, mis viib ellu otsustavat tegevust (s.o üksuse põhipingutus). Põhipingutus on tavaliselt seotud konkreetse maa-alaga, mida tuleb operatsiooni/lahingu eduks kontrollida. Selle tarbeks koondatakse lahinguvõimsus, aga mitte niivõrd maa-ala punktile, vaid ümber otsustavat tegevust teostava üksuse. Lahinguvõimsuse koondamine pole pelgalt seotud jõudude koondamisega põhipingutusüksuse juurde, vaid erinevate tegevuste samakõlastamisega, et kujundada taktikalist olukorda soodsaks ja tagada õigeaegne toetus. Sõltumatus maastikupunkti pakub suuremat dünaamilisust ja paindlikkust põhiülesande täitmiseks.
0577. Põhipingutusüksuse märkimine on lahingukäsu kohustuslik element. See tuleb ära märkida käsupunktis kolm, pärast ülema kavatsust (ehk enne tegevuskavandit). Sealjuures peab vältima mitmeti mõistmise võimalusi ning samatähenduslike lisamõistete kasutamist. Sõjalise eneseväljenduse ilu ei peitu mitte selle mitmekülgsuses, vaid ühetimõistetavuses. Ühes tegevuskäsus on vaid üks põhipingutusüksus korraga, et oleks selge, kes keda ja miks toetab. Vastasel juhul kaob tegevusühtsus. Kui lisaks põhipingutusele soovitakse rõhutada mingit olulist tegevust, siis toonitatakse seda läbi teiste sõnade.

0578. **Tegevuskavand** peab lühidalt ja selgelt välja tooma lahingukäigu ja otsustava tegevuse. Kirjeldus, et tegevuskavandiks on „tagada katkematu toetus kogu operatsiooni vältel”, ei selgita, kuidas see ikkagi tagatakse. Tegevuskavand sisaldab järgmiseid põhimõttelisi alapunkte: 1) etapiline jaotus, 2) manöövriskeem ja 3) tuleskeem.
0579. Etapiline jaotus esitab lahingutegevuste planeeritud vahetumised. Operatsiooni/lahingu etappe tuleb kirjeldada nende alguse ja lõpuga. Need peavad olema seotud eelkõige tegevustega, mitte kellaajaga. Etappide arvu peab hoidma madalal, sest kolme lahinguetapi korral peavad alluvad teadma kuut tegevust. On levinud, et allüksused teevad omakorda alljaotuse kõrgema ülema ühe etapi sisse ning „alguste ja lõppude” arv kasvab liialt.
0580. Manöövriskeemi kirjeldus peab looma pildi otsustavast tegevusest ning selle toetamisest. Siin tuleb ära märkida, mis allüksus on üksuse põhipingutusüksuseks. Manöövriskeemiga rõhutatakse operatsiooni/lahingu omapära ja fookust. Selleks peab see vastama põhimõtteliste küsimustele, nagu näiteks:
- Kas koondatult või hajutatult?
  - Kas iseseisvalt või koostöös?
  - Kas kõrvuti või üksteise taga?
  - Kas vaheldudes või järjestikku?
  - Kas sektoris või positsioonis?
  - Kas suure või väikese reserviga?
0581. Tuleskeem peab välja tooma kaudtule prioriteedid, tükkesõlmede seotuse lahinguplaaniga, tankitõrje hävitusala ja üksuse hävitusalad vastase löömiseks.

PEATÜKK 6 – Taktikalised maismaategevused

Peatükk esitab taktikalised tegevused, mida maaväeüksused täidavad ja annab selgitavad kirjeldused põhilahinguliikidele. Peatükk tutvustab taktikaliste maismaategevustega seotud termineid, et tagada nende ühtne mõistmine.

TAKTIKALISTE MAISMAATEGEVUSTE JAOTUS

0601. Taktikalised maismaategevused jaotuvad neljaks: 1) pealetungivad tegevused, 2) kaitsvad tegevused, 3) kaasnevad tegevused ja 4) stabiliseerivad tegevused.

Pealetungiv tegevus on sõjategevuse liik, mille eesmärk on purustada vastase väed ja vallutada mingi territoorium. Pealetungi ulatus võib olla strateegiline, operatsiooniline või taktikaline ning see võib toimuda operatsioonide, laiaulatuslike lahingute või muu võitluse vormis.

Kaitsev tegevus on sõjategevuse liik, millega osutatakse vastupanu vastase pealetungivale tegevusele, eesmärgiga purustada vastase väed.

Kaasnevad tegevused on erinevad taktikalised võtted, millega ühendatakse ja luuakse tingimused pealetungivaks, kaitsvaks ja stabiliseerivaks tegevuseks või toetatakse neid.

Stabiliseerivad tegevused püüavad olukorda stabiilseks muuta ning vähendada vägivalda. Need tagavad piirkonna julgeoleku ja kontrolli selle piirkonna üle, lastes rakendada sõjalist võimet teenuste taastamiseks ja tsiviilasutuste toetamiseks.

Taktikaliste maismaategevuste liigitus on järgmine:

PEALETUNGIV	KAITSEV	KAASNEV	STABILISEERIV
Rünnak	Kaitse	Luure	Julgestamine ja
Ründeretk	Viivitus	Julgestus	kontrollimine
Varitsus		Liikumine kontakti	Julgeolekureformide
Edundamine		Kohtumislahing	toetamine
Jälitamine		Ühinemine	Avaliku teenistuse
Väljamurdmine		Taandumine	funktsioonide taas-
Petterünnak		Eemaldumine	tamine
Teesklemine		Väljavahetamine	Esmaste valitsusü-
Luurelahing		Naastamine	lesannaete teosta-
		Rännak	mine
		Läbipääsu rajama	
		Ületamine	

Tabel 5. Taktikaliste maismaategevuste liigid

PEALETUNGIV TEGEVUS JA SELLE LIIGID

0605. Pealetungija peab tavaliselt olema mitmekordses ülekaalus võrreldes kaitsjaga. See raskendab oluliselt ulatusliku pealetungi läbiviimist. Ülekaal ei tulene ainult vastasjõududevahelisest absoluutsuhtest. Ülekaal tekitatakse piiratud ajavahemikul lahinguvõimsuse koondamisega operatsiooniala valitud löiku. Koondamine ei ole vaid üksuste n-ö kuhjamine, see sisaldab ka hajutatud relvasüsteemide tule koondamist. Koondatus väljendub ühtlasi põhipingutusüksuse eelistamise erinevate toetuste tarbeks.
0606. Pealetungijal on üldine initsiatiiv ning tal on kaitsja ees mitmed eelised, sest ta kontrollib:
- rünnaku aega,
  - rünnaku kohta,
  - rünnaku suunda,
  - rünnakujõudude suurust,
  - tegevuste samakõlastust, samaaegsust ja tempo.
0607. Pealetungivaid tegevusi iseloomustab: 1) üllatus ja šokk, 2) initsiatiivi haaramine, 3) võimaluste edundamise kiirus, 4) suurem tempo, 5) jätkuv ja samaaegne tegevus kogu operatsiooniala sügavuses. Pealetungi edukuse võtmeks on sõdurite julgus liikuda vastase tule all ning samas ka nende koordineeritus, ilma milleta kaob tegevuste suunatus ja ühtsus. Tuleb teada enda ja naabrite asukohta, tuleb teada kuhu, millal ja miks minnakse. Samuti tuleb täpselt teada kuhu ei tohi minna, et vältida nn sõbraliku tule alla sattumist – lõppeks on iga tuli tappev, mitte sõbralik.
0608. **Pealetungivate tegevuste peamine eesmärk** on purustada vastane murdes tema sidususe, hävitades ta füüsiliselt või mõlema kaudu. Pealetung peab lõhkuma vastaspoole kaitsetegevuste koostöö, lagundades ja lõigates tema jõud üksteisest ära. Pealetung taotleb, olenevalt ülesandest, ka järgmiste eesmärkide saavutamist:
- luurelahingute abil andmete hankimine;
  - vastase ressurside kurnamine;
  - vastase ennetamine initsiatiivi haaramiseks;
  - vastase lahingutegevuste ja juhtimise lagundamine;
  - vastase jõudude kasutamise nihustamine läbi otsustava lahingu- või pettetegevuse;
  - maa-ala vallutamine;
  - vastase jõudude sidumine;
  - vastase komandöri olukorrataju mõjutamine.

0609. **Pealetungivate tegevuste liigid.** Pealetungivad tegevused liigituvad lähtuvalt läbiviimise formaadist ja neile seatud eesmärkidest.

Jagunemine on järgmine:

a. **Rünnak**

- (1) **Ettevalmistatud rünnak** on rünnakuliik, mida iseloomustab ettekavandatud koordineeritud tulejõud ja manöövrirakendamine, et läheneda vastasele tema hävitamiseks või vangi võtmiseks. Iga lahingutegevus (sh liigid) võib, kuid ei pruugi olla pikaajaliselt ja sisuliselt ettevalmistatud. Formaalne ettevalmistus tähendab kirjalikku tegevuskäsku ja õigeaegseid eelkäske, allüksuste lahinguplaanide esitlust ülemale ning liikumiste harjutamist maastikuskiitsil või -mudelil. Samas näitab sisulist ettevalmistatust pigem see, et tegevused saavad koos- ja samakõlastatud ning seda kas või n-ö viimasel hetkel rünnaku lähtejoone taga ja suuliselt, andes ühtlasi uuendatud informatsiooni vastasest.
  - (2) **Kiirrünnak** on rünnakuliik, mille korral vähendatakse ettevalmistusaega kiiruse kasuks, et juhust edundamiseks ära kasutada. Kiirrünnaku käskimine peab algatama kiireks reageeringuks ettenähtud drillid, et oma agressiivsusega ja tempoga haarata initsiatiiv. Kiirrünnaku puhul ei omata tihti täpset ülevaadet maastikust ega vastasest. Tavaliselt on tegu kohtumislahinguga.
  - (3) **Vasturünnak ja nurjamisrünnak** on rünnakuliigid, mida teostab tavaliselt kaitses olev üksus. **Vasturünnak** peab takistama vastasel tema pealetungi eesmärki saavutamast. See on oma olemuselt otsustav käik eesmärgiga purustada ründava vastase mingi element. **Nurjamisrünnak** on taktikaline manööver, mille eesmärk on vastast tõsiselt kahjustada veel hetkel, kui vastane valmistub või koondub rünnakuks. Kui nurjamisrünnak lagundab ja rikub vastase rünnaku koordineeritud tegevuse, siis on see ennetav.
- b. **Ründeretk** on pealetungiv tegevus, mis on tavaliselt väikese ulatusega kiire sissetung vastase territooriumile, et koguda andmeid, viia vastast segadusse või hävitada tema rajatisi. See on oma loomult agressiivne ja jultunud lühiajaline käik vastase poolt kontrollitavale maa-alale. Määratud ülesande täitmisel lõpeb ründeretk plaanikohase taandumisega.
- c. **Edundamine** on pealetungiv tegevus, mis tavaliselt järgneb edukale rünnakule ja on mõeldud vastase jõudude hulgas segaduse külvamiseks sügavuses. See tähendab, et kasutatakse ära ootamatult tekkinud võimalus. Seepärast ei saa edundamist planeerida lahinguplaani kindlaks osaks, kuna ei teata, kus (ja kas) see või-

malus avaneb. Küll aga peab edundamiseks valmis olema, st tuleb olla paindlik, anda alluvatele tegevusvabadust ning omada võimet oma põhirõhu ümbersuunamiseks.

- d. **Jälitamine** on pealetungiv tegevus, mis on mõeldud põgeneda püüdva vastasjõu kättesaamiseks või äralõikamiseks. Jälitamiseks tuleb valmis olla, sest selle tõhus rakendamine langetab vastasüksuste moraali väga suurel määral ning võib päädida nende kaitse kokkuvarisemisega. Kuna jälitamist ei saa täpselt ette planeerida, siis on väga oluline selle kiire organiseerimine. Tähtis on kooskõlastada liikumised külgedele, et vältida oma naaberüksuste tule alla sattumist. Edasiliikumisel on keelatud iseseisvalt ületada edundamise piiri, et hoiduda allüksuste murdumispunkti ületamisest. See tagab lahingupidamise jätkusuutlikkuse.
- e. **Petterünnak ja teesklemine** on sõjapettes kasutatavad pealetungivad tegevused. **Petterünnaku** eesmärk on jätta vastasele valearusaam põhirünnaku suunast ja/või ajast, manööverdades kuni tulevahetuseni, samas hoidudes end otsustavalt sidumast. **Teesklemise** eesmärk on viia vastane eksitusse, rünnates või näidates jõudu rindelõigis, kus ei taotleks otsustavaid tulemusi, loomata tulevahetust. Mõlemad pettetegevused võivad olla kavandatud ka vastasüksuse sidumiseks.
- f. **Luurelahing** on pealetungiv tegevus, mis on kavandatud selleks, et avastada ja/või kontrollida vastase tugevust või hankida muud informatsiooni. Luurelahing peab sundima vastast reageerima ning sellega paljastama oma asukoha, suuruse, tugevuse, paiknemise või kavatsuse. Tavapäraselt kogub vastavat teavet mitte luurelahingut teostav üksus, vaid selle n-ö emaüksus.
- g. **Varitsus** on pealetungiv tegevus liikuva või ajutiselt peatunud vastase ootamatuks ründamiseks varjatud positsioonidelt. Varitsus viiakse tavaliselt läbi kaitsetegevuse käigus, aga selle iseloom on ründav. Varitsusüksus liigub maastikul, et leida sobiv asukoht, mis soodustab tulerünnakut, takistades samas hävitusalasse sisenenud vastase vastutegevust. Varitsuse alustalaks on üllatus.
- h. **Väljamurdmine** on ümberpiiratud üksuse pealetungiv tegevus, mis aitab taastada selle liikumisvabaduse või kokkupuute sõbralike üksustega. See on läbimurdeülesandega rünnak, mille eripära nõuab perimeetri muudes lõikudes kaitse säilitamist. Väljamurre tuleb sooritada esimesel võimalusel, mis sisuliselt tähendab kiirrünnaku ja edundamise formaati. Väljamurdmine võib päädida ühinemisoperatsiooniga.

PEALETUNGI MANÖÖVRIMEETODID

0610. Pealetungimanöövrid jagunevad: 1) otserünnak, 2) läbimurdmine, 3) haaramine, 4) süvahaaramine, 5) sisseimbumine.

- a. **Otserünnak** on pealetungimanööver, mille käigus peamine tegevus suunatakse vastase üksuste rindeliini vastu laial lõigul. Selle eesmärk on purustada nõrgem või siduda tugevam vastane. Otserünnak on kõige kulukam manööver, sest vajab suurt rünnaku jõudu tegutsemaks laial rindelõigul. Samas on seda kõige lihtsam juhtida, sest üksused liiguvad rööbiti vastase suunas. Seda saab tõhusalt kasutada kohtumislahingutes kiirrünnakuna.
- b. **Läbimurdmine** on pealetungimanööver, mis peab saavutama sissemurde vastase kaitseesse, et lagundada selle süsteemsust. Läbimurre peab purustama kaitse kitsal alal. Selleks on vaja koondada üksused ja tulejõud sissemurdepunkti. Koondumisel tekib oma vägede kuhjumisoht ning tegevuste kooskõlastamatus loob segadust. Samuti on sel momendil oma üksus väga avatud vastase massiivsele tulelöögile. Läbimurdmine peab olema planeeritud nii, et järgneb rünnak sügavusse. See ohustab vastase kaitse terviklikkust kõige rohkem. Samas tuleb tagada ka sissemurde avatus, vastasel korral võib üksus jääda sõbralikest jõududest äralõigatuks.
- c. **Haaramine** on pealetungimanööver, mille käigus põhijõud liiguvad ümber või üle vastase kaitse põhipositsioonide, et vallutada ja julgestada ründeobjekti tema tagalas. Selleks võidakse vallutada määratud maa-ala, hävitada vastase üksus või takistada vastase taganemist. Tõhusaks haaramiseks tuleb see kooskõlastada vastase põhipositsiooni ründamisega, et petta või siduda vastase jõud. Kuna haaramisel ei rünnata vastase sügavusse, vaid jäädakse rindejoone lähisteletsetule ulatusse, siis on väga tähtis kooskõlastada tegevused abilööki andva ja haarava üksuse vahel ning säilitada sidevõime. Haaramine võib päädida vastase ümberpiiramisega. Haaramise erivormiks on tiibamine, mille korral rünnatakse vastase positsioone küljelt.
- d. **Süvahaaramine** on haaramise erivorm, mille puhul põhijõud liiguvad ümber või üle vastase kaitse põhipositsioonide, et vallutada ja julgestada ründeobjekt tema sügavuses ning seega sundida vastast hülgama oma positsioonid või saatma suurema osa jõududest ründeobjekti kaitseks. Süvahaaramiseks on vaja palju ruumi kõrvalt möödumiseks, et vältida avastamist vastase poolt. Manööver sügavusse nõuab ka liikuvust, et vastast tabaks kallaletung ründeobjektile ootamatult ning nad poleks selle kaitseks ette valmistanud. Süvahaaramise korral liigutakse rindejoone otsetule ulatusest välja. Seepärast on koostöö planeerimine vastase põhipositsioonidele võimalikku abilööki sooritava üksusega oluliselt lihtsustatud.

- e. **Sisseimbumine** on toiming, mille käigus üksus liigub hajutatult üksiksõduritena või gruppina läbi või üle vastase positsioonide, vältides sealjuures avastamist. See on meetod, kuidas jõuda vastasele märkamatuult ründeobjekti lähiste. Sisseimbumiseks kasutatakse tavaliselt mitut koridori. Kuna liigutakse väikestes koosseisudes, on lahingutoetus ja -teenindus raskendatud. Sisseimbumiseks on tähtis maastiku hea tundmine või orienteerumisoskus ning maastiku ja ilmastiku varjavate tegurite oskuslik kasutamine. Üksus koondub pärast sisseimbumist rünnakuks. Sisseimbumise nõrk külg on avastamisoht, kuna ühe sõduri kinnipüüdmine võib ohustada kogu operatsiooni. Kasulik on hoida tegelikku ründeobjekti saladuses kuni kohtumispunktini ning isegi siis jätta võimalus rünnakuobjekti vahetuseks.

PEALETUNGI JUHTIMISMEETMED

0611. Pealetungi saab teostada vaid liikumisega ning pataljoni suuruse üksuse korral liigub üheaegselt viis- kuni kuussada inimest (tagalaosis suures osas välja arvatud). Sellise massi liikumine peab olema suunatud ja koordineeritud, sätestatud peab olema liikumiste alguskoht ja -aeg ning sihtpunkt. Teekonnaks peab olema määratud liikumistee, sõidukiirus ja peatuskohad ning antud juhised tegutsemiseks võimaliku ohu korral. Samad nõuded kehtivad ka rünnakul.

Pealetungi peamised juhtimismeetmed on järgmised:

- a. **Jalastumisala** planeeritakse üksustele, mille transpordivahenditega ei sõideta lahingusse. Jalastumisalale jäetakse maha nii üksuse kui üksiksõduri varustusosa, mida rünnakul vahetuks lahingutegevuseks kohe vaja ei ole. Jalastumisalal tegutsemine tuleb samakõlastada ning siduda julgeolekunõuetega. Sellega tegeleb varem välja saadetud luure- ja ettevalmistusgrupp (LEGr), mille ülesanne on leida sobiv ala, see ette valmistada ning julgestada. Jalastumisala julgestuse tagab varjatus, kaugus vastasest ja füüsiline julgestamine ohtlikul suunal. Ala ettevalmistamine tähendab maa-alalise jaotuse planeerimist allüksustele ja varustusele. LEGr juhatab põhijõudude liikumist jalastumisalal.
- b. **Rünnaku lähteala** on paiknemiskoht rünnakul enne lähtejoone ületamist. Lähtuvalt sihtstruktuuri jaotusest võib rünnaku lähtealad olla mitu. Need valib ja julgestab LEGr. Samuti juhatab LEGr rünnakuüksuste liikumist jalastumisalalt rünnaku lähtealadele. Lähteala asukoht peab olema varjatud vastase otsevaatluse eest ning pakkuma katet vastase otsetule eest. See ei tohi muutuda vastase kaudtule tõenäoliseks sihtmärgiks. Rünnakuüksuste peatus lähtealal peab olema võimalikult lühiajaline. Lähenedemisted rünnaku lähtealale ja seal edasi lähtejoonele peavad olema varjatud.

- c. **Lähtejoon** on kujutletav joon maastikul, mis on määratud rünnakuüksuste liikumise kooskõlastamiseks. See ületatakse ettenähtud ajal, mis on tavaliselt seotud H-hetkega. H-hetkel alustab ka suur-tükivägi ettevalmistustule andmist, et suruda vastast maha ning tekitada talle kaotusi. Kaudtule varjus on rünnakuüksustel võimalik läheneda vastase positsioonidele. Kogu rünnaku ajagraafik on samakõlastatud H-hetkega.
- d. **Rünnaku telg** on piirijoontevaheline liikumissuund, mis viib ründeobjektini. Selle määramine on lihtne ja samas tõhus juhised pealetungiülesande püstitamisel, et lahutada üksteisest erinevate rünnakuüksuste liikumised. Telg annab allüksustele suurema manööverdamisvabaduse kui liikumistee.
- e. **Etapijoon** on kujutletav joon maastikul, mida kasutatakse tegevuste juhtimisel ja kooskõlastamisel. Rünnakul reguleeritakse sellega üksuste liikumiskiirust, et tagada tegevuste samaaegsus. Etapijoont ei tohi ületada ilma selle määratud ülema loata.
- f. **Ettekandejoon** on kujutletav joon maastikul, milleni jõudmisest üksused peavad ette kandma neid juhtivale ülemale. Ettekandejoon tagab ülemale ülevaate üksuste liikumise edenemisest, aga ei piira üksuste tegevust.
- g. **Toetustuleüksus** on rünnaku osis, mis mõjutab määratud positsioonidelt vastast otsetulega, eesmärgiga toetada turmiüksuse turmi ründeobjektile. Selle asukoht peab olema maastikuosal, mis võimaldab tõhusat tuleandmist vastase pihta, samas hoidudes takistamast turmiüksuse edenemist.
- h. **Turm** on vahetu kallaletung vastase positsioonidele otsetule toetusel. Turmi läbiviimine on eelkõige allüksuste ülemate juhtida. See ei ole rivikorras tormijooks, vaid sisaldab endas sidumist, petmist ja manöövrit. Sõdurite tasandil koosneb see lahingupaaride „sõõs-ta-katan“ elementidest.
- i. **Viimane kooskõlastusjoon** on kattetule juhtimise meede tuletegevuse katkestamiseks või edasinihutamiseks. See on kujutletav joon maastikul, mis reguleerib otse- ja kaudtuld, et vältida turmiüksuse liikumist oma tule alla. Tule kooskõlastusjoon määratakse kattetule- ja turmiüksuse omavahelisel koostööl ning see liigutatakse kokkulepitud signaalidega edasi vastavalt turmiüksuse edenemisele ründeobjekti suunas.
- j. **Sissemurdepunkt** on see koht vastase kaitseliinis, kuhu suunatakse läbimurdev löök. Sissemurdepunktiks tuleb otsida vahemik vastase üksuste positsioonides või kaitse nõrk koht. Selle valikul peab rakendama tõmba-põhimõtet, mille puhul eesmised üksused suunavad järgnevaid, mitte vastupidi.

- k. **Tuletoetuse koordineerimismeetmed** on ülemate rakendatav meede sihtmärkide ründamiseks ja samal ajal sõbralike jõudude julgestamiseks. Need teenivad nn sõbraliku tule ärahoidmise eesmärki ning jagunevad olemuselt kaheks: 1) lubavad ja 2) piiravad.
- (1) **Lubavateks** tuletoetuse koordineerimismeetmeteks on: vabatuleala, koordineeritud tulejoon ja tuletoetuse koordineerimisjoon.
- (2) **Piiravateks** tuletoetuse koordineerimismeetmeteks on: tulekeeluala, piirangutega tuleala, tulepiirangujoon ja õhuruumi koordineerimisala.
- l. Ründeobjekt tähistab ala või objekti, mis peab saama rünnakuüksuse kontrolli alla. Rünnaku lõplik ründeobjekt ei ole määratud vastase kaitsepositsioonide peale, vaid sügavusse. Reeglina on sinna jõudmiseks määratud ka mitu vahe-objekti. Väga tähtis on kooskõlastada tegevused objekti vahetul vallutamisel, et vältida sõbralikku tuld. Rünnakuplaanis peab olema kästud edasine tegevussuund ning tegevused ründeobjekti julgestamiseks kiirkaitsega (nt mis allüksus, mis suunda hakkab kaitsma).
- m. **Rünnaku eesmärk** on selgelt määratletud ja saavutatav tulemus, näiteks maa-ala vallutamine, vastase kahjustamine või muu soovitu saavutamine, mis on oluline ülema plaani täitmiseks ja mille nimel tegutsetaks. See on sõnastatud määratud ülesannetes.
- n. **Taasrühmitumine ja ümberkorraldumine** on tegevused ründeobjektidel, mis sõltuvad järgmisena kavandatud tegevusest. Taasrühmitumine on suunatud hõivatud ala julgeoleku tagamisele. Sellega valmistatakse tõrjuma vastase vasturünnakut.⁴⁷ Ümberkorraldumine on sarnane taasrühmitumisega, aga see on suunatud oma rünnaku jätkamisele ning leiab seepärast aset eelkõige rünnaku vahe-objektide alal. Ümberkorraldumisel jaotatakse relvastust ja laskemoona, tehakse olukorraettekandeid ning määratakse sõdurite ümberpaigutused koosseisus, et tagada oluliste funktsioonide täitmine ja juhtimine. Samuti korraldatakse selle käigus evakuatsiooni, planeeritakse järgnevat tegevust ja antakse osakäske.
- o. **Edundamise piir** on kujutletav joon maastikul, mida ründav üksus iseseisvalt ületada ei või. See määratakse rünnaku eesmärgist kaugemale, andes alluvatele tegevusvabaduse edundamiseks ja jälitamiseks, aga arvestades üksuse murdumispunkti. Edundamise piiri ületamine võib ohustada üksuse suutlikkust iseseisvalt lahingut pidada. Ületust saab lubada vaid selle määratud ülem.

---

⁴⁷ Taasrühmitumisest loe juurde käesoleva peatüki rünnakuetappe kirjeldavas osas.

RÜNNAKU ÜLESEHITUS JA ÜKSUSTE JAOTUS

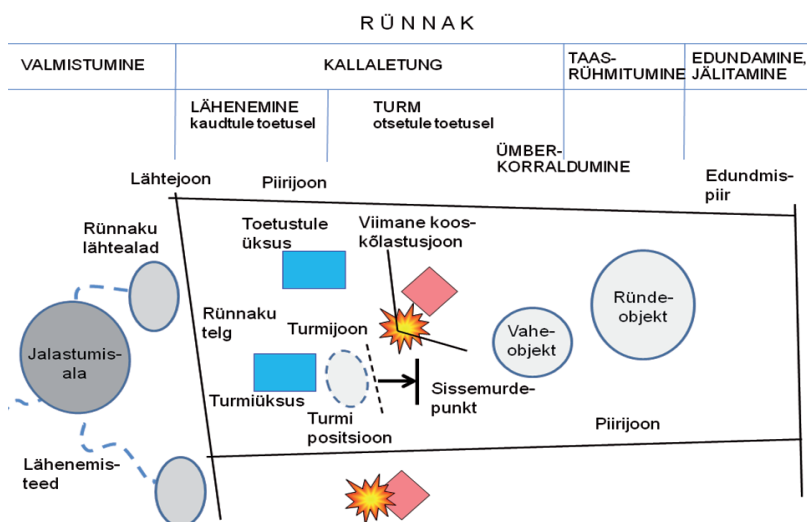

0612. Alusfunktsioonid rünnakul

- a. **Leidmine.** Rünnakul peab vastase leidmiseks tegutsema aktiivselt ja kohati ka jultunult. Tavaliselt annab kõrgem ülem esmase luureteabe tema luurevahendite kogutud andmete analüüsimise järel. Pataljoni luurerühma kasutamisel tuleb kooskõlastada see brigaadiga, et vältida andmete kogumise kattuvust ja suunata ressurside tõhusat kasutamist. Luurerühm saab ülesande tavaliselt kätte juba üksuse eelkäsu andmisel, et võimalikult varakult ülesannet täitma asuda. Leidmine tähendab ühtlasi ka vastase osiste tuvastamist ning kaitseliini nõrkuste või vahemike asukoha kindlaks määramist. See võtab aega, vahendilisi ressursse ja nõuab teinekord ka põhijõudude sekkumist luurelahingute näol kõrgema üksuse koosseisus. Vastase leidmine brigaadi ja pataljoni tasandil ei tähenda, et iga lahingupaar teab vastase kaevikute täpseid asukohti. Tavaliselt on teada vaid vastase olemasolu rünnaku suunal ja nende positsiooniala eesmise piiri põhimõtteline asukoht. Lõppeks on üksiksõduri jaoks vastase leidmine püsiv ülesanne, mida ta oma liikumistel täidab ja seda nii ründeobjektile lähenemisel, sihtmärgi valimisel, kui ka nt tiibamismanöövril.
- b. **Sidumine.** Rünnakul viib esmast sidumist läbi ettevalmistustuld andev kaudtuleüksus. See surub vastase maha ning takistab selle ümberpaiknemist, võimaldades rünnakuüksuste lähenemist. Kui vastasega on loodud otsetule kontakt, siis tavaliselt ei järgne sellele kohene turm, vaid kiirpositsioonidelt vastase sidumine järgneva üksuse manöövriks. Seda teeb eesmine üksus ja see on rünnaku tähtis osa, et avastada vastase täpsem paiknemine ning selle tegevus. Pataljoni ülem hindab olukorda ja otsustab tegevuskäigu kas vastavalt eelnevale plaanile või muudab seda. Valitav manöövri vorm tuleneb maastikust, vastasest ja järgneva üksuse lahinguvõimsusest (eelkõige liikuvus, tulejõud ja kaitstus).
- c. **Löömine.** Manööver viiakse läbi vastase löömiseks ja rünnakul on see ühtlasi otsustavaks tegevuseks. Lök teostatakse sissemurdepunkti ning selle viib läbi turmiüksus, mille tegevust omakorda katab toetustuleüksus. Sissemurdepunkti tellitakse eelnevalt ka tuletoetust. Et eduvõimalust suurendada, tuleb sissemurdesse suunata ka järgnevad jõud.
- d. **Edundamine.** Ülem peab olema valmis edundamiseks ja samas ka vastase vastukäikudele ning ootamatutele olukordadele reageerimiseks. Edundamist soodustab hea liikuvus, samas peab hindama olukorda, et täidetakse kõrgema ülema kavatsust. Väga tähtis on manöövrite omavaheline kooskõlastamine ja oma üksuse murdu-

mispunkti teadvustamine, et juhtida edundamist ja vältida asjatut riski. Juhtimismeetmed pataljoni allüksuste vahel peavad olema lihtsad ja visuaalselt selgelt eristatavad.

0613. **Rünnakuetaapid.** Rünnaku läbiviimisega seotud tegevused jaotuvad oma olemuselt kolmeks: 1) valmistumine, 2) kallaletung, 3) taasrühmitumine. Rünnak võib päädida edundamisega (vt pilt 39).

Pilt 39. Rünnakuetaapid

0614. Rünnak tuleb teostada jõuliselt, edundades võimalusi ning selleks ressursse ümber suunates. Tähtis on paindlikkus ja kiirus võimete rakendamisel. Ülem otsustab ümbersuunamisi või tugevdamisi, et tagada oma rünnakuhoog, vastase vasturünnaku purustamine või üksuse julgeolek. Kallaletung koosneb järjestikustest lähenemistest ja turmidest tuld ning liikumisi kombineerides. See kestab kuni rünnaku lõpp-eesmärgi julgestamiseni.
0615. **Valmistumine** seisneb ettevalmistavates tegevustes enne H-hetke. Valmistumine tagab plaani tõhusa elluviimise. See koosneb erinevatest tegevustest, mida viiakse võimalusel läbi samaaegselt, et vältida liigset ajakaotust ning üllatusmomendi rikkumist.
- a. **Harjutamine** on vajalik tegevuste ladusaks toimimiseks. Vähim, mis tuleb läbi viia, on allüksuste ülemate kohaluuere maastikul. Kui aga aeg ja julgeolek võimaldavad, siis tuleb ka tegevusi harjutada. Harjutamisele on kaasatud kõik ründavad osised (esindajad). Öise rünnaku puhul tuleb tegevusi harjutada öösel.
  - b. **Luureandmete kogumine** käib vastavalt kogumisplaanile ja ülema üliolulise teabe nõudele. Luureallüksused alustavad tegutsemist

- varakult ning teevad seda edasi ka rünnaku ajal. Rünnakuüksuste ja ettevalmistuste varjamiseks ning julgeolekuks tuleb tõhustada luurevastast tegevust. See kindlustab rünnaku üllatuslikkuse.
- c. **Teejulgestus ja -hooldus** keskendub marsruudi võtmekohtadele, et tagada liikumine jalastumisalale ja hargnemine rünnaku lähtealale. Julgestusülesannete täitmine algab varakult enne rünnakut. Ülesande täitmisele peab kaasama ka pioneere.
  - d. **Jalastumisala valik** lähtub varjest, sihtstruktuurist, üksuse ülesandest ja lähtejoone asukohast. Jalastumisala, rünnaku lähteala ja lähtejoon peavad olema julgestatud enne rünnakuüksuse saabumist. Kui enne rünnaku lähtealade hõivamist on plaanis kasutada jalastumisala, siis tuleb seda teha taktikalise liikumisena piiratud nähtavuse tingimustes ning pidada sealjuures kinni raadiovaikuse nõudest. Üksused paiknevad taktikaliselt, täiendavad varustust ja saavad viimased kinnitused käskudele.
  - e. **Rinde läbimine liikumisega ette** võib olla kallaletungi osa, kui ründav üksus läheneb vastasele kaitsesügavusest. See võib olla turmi alguseks. Kontaktis üksused jäävad positsioonidele ja annavad rünnakuüksusele toetustuld. Väga tähtis on üksuste omavaheline koostöö.
  - f. **Tõkete ületamiseks ja läbipääsu rajamiseks** peavad ettevalmistused tehtud olema. Kui tõkked asetsevad enne rünnaku lähteala, siis tuleb nende läbimiseks teha eelnev plaan, arvestades vastase vaatlust ja tuld. Plaan peab olema seotud järgneva rünnakuplaaniga.
  - g. **Ettevalmistustuli** peab vastase kahjutuks tegema, et rünnakuüksus jõuaks turmipositsioonidele. Selle planeerimisel tuleb kaaluda, kas eelistada üllatust või julgeolekut. Kui puudub võime kogu vastase positsiooniala mõjutamiseks, siis tuleb kavandada kaudtuld valitud sihtmärkidele või lähivõitluse äralõikamiseks ja vastase tugevduse eemalehoidmiseks. Kaudtule planeerimisel peab staap kindlasti tegema laskemoonaga varustamise plaani.
  - h. **Sisseimbumine** võib eelneda ründeobjekti turmamisele juhul, kui rünnaku lähteala asub vastase poolt kontrollitud alal. Varjatud liikumiseks tuleb koostada plaan ning rünnakuüksus peab olema võimeline hoidma vallutatud positsioone ka turmi järel. Kui ühinemist pole ette nähtud, võib rünnakuüksuse pärast ülesande täitmist hajutada.
  - i. **Lahingukorda hargnemise** planeerimine tagab, et liikudes jalastumisalalt läbi rünnaku lähteala ja ületades lähtejoone H-hetkel hargneb rünnakuüksus ettenähtud formatsiooni. Kui käigult hargneda ei saa, siis on vajalik teha peatus rünnaku lähtealal, aga see peab olema võimalikult lühike. Lähtejoone ületamisel võetav

hargnemisformatsioon sõltub maastikust, kaugusest vastaseni, vastase oodatavast vastupanust ja selle mõjust. Kohest hargnemist lahingukorda eeldab avatud maastik, lühike maa ründeobjektini, tõhus tuletoetus (sh suitsukate) ja nõrgem vastane. Lahingukorda võidakse hargneda ka alles jõudmisel turmipositsioonidele. Turmijoont kasutatakse juhul, kui turmiüksus ei ole eelnevalt hargnenud lahingurivistusse. See planeeritakse turmipositsioonide ette.

- j. **Julgeolek** peab tagama turvalisuse lähtejoonele külgedelt ja eespoolt lähenemisel. Lähtejoon peab rünnakuüksuse saabumiseks olema eelnevalt julgestatud. See võib olla ülesanne luureüksusele.
0616. **Kallaletung** algab H-hetkel. Rünnakuüksus ületab lähtejoone ja läheneb vastasele otsekontaktini, püüdes murda vastase kaitsepositsioonidesse ja võidelda ründeobjektini vastast hävitades või allaandmisele sundides.
- a. **H-hetk** on kallaletungi algus. See märgib lähtejoone ületuse aega. Rinde läbimisel liikumisega ette võib lähtejooneks olla ka oma üksuste eesjoon. Rünnakuüksuste peatus lähtealal on selleks, et jagada neile viimast luureteavet, võtta lahinguformatsiooni ja suunata kallaletungi ründeobjektile. Lähteala ja lähtejoon ei tohi võimaldada ründeobjektilt otsevaatlust ja -tuld. Kui rünnaku lähtealal takistab lahingukorda hargnemist maastiku läbimatus või kontrollivajadus, siis võib seda teha ka alles turmipositsioonidel.
- b. **Soomusüksuse ja jalaväe koostöö** võimendab lahingutõhusust. Olenevalt soomusüksuse iseloomust (kas raske või keskmine) saab jalavägi kasutada selle transpordivõimet ja tulekatet. Koostöö eesmärk on rünnakuhoo loomine ja vastastikuse kaitse suurendamine. Jalastuda võidakse enne või pärast ründeobjekti. See sõltub maastikust, vastase tugevusest ja paigutusest ning tankitõrje relvastusest. Samuti mõjutab seda tõkete iseloom ja suurus ning ründel saavutatav üllatus. Soomusüksuse ja jalaväe rünnakul peab arvestama nende liikumiskiiruste erinevustega. Kinnisel maastikul liigub ees eelkõige jalavägi ja juhatab teed tankidele ning lahingumasinatele. Avatud maastikul liiguvad ees pigem soomusüksused, samas kattes liikumist ka distantisilt.
- c. **Sissemurdeks** peab vastasega lähikontaktis olev üksus koonduma, et valimistuda turmiks. Turm on lühike äge, kuid korraldatud vahetu sööst ründeobjektile. See on rünnaku haripunkt, kus on oodata ka vastasega käsivõitlust. Kaudtuli peab suruma vastast maha eesmärgil ja sügavuses, pimestama vaatlust ning kahjutustama või hävitama vastutegevuse. Tulejõud tuleb koondada sissemurdepunkti ning turmiüksus peab koostöös pioneeridega läbima eesmised tõkkes. Sissemurdeks nihutatakse kaudtuli vastase sü-

- gavusse ja tiibadele ning kaitsest murtakse läbi toetustuleüksuse (ja tankide) katte all. Sissemurdepunktis on üksus väga haavatav, kuna koondatus teeb neist kerge sihtmärgi. Tähtis on säilitada rünnaku hoog, et vastasel poleks aega vastukäigu tegemiseks.
- d. **Edasitungi ja ründeobjekti puhastuse** eesmärk on sissemurdel ja vahe-objektide vallutamisel säilitada rünnakusurve kuni lõpp-eesmärgi saavutamiseni. Vahe-objektide kohene puhastus ei nõua nii suuri ressursse kui hilisem. Vastasele ei tohi anda toibumisaega, rünnakuüksused peavad kiirelt edenema vastupanupunktide vahel. Koostöö turmi- ja toetustuleüksuste vahel peab tegema võimalikuks üksteise tugevdamise ja edundamise. Õhkamisüksused peavad olema valmis vastase punkreid hävitama. Soomustehnikat saab suunata vastase eemaldumise äralõikamiseks või tugevdamise takistamiseks. Vastase tulejuhtimisvõimet tuleb suitsukattega sügavuses pidevalt häirida. Edasitungil on tähtsamateks sihtmärkideks vastase toetusrelvad ja juhtimispunktid. Ülem võib määrata eraldi süvaüksuse, et hoida rünnakuhoogu. Süvaüksus ei ole reserv, vaid läheb lahingusse eesmise üksuse järel ja lööb vastase kaitse sügavusse.
- e. **Ülema sekkumine** lahingukulgu on seotud rünnakuüksuste tugevdamise käskimisega ja olukorra edundamisega, püüdes saavutada maksimaalset läbimurret vastase kaitseesse. Ülem rakendab selleks oma reservi ja suunab, millele tuletoetus peab keskenduma. Rünnakuüksuse reserv on ülema vahend ootamatute olukordadega tegelemiseks ja rünnakuhoogu hoidmiseks. Reservi aktiveerimiseks rünnakul peab teadma selle liikuvust, et käskida neile ülesanne õigel ajal. Reserv järgneb edasitungivale üksusele, aga see ei tohi saada otsustavalt seotud ning selle asukoht peab võimaldama liikumist eri suundadesse. Reserv peab omama liikuvustagamise võimet. Reservi rakendamisel tuleb asuda moodustama varureservi, isegi kui see muudab sihtstruktuuri. Turmiüksus võib teha endale oma n-ö lokaalse reservi.
- f. **Möödutud vastasest** tuleb ette kanda. Rünnaku kiiruse hoidmiseks ning lõpp-eesmärgi julgestamiseks võivad eesmised üksused mööduda vastupanupunktidest. Möödutud üksustega peavad võitlema järgnevad üksused. Kui möödutud vastane on tugev, siis võib neid kuni abijõudude saabumiseni siduda, karpida ja vaatluse all hoida.
- g. **Julgeoleku ja kaitse ülesanded** (sh tiivad ja üksuste vahemikud) tuleb määrata eraldi üksustele, et säilitada rünnakuüksuse hoogu. Neile võib anda lisaks ka tuletoetusülesandeid ja käskida möödutud vastasega võitlemist. Samuti võib neile käskida toetusüksuste kaitsmist maismaarünnakute vastu, kui ala pole veel vastasest puhastatud.

0617. **Taasrühmitamine** algab kohe, kui vastane on purustatud ja/või ründeobjekt vallutatud. Ülem peab tagama, et üksus valmistuks kiirelt vastase vasturünnakute (maa-õhk) tõrjeks. Selles järgitakse kaitsepõhimõtteid (nt võtmekohtade ja valitseva maa-ala kasutamine), tehakse uus kaudtuleplaan ja vajadusel moodustatakse uus reserv. Oluorra edundamisel taasrühmitub vaid osa üksusest, et mitte kaotada rünnaku hoogu.

Taasrühmitamine sisaldab:

- kaitsemeetmete rakendamist (sh kaitsva miinivälja paigaldus),
- sissekaevumist (üksuse eesmissse ja külgsuunda),
- toetusrelvasüsteemide ette liigutamist,
- kaitse tuleskeemi koostamist,
- lahinguvarustuse täiendamist (eelkõige laskemoon),
- haavatute ja sõjavangide evakuaatsiooni.

0618. **Edundamine ja jälitamine** võivad järgneda, kuid need pole rünnaku ametlikud etapid. Edundamine ja jälitamine peavad järgima kõrgema ülema kavatsust. Kui neid ei suudeta saavutada, siis tuleb pigem taasrühmituda. Edundamine ja jälitamine võivad olla suunatud vastase ümberpiiramisele. Need ei tohi ületada üksuse murdumispunkti – selle vältimiseks määratakse edundamise piir.

a. **Edundamiseks** võib olla taanduvalle vastasele korraldatud kiirrünnak või varitsus. Edundamine peab takistama vastasel kaitseks või plaanikohaseks taandumiseks ümberkorraldumist. Seda iseloomustab kiire edenemine ja vähenev vastupanu. Kiirus on ülioluline – vastasel ei tohi olla aega vasturünnaku organiseerimiseks või viivituspositsioonide hõivamiseks sügavuses.

Edundamine mõjutab vastase psühholoogilist ruumi, tekitades segadust ja ebakindlust juhtimises ning alandades tema võitlusmoraali. Ülem peab otsustama, milline on edundav üksus – kas süvaüksus, eelnevalt määratud osa reservist või rünnaku põhipingutusüksus. Edundava üksuse valik sõltub vastase vastupanu tugevusest ja üksuse liikuvusvõimest käesoleval maastikul. Edundamist ei tohi aeglustada oma üksuste joondumise ühtlustamine või plaani jäik järgimine.

b. **Jälitamine** on pealetungitegevus, mille eesmärk on kinni püüda või ära lõigata vastase põgenev üksus ning see hävitada. Edukas jälitamine võimendab rünnaku psühholoogilist mõju. Jälitamine võib järgneda edundamisele, mille tagajärjel vastase moraal langeb ning ta põgeneb. Samuti võib see järgneda taktikalisele olukorrale, kus vastane üritab tulevahetusest lahti rebida. Tavaliselt jaotub jälitav üksus kaheks: 1) jälitav üksus ja 2) haarav üksus eemaldumiseks.

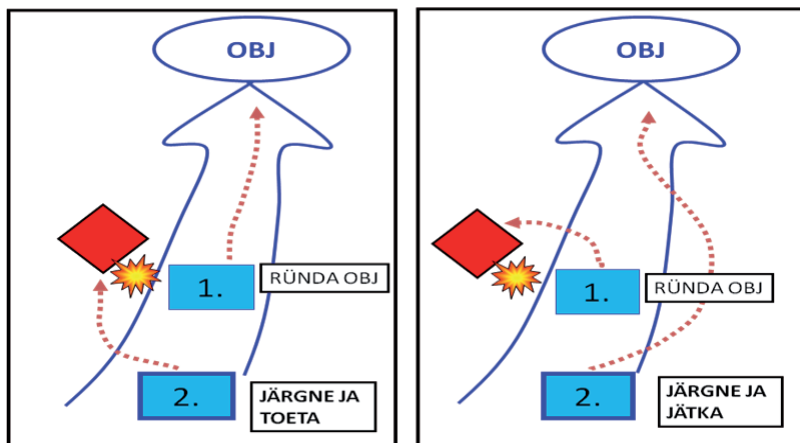
0619. **Üksuste jaotus rünnakul** lähtub sihtstruktuurist ning peab tagama tegevuskavandi tõhusa täideviimise, arvestades sealjuures maastiku

omapäraga. Rünnak järgib lahingu alusfunktsioone ja see väljendub ka rünnakuüksuste jaotusel.

Rünnakuüksused jaotuvad kallaletungil järgmiselt:

- a. **Luureosis** – peab leidma vastase ja selle nõrkused. Luureülesannet ei pea täitma tingimata vaid luureüksus.
- b. **Abilöök** – peab siduma või petma vastast.
- c. **Turmiüksus** – peab murdma läbi vastase kaitse. See on põhilöögi osa, mis teostab sissemurde. Turmiüksusel peab olema pioneerivõime tõketesse läbipääsude rajamiseks.
- d. **Toetustuleüksus** – peab katma turmiüksuse tegevust sissemurdel otsetulega.
- e. **Kaudtuleüksus** – peab toetama kallaletungi kaudtulega. See keskendub ennekõike põhilöögiüksusele.
- f. **Järgnev üksus** – peab järgnema tavaliselt põhilöögile kas selle toetamiseks, ülesande jätkamiseks või süvaründeks.
- g. **Ülema reserv** – peab looma võime reageerimiseks tugevdusvajadustele või edundamise võimalustele. Reserv peab sisaldama pioneerivõimet liikuvuse tagamiseks.
- h. **Küljulgestus** – peab turvama põhilöögi tiibasid ohtlikel maastikualadel.

0620. Spetsiifilised ülesanded pealetungil on 'järgne ja toeta' ning 'järgne ja jätka'.

Pilt 40. Mainitud ülesannete sisulise tähenduse selgitus allüksuse nr 2 näitel

0621. – 0630. BRONEERITUD PEALLETUNGIVATE TEGEVUSTE KIRJELDUSELE.

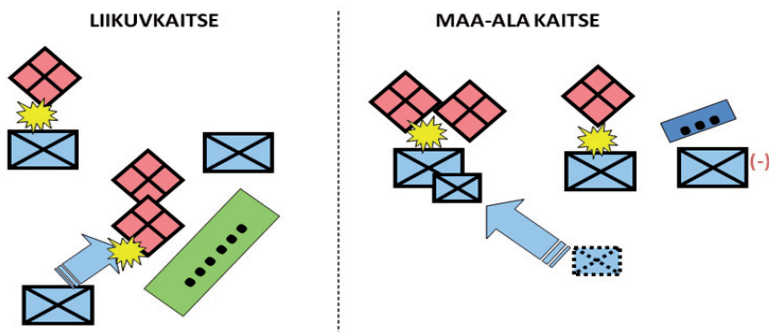
KAITSEV TEGEVUS JA SELLE LIIGID

0631. Kaitse sisaldab tegevusi, mis osutavad vastase pealetungile vastupanu läbi kooskõlastatud jõupingutuse. Kaitsja eelisteks on maastiku parem tundmine ja lahinguks ettevalmistuste tegemine, alustades üksiksõduri laskesektorite määramisest tervikliku tulesüsteemi tagamiseks, lahingutoetuse loomimisest tulesüsteemi ja lahinguteeninduse kohalolust ning lõpetades reservüksuse kasutamise harjutamisega.
0632. Kaitset iseloomustab seotus positsioonidega – kaitse on paikne. Ometi ei tähenda see, et kaitse on passiivne. Ettevalmistatud paiknemine vähendab kooskõlastusprobleeme operatsiooni/lahingu täitmisel. Samuti suurendab välikindlustus üldist lahinguvõimsust ja sellest loobumine oleks kergekäeline otsus. Siiski ei tohi kaitse jääda reageerivaks, vaid peab olema initsiatiivi haarav, s.o kujundama taktikalist olukorda aktiivselt, püüdes tagada tingimused otsustavaks tegevuseks. Aktiivsus väljendub näiteks vasturünnakutes ja süvategevustes, et nihustada vastasjõu koondumist. Samuti tähendab see varitsusi ja ründeretki, mis peavad tekitama segadust ja üllatust. Vastane ei tohi tunda end kindlalt.
0633. **Kaitsvate tegevuste peamine eesmärk** on tõrjuda ja purustada vastase pealetung, et takistada tal eesmärki saavutamast. Kaitsev tegevus taotleb, olenevalt ülesandest, ka järgmiste eesmärkide saavutamist:
- maa-ala või objekti hoidmine;
  - vastase sidumine ja tema manöövri takistamine;
  - ajavõit.
0634. **Kaitsvate tegevuste liigid.** Kaitsetegevused liigituvad lähtuvalt läbi viimise formaadist ja neile seatud eesmärkidest järgmiselt:
- a. **Kaitse.** Kaitseliigid on 1) liikuvkaitse ja 2) maaalakitse.
- (1) Liikuvkaitse** on kaitselahingu liik, mille käigus kaitse seob teadlikult vastase üksuse, püüdes takistada selle manöövrivabadust. See annab määratud manööverüksusele võimaluse sooritada löök seotud vastase üksuse pihta. Vasturünnaku eesmärk on purustada vastase üksuste rünnak neid hävitades. Ülem hoiab selleks valitud üksust esmastest lahingutest eemal, et säilitada selle hea lahinguvõimsus. Teiste allüksustega kujundatakse aktiivselt taktikalist olukorda ning suunatakse ja peibutatakse vastane maa-alale, mis pakub vähe kaitset ja kus on võimalik teda haarata. Sinna on planeeritud hävitusala ning seal takistatakse vastase väljapääs. Liikuvkaitse vajab mitmekülgset maastikku, tegevuste head samakõlastust ning tuletoetusega kooskõlastamist. Operatsiooniala peab olema pigem suur, oma üksuste manöövrivõime hea ning vasturünnaku tingimuste loomiseks tuleb varuda aega. Liikuvkaitse ei tähenda, et pole tehtud kaitsepositsioone. Samuti ei ole liikuvkaitse viivituse sünonüüm: nende eesmärgid on erine-

vad, küll aga võib neid lahinguplaanis teadlikult kombineerida.

- (2) **Maaalakitse** on kaitselahingu liik, mille käigus vastase üksuse edenemise takistamiseks kasutatakse maastiku piiratud läbitavust ja omavahel tugevalt seotud mitut kaitsepositsiooni, mis võimaldavad head tulerünnakut. Maaalakitse eesmärk on purustada vastase üksuste rünnak nende edasiliikumise tõkestamise teel. Enamus üksusest on paigutatud maa-ala hoidmiseks kaitsepositsioonidele, aga loodud on ka väikesed liikuvad reservid, mis peavad toetama kaitset juhul, kui on vaja sissemurdvat vastast peatada. Maaalakitse kontseptsioon on organiseeritud suuresti liikumatus raamistikus, aga see ei tähenda, et see on oma olemuselt passiivne. Tihe koostöö kaitsvate allüksuste ja nende reservide vahel peab looma läbistamatu võrgustiku. Tähtis on kaitseliini terviklikkuse hoidmine. Maaalakitse ei vaja suurt sügavust, samas peab maastik või naaberüksuse tegevus takistama vastase haaramismanöövrit.

Pilt 41. Liikuvkaitse ja maaalakitse skeemid

TEGUR	LIKUVKAITSE	MAAALAKAITSE
Eesmärk	Purustada vastane	Purustada vastane
Meetod	Vastase hävitamine	Vastase tõkestamine
Hävitusalala	Põhipositsioonide sees (erandjuhul ees)	Põhipositsioonide ees
Operatsiooniala sügavus	Peab olema suur, eriti põhipositsioonide taga.	Suur sügavus pole oluline.
Vasturünnak	Üks ja otsustav	Mitu n-ö kohalikku
Vasturünnaku eesmärk	Purustada vastane	Taastada kaitsejoon, tugevdada kaitset
Vasturünnakut sooritav üksus	Üks juhtimistase allpool asuv üksus	Kaks juhtimistaset allpool asuv üksus

Tabel 6. Liikuvkaitse ja maaalakitse erisused

b. **Viivitus.** Viivitus on kaitsvate tegevuste liik, mille käigus vastase surve all olevad üksused vahetavad ruumi aja vastu, aeglustades vastase edasiliikumise hoogu ja tekitades talle kaotusi, kuid üldjuhul vältides enese otsustavat sidumist. Viivitusülesanne võib olla ajaga seotud, mispuhul allüksuse ülem ei tohi enne kästud aega kontaktist taanduda. Sellisel juhul on viivitus kõrge riskitasemega ülesanne. Kuid samas ei pruugi viivitusülesanne olla ajaga seotud, st võib olla hoopis madala riskitasemega. Sel juhul on taandumine allüksuse ülema otsustada.

Viivitus peab lõppema planeeritult kas 1) kaitsele asumise, 2) vasturünnaku või 3) taandumisega.

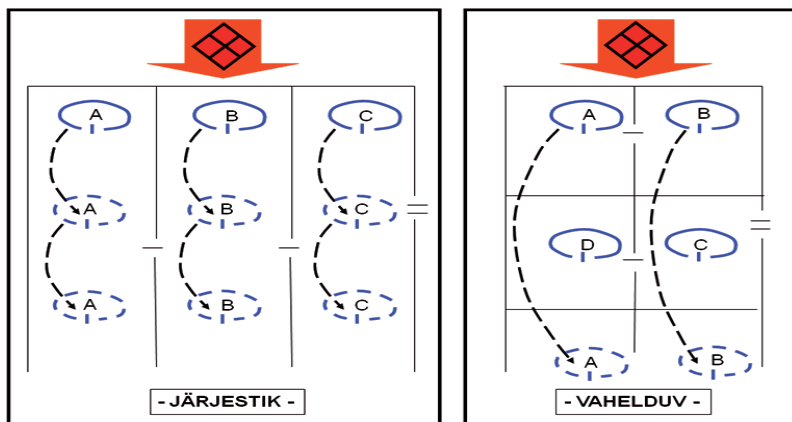
Viivituslahing ei ole kerge lahinguliik. See on oma toimingutelt keerulisem kui kaitselahing. Viivituslahing nõuab üksuselt väga head koostööd, üksteise toetamist ja usaldamist. Selle üksuse sõduritel peab olema kõrge võitlusmoraal, et teostada lahtirebimine ning taandumisel vältida põgenemist. Viivituslahing ei ole 'üks-pauk-vastase-suunas-ja-plagama'. Viivituslahinguteks valmistatakse ette kaitsepositsioonid, mis peavad vastu võtma vastase esimese rünnaku ja selle peatama. Kui eemaldutakse enne, siis riskitakse sellega, et rünnakuhooga vastane n-ö sõidab taanduvast üksusest üle. Kohe taandudes ei viivitata vastasjõudude edasiliikumist mainimisväärselt.

Viivituslahingus alustatakse oma jõudude taandumisega hetkel, mil vastase esimene rünnak on peatatud ja ta hakkab koondama oma jõude mingisse suunda otsustavaks rünnakuks. See hetk on lahingus hingetõmbepaus, mis annab esiteks taandumisvõimaluse ning teiseks on sellega täidetud ka viivitamise sisuline nõue.

Viivitusmeetodid jagunevad:

- (1) **Järjestikuste positsioonidega viivitus** on viivitusmeetod, mille käigus lahingust taanduv allüksus ei anna üle lahinguvastutust, vaid hõivab ise järgmise positsiooni kaitsetegevuseks. Seda kasutatakse laial operatsioonialal, kus on mitu lähenemissuunda. Viivitusüksused tuleb paigutada üksteise kõrvale, et vastase lähene-misteed tõkestada. Et jõuda järgmiste viivituspositsioonideni, on väga oluline, et viivitusüksusel oleks vastasega samaväärne või temast suurem liikuvus. Järjestikuste positsioonidega viivitus ei võimalda tõhusat jõudude koondamist, kuna üksused on hajutatud ja omakorda killustatud mitme positsiooni vahel (viivitamas ja ette valmistamas).
- (2) **Vahelduvate positsioonidega viivitus** on viivitusmeetod, mille käigus lahingust taanduv allüksus annab üle lahinguvastutuse liikumisega taha, püüdes hõivata positsioonid sügavuses, et oma-

korda võtta üle lahinguvastutus eesmiselt üksuselt. See eeldab head vastastikust koostööd, sest sisaldab lisaks viivitamisele ka toiminguid rindeläbimise korraldamiseks. Vahelduvate positsioonidega viivitus on kasulik kitsal operatsioonialal. See soodustab koondatust ja võimaldab ülemal rakendada reservina lahingutegevusest väljas olevat üksust.

Pilt 42. Järjestikuste ja vahelduvate positsioonidega viivituse skeemid

TEGUR	JÄRJESTIK	VAHELDUV
Operatsiooniala laius	Ala on lai.	Ala on kitsas.
Üksuste seotus	Ei saa lahutada.	Saab laiari jaotada.
Üksuste liikuvus	Suurem liikuvus	Väike liikuvus

Tabel 7. Viivitusliigi valiku mõjutegurid.

KAITSEMEETODID

0635. **Kaitsemeetodid** jagunevad: 1) sektorkaitse, 2) lahingupositsioonkaitse, 3) ringkaitse, 4) tugipunktkaitse ja 5) vastasnõlvakaitse.

a. **Sektorkaitse** on kaitsemeetod, mille puhul ülema tegevuskavand näeb ette allüksuste suurt iseseisvust ja määrab lahingu plaanimiseks neile vaid piiri- ja etapijooned. Sektorkaitse ei tähenda, et kaitsepositsioone ei kasutata. Vastupidi, tuleb kasutada, aga allüksused valivad ise nende asukohad ning võivad oma jõude hajutada. Allüksustele on antud suur tegevusvabadus, teisalt peavad nad oma tegevusi naaberüksustega rohkem kooskõlastama, tagades kaitse sidususe. Sektorkaitse valikut soodustab maastik, millel puudub valitsev võtmekoht ning mille puhul läheneda on võimalik mitmelt suunalt. Sektorkaitstes keskendub lahingutegevus operatsioonialas eelkõige etapijoonte kaitsele.

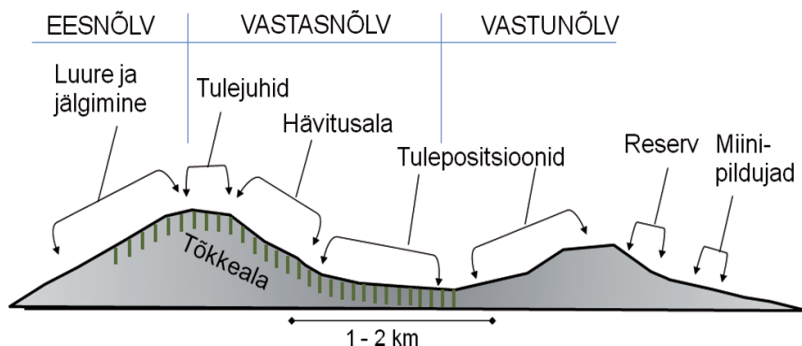
- b. **Lahingupositsioonkaitse** on kaitsemeetod kus ülem määrab allüksustele ette kaitsetegevuse positsioonid, et saavutada koondatud lahinguvõimsus ja purustada vastane üksuse hävitusosal. Määratud positsiooni peab hõivama allüksuse põhijõud. See tagab kaitseliini sidususe. Lahingupositsiooni kaitse annab ülemale hea ülevaate lahingutegevuse kulgemisest ning võimaldab head juhtimist. Lahingupositsiooni kaitse valikut soodustab maastik, kus moodustub üks lähenemissuund, mida saab maastiku valitsevalt osalt mõjutada ning mis kanaliseerib vastase. Lahingupositsiooni kaitsmisel keskendub lahingutegevus operatsioonialas eelkõige määratud positsioonide kaitsele.

TEGUR	SEKTORKAITSE	LAHINGUPOSITSIOON
Lähenemissuund	Mitu võimalikku; ei eristu ühte.	Eristub selgelt üks ilmne lähenemissuund.
Maastik	Puudub valitsev maastikelement.	Valitsev maastikuosa vastase kanaliseerimiseks
Operatsiooniala	Suur ja lai	Väike ja kitsas
Vastastikune toetus	Raskesti saavutatav	Lihtsalt saavutatav
Juhtimine	Raskendatud	Hea
Määratud ülesanne	Killustada ja karpida	Hoida ja seisata

Tabel 8. Sektorkaitse ja lahingupositsiooni kaitse valiku mõjutegurid.

- c. **Ringkaitse** on kaitsemeetod, mida tavaliselt rakendatakse pigem enesekaitseks olukorras, kus vastane on üksusest möödunud ja selle sõbralikest jõududest ära lõiganud. Ringkaitse korral jagatakse üksus ümber põhipositsiooni igasse suunda, et vältida vastase sissetungi küljelt ja tagalast. See kaitseliik pole seotud üldisesse tulesüsteemi.
- d. **Tugipunktkaitse** on kaitsemeetod, milles kõrge välikindlustusastmega lahingupositsioon on seotud tõkke- ja tulesüsteemi, moodustades nii kaitse pidepunkti. Selle eesmärk on vastase peatamine või suunamine mujale. Tugipunkti ettevalmistamine nõuab pioneeri eritehnikat, palju aega ja ehitusmaterjali. Tugipunktkaitse ülesehitus teeb võimalikuks iseseisva igasuu-nalise lahingutegevuse.
- e. **Vastasnõlva kaitse** on kaitsemeetod, mille puhul ülem kasutab maastiku reljeefi kõrguselemente vastase vaatluse piiramiseks ja oma üksuse soodsa tulesüsteemi loomiseks. Vastasnõlva kaitse puhul ei saa vastane tõhusalt kasutada suure ulatusega otselaskerelvi ega kaudtulid, sest eesmine mägi piirab seda ning mäe harjale jõudes jääb ta kaitsva üksuse otsetule alla. Vastas-

nõlvale on planeeritud hävitusala, kuhu saab kahetasandiliselt tulistada nii vastas- kui vastunõlvalt. Tagumise mäe taha on varjunud ka ülema reserv ja kaudtuleüksus. Sellise maastikureljeefi puhul ei peaks planeerima reservi vasturünnakut kaitsepositsioonide ette, kuna see oleks rünnak alt üles. Kaaludes vastasnõlva kaitset, tuleb hoolikalt vaagida jõudude lahingutõhusust, sest kui ülekaalukas vastane sõbralikud jõud taganema sunnib, siis on eemaldumised vastumäge ja avatud vastase tulele.

Pilt. 43. Vastasnõlva kaitse skeem

KAITSE JUHTIMISMEETMED

0636. Kaitselahingute planeerimisel tuleb sisse kavanda initsiatiivi haaramise võimalused ressursside ja tegevusvabaduse näol. Kaitseplaani peab ära kasutama ja kujundama lahinguvälja ning vastase tegevust. Plaani elluviimisel tuleb otsida võimalusi taktikalise olukorra edundamiseks. Teisisõnu, olenemata lahinguliigist ja meetodist ei tohi jääda passiivseks. Kaitsetegevused liigituvad mitmeti, aga omelt on neil ühisnimetaja, milleks on aktiivkaitse.

Kaitsetegevuste samakõlastamine lahinguvõimsuse koondamiseks vajab juhtimismeetmeid ning neid ei ole vähem kui pealetungil.

Kaitse peamised juhtimismeetmed on järgmised:

a. **Operatsiooniala piirjooned ja maa-alaline jaotus** on vajalikud operatsioonialade ja vastutuse seadmiseks. Ülem on vastutav iga-suguse tegevuse eest oma operatsioonialal. Tema peab tagama ülesande täitmise seal ning üldise julgeoleku, kaasa arvatud liikumiste kooskõlastamise. Maa-alaline jaotus peab andma vastused, kus toimib luure ja julgestus, kus peetakse põhilahingud ning kus paikneb tagala.

Kuna ülema jaoks on operatsiooniala suurus operatsiooni/lahingu

raames muutumatu, siis just maa-alalise jaotusega⁴⁸ saab ta teosta-
da taktikat ning esitada rõhuasetust oma tegevusplaanis.

- b. **Omade eesjoone ja lahinguvälja eesliini** asukohad peavad olema tegevuslaanis määratletud ning allüksustele täpselt teada.⁴⁹
- c. **Etapijoon** on kujutletav joon maastikul, mida kasutatakse tegevuste juhtimisel ja kooskõlastamisel. Kaitstes planeeritakse etapijooned tavaliselt maastikule, mis oma looduslike takistustega soodustab kaitselahingut ja toetab ülesande täitmist. Etapijoonega saab reguleerida kaitsetegevuse fookusala ja ühtlustada rindeliini. Etapijoont ei tohi ületada ilma selle määranud ülema loata.
- d. **Kooskõlastuskohad** on ülema määratud maastikupunktid, kus ta saab kokku allüksustega ning kavandab koostööd tegevuskäsu täitmise ettevalmistumisel. Allüksustele on need vajalikud, et siduda oma lahinguplaane naaberüksuste omaga vahetult operatsioonialal. Kooskõlastama peab tule katvust positsioonide vahemikes, vastastikust toetust külgedele ja tugevduse võimalikkust nii manööverüksuste kui ka tuletoetuse osas, et tagada tulesüsteemi terviklikkus.
- e. **Kaitsepositsioonid** (sh tuletoetusüksuste positsioonid) on kohustuslik osa kaitselahingus ning kõrgem ülem võib olla nendeks eelnevalt käsu andnud. Seda ei tehta kiusust allüksuste ülemate tegevusvabadust piirata. Kõrgem ülem loob niimoodi tervikliku kaitse, saavutades näiteks kas ühtlase kaitseliini, koondatuse või üksuse hävitusala. Määratud lahingupositsioonide asukoha muutmist tuleb ülemalt varakult taotleda ning talle hoolikalt põhjendada. Ülema lahinguplaan on koostatud üksuse, mitte allüksuse põhisel. Samuti ei tohi iseseisvalt muuta lahingupositsioonile määratud väehulga suurusjärku – kompaniile määratud lahingupositsioonile tuleb paigutada kompanii põhijõud, mitte vaid üks rühm. Kaitsepositsioonid peavad ajapiire arvestades olema ette valmistatud maksimaalse kaitseastmega, et säilitada lahinguvõimsust. Kindlustamise kaitseastmed on järgmised:
  - (1) **Välikindlustamise I aste – kiirkindlustamine.** Kaitse otselaskerelvade tule eest, alustugi relvale ja üksikvõitleja laskepessa kuni püstilaskekaevikuni.
  - (2) **Välikindlustamise II aste.** Kaitse miinipilduja tule eest, ajutine kaitse kildude eest; liikumiseks on roomamiskraavid (või püstijooksukraavid).
  - (3) **Välikindlustamise III aste.** Kaitse suurtükitle eest; killukait-

48 Maa-alalisest jaotusest on kirjutatud viiendas peatükis (lahingutegevuse maa-alaline jaotus operatsioonialal).

49 OEJ ja LaVE on kirjeldatud viiendas peatükis (lahingutegevuse maa-alaline jaotus operatsioonialal).

se on tugevdatud kaitsmaks pinnal lõhkevate mürskude vastu; rajatakse majutuspunkrid ja toestatakse jooksukraavid.

(4) **Välikindlustamise IV aste - püsikindlustamine.** Kaitse vähe-
malt 152 mm või 250 kg pommi täistabamuse eest. Selle rajavad
ehitusüksused.

- f. **Vastutuse üleandmisjoon** on kujuteldav joon maastikul, mis reguleerib ülemate vahetust lahingu juhtimisel. See joon määratakse väljavahetusoperatsioonides, et kooskõlastada lahingust väljuva ja lahingusse siseneva üksuse taktikalise olukorra juhtimise üleandmist. Vastutuse üleandmisjoon märgitakse etapijoonena ning reeglina on see kaks kuni neli kilomeetrit enne lahinguvälja eesliini, et tagada otsetule ulatus sinna. Väljavahetus võib olla nii üksuseväline (nt oma pataljoni ja ees paiknev naaberpataljoni) kui üksuse sisene (nt oma pataljoni julgestusüksused ja pataljoni põhijõud). Lahinguvastutuse üleandmisjoone rakendamisel on tähtis järgida kõiki väljavahetusoperatsiooniga kaasnevaid juhtimismeetmeid, nt peavad olema planeeritud kontaktpunktid, läbimispunktid, eemaldumisteed jms.
- g. **Tuleavamisjoon** on kujuteldav joon maastikul, mis reguleerib otsetule avamist läheneva vastase pihta. See määratakse, et tuletegevus oleks võimalikult üheaegne, ootamatu. Tuleavamisjoon peab tagama, et vastane läheneb kaugusele, kus ta on kaitsva üksuse tulemõjule väga haavatav. Kaitsvad üksused ei tohi tulistada vastast enne, kui selle eesmine element on ületanud tuleavamisjoone.
- h. **Hävitusalad** on lahinguplaanis ettenähtud maa-alad, kus vastase üksus karbitakse ning hävitatakse oma üksuse kõigi kasutatavate relvasüsteemide koondtulega.⁵⁰ Hävitusala asukoht maastikul peab paljastama vastase haavatavuse ning soodustama tema sidumist seal rünnakuteks nii tule kui ka manöövriga. Hävitusala on lahinguplaani keskne element, mille järgi kavandatakse kaitsepositsioonide asukohad.
- i. **Tõkete planeering** ning selle seotus tulesüsteemiga on kaitselahingu aluseks. Tõkkesõlm on tähtsale alale või maastiku kitsaskohta rajatud erinevatest pioneeritõketest koosnev süsteem, mis on nii tulekasutuse kui positsioonide kaudu lõimitud operatsiooniala vastutava üksuse lahinguplaani
- Tõke peab olema üksuse tuleulatuses ning ehitatud nõnda, et see ei takistaks vastasel sisenemist planeeritud hävitusalasse. Vastupidi, tõke peab takistama vastasel väljumist hävitusalast.
- Tõkestamise valmidusastmed on järgmised:

(1) **I aste „OHUTU“.** Terve tõkkeala on liikumiseks ohutu, sest üh-

⁵⁰ Hävitusalad erinevad mõjutatavatest huvialadest. Loe juurde üheksandast peatükist (mõjutatava huviala ja otsustuspunktide planeerimine).

tegi miini ega muud lõhkeseadet pole veel paigaldatud, kuigi selleks võidakse teha juba ettevalmistusi.

(2) **II aste „LAHINGASENDIS”**. Tõkkeala on lahingasendis alates hetkest, mil paigutatakse esimene miin või muu tõke, mis piirab liikumisvabadust. Liikumiseks tuleb kasutada vaid määratud, vastavalt märgistatud ja valvatud teid, millel liiklus peab olema juhatatud. Lahingasendis olev tõkkesõlm peab olema vastutava üksuse poolt suletav 30 minuti jooksul.

(3) **III aste „SULETUD”**. Tõke on täiesti valmis ning alal ei ole võimalik liigelda. Läbipääsud on suletud ning märgistused eemaldatud vastavalt lahinguplaanile.

j. **Kaudtulesihtmärgid** kui juhtimismeetmed peavad andma vastuse, kas kaudtuld on planeeritud, kas selleks rakendatakse kõiki vahendid, kas see järgib määratud tuleprioriteete ja kaudtule koordineerimismeetmeid ning kes on vastutav tuletellimuse eest ja mis on tulevallandaja. Otsides vastust nendele küsimustele, saab olla kindel, et kaitselahingus kasutatakse tuletoetusvahendite ressursse otstarbekalt.

k. **Varustused ja -punktid** peavad olema määratud, et tagada kooskõlastatud liiklus ning allüksuste varustamine. Kõik allüksused (ja juhtkond) peavad teadma nende jaotust, asukohti ja lahtiolekuaega.

l. **Meditšiinpunktid ja evakuatsiooniteed** peavad olema määratud, et tagada allüksuste lahingutegevuse meditsiinitoetus. Kõik allüksused (ja juhtkond) peavad teadma nende jaotust, asukohti ja lahtiolekuaega.

m. **Mõjutatava huviala** indikaatorid peavad olema määratud, et allüksused teaksid täpselt, millistest vastase tegevustest peavad nad kohe ette kandma.⁵¹

n. **Reservi** rakendamise indikaatorid peavad olema selgelt määratletud, et tagada ülema vastava otsuse adekvaatus. Allüksused peavad mõistma, kuidas ülem kavatseb reservüksust kasutada ning teadma täpselt, milliseid luureandmeid ülem vajab, et olulisest kohe ette kanda.

---

51 Mõjutatavast huvialast on täiendavalt kirjutatud üheksandas peatükis (mõjutatava huviala ja otsustuspunktide planeerimine).

KAITSE ÜLESEHITUS JA ÜKSUSTE JAOTUS

0637. Kaitselahinguks tuleb ette valmistada, et tagada üksuse ja positsioonide plaanikohane valmisolek kästud ajaks. Valmistumine sisaldab kohaluuret, kaitsepositsioonide rajamist ja erinevaid harjutamisi. Väga tähtis on järgida salastatuse ja julgeoleku nõudeid, et vältida üksuse tegevuse ja ülema kavatsuse paljastamist. Lisaks passiivsetele meetmetele (nt hajutamine ja moondamine) tuleb rakendada ka aktiivset pettegevust. Aktiivse pettegevuse kohta peab kõrgem ülem väljastama oma juhised, millega tagatakse pette ühtsus ja usutavus.
0638. **Alusfunktsioonid kaitsel**
- a. **Leidmine.** Luureüksused peavad varakult oma ülesannet täitma, et hoida ära põhikaitse üllatamine. Vastase leidmisel peab luure keskenduma eelkõige määratud indikaatorite otsimisele, et saada teada vastase tegevusplaan. Vastase lähenemisel luure ei eemaldu, vaid peab jääma alale koguma informatsiooni vastase tegevusest tema sügavuses. Luureandmeid koguvad muuhulgas julgestusüksused oma üksuste eesjoone ja lahinguvälja eesliini vahel ning ka teised manööverallüksused oma lahinguala piires.
Vastase leidmisega tegelevad ka tehnilised luurevahendid.
  - b. **Sidumine.** Julgestusüksused turvavad põhijõude ootamatuste eest, aga samas on neil ka vastase jõudude sidumise funktsioon. Määratud julgestusüksused võivad jääda paigale, et vastane neist mööduks ning aktiveeruda hilisemas etapis, et nihustada vastase koostööd, sidudes tema järgnevaid üksusi. Põhijõud täidavad tavaliselt ka siduvat funktsiooni, püüdes kujundada sobilikud tingimused otsustavaks tegevuseks.
  - c. **Löömine.** See on põhijõudude teine, aga tähtsam ülesanne, mida tavaliselt täidab põhiringutusüksuseks nimetatud all- või sihtüksus. Kaitses eeldab see üksusepõhist hävitusala, kuhu saab sooritada koondatud tule- või manöövrirünnaku. Löömise funktsioon on sobilikum liikuvkaitse puhul.
  - d. **Edundamine.** Edundamine kaitselahingus on seotud eelkõige üksuse enda põhiülesande tõhusama täitmisega. Selleks tuleb kavandada paindlik lahinguplaan ning ülem peab omama reservüksust. Edundamine kõrgema ülema kavatsuse täitmiseks on võimalik täiendavate vahendite allutamisel.
0639. **Kaitse etapid.** Kaitse läbiviimisega seotud tegevused on väga tugevalt seotud, aga olemuselt saab neid jaotada kolmeks: 1) luure ja julgestusülesannete täitmine, 2) põhikaitse lahingud ja 3) vasturünnakud.

0640. **Üksuste jaotus kaitsel** lähtub kaitseliigist ja -meetodist ning ülema kavatsusest.

Kaitseüksused jaotuvad järgmiselt:

- a. **Luureüksus** – peab avastama läheneva vastase ja tuvastama indikaatorid, mis näitavad, millist tegevusvarianti vastane kasutab.
- b. **Julgestusüksus** – peab julgestama põhijõude vastavalt ülesandele⁵² kas jälgides või näiteks kattelahinguid pidades.
- c. **Toetavad üksused** – peavad täitma ülesandeid põhirõhu tegevuste toetamiseks, seda tugevdades või kujundades taktikalist olukorda.
- d. **Põhipingutusüksus** – peab ellu viima otsustava tegevuse.
- e. **Kaudtuleüksus** – toetab kaitseplaani määratud prioriteetidega.
- f. **Ülema reserv** – peab looma võime reageerimiseks tugevdusvajadustele või edundamise võimalustele. Reserv peab sisaldama pioneerivõimet liikuvuse tagamiseks.

VIIVITUSE ÜLESEHITUS JA ÜKSUSTE JAOTUS

0641. Viivituslahingu ettevalmistused on sarnased kaitselahingule. Kindlasti tuleb rajada kaitsepositsioonid, sest sambla peal lesides või puu taga olles ei suudeta vastast tõhusalt mõjutada ega end turvaliselt tunda. Vastavalt viivitusliigile võib positsioonide ettevalmistatus erineda, aga üldiselt ei ole viivituslahingus eriti enam aega välikindlustuse taseme tõstmiseks või on sõdurid eelnevast lahingust füüsiliselt kurnatud ning peavad puhkama. Viivituse operatsiooniala on tavaliselt sügavam kui kaitsel. See annab üksusele maad, millega n-ö kaubelda, aga nõuab lõivu ka kohaluure kestuseks. Viivituse harjutamine on tavaliselt lahingudrillide kohased, kuna üksuse paigutus on hajutatud. Suurt rõhku tuleb panna väljavahetustegevuste kooskõlastamisele ning selle püsitoimingutele. Allüksuste ülemad peavad kindlasti kooskõlastama rinnet läbivate üksuse vastuvõtukohad, läbimispunktid ja lahinguvastutuse üleandmise ning kontrollima vastastikuse toetustule andmise võimalikkust. Tihe koostöö peab tagama, et sõbralikke üksusi suudetakse lahinguvastutuse ülevõtmisel vastasest eristada.

0642. **Alusfunktsioonid viivitusel**

- a. **Leidmine.** Üksuse orgaaniline luureüksus peab avastama vastase ja koguma andmeid selle tegevusest. Samas teenib ta esmajärjekorras üksuse ülemat. Kuna allüksused on hajutatud ja killustatud, siis peab viivituslahingus iga võitlusosis tõstma enese luuretõhusust ning kavandama endale eelhoiatuse vähemalt vaatluspostide kaudu. Luurefunktsioon viivituses ei saa keskenduda ainult peamisele rünnakusuunale, vaid peab kindlasti jälgima ka tiibasid, kuna allüksuste killustatus teeb nad väga haavatavaks haaramistele.

---

52 Julgestusülesannetest loe juurde seitsemendast peatükist (julgeolek).

- b. **Sidumine.** Viivitusüksus sunnib vastast reageerima viivitustegevusele ning sellega kulutab vastane oma aega. See ei ole traditsiooniline sidumine, küll aga pidurdatakse vastase lähenemise hoogu ning vastase rakendus konkreetses kohas piirab paratamatult tema kasutust teises kohas.
- c. **Löömine.** Kuna viivitusega ei kaasne sõbralike jõudude otsustavat lööki, siis on viivitusüksustel suur oht saada ise vastase poolt otsustavalt seotud. Seepärast on viivituse otsustavaks etapiks just lahtirebimine. Sellest sõltub, kas üksus suudab säilitada oma lahinguvõimsuse järgmise ülesande täitmiseks või vastane purustab ta ning ohustab seega ka kõrgema ülema tegevus plaani toimimist. Üksuse jaotus ja koostöö lahtirebimise toetamiseks on viivituses väga tähtis.
- d. **Edundamine.** Arvestades edundamise iseloomu, on selle võimalused viivituses suhteliselt väikesed. Kõige tõhusam võib olla asümmeetrilise mõju saavutamise võimaluse ärakasutamine, kus vähese ressursiga suudetakse lõhkuda süsteemi tähtis osa. See on võimalik eelkõige siis, kui jätta allüksused osaliselt maha iseseisvaks tegevuseks. Nii võib jalaväerühma varitsusse sattuda vastase polgu staabis. Ometi ei kaasne sellega vastasüksuse purustamist.
0643. **Viivituse etapid.** Viivitust on raske tegevuste alusel jaotada selgelt ajas ja ruumis eristuvateks etappideks. See on pigem nagu järjestikuline ja korduv tegevuste ning toimingute jada. Ühe viivituse läbiviimisega seotud tegevused jaotuvad olemuselt neljaks: 1) luure, 2) tulevahetus, 3) lahtirebimine, 4) lahinguvastutuse üleandmine ja 5) rinde läbimine liikumisega taha.
0644. **Üksuste jaotus viivitusel** peab tagama ülesande täitmise (s.o määratud kestusega vastase viivitus), aga ka lahtirebimise, et säilitada jätkuv lahinguvõimsus.
- Viivitusüksused jaotuvad järgmiselt:
- Üksuse luure** – peab kinnitama viivituse tõhusust ja selgitama vastase muutunud kavatsust.
  - Allüksuse luure** – peab andma eelhoiatuse vastase lähenemisest hävitusosalale.
  - Kontaktiküksus** – peab algatama tulevahetuse ning teostama sisulise viivituse vastase üksusele.
  - Tuletoetusüksus** – peab toetama kontaktiüksuse lahtirebimist.
  - Kaudtuleüksus** – peab toetama esmajoones kontaktist lahtirebimist määratud prioriteetidega. Tuleprioriteetidid muutuvad sageli.
  - Lokaalne reserv** – peab peatama läbi murdnud vastase ja toetama lahtirebimist.
0645. – 0650. BRONEERITUD KAITSVATE TEGEVUSTE KIRJELDAMISELE.

PEATÜKK 7 – Kaasnevad tegevused

Peatükk esitab ülevaate lahinguliikidega kaasnevatest taktikalistest maismaategevustest. Antakse kaasnevate tegevuste määratlused, kirjeldatakse nende ülesehitust, teostuse põhimõtteid ja juhtimismeetmeid.

LUURE

0701. Luuretegevusteks liigituvad tegevused, mille eesmärgiks on saada andmeid vastasest, maastikust, keskkonna tingimustest ja kohalikest elanikest. Kõigi tasandi üksused peavad koguma luureandmeid ja edastama neid vastavale staabiosale. Luureülesande võib püstitada igale lahingu- või lahingutoetuseüksusele, sealjuures on tüüpiliselt neil orgaanilised luurevõimed ning määratud allüksused. Tavaliselt täidavad luureülesandeid: 1) soomustatud luureüksused, 2) pataljoni ja brigaadi luureallüksused, 3) pioneeriluureosised, 4) eriüksused.
0702. Ülem saab teabevajaduste rahuldamiseks rakendada erinevaid luureliike nagu:
- Kaardiluure.** Seda saab teostada nii staap kui ka allüksused ning andmed kombineeritakse tegevuskäsust saadava teabega. Selle eeliseks on vähene ajakulu ning sõltumatus vastase ohust. Samas võib kaart olla aegunud (tehtud metsaraied), loetamatu (ära kulunud või määratud) või puuduliku andmestikuga (puudu veekraavide laiused ja sildade kandevõime).
  - Kohaluure maastikul.** Seda saab teha ülem, staap ja ka allüksuste ülemad. Kohaluure annab tegeliku ülevaate maastikutingimustest ja võimaldab detailset infot. Samas on see ajakulukas ning piiratud nähtavus (reljeef ja taimestik) ei anna ülevaadet kogu operatsioonialast.
  - Luureüksuste luure.** Nende põhiülesanne on esmajoones vastase leidmine ning eeliseks on nende erialane väljaõpe. Luureüksuse kasutus peab keskenduma analüüsitud andmete ja luureteabe kinnitamisele ning määratud indikaatorite otsimisele vastase tegevuses. Luureüksus suudab tegutseda vaid piiratud lõikudel või määratud kohtadel – see ei suuda katta terviklõiku operatsiooniala laiusest.
  - Manööverüksuste luure.** See teenib esmajoones allüksuseid endid, et tagada julgeolek läbi vaatlus- ja julgestuspostide ning patrulli. Andmed on vahetud ja kohe rakendatavad allüksuste tegevusplaani. Samas peavad allüksused määratud luureandmetest ka kõrgemale ülemale ette kandma. Manööverüksused võivad saada ülesande teostada ka luurelahing.
  - Eriluure.** Selle alla lähevad erinevad tehnilised vahendid nagu näiteks suurtükiväe akustiline luure, radarid, sensorid, sideluure ja mehitama luurelennukid, aga samuti INIMLUURE ja TSIVIIL-SÕJALINE KOOSTÖÖ. Tehniline luure on seotud ilmastiku ja maastiku, inimluure sõltub aga küsitletute usaldusest.

- f. **Passiivne luure.** Selle alla liigitub lahinguvälja luure-ettevalmistus. Seda tehakse kaardi põhjal, aga ajakulu tõttu on see sobilikum staabitoiminguks. Lahinguvälja luure-ettevalmistus toob välja maastiku kasutatavuse, vastase võimalikud tegevusvariandid ja infoaugud. Selle alusel saab suunata luureülesannete püstitamist.
0703. Luureüksuste konkreetseks ülesandeks võib olla kas 1) liikumistee-, 2) ala- või 3) objekti luure.
- a. **Liikumistee luure** on kiireim ja selle kasutusel ei oodata vastase tegevust ega suuri jõude. Teeluure eesmärk on hankida andmeid vastasest ja maastikust piki liikumisteed ja maastikupunktidest, kust on võimalik teed kontrolli all hoida nii käsitulirelvade kui lähitankitõrjerelvadega. Luuratakse põhi- ja varuteede kasutatavust, jõgede laiuseid, sildu, kalda kasutatavust, nähtavust jms. Liikumistee luuret kasutatakse juhul, kui on tarvis hankida andmeid ala sügavuses tee kasutatavusest ja vastase huvist selle kasutamiseks.
- b. **Alaluure** eesmärk on, lisaks liikumistee luurele, hankida andmeid vastasest ja maastikust piiritletud maa-alal. Selleks määratakse luuremeeskondadele konkreetsete piiridega luurealad. Kuna tõenäosus kohata tugevat vastast on suur, siis võtab alaluure rohkem aega, kui teeluure. Sellega saab koguda andmeid määratud ala kogu ulatuses selle hõivamise korraldamiseks või selgitada välja sealpaikneva vastasjõudude põhimõtteline asetuse.
- c. **Objektiluure** eesmärk on koguda detailseid andmeid maastikust ja vastasest konkreetsetes kohtades. See on kõige ajamahukam, sest nõuab ettevaatlikku ja pikaajalist luure teostust. Objektiluure võib keskenduda olulisele võtmemaastikule, vastase koondumisalale või kaitsele, et välja selgitada selle paigutus, ülesehitus, juhtimispunkti asukoht, üksuste maskeering jms.
0704. Luureülesannete püstitamist tuleb teha hoolikalt. Tavaliselt tegutsuvad luureüksused juba ajal, mil planeerimine veel käib ning peale tegevuskäsu esitamist peavad luureüksused kinnitama fakte ning jätkama täpsustunud andmete kogumist. Neil on vähe aega puhkamiseks. Luureüksuste rakendamine peab olema tihedalt seotud luuretsükklisse ja lõimitud ISTAR plaani. Saadud informatsioon tuleb kiirelt edastada staapi aga ka üksustele, mis on vastasega kontaktis või väga lähedal sellele.

JULGESTUS

0705. Julgestuse eesmärk on tagada julgeolek. Julgestustegevused eelhoiatavad põhijõudude vastase lähenemisest ning täpsustavad selle paigutuse ja tegevuse. Julgestusüksuseks kasutatakse tavaliselt soomusvõi mehhaniseeritud üksusi ning need tagavad põhijõudude füüsilise kaitse. Tavaliselt on julgestusülesanded tihedalt seotud põhilahinguliikidega, levinuna kaitsest. Julgestusüksuse koosseis tuleneb julgestusülesandest ehk julgestusastme soovitatavast tugevusest. Julgestus ülesanded jaotuvad:
- 1) jälgimiseks, 2) valvamiseks ja 3) katmiseks.
0706. **Jälgimine.** Jälgimine on nõrgima kaitseväärtusega julgestusülesanne. Jälgiv üksus julgestab suuremat üksust eelkõige tehes vaatlust või kohaluuret ning eelhoiatades viimast. Samas peab jälgimisüksus takistama ka vastase luureüksuste tegevust kasutades tulerünnakuid, kaitset või nende kombinatsioone. Selle üksuse peamine eesmärk on vaadelda, tuvastada ja ette kanda luureandmetest ning tavaliselt võidelda vaid enesekaitseks. Jälgiv üksus koosneb luureosisest, millel on ka tuletoetuse (kaudtuli ja lähiõhutoetus) tellimise ja juhtimise suutlikkus. Et vältida enda otsest avastamist, saab jälgimisülesandega üksus tellida vastase vastu kaudtulud. Ka külgjulgestus on tavaliselt võimeline tagama julgestust põhijõududele vaid jälgimise tasemel.
0707. **Valvamine.** Valvamine on julgestusülesande järgmine tugevusklass. Valveüksuse peamine ülesanne on kaitsta võideldes põhijõude ning anda neile aega lahinguks valmistuda, samas vaadeldes ja luureandmetest ette kandes. Valveüksus peab takistama vastasel otsetule avamise põhijõudude vastu. Lisaks aja võitmisele põhijõudude rakendamiseks, võib valveüksus ka kurnata vastasjõudu, sooritada vastuluuret või siduda vastase osa, et põhijõud saaks seda lüüa. Selleks peab valveüksus omama piisavat lahinguvõimsust, et purustada, tagasi tõrjuda või siduda vastane sõbralike põhijõudude manöövrüksuse. Sellise suutlikkuse saamiseks määratakse valveüksusele reeglina väiksem vastutusala võrreldes jälgimisülesannet täitva üksusega ning see tegutseb põhijõudude kaudtule toetuse ulatuses. Põhimõtteliselt on valveüksuse tavapäraseks ülesandeks pakkuda paiknevale või liikuvale põhijõule taga-, külg- või eesjulgestust.
0708. **Katmine.** Katmine on kõige kõrgema tugevusklassiga julgestusülesanne. See sisaldab ka jälgimist ja valvamist, aga neist erinevalt tegutseb katteüksus põhijõududest taktikaliselt iseseisvana. See peatab, algatab tulevahetuse, viivitab, lõhub, lagundab ja petab vastast enne, kui vastane saab rünnata katteüksust ennast. Tavaliselt viivitab katteüksus vastast enne kaitse põhipositsioone. Selliste ülesannete täitmiseks peab katteüksus sisaldama piisavat lahinguvõimsust ning va-

jadusel seob end ka otsustavalt. Seepärast tugevdatakse kätteüksust kaudtulevahendite, pioneeride, õhutõrje, lahinguteeninduse ning ka luurega. Kätteülesande saab määrata nii kaitsel kui ka rünnakul.

0709. Tüüpiliselt järgib kätteüksuse planeerimine ühe tugevdatud kolmandiku põhimõtet. Eesti jalaväepataljoni raamistikus tähendaks see kompaniid, mis on saanud juurde väga hea tankitõrjevõime ja pioneerivahendeid. Seejuures suudab see üksus keskenduda vaid ühele konkreetsele lõigule vastase lähenemissuunal tingimusel, et vastane ei saa käesolevat lähenemissuunda mingite abilöökidega toetada. Samas muutub sellise ülesande püstitamine jalaväepataljoni raamistikus kohatuks, arvestades vahendite vähesust ja piiratud tõhusust ning allesjääva põhijõu suhteliselt väikest lahinguvõimsust. Kätteülesande põhimõtte rakendamine võiks jalaväe üksustele vahenditest ja relvastusest lähtuvalt alata alles brigaadi tasandist. Suurriikide praktikas rakendatakse kätteülesannet siiski alles diviisi tasemel (kätteüksuseks on brigaad).

LIIKUMINE KONTAKTI

0710. Kontakti liikumise eesmärk on luua või taasluua kokkupuude vastasega tingimustes, kus taktikaline situatsioon oleks soodsam oma põhijõududele. See on teadlik kontakti otsimine. Liikumine kontakti on ettevalmistav tegevus järgnevak tegevuseks, milleks tavaliselt on rünnak. Oma olemuselt on kontakti liikumine initsiatiivi haarav ja -hoidev tegevus. Selle käigus hävitatakse või sunnitakse taganema vastase väiksemad üksused ja/või hõivatakse taktikaliselt tähtsad maastikualad.
0711. Kontakti liikumise edu aluseks on vastasele tekitatav üllatus, oma üksuste ja ülesande teostamise julgeolek ning liikumishoo säilitamine. Kuna tempo on sõltuv olukordadest, kuhu satutakse, siis on tähtis tegetuseda agressiivselt, et saavutada üllatust, kasutada võimalust ning mitte lasta vastasel end koguda. Agressiivne tegevus peab jääma juhitaavaks ega tohi väljuda kontrolli alt. Ülem peab selgelt esitama oma kavatsuse kontakti liikumise osas ning täpse ülesande. Edasiliikumisel peab selgitama välja vastase võimalike hävitusalade asukohad, et neid vältida või ennetada vastase tegevuse tõhusust oma tegevusega.
0712. Liikumine kontakti lõpeb:
- kui on jõutud eesmärgile/positsioonile või
  - kui vastase tegevus nõuab oma üksuse põhijõudude kaasamist lahingutegevusse.

KONTAKTI LIIKUMISE MEETODID

0713. Kontakti liikumise meetodid on 1) lähenemisrännak ning 2) otsi ja ründa.

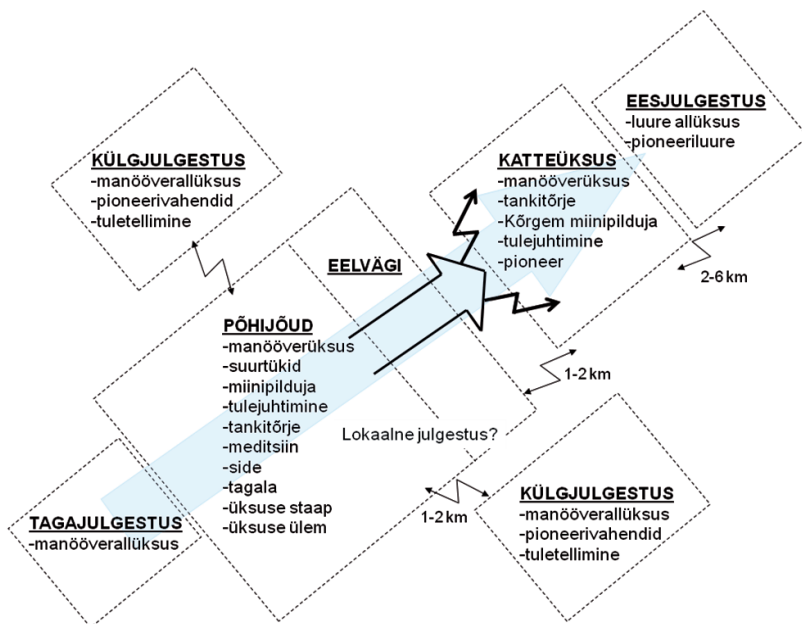
a. **Lähenemisrännak** on kontakti liikumise meetod, kus üksus tegutseb koondatud jõududega ning liigub määratud lõigus tsentraalsel juhtimisel ühesuunaliselt.

Lähenemisrännakul võib üksus liikuda ühe tervikuna või mitmes osas.

(1) **Ühes tervikus** liikumisel on ülemaal üksust parem juhtida, kuna see on kompaktsemalt koos. Samas on selle edasiliikumist kerge viivitada vastase väheste jõududega ja see vajab rohkem aega lahingrivistusse võtmiseks, kuna kolonn on pikk. Ühes tervikus liikumisel tuleb siiski määrata ka varuliikumistee ja üleminekud sellele. Ülem võib võimalusel katteüksuse lahutada kaheks ja liigutada neid erinevaid teid pidi. Kui vastane loob kontakti ühega, saavad üksuse põhijõud vahetada liikumisteed ning järgneda teisele katteüksusele.

(2) **Mitmes osas** liikumine vajab maastikul ruumi aga kindlasti ka toetusulatuse jäävaid teid. See pakub suuremat turvalisust, kuid vähendab samas löögijõude julgestusosiste hajutatuse tõttu. Sel on kiirem reageerimisaeg kui ühes tervikus liikumisel ent selle tsentraalne juhitavus on piiratud. Võimalusel tuleb teisele osale määrata vastutav ülem. Mitmes osas kontakti liikumisel tuleb jagada lahingutoetust ja -teenindust vastavalt ohuhinnangule ja toetusulatusele.

Tavaliselt jalaväepataljon iseseisvalt kontakti liikumise ülesannet ei täida, seoses selle soomuskaitse ja tulejõu vähesusega ning maastikul liikuvuse piiratusega. Paindlikkuse ja julgeoleku säilitamiseks loob jalaväepataljon kontakti endast oluliselt väiksema üksusega või tegutseb katteüksusena brigaadile. Jalaväepataljonil puuduvad ressursid, et jagada end mitmeks kolonniks, eraldi julgestuste, eelväe ja katteüksustega.

Pilt 44. Pataljonitasandi lähenemistrükkide skeem

b. **Otsi ja ründa** on kontakti liikumise meetod, kus üksus tegutseb väikeste patrullidena (jagu-rühm tasemel) kompanii ja pataljoni vastutusala piires, hoides tsentraalset reservi avastatud vastase hävitamiseks. See on detsentraliseeritud liikumine kontakti ja seda kasutatakse eelkõige madala intensiivsusega konfliktides vastase vastu, kes tegutseb hajutatult. Otsi ja ründa meetod on aeganõudev, sest tavaliselt liigutakse jalgsi. Seda saab läbi viia kas allüksustele lahinguala jaotustega, marsruudipatrullidega või ahelikus etappiõnteni liikumisega.

Kuna üksus tegutseb pigem hajutatult, siis puudub sel kohene suutlikkus leitud vastase löömiseks. Vastane tuleb siduda, hinnata selle võimet ja juhatada tsentraalne reserv rünnakuks selle pihta. Otsi ja ründa kontakti liikumise meetod on jalaväepataljoni suutlikkusele sobilik ülesanne.

KONTAKTI LIIKUMISE ÜLESEHITUS JA ÜKSUSTE JAOTUS

0714. Kontakti liikumise planeerimisel peab arvestama, et täielikku ülevaadet olukorrast omada ei saa, sest liikumisega kaasnevad kogu aeg muutused. Ülem peab plaanima luurekasutuse ja julgeoleku põhijõudude igale küljele ning jaotama üksused, et suudetakse rakendada oma lahinguvõimsus kiirelt. Kontakti liikumisel peab olema edasi-liikumiseks mitu teed või tee vahetamise võimalus, et mitte sõltuda vaid ühest. Täpne tegevus kontakti saavutamisel sõltub vastase suurusest, paigutusest, selle tegevusest ja ka maastikust. Üksusel peavad olema jätkuplaanid erinevate tegevuskavadega ning planeeritud manöövrid ja tuletoetus peavad säilitama tugeva koostöö. Selle saavutamiseks peab kontakti liikumisel järgima kolme põhimõtet: 1) lahinguvälja luure-ettevalmistus, 2) lihtsus, 3) harjutamine.

a. **Lahinguvälja luure-ettevalmistus** toob välja maastikul liikumist, hargnemist ja paiknemist soodustavad ning takistavad omadused. Samuti selguvad vastase tegevusvariandid. Selle tulemusel saab valida oma üksusele kõige soodsamad liikumisteed ülesande eesmärgi täitmiseks ning vältida tupikusse liikumist. Samuti selguvad liikumisteedel olevad maa-alad, kus vastane saab kergelt ohustada sõbraliku üksuse liikumist (nt varitsusega). Nende läbimiseks tuleb planeerida kõrgendatud julgeolekumeetmetega tegevused.

b. **Lihtsus** nõuab, et planeeritavad manöövriskid ei oleks keerulised. Selleks peab kontakti liikumise läbiviimise jagama selgeteks konkreetseteks ülesanneteks ning moodustama vastavad koosseisud (sihtstruktuuri). Koosseisu osiste ülesanded kontakti liikumise ajal enam muutuda ei tohiks. Vähendada tuleb allüksuste omavahelisi risti- ja läbiliikumisi. Paiknemine peab tagama lahinguvõimsuse kiire kasutamise. Selleks tuleb lahingutoetus jagada lahinguüksuste vahele, et oleks võimalik kohe toetada, segamata samas taktikalist liikumist. Lihtsuse nimel peab hoiduma juhiste paljususest ja detailsusest. Üksustele antakse tavaliselt liikumistee või -telg, mille külgmised piirid on maastikul kergelt ära tuntavad ja liikumise objekt, millele end suunata. Ülem juhib kontakti liikumist ettekande- ja etapijoontega.

c. **Harjutamine** on vajalik, et tagada õigeaegne reageering vastase tegevusele ning selle ladusus. See annab kiiruse ja loob tempo, millega saab haarata initsiatiivi. Harjutama peab erinevaid püsitoiminguid, ohtlike alade läbimist ja tegevuskavasid kontaktis. Ülem määrab harjutamisprioriteedi, aga püsitoimingute osas tuleb soovitatavalt harjutada julgestuste ettekandeid, külgjulgestuse tegevust kontaktil vastasega, kätteüksuste tegevust ootamatu tõkke avastamisel, kätteüksuse esmategevusi kontaktil vastase üksusega, tege-

vusi peatustel ja tegevusi vastasest möödumisteks. Ohtlikud alad on eelnevalt määratletud ning julgestusülesanded kästud. Allüksused peavad harjutama tegevuste järjestust ohtlike alade läbimisel. Tegevuskavad kontaktis ehk jätkuplaanid töötab staap välja järgides manöövri lihtsuse ja agressiivsuse nõuet. Igale jätkuplaanile peavad olema välja töötatud indikaatorid, mille olemasolu algatab vastavad tegevused. Indikaatoriteks tuleb sätestada konkreetset andmed vastase paiknemisest, vahenditest, jõududest ja kontaktialast. Allüksustele tuleb esitada luureandmete kogumise juhised ja nad peavad täpselt teadma olulisi indikaatoreid jätkuplaanide algatamiseks. Allüksused peavad aktiivselt neid indikaatoreid otsima. Harjutama peab jätkuplaanide signaalide edastamist, tegevuste algatamist ning manöövri ja tuletoetuse koostööd.

0715. Alusfunktsioonid kontakti liikumisel:

- a. **Leidmine.** Selle alusfunktsiooni täitmine on tervikuna kontakti liikumise suurim eesmärk ja omapära. Rünnaku puhul on vastase asukoht teada, kohtumislahingu puhul kontakti ei oodata. Kontakti liikumisel aga vastast alles aktiivselt otsitakse, samas olles valmis ka selle rünnakuks. Leidmisega tegeleb eelkõige luureüksus, samas edastab põhijõududele täiendavaid luureandmeid vastasest ka katteüksus.
- b. **Sidumine.** Vastase esmast sidumist võib teostada luureüksus, aga ennekõike on see katteüksuse ülesanne. Katteüksus liigub enne põhijõude ja pärast luureüksust. Katteüksuse eesmärk on kaitsta põhijõude vastase otsetule eest, hoida neid ootamatute olukordade eest ja võimaldada nende takistuseta edasilikumine ehk vajadusel katta põhijõudude manöövrit. Üheks võimaluseks ongi avastatud vastase sidumine.
- c. **Löömine.** Löömine on üks jätkuplaan kontakti saavutamisel vastasega. Kui kontakt luuakse vastase luure ja julgestusüksustega, siis võib katteüksus neid rünnata löömise eesmärgil. Kui tegu on suurema vastasega, siis sooritab löömisfunktsiooni üksuse põhijõud ja see ei ole enam otseselt kontakti liikumise osa. Igal juhul järgib löömine kiirrünnaku põhimõtteid.
- d. **Edundamine.** See järgneb edukale löömisele ning läbiviimisel tuleb juhinduda samadest nõutest, mis esitatud rünnakujärgsele edundamisele.

0716. Kontakti liikumise etapid on 1) vastase leidmine, 2) olukorra arendamine, 3) manöövri alustamine ja 4) edundamine.

0717. Üksuste jaotus kontakti liikumisel:

- a. **Luure ja eesjulgestus** – peab otsima aktiivselt vastast. Arvestades kontakti liikumise iseärasusi on luureüksusele antud lisaks teisi

ülesandeid. Luureüksus peab teostama võtmemaastike ning teede ja ka tõketeluuret alas ning seda nii läbi kui ümberminemiseks. Selle täitmiseks peab luureüksust tugevdama lisatranspordivahenditega ning pioneeriluure võimega. Luureüksus kannab ette põhijõududele, sest sealt juhatatakse tema tegevust. Luureüksus väldib tavaliselt tulevahetusi, aga enesekaitseks või ka vastase sidumiseks on see võimeline tellima ja juhtima kaudtuld. Järgneva üksuse rünnaku korral liigub luureüksus eest ära külgjulgestusse.

- b. **Külg ja tagajulgestused** – peavad tagama põhijõudude eelhoiatuse vastasest, samas ei tohi jääda põhijõudude manöövrile ette. Külgjulgestusel peab olema pioneerivahendeid tiibavate lähenemissuundade tõkestamiseks. Parim julgestus tagant on kiire edasiliikumine.
- c. **Katteüksus** – peab algatama tulevahetuse vastasega ning arendama taktikalist olukorda põhijõu sekkumiseks. Sel peab olema lahinguvõimsus iseseisvaks löögijõuks väiksemate üksuste vastu. Katteüksusel on tuleprioriteet kuni põhijõudude sekkumiseni. Isikkoosseis liigub avatud maastikul sõidukitel ning kinnisel maastikul jalgsi. Katteüksuse eesmine allüksus roteerub, et vähendada sõdurite stressitaset ja hoida julgeolekut. Katteüksuse spetsiifiliseks ülesandeks on luurata liikumised põhijõududele ehk teisisõnu: teed, mida mööda liigub katteüksus, on kasutamiseks ka põhijõududele.
- d. **Põhijõud** – peab sekkuma otsustavaks tegevuseks ning vajab head sidet nii luure kui ka katteüksusega. Põhijõul endal on raadioside kasutamise piirangud, et vähendada võimalust vastasepoolseks avastamiseks ning samas suurendada üllatust vastasele. Isikkoosseis peab olema valmis lahinguks, st lahingurakmetes, liikudes võimalusel siiski sõidukitel, et vältida sõdurite väsitamist.
- e. **Eelvägi** – moodustatakse alates brigaadist (ja kõrgemale) selle põhijõu baasil. See paikneb kontakti liikumisel katteüksuse ja põhijõud vahel, et suurendada julgeolekut ja paindlikkust. Eelväe ülesandeks on võtta katteüksuselt seotud või möödutud vastane üle, et võimaldada katteüksusel ja põhijõududel jätkata kontakti liikumist määratud objekti suunas.

0718. Lahingutoetuse kasutamine lähenemisrännakul:

- **Tankitõrje** – valdavalt eesmistate üksuste (s.o katteüksus ja põhijõud) ning külgjulgestuste kaitseks. Tankitõrje turvab kolonni liikumist hõivates valitud positsioone vahelduvalt, v.a tankitõrje reserv, sest see liigub põhijõudude koosseisus.
- **Tankid** – kui on, siis soovitatavalt allutada katteüksusele. Tankid liiguvad nn hüpetega, et olla valmis andma ohtlike maa-alade läbimisel toetustuld.

- **Õhutõrje** – jagatud laiali eelkõige põhijõudude ja osalt ka katteüksuse kaitseks. Õhutõrje võib hõivata maastiku võtmepunkte, et turvata üksuse liikumise õhuala. Samuti peab õhutõrje olema planeeritud, et julgestada rünnakut, jõeületust ja tõkete läbimist. Õhutõrje üksustel on positsioonihõivamisteks liikumisteede kasutamise eesõigus.
- **Pioneerid** – väike osa eesjulgustusel, valdavalt aga katteüksuse alluvuses, et tõkkeid läbida. Pioneerid peavad jooksvalt planeerima avastatud vastase või oma üksuse ehitatud tõkete ja läbipääsude üleandmise.
- **Miinipildujad** – tugevdatakse katteüksust, aga hoitakse ka põhijõudude koosseisus. Miinipilduja tuleprioriteet on katteüksusel, et tagada sellele kiire tuletoetus.
- **Suurtükid** – kasutavad ettevalmistatud sihtmärgi nimekirja ja on pidevas valmiduses tuletoetuseks ehk osa üksusest on laskepositsioonidel ning liiguvad vaheldumisi. Toetus tuleb planeerida eesliikuvatele üksustele ja samuti külgjulgustusele põhijõudude liikumisega ristuvatele lähenemisteedele. Hoolikalt tuleb kooskõlastada manöövri ja tuletoetuse koostöö, et vältida vennatappu.
- **Juhtimine** – ülem asub tavaliselt põhijõudude juures, aga eesmisses osas, et ta saaks operatiivselt mõjutada lahingukulgu. Seoses sidepiirangutega tuleb rakendada signaale, koodsõnu ja kullereid. Kindlaks määratud peab olema liikluse regulatsioon, et tagada üksuste suunamine õigetele teedele, hoida kiirust ja juhtida pioneeriteenistust liikumise tagamiseks. Alluvussuhted ja käsuõigused peavad olema selgelt määratud.

0719. Lahinguteeninduse kasutamine lähenemisrännakul:

- Lahinguteenindus jaotatakse laiali kiireks toetuseks aga arvestusega, et see ei takistaks taktikalist liikumist. Toetuse fookus on laske-moona viimine ette ning haavatute evakueerimine taha.
- Allüksustele antakse täisvarustus kätte. Haavatud ja katkine varustus/tehnika jäetakse maha järgitulevatele üksustele hooldamiseks.
- Meditsiinivahendid tuleb jaotada laiali, et vajadusel oleks võimalik neid kohe kasutada.

0720. Vastasega kontakti loomisel on ülemaal valida nelja põhimõttelise manöövri vahel: 1) kiirrünnak, 2) kiirkaitse, 3) mõõdamine või 4) taandumine. Kontaktis tuleb tegutseda agressiivselt. Manöövrite läbiviimise kiirus peab haarama initsiatiivi ja suruma vastase tagasi. Ülem peab tegevuse otsustamisel arvestama üksuse liikumise sihti ning vältima enda sidumist iga kontaktiga, mis seda ei järgi. Säilima peab liikumise hoog ning rünnaku käskimisel tuleb vastast esmavalikuna tiivata. Katteüksus peab oma võimaluste piires isseisvalt hävitama

vastase üksused, mis takistavad põhijõudude edenemist ja hoidma valve all või seiskama need, mida ei suuda hävitada.

0721. Ülem otsustab, kas vastasest möödutakse või tegeletakse oma jõududega. Möödumisel on tähtis edastada see informatsioon järgnevale üksusele, samas hoides vastast valve all, kuni kõrgem ülem selle kahjutustab. Katteüksus peab edastama informatsiooni vastasest ja maastikust üksuse ülemale, et see saaks kavandada oma tegevusi vastase vastupanupunktide kõrvaldamiseks. Kui põhijõud võtavad seotud vastase üksuse üle, liigub vabanenud allüksus kiirelt katteüksuse juurde tagasi, et suurendada selle lahinguvõimsust.

KOHTUMISLAHING

0722. Kohtumislahing on lahingutegevus, mida alustatakse ootamatul kokusaamisel vastasega. See on agressiivse loomuga ja tihti kontakti liikumisega kaasnev. Tavaliselt läheb see üle kiirränakuks. Kohtumislahingu tulemus määrab järgnevate tegevuste iseloomu. Isegi kui põhijõud ründavad, kaitsevad või viivitavad, võivad allüksuste osised sattuda kohtumislahingu olukorda. Kohtumislahing võib aset leida üksuste liikumisteel (nõrk eesmine luuretegevus), vastaspoolte võtmemaaastiku hõivamisel või ka ühe osapoole kaitseks rühmitumisel.
0720. Kohtumislahingut iseloomustab puudulik informatsioon vastasest ja piiratud aeg olukorra hindamiseks. Tegutsemisplaan ja tädeviimiskäsk tuleb teha võimalikult kiiresti. Kohtumislahingu edu alus on ülema ettenägelikkus, tema valmisolek lahinguks ning plaani julge ja jõuline elluviimine allüksuste poolt, et rakenda lahinguvõimsust tõhusalt. Ülema ettenägelikkust toetab lahinguvälja luure-ettevalmistus, kohaluure ja luureteave, mis toob välja vastase eesmärgid, liikumised ja tegevusmallid ning võimalikud maa-alad, mis sobivad vastasele ootamatuks tulerünakuks. On väga tähtis, et alluvad edastavad viivitamatult ülemale informatsiooni vastasest ja taktikalisest olukorrast.
0721. Kohtumislahinguks ei saa teha ette detailset plaani. Plaan ei asenda algatust ning julge juhtimine ületab materiaalse ülekaalu. Tähtsaim põhimõte kohtumislahingus on initsiatiivi haaramine ja hoidmine, et kontrollida olukorda ja vähendada vastase tegutsemisvõimalusi. Nii saab säilitada tegevusvabaduse. Kuna kiire reageering on ülioluline, on väga tähtis püsivalt harjutada lahingudrille ning eelnevalt käskida allüksuste hargnemise prioriteedid. Drillides vilunud sõdurid suudavad suruda vastasele peale oma tempo, lüüa vastase tasakaalust välja ja arendada olukorda soodsamaks. Tähtis on põhjalik kohaluure, kohase sihtstruktuuri moodustamine, eesjuhtimine ning tuletoetuse kiirus ja täpsus.

0722. Tõhus tuletoetus nõuab kiire tuleplaani ja kaudtule eessihitajate olemasolu eesmistes üksustes. Samuti peab pioneerisuutlikkus olema jaatud nii, et tagada oma üksustele liikumise kiirus ja vastase lähene-missuundade tõkestamine. Liikumisel kehtib tavaliselt eetrivaikuse nõue ning ülem peab paiknema üksuse eesmistes osas, et saada kiire ülevaade olukorrast ja anda korraldused allüksustele. Lahingutee-nindus peab omama paindlikkust ja otsustavust suunata võitlevatele allüksustele laskemoona lahingus ja kindlasti ümberkorraldamisel. Sel ajal tuleb korraldada ka tankimist, evakuaatsiooni ja oluliste va-hendite remonti.
0723. Agressiivne tegevus tuleb kasuks ka tugevama vastase vastu. See sunnib kaitsele ning takistab teda tegemast organiseeritud rünnakut koondatud jõududega või võtmast kontrolli alla soodsat maastiku-kohta. Tugevama vastase sidumine annab kõrgemale ülemale aega al-gatada oma tegevus sõbralike jõudude kujundatud tingimustel. Kohtumislahing nõuab tavaliselt järgnevate tegevusplaanide ko-hendamist või ümbertegemist sõltuvalt lahingu tulemusest. Ülem otsustab kohtumislahingu ülemineku järgnevaks tegevuseks, sõltu-valt olukorrast vastase, maastiku ja oma jõudude suhtes, valides kas rünnaku, kaitse või viivituse vahel.
0724. Kohtumisel vastasega peab ülem kohe otsustama lahingu viisi, samas arvestades talle eelnevalt määratud põhiülesannet ja kõrgema ülema kavatsust. Oma otsusest peab ta viivitamatult teavitama ka kõrgemat ülemat. Ülem peab hindama vastase tugevust ja paiknemist ning ot-sima aktiivselt tema nõrka kohta. Hinnagu andmine ei tohi jääda pi-dama detailsete luureandmete saabumise taha, sest kohtumislahing on vastaspoole ülemate võidujooks aja ja ruumi üle. Ülem peab en-netavalt ja jooksvalt hindama kasutatavaid võtmemaastikke ja teid, mida mööda oma üksusi saab manööverdada vastase nõrkuste ära kasutamiseks. Tavaliselt on nõrkadeks osadeks vastasüksuse küljed ning manööver tiivaltoob üllatuse ja otsustava tulemuse. Manöövri teostamisel peab ülem julgustama enda üksuse tiivad.

ÜHINEMINE

0725. Ühinemine viiakse läbi, et viia kokku kaks (või rohkem) sõbralikku üksust vastase kontrollitaval maa-alal. See on agressiivne tegevus ning vajadusel hävitatakse ühinevate üksuste vahele jääv vastane. Ühinemist ei kästa iseenesest, vaid alati koos järgneva ülesandega, milleks võib olla kas rinde läbimine, taandumine või lahingust väljumine. Ühineda võidakse järgmistel tingimustel:
- Ühinevad üksused, mis ründavad koonduvalt kõrvuti paiknevaid ründeobjekte.
  - Ühinetakse sissepiiratud või omadest ära lõigatud üksusega, kas selle üksuse rajatud kaitsepositsiooni välispiiril või teisel määratud ründeobjektil, kui see üksus teostab väljamurdmise.
  - Ühinetakse õhu kaudu või sisseimbunud üksuse kaitsepositsiooni välispiiril. Sellele järgneb tavaliselt rinde läbimine või üksuse väljavahetus.
0726. Ühinemisel võivad mõlemad üksused liikuda teineteise suunas. Samuti on võimalik, et üks on paikne või vastase poolt ümber piiratud. Ühinevatel üksustel võib olla sama või ka erinev põhiülesanne. Ühinemise läbiviimiseks määratakse tavaliselt asukoht või liikumise tee ning täpne aeg. Suurt rõhku tuleb pöörata ühinevate üksuste liikumiste kooskõlastamisele, omavahelisele käsuõigusele, sidele ning juhtimismeetmetele. Planeerimisel tuleb järgida järgmist:
- Ühinemisel on kiirus ülitähtis, et vastasel oleks selle kestel vähem võimalust tegutseda. Ühinemisel on üksused haavatavad.
  - Liikuv üksus võib ühinemiseks sooritada ettevalmistatud rünnaku või järgida kontakti liikumise ülesehitust.
  - Määratud peavad olema ühinemispunktid liikuva üksuse suuna ja paikneva üksuse julgestuselementide ristumiskohtades. Kohtumise piirile tuleb planeerida nii põhi- kui varuühinemispunktid.
  - Pioneerid peavad olema valmis täitma liikumise tagamise ülesandeid kas teede hoolduse või tõkete läbimisega, et hoida ülal ühinemise kiirust. Sõbralike üksuste tõketest läbijuhimine tuleb omavahel kooskõlastada liikumisteede ja juhutamistega.
  - Planeeritud ja kooskõlastatud peavad olema tuletoetuse kasutamispääsradad. See on eriti tähtis ühinevate üksuste vahelisel maa-alal nii kaudtule, kui ka lähiõhutoetuse osas.
  - Ühinemise viimases osas tuleb hoolikalt kontrollida liikuva üksuse tempot, et vältida üksuste kuhjumist. Luureüksused peavad looma omavahelise kontakti varakult, et kohendada vastastikust ühinemisplaani.
  - Ühinemisel võib üksus jääda kohale, aga liikuda ka läbi või ümber paikneva üksuse, et jätkata vastase ründamist. Kui jätkatakse

- koostegutsemist, siis tuleb määrata üks vastutav ülem, kes omab käsuõigust teise üle. Planeeritud järgnev tegevus peab algama võimalikult kiiresti.
- h. Ühinevate üksuste tuvastamismärgid, paroolid ja signaalid peavad olema kooskõlastatud, et vältida vennatappu ning vastase põgenemist.
  - i. Määratud peavad olema ühinevate üksuste kontaktisikud ja kontaktipunktid ning ettekandejooned, orientiirid ja viitepunktid.
  - j. Ühinevate üksuste eesmised osised peavad kasutama ühist sidevõrku, teadma kontaktiloomise sidesagedust, raadiotuvastamist ja sidekoode.
  - k. Lahinguteeninduse osas tuleb eelnevalt kooskõlastada vastastikuse toetuse vajadus. Üldiselt lähtub lahinguteeninduse plaan pealetungi tegevuste nõuetest.

TAANDUMINE

0727. Taandumisel rebivad üksused vastavalt ülema plaanile vastasest lahiti. Samas võib säiluda kontakt vastasega teisel moel (näiteks kaudtuli, luure ja seire). Taandumise järel asutakse tavaliselt kaitsele teises asukohas. Ülem ei tohi anda taandumise käsku, kui see pole kooskõlastatud kõrgema ülemaga. Taandumise põhjuseks võib olla:
- a. Tegevuse eesmärk on saavutamatu ja üksust ähvardab purustamine.
  - b. Eesmärk on saavutatud ning puudub kontakti hoidmise vajadus.
  - c. Tahetakse vältida lahingut ebasoosivates keskkonna või taktikalise olukorra tingimustes.
  - d. Tahetakse ahvatleda oma taandumisega vastast talle ebasoodsatesse tingimustesse (nt ühendusteede venitus).
  - e. Tahetakse kohandada üksuse asetust naaberüksustega, et tagada kaitseliini sidusust
  - f. Tahetakse vältida võitlust piirangutega või ohtlikus alas (nt kultuuriväärtused või mürkainete laod).
  - g. Tahetakse võimaldada üksuse kasutust teises kohas.
  - h. Ei suudeta tagada lahinguteenindust selles asukohas.
0728. Taandumine tuleb läbi viia nii, et vastase sekkumine oleks minimaalne ja säiluks võitlusvõime. Kui see on ette planeeritud, siis valmistatakse selleks tavaliselt ka kirjalik tegevuskäsk. Samas võib taandumine olla tingitud ootamatust ja väga ohtlikust olukorrast ning siis võib käsuks olla vaid kõrgema ülema loaga antav suuline korraldus, taandumise järjekord ja suund. Mõlemal juhul peab taandumisel säiluma paindlikkus ja valmidus lülituda ümber pealetungivale või ka kaitsvale tegevusele. Taandumise planeerimisel on rõhuasetus luurel, üllatusel, kiirusel ja julgeoleku meetmetel.

0729. Taandumisel on üksus väga haavatav vastase rünnakule. Seepärast tuleb selle korraldamisel rõhutada salastatust ja viia see läbi piiratud nähtavuse tingimustes. Ülitähtis on taanduva üksuse moraal ja tegevustes ning liikumistes kontrolli säilitamine, et taandumine ei muutuks põgenemiseks.
0730. Planeerimisel peab ülem järgmiseid tegureid arvestades kavandama ajakava, varjatuse ja julgeoleku:
- liikumistee pikkus;
  - ilmastiku ja maastiku tingimused ning nähtavus;
  - oma üksuse liikuvusvõime;
  - vastase maaväe üksuste liikumishoo takistamine;
  - olukorrad oma üksuse tiibadel;
  - salastatus ja pettetegevus;
  - õhuolukord;
  - lahinguteenindus.

TAANDUMISE JUHTIMISMEETMED

0731. Taandumise manöövriskem peab olema planeeritud kuni lõpptulemi saavutamiseni. See peab olema lihtne ning üksuse jaotus peab võimalusel jääma struktuurikohaseks. Taandumise ajal tuleb vältida üksuste ümberjaotusi. Kasutatavad teed peavad olema määratud, jaotatud ja taanduvate üksuste liiklus reguleeritud. Teede märgistamist tuleb vältida või siis kooskõlastada, kuidas viimased allüksused märgistused eemaldavad. Taandumist tuleb katta ka pettetegevusega, näiteks sidetegevuse ja suurtükitelega, mis tekitab varjavat müra ning tõmbab tähelepanu sihtmärgi alale.
0732. Taandumise peamised juhtimismeetmed on järgmised:
- a. kontaktisikud,
  - b. liikumisteed või teljed,
  - c. ettekande- ja etapijooned,
  - d. liikluse reguleerimismeetmed,
  - e. kontrollpunktid,
  - f. oluliste etappide ja tegevuste ajaraamistik ning järjekord.
    - aeg, kuni ei tohi tagasi liikuda (v.a lahinguteeninduse ja luureüksuste tavaliiklus),
    - aeg, mil võib positsioonilt hakata minema viima varustust ja varusid,
    - aeg, mil üksused võivad alustada taandumist,
    - aeg, kuni tuleb positsiooni vastase vastu veel hoida,
    - aeg, mil positsioon peab olema maha jäetud,
    - aeg, mil konkreetne tuletoetuse koordineerimisjoon peab olema kasutuseks vaba (selleks peavad sõdurid taanduma positsioo-

nidelt määratud kontrolljoone taha; see on vajalik tuletoetuse koordineerimiseks),

- aeg, mil järgnev ülesanne peab olema täidetud (nt uued kaitsepositsioonid hõivatud).

0733. Tõkked ja lõhkamise ettevalmistused taandumisteedel peavad olema varakult valmis. Tõkete sulgemine peab olema kooskõlastatud taanduvate üksuste plaanidega. Tõkked lahingualapiiridel tuleb kooskõlastada kõrgema üksuse ülemaga.

0734. Taanduda saab kas kohe uutele põhipositsioonidele või läbi vahepositsioonide. Otsus vahepositsioonide kasutamiseks tuleneb distantist, oma ükuse tugevusest, vastase seisukorrast ja põhipositsioonide ettevalmistamiseks vajaminevast ajast. Vahepositsioonide kasutamisel tuleb läbida rinne liikumisega taha. Vahepositsioonide valiku nõuded on:

- a. Need peavad olema piisavalt tugevad, et sundida vastane hargnema ja rünnakuks ette valmistamisega aega kulutama. Positsioonid tuleb siduda looduslike takistustega ning tulesüsteemi liita ka kaugmaa otse- ja kaudtule vahendid.
- b. Need peavad jääma kaugusele, mis sunnib vastast nende tulistamiseks oma suurtükiväge liigutama.

TAANDUMISE ÜLESEHITUS JA ÜKSUSTE JAOTUS

0735. Põhijõud võivad taanduda hiilides ja moondatult, aga ka pärast edukat tulevahetust. Tavaliselt teostatakse taandumine kontaktist, lahtirebimiseks kasutatakse toetustuld ja liikumist. Tagasilükkuvatele üksustele tehakse katet kuni täieliku lahtirebimiseni. Taandumine lõpetatakse, kui jõud on valmis saama uut ülesannet. Taandumise etapid on: 1) ettevalmistamine, 2) lahtirebimine, 3) eemaldumine ja 4) julgestamine.

- a. **Ettevalmistumine** sisaldab plaanide ja käskude tegemist, taandumisteede ja positsiooniala luuret, luureüksuste tehnika ja varustuse positsioonidelt ärasaatmist, mida vahetult taandumisel pole vaja ning alustatakse tõkete ja uute positsioonide rajamisi.
- b. **Lahtirebimiseks** luuakse hetkeline ülekaal kaud- ja otsetulega ning kasutatakse erinevaid pettetegevusi vastase tähelepanu kõrvale juhtimiseks.
- c. **Eemaldumiseks** hõivavad katteüksused positsioonid kaitsepositsioonide taga ning reserv liigub oma ootealale. Põhijõu sõdurid taanduvad käsu peale läbi katteüksuse. Esimesena eemalduvad vaenlasele lähemad üksused ja seejärel kaugemad üksused. Kui ollakse vaenlasega lahingukontaktis, siis eemalduvad kõigepealt need üksused, kes ei ole seotud lahingutega. Taanduv põhijõud

peab tagama, et nende taandumisteed julgestatakse. Katteüksus peab kaitsma põhijõude vastase rünnakute eest. Igal tasandil peab taandumise plaan sisaldama vahelduvalt liikumist ja selle katmist kuni lahtirebimiseni. Suurt tähelepanu tuleb pöörata rindejoone terviklikkuse säilitamisele tugeva katteüksuse abil.

- d. **Julgestamise** etapp algab, kui põhijõud on ohutul kaugusel. Siis alustavad taandumist ka katteüksused. Suurema viivituse ja petmise saavutamiseks võivad nad oodata ka vastase rünnakut, et seda siis takistada. Kui liikumistee on pikk ja vastane väga liikuv, siis võivad katteüksused osa jõududega hõivata vahepositsioonid. Kui katteüksus ei suuda vastast tagasi hoida ega ise lahtirebida, siis peab kasutama reservi või ka põhijõudude osa, aga taandumisele tuleb uuesti asuda esimesel võimalusel. Kui katteüksus saab lahti rebida, siis järgneb ta põhijõududele ja peab jätkama julgeoleku tagamist neile. Katteüksus peab hoidma vastast vaatluse all, kuni kästakse täielik lahtirebimine või selle ülesande saab mingi teine üksus.

0736. Taanduv üksus jaguneb: 1) taandumist kattev kaitseüksus, 2) enese taandumist eest, külgedelt ja tagant julgestav põhijõud.

a. **Katteüksuse** määrab kas ülem tsentraalse planeeringuga või määravad selle allüksused ise.

b. **Taanduv põhijõud** jaotab end olenevalt selle järgnevast ülesandest. Lisaks julgestusosistele eraldab see endast tavaliselt ka luure ja ettevalmistusgrupi, mis valmistab ette ja võtab põhijõud uues kohas vastu. Põhijõu osad, mida vahetus taandumises pole vaja, nagu näiteks lahinguteenindus ja haavatud sõdurid, saadetakse varakult minema, et hoida liikumisteid vabadena kiireks taandumiseks.

0737. Lahingutoetuse kasutus taandumisel

a. **Suurtükivägi** peab suutma toetada kogu taandumist. Kaugmaa suurtükid liiguvad varakul sügavusse, et katta taandumist. Katteüksusele jäänud suurtükid peavad püüdma säilitada sama tuletoetuse taset nii kaua kui võimalik. Vajadusel tuleb jaotada neile ümber sihtmärkide nimekiri. Tuletegevuses tuleb kasutada suitsu vastase vaatluse pimestamiseks ning planeerida sihtmärgid taandumise tõketesüsteemi.

b. **Õhutoetust** saab kasutada taandumise katteks jälitava või haarava vastase vastu. Lähiõhutoetust tuleb planeerida, et täita suurtükiväe taandumisega tekkivad tuletoetuse lüngad. Selleks on vaja määrata katteüksusele lähiõhutoetuse eessihitajaid. Transpordi helikopterite kasutamise saad kiirendada taandumist. Helikopterid on kasulikud nii vastase vaatluseks kui ka kattetule andmiseks, et võimaldada lahtirebimist ja viivitada vastast. Samuti saab helikopteritega naasta mahajäetud üksusi.

- c. **Õhutõrjet** tavaliselt ei jätku kogu taandumise katmiseks, seega tuleb määrata prioriteedid. Lahinguvälja luure-ettevalmistus toob välja maa-alad, kus taanduv üksus on kõige haavatavam vastase õhurünnakutele või mida vastane saab kasutada õhudessandi maandamiseks. Õhukaitse plaan peab katma need alad ning andma õhutõrje ümberpaiknemisjuhised. Samuti tuleb kasutada passiivseid meetmeid nagu näiteks liikumine halva nähtavuse tingimustes ja hajutatud ohtlikel aladel.
- d. **Pioneeritõid** on taandumisel väga palju, kuna nad peavad täitma taanduva üksuse liikuvuse tagamise ülesandeid, tõkestama pealetungivat vastast ning toetama ka uute positsioonide ettevalmistamisi.

0738. Lahinguteeninduse kasutamine taandumisel

- a. See peab tagama taanduvate üksuste logistilised vajadused ning katteüksuste ja suurtükiväe laskemoona, samas vältides materjali, eelkõige kütuse langemist vastase kätte. Varustus, mida ei saa kaasa võtta tuleb hävitada, v.a meditsiinivarustus.
- b. Hoolduseks tuleb vajalik varustus ja varuosad valmis seada, lähitult praktilisest kogemusest vajaduste osas. Puksiirmasinad ja -varustus tuleb viia kohtadele, kust neid saab kiiresti teede lahti hoidmiseks appi suunata.
- c. Varustuse eesmised punktid tuleb enne taandumist ära viia või pakkida sõidukitele. Tõsta tuleb liikuvate varustuspunktide arvu ja tavamaterjali kulu, seoses vahendite suurenenud kaotamise tõenäosusega taandumise käigus.
- d. Meditsiinitoetust tuleb tõhustada kiire ja suurendatud evakuatsioonivõimega. Selle toimimine hoiab ülal sõdurite võitlusmoraali.
- e. Liikluskontroll tuleb tagada reguleerimisega ning vajadusel näidata ka sõjaväepolitsei kohalolu, et distsiplineerida taanduvaid üksusi.

EEMALDUMINE

0739. Eemaldumine on liikumine vastasest eemale üksustega, mis ei ole vastasega kontaktis. See korraldatakse tavaliselt sarnaselt taandumisega, aga puudub vajadus väga tugevaks katteüksuseks. Eemaldumine erineb taandumisest selle poolest, et vastupidiselt taandumisele ei ole sel kontakti vastasega.

VÄLJAVAHETAMINE

0740. Väljavahetamisega antakse lahingutegevus üle teisele üksusele. Väljavahetamine toimub reeglina selleks, et säilitada võitlusvõime. See sisaldab endas lahinguvastutuse üleandmist ilma, et oluliselt väheneks lahinguline suutlikkus antud rinde lõigus. Väljavahetamine plaaneritakse, kui üksus:
- ei suuda jätkata põhiülesande täitmist;
  - peab liikuma toetuseks teise kohta;
  - on täitnud oma põhiülesande;
  - roteeritakse, et vältida väljakurnamist;
  - ei ole sobilik uue ülesande täitmiseks.
- 0741. Väljavahetamisel jagunevad osalevad üksused alati lahinguvastutust ülevõtvaks ja lahinguvastutust üleandvaks üksuseks. Olenevalt väljavahetamise liigist on üks neist tavaliselt kas paikne või liikuv (vt tabel 9).

	Väljavahetamine	Rinde läbimine ette	Rinde läbimine taha
Annab vastutuse üle	Paikne üksus	Liikuv üksus	Paikne üksus
Võtab vastutuse vastu	Liikuv üksus	Paikne üksus	Liikuv üksus

Tabel 9. Lahinguvastutuse üleandmine väljavahetamise liikidel

0742. Väljavahetamise liigid on:
- Väljavahetamine.** Selle korral tuleb lahinguvastutust ülevõttev üksus paikneva üksuse postisioonidele ja vabastab selle, jätkates samas tema ülesande täitmist antud peratsiooni-/lahingualas. See on väljavahetamine n-ö kohapeal ja see eeldab, et vahetuvate üksuste struktuurid ja suutlikkus on sarnased. Väljavahetamine teostatakse, kui 1) üksuse jõud on ammendunud, 2) selle spetsiifilist suutlikkust vajatakse mujal või 3) toimub üksuse plaanikohane rotatsioon.
  - Väljavahetamine rinde läbimisega ette.** Selle korral liigub lahinguvastutust ülevõttev üksus paikse üksuse positsioonidest läbi tagant ette, kusjuures tema plaanid saavad eelise ning ta peab looma ühenduse paikneva üksusega. Viimane peab vajadusel kohendama oma positsioone, et toetada liikuva üksuse läbimist. Lahinguvastutust ülevõttev üksus peab olema eelnevalt jaotunud vastavalt sihtstruktuurile ja lahingutoetus tuleb tavaliselt enne põhijõude, et hõivata positsioonid oma üksuse edasiseks toetamiseks. Väljavahetamine rinde läbimisega ette teostatakse, kui 1) rünnaku

jätkamiseks on vaja värskeid/sobilikke jõude, 2) liikuv üksus peab läbima teise üksuse ala (nt sillapea) või 3) hõivama maa-ala lahingu jätkamiseks.

- c. **Väljavahetamine rinde läbimisega taha.** Selle korral liigub lahinguvastutust üleandev üksus paikneva üksuse positsioonidest läbi eest taha. See teostatakse, kui 1) viivitusüksused annavad üle lahinguvastutuse, 2) tahetakse muuta vastasega kontaktis oleva üksuse liiki, 3) konkreetse maastikukoha võib ära anda või 4) toimub taandumine läbi teise üksuse uue kaitse- või vahepositsioonide.

0743. Väljavahetamine tuleb kavandada nii, et soodustada selle kiiret täideviimist. Võimalusel peab väljavahetamine toimuma piiratud nähtavuse tingimustes (nt öö või udu). Planeerimisel tuleb arvestada järgnevaga:

- a. **Julgeolek ja kaitstus.** Tähtis on väljavahetamise salastatus. Kasutama peab pettegevust ja ettevalmistustes tuleb hoida tegevuste tavalist rütmi. Seoses suurenenud haavatavusega väljavahetamise ajal tuleb planeerida täiendavat kaitstust. Esmast julgeolekut ja kaitset vahetusosal peab tagama paiknev üksus. Lahinguvastutust üleandva üksuse lahinguteenindus tuleks vahetusosalalt eelnevalt ära viia ning asendada vastutust ülevõtva üksuse vastavate osistega. Võimalusel jäetakse lahinguvastutust ülevõtvale üksusele eelladustatud varustus, kütus, laskemoon ja tõket materjali. Lahinguvastutust ülevõttev üksus peab planeerima luuresuutlikkuse nõutud luureandmete kogumiseks.
- b. **Varajane kontakiloomine.** Et koostöö oleks tõhus, peab väljavahetamisest olema teadlik iga osalev sõdur. Sidelingid tuleb hoida muutumatult alles kogu väljavahetuse käigus. Määratud peavad olema koostööisikud, kellega varakult kooskõlastada tõkete ja tuletoetuse plaan ülevõtmiseks või läbi minemiseks ning võimalikud vasturünnakud ja lahinguteeninduse teostus. Tavaliselt saadab liikuv üksus välja koostööisikud, aga vajadusel jätab lahinguvastutust üleandev üksus oma eriala esindajad ülevõtmise tõhustamiseks maha ning nad lahkuvad hiljem. Samuti tuleb jagada informatsiooni lähiüksustest, mida ei vahetata välja (eelkõige nende asukohad ja ülesanded).
- c. **Liikumisteede määramine.** Väljavahetusel osalevad üksused peavad kasutama eraldi teid, et vähendada võimalikke liiklussegadusi. Planeerima peab liikluse reguleerimist ja vajadusel teejuhtide määramist nii lähenemiseks, kui ka vahetuks väljavahetamiseks. Allüksuste tasandil peab olema valmis juhutama liikumisradu juhtimispunktide, üksikute sõidukite ja relvapositsioonide juurde. Vastase petmise nimel tuleb vältida transpordivahendite kuhju-

mist ning võimalusel ühitada sõidukite kasutamine. Liikumisteed valib tavaliselt paiknev üksus.

- d. **Alade määramine.** Lahinguvastutust ülevõtvale üksusele peab andma aega eelnevaks kohaluureks nii maastiku kui vastase osas. Kui taktikaline olukord piirab kohaluuret oluliselt, siis annavad luurealase ülevaate ja kirjelduse väljuva üksuse tagumised osised. Tuleb planeerida ootealad, suurtükiüksuse alad, irdumispunktid jms, samal ajal kandes hoolt selle eest, et ei takistata paikneva üksuse reservi rakendumist vastase ootamatu tegevuse ohjamiseks. Maa-alade jaotuse teeb tavaliselt paiknev üksus.
- e. **Ajagraafik.** Väljavahetamise ajaraamid seab kõrgem ülem. Üksused peavad määrama allüksuste väljavahetamise järjekorra ning täpustama samuti juhtimispunktide ühinemise, luure-, julgestus- ja lahingutoetusüksuste liikumise. Määratud peab olema käsuõiguse üleandmise aeg (või sündmus).
- f. **Tuletoetus.** Paikne üksus peab andma alati tuletoetust liikuvale üksusele. Lahinguvastutust ülevõttev üksus peab võimalusel oma kaudtulevahendid eelnevalt paigutama paikneva üksuse alale, et tagada piisav ja kohene tuletoetus oma põhijõududele. Tuletoetusplaanid tuleb osalevate üksuste vahel kooskõlastada. Lahingutoetust tervikuna ei tohi välja vahetada samaaegselt lahinguüksustega.

VÄLJAVAHETAMISE JÄRJEKORD JA MEETODID

0744. **Väljavahetamise järjekord** sõltub oma üksuste paigutusest, nende lahingutõhususest, vastase ohust ja maastiku omadustest. Peale järjekorra määramist tuleb planeerimisel välja arvestada reaalne ajakulu, et vältida segaduse tekitamist vahetuse läbiviimisel. Järjekorra planeerimisel tuleb lähtuda järgnevast:

- Kui eesliinil on vähe jõude, siis tuleb väljavahetamist alustada tagantpoolt eesliini suunas.
- Kui eesliinil on palju üksusi, tuleb teostada väljavahetamine eesliinilt tahapoole.
- Kui vastase rünnakuoht on suur, tuleb esmalt välja vahetada üksus, mis täidab otsustavat rolli kaitses.
- Kui mõne üksuse väljavahetus on selle asukohast või liikumistest lähtuvalt vastasele kergelt avastatav, siis jäetakse selle üksuse vahetus viimaseks.
- Luureüksused, mis julgestavad väljavahetamist, vabastatakse ära liikumiseks alles peale väljavahetust.
- Lahinguvastutust üleandva üksuse kaudtulevahendid vabastatakse väljavahetuse lõpus, et tagada nende kasutatavus vahetuse ajal.

0745. Väljavahetamise meetodeid on kolm:

- a. **Järjestikulise väljavahetamise** käigus vahetatakse lahinguvastutust üleandva üksuse allüksused üksteise järel. See on kõige aeglasem väljavahetamise meetod, kuid tagab püsivalt suure kaitsevõime positsioonidel. Seda saab kasutada, kui operatsiooni-/lahingualas ei ole piisavalt liikumisteid.
- b. **Üheaegsel väljavahetamisel** toimub vahetus lahinguvastutust üleandvale üksusele korraga nende positsioonide terves lõigus. See võtab kõige vähem aega, samas on kaitsepositsioonide vastupanuvõime vahetuse toimumise ajal kõige nõrgem.
- c. **Maa-ala väljavahetamisel** on vahetus organiseeritud n-ö topeltpositsioonidega, kus lahinguvastutust ülevõtavad allüksused katavad vastutust üleandvaid otsetulega teistelt (nt varu)positsioonidelt. See vahetuse meetod eeldab tihedat koostööd toetustule tõhususeks (s.h ohutuseks sõbralikele üksustele), kohaluuret ja ruumi olemasolu vastavateks positsioonideks. Neilt peab olema võimalik tulistada lahinguvastutust üleandva üksuse planeeritud sihtmärkidele ja hävitusaladele. See meetod on kasutatav, kui väljavahetatav üksus on kokku puutunud keemilise või radioaktiivse ainega. Samuti on see sobilik, kui vahetuvate üksuste struktuurid ja relvastused on oluliselt erinevad.

VÄLJAVAHETAMISE JUHTIMISMEETMED

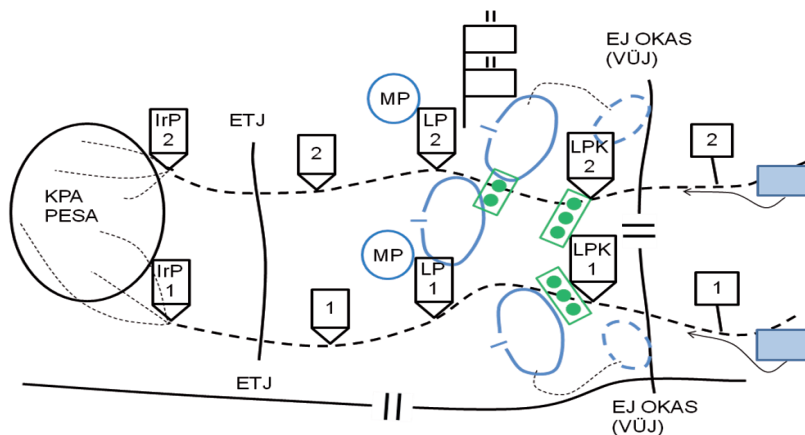
0746. Väljavahetusega seotud üksuste ülemad on vahetuse ajal koos, et vähendada segadust juhtimises ja käsuõiguses, mille võib tingida kahe üksuse viibimine rindelõigus. Ülemad määratlevad omakeskis, millal lahinguvastutust ülevõttev üksus hakkab lahingutegevust operatsiooni-/lahingualas juhtima. Kui väljavahetuse ajal loob vastane kokkupuute tulevahetusega, siis on vastutaval ülemaal automaatselt käsuõigus teise ülema ja selle üksuste üle. Tähtis on tegevuste samakõlastamine ning teineteise toetus. Ühine lahinguvõimsus tuleb maksimaalselt ära kasutada.

0747. Väljavahetamise peamised juhtimismeetmed on:

- a. lähenemis- ja liikumisteed;
- b. irdumispunktid;
- c. ühise juhtimispunkti asukoht;
- d. tuletoetuse positsioonid lahinguvastutust ülevõtvale üksusele;
- e. ootealad lahinguvastutust ülevõtvale üksustele;
- f. koondumisalad lahinguvastutust üleandvale üksustele;
- g. sideviisid, kutsungid;
- h. kontaktpunktid ja -isikud;
- i. signaalid, tunnussõnad ja tuvastus;

- j. koostöosisikud ja teejuhid;
  - k. läbimiskohad ja -koridorid;
  - l. väljavahetamise ajagraafik, järjekord ja meetod;
  - m. lahinguvastutuse üleandmise aeg;
  - n. vastutuse üleandmisjoon.
0748. Vastutuse üleandmisjoone määramisel tuleb arvestada järgmist:
- a. Joon peab jääma ettepoole maastikukohast, kust vastane saab avada juhitud tuld järgmisele kaitsepositsioonile.
  - b. Joon peab olema valitud nii, et lahinguvastutust üleandva üksuse poolt kasutatavad ületused ja liikumisteedele jäävad madalikud/süvikud oleksid kaitstavad.
  - c. Joone asukoht maastikul peab olema kaitstav vähemalt ajutiselt.
  - d. Joone taga peavad olema head rindejoone rööpteed, et tõhusalt kasutada varusisenemiskohti.
  - e. Joone asukoht peab olema maastikul äratuntav.
0749. Kõrgem ülem peab oma käsus määrama järgmise:
- a. ajaraamistik väljavahetamiseks;
  - b. nõuded kontrolljoontele (s.h vastutuse üleandmise joon) ja liikumisteedele;
  - c. koostööjuhised, luure ja julgestus;
  - d. kaudtuletoetus, lähiõhutoetus ja nende koordineerimismeetmed;
  - e. õhukaitse;
  - f. ületusalad või -punktid;
  - g. pettetegevuse plaan (sh seotus sideplaaniga);
  - h. lahinguteenindus (sh vahendite ja varustuse üleandmine);
  - i. koondumis- ja hargnemisalad liikuvale üksusele;
  - j. tõkete vastutus ja sulgemine;
  - k. juhised vastutuse üleandmiseks ja osalevate üksuste alluvussuhted;
  - l. side, tunnused ja signaalid;
  - m. järgnev ülesanne liikuvale üksusele.
0750. Paiknev üksus toetab tahaliikuva üksuse lahtirebimist, vajadusel liigutades üksusi ettepoole oma põhipositsioonidest. Paiknev üksus juhib liiklust vastutuse üleandmisjoonest tahapoole. Paiknev üksus peab tagama vastutuse üleandmisjoone julgestuse ning hoidma avatuna ja kaitsma piisavate jõududega läbiliikumisteid, üksuse läbimist ja ohtlikke kohti nagu madalikud/süvikud. Paiknev üksus peab tagama pioneerilase toetuse teede ja tõkete ületuseks ning nende sulgemise ja läbimispunktide hävitamise. Tõkete avamine peab saama kõrgema ülema loa.
0751. Tagasiliikumise teede valikul peab vaagima üksuste hajutatust ning suutlikkust tõkete kiireks sulgemiseks teedel. Tagasiliikumisel vajab liikuv üksus infot tõketest ja lahinguvastutust ülevõttev üksus infot vastasest.

0752. Liikuv üksus peab planeerima teedele kontrollpunktid, et saada ülevaade üksuse liikumisest ning kohe teada, kui rinde läbimine on lõppenud. Liikuv üksus peab kinnitama viimase osise liikumist läbi paikneva üksuse. Võimalusel tuleb vältida liikuvatele üksustele peatusi eesmisel alal, et vältida ummikuid. Liikuvale üksusel peab olema prioriteet mitmele teele. Liikuv üksus saadab välja koostöökohad igale ületuskohale. Eelnevalt tuleb evakueerida haavatud, ebaolulised sõidukid, varustus ja varud, et vähendada liiklust teedel põhijõu kasuks.
0753. Rinde läbimise kohad ja alad peavad võimaldama liikumist ümber paikneva üksuse tiiva ning määratud irdumispunktid tuleb planeerida sügavusse. Sellega vähendatakse vastase ootamatu rünnaku riski. Vajadusel võib liikuvad üksused allutada paiknevale üksusele, et tagada jõudude tegevuse ühtsus kriitilistes olukordades. Paiknev üksus määrab teed, juhatamise ja liikluskontrolli.

Pilt 45. Väljavahetamine rinde läbimisega taha skeem

0754. Juhtimise üleandmise põhimõtted on järgmised:
- Liikuv üksus loob koostöö paiknevaga.
  - Lahinguvastutust üleandev üksus on vastutav kaitse eest oma alal, kuni juhtimise üleandmiseni.
  - Juhtimise üleandmise aeg või sündmus lepitakse kokku osalevate üksuste ülemate vahel järgides kõrgema ülema juhiseid.
  - Osalevate üksuste ülemad paiknevad väljavahetamisel koos.
  - Juhtimise üleandmisest kantakse ette kõrgemale ülemale lahinguvastutuse üle võtnud ülema poolt.
  - Lahinguvastutust üleandev üksus kannab ette, kui väljavahetus ja rinde läbimine on lõppenud.
  - Paiknev üksus kavandab liikumiste juhtimisi.
0755. Paiknev üksus peab toetama liikuvat üksust kannatanute evakuatsioonil, liiklusjuhtimisel, masinate veol ning laskemoona ja kütu-

se varudega, et lahinguvastutust ülevõttev üksus saaks ettenähtud täienduse. Varustuse üleandmisel peab eelnevalt kontrollima nende kokkusobivust koostööks.

NAASTAMINE

0756. Naastamise eesmärk on tuua vastase kontrollitavalt maa-alalt välja oma äralõigatud või ümberpiiratud allüksust või sõjamaterjali, vajadusel kasutades vaenlase suhtes sõjalist jõudu. Sissepiiratud üksuse naastamine teostatakse, kui sel puudub iseseisev väljamurdesuutlikkus isegi välise toetuse abil ning on vaja suurendada ümberpiiratud üksuse lahinguvõimsust. Selleks tuleb murda läbi vastase positsioonide ümberpiiratud üksuse juurde, et taastada selle tegevusvabadus. Naastamine sisaldab seega endas mitmeid teisi taktikalisi maismaategevusi, nagu: 1) ettevalmistatud rünnak ümberpiiratud üksuse juurde jõudmiseks, 2) ühinemine sellega, 3) kiirrünnak väljamurdmiseks, 4) taandumine ja 5) rindeläbimine taha.

RÄNNAK

0757. Üksuse ümberpaiknemise eesmärk on saada üksused võitlusvõimelistena, õigeaegselt ning olukorrale vajalikus lahinguvõimelises määratud sihtpunkti. Pataljon võib ümber paikneda kas 1) rännaku või 2) veoga.

a. **Rännak** on ümberpaiknemise meetod, kus üksus kasutab liikumiseks struktuurilisi vahendeid.

b. **Vedu** on ümberpaiknemise meetod, kus üksus kasutab liikumiseks mittestruktuurilisi vahendeid nagu nt kõrgema üksuse sõidukid või avalik teenus maantee-, raudtee-, vee- ja õhustranspordi kasutamiseks.

0758. Ümberpaiknemine jaguneb administratiivseks ja taktikaliseks. **Administratiivne** ümberpaiknemine toimub tingimustes, kus kokkupuude vastasega on vähetõenäoline (nt rahuajal või tagalaalas). Tavaliselt korraldatakse neil puhkudel vedu ja seda planeerib esmajoones S4. **Taktikaline** ümberpaiknemine planeeritakse aga juhuks, kui on oht puutuda vastasega kokku kas juba liikumise ajal või peale sihtkohta jõudmist. Üldjoontes tähendab see seda, et lahinguvõimelised üksused paigutuvad lahingualal taktikaliselt ümber. Taktikalist ümberpaiknemist kavandab eelkõige S3.

0759. Pataljon teostab rännaku reeglina mööda kahte teed, et vähendada ümberpaiknemise kestvust ja omada kiiremat regeerimisaega ning paindlikkust ohtudele või takistustele. Rännaku õnnestumise aluseks on ettevalmistumine ja salastatus. **Ettevalmistumine** sisaldab endas eelkõige marsruudiluuret, liikluskorraldust, saabumiskohtade

ettevalmistamist ja liikluse reguleerimist ning samuti rännak-koloni ülesehitust vastavalt ohuastmele ja üksuse järgmisele ülesandele. **Salastatus** saavutatakse ümberpaikneva üksuse hajutamise, lahingutulede kasutamise, raadiokasutuse piirangute, varjet pakkuva liikumistee valimise ja sõidukute maskeerimisega.

0760. Rännaku ettevalmistus algab kaardiluurest. Enne põhijõudu tuleb teele saata luure- ja ettevalmistusgrupp (LEGr). Selle eesmärk on koguda rännaku planeerimiseks ja läbiviimiseks vajalikku inormatsiooni ning teha ettevalmistusi marsruudi tõrgeteta läbimiseks ja rännakule järgneva ülesande täitmisele asumiseks. LEGr teeb koostööd luureüksusega, et vältida ülesannete jaotuse kordusi ja tagada oluliste andmete kiire vahetus. Luureüksus keskendub eelkõige luurele uuel tegevusalal.
0761. LEGr täidab tavaliselt järgmiseid ülesandeid:
- a. teostab marsruudi ja sihtpunkti kohaluuret;
  - b. tagab rännaku suunamise tervel marsruudil ja juhatamise pataljoni irdumispunktist kompanii aladele;
  - c. organiseerib lahinguteeninduseks saabuvate kolonnelementide rännakugruppide ettevalmistuse;
  - d. annab suunised koheseks tegevuseks koondumisalal, sh käsuõigused, alluvussuhted ja taktikalised ettevalmistused.
0762. LEGr -i koosseisu moodustab tavaliselt:
- a. **Julgestusgrupp** – pataljoni rännaku puhul on see tavaliselt rühma-suurus üksus.
  - b. **Suunagrupp** – grupi suurus sõltub marsruudi pikkusest ja mehitavate liikluse reguleerimispunktide arvust.
  - c. **Kohaluuregrupp** – see on suurim osa LEG-ist, sest välja on vaja luurata ja ette valmistada marsruudi peatuskohad, koondumisala ja ositi ka tegevusala. Kohaluuregrupp võib sisaldada ka pioneeri- osist, et täiendada luuret pioneerihinnanguga ja vajadusel parandada liikumisteid.
  - d. **Staabigrupp** – seda juhib tavaliselt pataljoni ülem, kes võtab endaga kaasa valitud staabiohvitserid vastavalt üksuse järgnevale ülesandele. Staabigrupil on kindlasti kaasas raadiotelefonistid ja virgatsid ning oma julgestus. Sisuliselt moodustab staabigrupp pataljoniülema liikuva juhtimispunkti.
0763. Ümberpaiknemise õnnestumise aluseks on lahinguteenindusalane põhjalik ettevalmistus. See peab tagama rännakuvõime ülalhoidmise meditsiinitoetuse, tankimise ja pukseerimise valmidusega ning lahinguteeninduse kohese täiendusega peatustel, sihtpunktis või kohatumisel vastasega.

Enne rännakut:

- Viiakse läbi lahingumoona jagamine ja täiendamine.
- Kontrollitakse transpordivahendid ja kõrvaldatakse avastatud puudused.
- Tangitakse sõidukid ja täiendatakse kütusevarusid.
- Toitlustatakse allüksused, jagatakse välja kuivtoidumoon ja täiendatakse toiduvaru.
- Teostatakse meditsiinihooldus ja instrueeritakse rännaku meditsiiniteenistuse korraldusest.

KOLONNI ÜLESEHITUS JA PLANEERIMISE ALUSED

0764. Rännaku kolonn on sõidukite järjestikuline jada, mis sõidab samal liikumisteel ühe ülema juhtimisel. Kolonni koosseisus liikuvat väikseimat, väheste sõidukitega, osa nimetatakse kolonnilüliks. Kolonn koosneb tavaliselt kolmest elemendist: esi-, põhi- ja tagaosa.

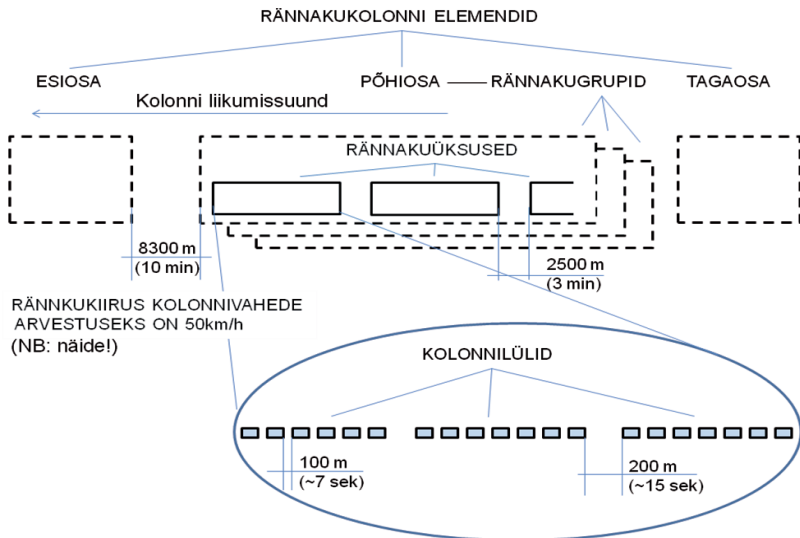
- **Esiosa** ei tarvitse liikuda ühtse voorina, kuna selle osade vahel võib olla mitmetunniline ajavahe. Et rännaku planeeringus oleks aga kogu üksus kajastatud, arvatakse need osad tinglikult esiosaks kokku. Tavaliselt moodustub esiosa üksuse luurest, eraldi luureettevalmistusgrupist, vahetust eesjulggestusest kolonni põhiosale ning liikumise tagamise grupist.
- **Põhiosa** on kolonni enamus ja see koosneb rännakugruppidest (sisaldades lahingu- ja lahingutoetusüksuseid), mis omakorda võivad olla eraldatud rännakuüksusteks.
- **Tagaosa** moodustub sõidukite remondi ja evakuaatsioonigrupist, meditsiinihooldusosast ning tagajulggestusest. Tagaosa peab oma ka suutlikkust n-ö hädatankimiseks.

0765. Rännakurivistus valitakse vastavalt ohuastmele, kolonni üldisele pikkusele ning ajategurile ja kõrvaliste sõidukite liiklusvoole (nt rahuajal tsiviilsõidukid) sel teel. Rännakurivistus iseloomustab põhimõtteliselt kolonni tihedust reguleerides sõidukite pikivahet. Rännakurivistusi on kolm:

- a. **Suletud** rännakurivistuses liiguvad sõidukid lühikese pikivahega (kuni 25 meetrit). Seda kasutatakse tavaliselt eelkõige rahuajal või vastase ohu puudumise tingimustes. Kuna suletud rännakurivistus moodustab pika kolonni, siis planeeritakse see võimalusel väheste liiklusega teedele.
- b. **Avatud** rännakurivistuses on sõidukite pikivahed 50–100 meetrit.
- c. **Hajutatud** rännakurivistust kasutatakse sisseimbumise ülesandega või otsese õhurünnakuohu korral avatud maastikul arvestusega, et kolonni tihedus ei oleks rohkem kui kolm. Sõidukite ja rännakuüksuste vahed peavad olema ebaregulaarsed. Hajutatud rännakuri-

vistuse korral tuleks rännakuaja vähendamiseks planeerida mitme tee kasutamist. See vähendab ka vastase õhurünnaku üldtõhusust üksuse ümberpaiknemise takistamisele.

0766. Brigaadi raamistikus jagatakse kolonni põhiosa tavaliselt pataljonipõhiselt rännakugruppideks ja need lahutatakse omakorda kompaniide kaupa rännakuüksusteks. Nii saab moodustada pataljonis kuni kuus rännakuüksust. Manööverüksustest tehakse kolm, juhtimis- ja tagala üksuste baasil kaks ning lahingutoetusest üks rännakuüksus, 20–30 sõidukit igas üksuses. Rännaku kolonnelementide kolonnivahe on tavaliselt 10–15 minutit. Rännakuüksuste kolonnivahe on 3–5 minutit ja kolonnilülide (5–7 sõidukit) ruumiline kolonnivahe on ~200 meetrit.

Pilt 46. Rännakukolonna ülesehituse jaotus

0767. Rännaku planeerimist juhivad rännaku läbiviija. Tavaliselt on selleks üksuse ülem. Pataljoni ülem annab rännaku eelkäsu ja kui ta liigub LEGr-iga minema, määrab ta asendusläbiviija. Planeerimine peab pädima rännakukäsuga, milles tuleb esitada ka rännakuskeem ning -ajatablel.

- a. **Rännakuskeem** on kilele kantud graafiline joonis, millel esitatakse rännaku ülesehitus paiknemisalast kuni sihtalani, koos lähtepunkti ja liikumisteedega, kontroll- ja reguleerimispunktide, planeeritud peatuskohtade ning irdumispunktiga. Sellel märgitakse samuti olulised lahinguteeninduspunktid (nt tankimine ja rikkis tehnika kogumispunktid). Skeem on mõõtkavaliselt seotud rännakul kasutatava kaardiga.

b. **Rännaku ajatabel** koostatakse iga liikumistee kohta ning selles esitatakse kolonni üksuste liikumise ajaarvestus lähtepunktist kuni irdumispunktini koos vahepealsete kontroll- ja reguleerimispunktidega. Ajatabelile märgitakse samuti peale rännakukiirus (sh suurim järgnemiskiirus), sõidukite pikivahe ja kolonnivahe.

Kolonna üksus	Üksuse tuvastusnumber	Sõidukite arv	Tempohoidja aeg LP-s	Jäljehoidja aeg LP-s	Rännaku liikumistee			Tempohoidja aeg IP-s	Jäljehoidja aeg IP-s
					KP1	KP2	KP3		

Tabel 10. Rännaku ajatabeli näidisformaat

0768. Planeerimisel tuleb arvutada väärtused rännaku erinevatele parameetritele, et ajaarvestus oleks optimaalsus ning vältida ummikuid, samas ka asjatuid tühimikke liikumisteel. Need parameetrid jagunevad kolmeks: distantid, liiklushoog ja aeg.

a. **Distanti parameetrid**

- (1) Kolonni pikkus – liikumistee lõigu pikkus, mille liikuv kolonn täidab. Üksiku transpordivahendi pikkuseks arvestatakse kaheksa meetrit.
- (2) Liikumistee ruum – liikumistee lõik kilomeetrites, mis on kolonnile ettenähtud või mille ta reaalselt katab.
- (3) Kolonnivahe – samal teel liikuvate järjestikuste elementide (või rännakugruppide) vaheline ruum, mida saab mööta nii pikkuseühikutes, kui ajas. Kolonnivahet mõõdetakse eesmise elemendi tagant kuni järgneva elemendi alguseni.
- (4) Pikivahe (ehk sõidukikaugus) – ruumiosa, mis mõõdetakse järjestikku liikuvate sõidukite vahel eesmise masina tagant kuni järgneva masina alguseni.
- (5) Ohutuskaugus – ülema määratud kolonni sõidukite omavahealine kaugus liiklusohutuse tagamiseks.
- (6) Kolonni tihedus – number, mis märgib sõidukite arvu ühel kilomeetril.
- (7) Liiklusvoog – sõidukite arv, mis läbib ühte punkti ettenähtud perioodil. Liiklusvoogu märgitakse tavaliselt sõidukite arvuga ühes tunnis.

b. Liiklushoo parameetrid

- (1) Rännakukiirus – keskmine kilomeetrite arv, mis läbitakse teatud perioodi jooksul, arvestades sinna sisse ka lühikesi peatusi. Seda mõõdetakse km/h ning kasutatakse, et arvestada kolonni elemendi aja kulu määratud distantis läbimiseks. Rännakukiiruse järgimine peab tagama õigeaegse saabumisaaja.
- (2) Sõidukiirus – sõiduki liikumise tegelik kiirus, et hoida rännakukiirust.
- (3) Järgnemiskiirus – mahajäänud sõiduki lubatud suurim sõidukiirus eesüksusele järele jõudmiseks, et taastada ettenähtud kolonni- või pikivahe.

c. Aja parameetrid

- (1) Rännakuaeg – aeg esimese sõiduki lahkumisest lähtepunktist kuni viimase sõiduki jõudmisega irdumispunkti. Rännakuaeg on sõiduaja ja möödumisaaja summa.
- (2) Sõiduaeg – ühe sõiduki kulutatud aeg lähtepunktist irdumispunktini.
- (3) Möödumisaeg – sõidukite kolonni poolt kulutatud sõiduaeg teatud punkti läbimiseks alustades esimesest ja lõpetades viimase masinaga. Möödumisaeg ümardatakse alati suurema arvuni.
- (4) Saabumisaeg – aeg, mil kolonni esimene sõiduk jõuab irdumispunktini.
- (5) Liikumistee vabastusaeg – ajaühik, mille jooksul kolonn läbib märgitud tee või selle lõigu ning vabastab selle liikluseks teistele.

0769. Rännakukiiruse planeerimise ajatabel sõltub liikumistee iseloomust.

Liikumistee iseloom	Soomukid	Veomasinad
Kiirtee	50 km/h	60 km/h
Maantee	40 km/h	50 km/h
Kruusatee	30 km/h	40 km/h
Metsa-, põllutee	20 km/h	30 km/h

Tabel 11. Rännakukiirus planeeritakse siin tabelis toodud arvestusega

Ülalmärgitud rännakukiirust mõjutab üldine nähtavus ning taktikaline olukord. Nii tuleb kiiruse arvestamisel vähendada rännakukiirust järgmiselt:

- Sõitmine pimedal ajal tuledega: -25%
- Sõitmine pimedal ajal lahingutuledega: -50%
- Sõitmine pimedal ajal tuledega: -70%. Kui on planeeritud selline ümberpaiknemine, siis peab LEGr märgistama liikumistee kulge-

mise vastavalt, tõstmaks sõiduohutust, aga kindlustades, et märkeistus oleks varjatud õhuvaatluse eest.

0770. Sõidukiirus kolonni masinatel on erinev, sest liikumisteel pidurdatakse ristmikel ja suurtel kurvidel, peale mida kiirendatakse hoogsalt. Sõidukiiruse muutumine toimub kolonnimasinatel teatud viivisega, mille mõjul pikivahed kord vähenevad, siis suurenevad ning kolonn tervikuna lõõtsana vastavalt kokku vajub ja siis jälle pikaks venib. Kui esimene auto, mitmekümne sõidukiga kolonnis, kiirendab pärast aeglustamist täpselt rännakukiiruseni, peab viimane auto tõstma sõidukiiruse oluliselt suuremaks, et jõuda kolonni sabale järele. Järgnemiskiiruse ohjamiseks tuleb vähendada rännakugrupi sõidukite arvu ning eesmist masinate sõidukiirust. See peab jääma alla rännakukiirusele. Eesmist sõidukite juhid peavad peale hoo vähendamist kiirendama rahulikult ning jälgima, et pikivahe ei veniks liigselt. Järgnevate masinate sõidukijuhid peavad tagama, et hoitakse vähimat pikivahet. Samas peavad nad omakorda hoidma silma ka tahavaatepeeglis ja vajadusel vähendada sõidukiirust. Seega ei peaks kolonni terviklikkus püsima koos mitte niivõrd edasilikumises tagantpoolt järgnemiskiiruse tõstmisega, vaid pigem hoo vähendamisega eest.

0771. Rännakupeatused tuleb võimalusel ette planeerida ning peatunud kolonn peab sõitma teelt kõrvale võimaldades liikluse jätkamist teistele sõidukitele. Peatunud kolonni ette ja taha tuleb üles panna ohumärgid. Korralisi peatusi tuleb planeerida järgmise arvestusega:

- Peale 15 minutit sõitu tehakse mõneminutiline peatus sõidukite kontrolliks.
- Peale kahetunnist rännakut tehakse lühike peatus kestusega 10–20 minutit.
- Peale neljatunnist rännakut tehakse pikk peatus kestusega vähemalt 30 minutit. Pikkade peatuste kohad peavad olema planeeritud rännakumarsruudile.

RÄNNAKU JUHTIMISMEETMED JA JULGESTUSNÕUDED

0772. Rännak (eelkõige taktikaline) teostatakse eetrivaikuses, raadioside on vastuvõtturežiimil. Raadiosidet kasutatakse vaid ettenähtud ehk rännakukäsus nimetatud hädajuhtudel. Kolonni läbiviija edastab kiirteateid mootorrattakulleriga. Kolonni elemente ja selle osi suunavad liiklusreguleerijad.

0773. Kolonni igale elemendile tuleb määrata ülem ning lisaks ka nn tempohoidja ja jäljehoidja. Need asuvad vastavalt elemendi esimeses ja viimases autos. Tempo- ja jäljehoidjaks võib määrata allohvitseri. Lähenedes mehitatud liikluse reguleerimispunkti, tuleb seal viivitamatult ette kanda, milline selle liikumistee kasutamiseõigus ning vastu

võtta suuniseid kolonni edasiseks liikumiseks või muudeks tegevusteks. Viimase sõiduki personal (nt jäljehoidja) peab liicluse reguleerimispunkti teavitama kolonni lõpust ja samuti vahejuhtumitest ning sõidukite kaotustest. Igal sõidukil peab olema sõidukiülem (võib olla ka autojuht), kes vastutab rännakuülesande täitmise ja transporditava isikkoosseisu distsipliini eest.

0774. Kolonnid tuleb märgistada, et liicluse reguleerimispersonal saaks neid visuaalselt tuvastada ja operatiivselt nende liikumist suunata. Märgistamiseks kasutatakse tuvastusnumbrit ja lippe.

- Tuvastusnumber tuleb kinnitada üksuse iga sõiduki mõlemale küljele. Selle formaat on järgmine: kuupäev/ tuvastusnumbri väljastanud üksus/ rännakugrupi number/ kolonnielemendi täht.
- Kolonni iga elemendi (rännakugrupi) esimene sõiduk peab kandma ees vasakul küljel sinist lippu.
- Kolonni iga elemendi (rännakugrupi) viimane sõiduk peab kandma ees vasakul küljel rohelist lippu.
- Kolonni ülema sõiduk peab olema märgistatud must-valget värvi lipuga, mis peab asetsema ees vasakul küljel. Värvid jaotuvad lipul diagonaalselt eraldatud kolmnurkadena, must osa üleval ja valge all.
- Kui mõni sõiduk vajab tehnilist abi, siis tuleb sellele kinnitada kollane lipp (ja kõrvaldada teised lipud), et auto tehnikutele kergelt näha oleks.

0775. Eraldi kooskõlastamata tohib kolonnist mööda sõita üksikult liikuv sõiduk. Üks kolonn võib teha möödasõitu teisest vaid liicluse reguleerimisülema loal ja seda peab suunama liicluse reguleerimispersonal.

0776. Rännaku juhtimismeetmed

- d. **Paiknemisala** on ühtlasi rännaku lähteala. Selles on vaja eristada rännakugruppide asukohti, et korraldada nende väljaliikumine lähtepunktile.
- e. **Lähtepunkt** on selgelt eristatud koht, mis märgib liikumistee algust. Lähtepunktist alates kuuluvad sõidukid rännaku läbiviija allluvusse. Kolonnielementide allosade läbimisel lähtepunktist moodustub rännaku tervikkolonn.
- f. **Liikumisteed** peavad olema kontrollitud ning tagatud ka nendelt vastastikune liitumine või varuteele üleminek.
- g. **Kolonni märgistamine** on vajalik, et jaotada kolonnielemendid rännakugruppidesse ja -üksustesse ning võimaldada liiclusreguleerijatel üksusi tuvastada ja suunata ettenähtud teedele ja aladele.
- h. **Ajagraafik** iga liikumistee kasutamiseks on esitatud rännaku ajatabelis.
- i. **Kontrollpunktid** on rännaku liikumisteel selgelt eristatavad kohad, mille abil üksused jälgivad oma ajagraafikus püsimist.

- j. **Liikluse reguleerimispunktid** suunavad kolonni üksuseid neile planeeritud liikumisteedele ning korraldavad vajadusel nende ümbersuunamisi või peatusi. Liikluse reguleerimispunktid võivad olla mehitatud või mehitamata.
  - k. **Pioneeritehnilistes kontrollpunktides** veendutakse, et sõidukid jäävad ületusvahendite kandevõime piiridesse, lubamaks liikumise jätkamist. Samuti saab seal anda sõidukijuhtidele lõplikke korraldusi näiteks kiiruse ja pikivahe kohta.
  - l. **Etapijoon** on kujutletav joon maastikul, mida kasutatakse tegevuste juhtimisel ja kooskõlastamisel. Sellega reguleeritakse üksuse liikumiskiirust, tagades tegevuste samaegsuse. Etapijoont ei tohi ületada selle määratud ülema loata.
  - m. **Ettekandejoon** on kujutletav joon maastikul, milleni jõudmisest (ületamisest) peavad üksused ette kandma neid juhtivale ülemale. See tagab ülemale ülevaate rännaku kolonni ja selle elementide liikumise edenemisest, aga ei piira üksuste tegevust.
  - n. **Peatuskohad** on rännaku läbiviimisel ette nähtud lühikesed ja pikad seisakud, mis on planeeritud rännaku kvasse.
  - o. **Esmased tegevusjuhised** peatuste ja ohu korral on esitatud püsi- toimingutena või täpsustustena rännakukäsus.
  - p. **Irdumispunkt** on selgelt eristatud koht liikumisteel, kust alates kolonni moodustavad elemendid ja rännakugrupid vabanevad tagasi oma ülemate käsutusse ning jätkavad liikumist oma koondumisalas asuvasse sihtkohta.
  - q. **Koondumisala** on üksusele määratud maastikuala, kuhu rännak sooritatakse. See märgitakse kaardil piirijoontega. Koondumisala peab mahutama kogu üksuse ning olema jaotatud allüksustele.
  - r. **Liiklusluba** on ühele sõidukile või kolonnile antud õigus kasutada määratud liikumisteed konkreetse perioodi vältel vastavalt rännakuplaanile. Selle väljastab rännakut korraldav kõrgem ülem.
0777. **Julgestus** üksuse taktikalisel rännakul järgib põhimõtteliselt kontakti liikumise nõudeid arvestusega, et ümberpaiknemist võib mõjutada vastase vahetu tegevus. Kuigi rännaku eesmärk ei ole kontakti loomine vastasega, võib vastane olla seadnud liikumisteele varitsusi või kasutada neid teid ise ümberpaiknemiseks. Vastasüksuste ootamatu kokkusaamise korral järgitakse kohtumislahingu põhimõtteid.
0778. Vastase tegutsemisvõimalusi ümberpaikneva üksuse vastu saab vähendada rännates pimedas ja halva lennuilmaga, kasutades mitut liikumisteed ja hajutades rännakugruppe. Mitme liikumistee valikult tuleb üksus jaotada lähtuvalt selle läbivussuutlikkusest konkreetse liikumistee maastiku osas, tagamaks manöövrivõimet.

0779. Taktikalisel rännakul tuleb kolonni ees ja tagajulgestusele lisaks anda juhised ka küljulgestuse korraldamiseks. Erinevalt kontakti liikumisest tagab küljulgestust kolonni põhiosa, mitte sellest eraldi teel liikuv allüksus. Kompaniid hoiavad julgestust vaatluse, relvade suunatuse, hajutatuse ja maskeeringu abil. Vaatlus peab olema korraldatud 360 kraadi ulatuses. Põhirelvastus tuleb suunata jooksvalt ohtlikele aladele. Samuti peab igas sõidukis olema õhuvaatleja.
0780. Lahingutoetus tuleb paigutada kolonni nii, et vältida selle avatud sihtmärgiks olemist ja tagada selle suutlikkus kiire toetuse andmiseks manööverüksustele.
- Kaudtuletoetuseks tuleb kaardiluure põhjal planeerida marsruudi alale sihtmärgid ja tulepositsioonialad, et tagada pidev tuletoetusvõime (minimaalselt üks rühm on alati laskevalmis).
  - Õhukaitseks tuleb käskida hajutus ja varjatus ning samuti vaatlus, õhutõrje ja varjumine. Õhutõrje üksused valivad meetodi, kuidas paremini rännakkolonni ja selle määratud osiseid kaitsta.
0781. **Tegevus peatustel.** Planeeritud lühipeatustel peatuvad sõidukid määratud kellaaja või signaali peale hoidudes kokkukuhjumisest ja järgides esmaseid varjatusnõudeid (nt peatus metsääres, mitte avatud maastikul). Koheselt moodustatakse ringkaitse oma sõidukitele. Peatunud kolonniosade ette ja taha määratakse liiklusvalve, et vältida liiklusõnnetusi. Pikkade peatuste asukohad peavad võimaldama liikumistee vabastamist ning sõidukite hajutamist ja maskeerimist. Ootamatud peatused võivad olla tingitud tõketest, ummikutest või riketest. Peatumisel tuleb järgida pikivahet ja viivitamatult moodustada ringkaitse. Iga sõiduki ülem loob kontakti eesmise sõiduki ülemaga, et selgitada välja peatuse asjaolud ning saada samas võimalikke suunised edasiseks tegevuseks. Sõiduki rikete korral tuleb see võimalusel lükata liikumistee kõrvale, seada üles kollane lipp ning korraldada liiklusvalve kolonni möödajuhtimiseks. Pukseerimisjuhusid on antud rännakukäsus, tavaliselt peab kompanii oma rikkis sõidukid vedama ise pataljoni kogumispunkti.

TAKISTUSTE ÜLETUS JA LÄBIMINE

0782. Takistus on looduslik või tehnilik liikumist piirav element, mida ei saa läbida ilma erivahendeid või lahingumoonat kasutamata. Takistused jagunevad järgmiselt:
- a. ilma püsisilla ja ümbersõidu võimaluseta veekogud,
  - b. miiniväljad,
  - c. maastikuelemendid nagu soo, kraavid, järsakud, saastealad, ora- ja traattõkked, rusud, kaevandused ja üleujutused.
0783. Takistuste jada nimetatakse tõkkeks. Tõkete kasutamise eesmärk võib olla 1) vastase tegevusühtsuse lagundamine ja kaotuste tekitamine,

2) vastase lähenemise peatamine, 3) tema üksuste sidumine või 4) suunamine. Tõkked on reeglina kaetud vaatluse ja tulega ning need paigutatakse operatsioonialas sügavuti, et tekitada mitu vööndit põhimõttel, et palju väikeseid tõkkeid on tõhusam kui üks suur. Tõkked jagunevad häirivateks ja tõrjuvateks.

0784. Takistustest on alati võimalik üle või läbi minna, kui on piisavalt aega ning vahendeid. Ülem peab ennetavalt saama oma kontrolli alla ületuskohad ja miinivälja läbimisliinid või teostama ületuse või läbimise käigult, andmata vastasele võimalust põhjaliku kaitse rajamiseks. Siiski tuleb vaagida ka ümberminemist isegi, kui see tähendab pika liikumisdistantsi lisandumist. Ümberminemise otsustamisel tuleb hinnata vastase võimalikku kavatsust, et mitte järgida tema plaanikohast tegevust.
0785. Jalaväepataljon tavaliselt ületusülesannet iseseisvalt ei täida. Jõe ületust võib pataljon iseseisvalt teha varjatult. Jalaväeüksused võivad omavahenditega ehitada ka nn jooksusillad. Kõrgem juhatus määrab brigaadile ületusala ja brigaad omakorda valib ületuskohad. Minimaalselt vajab brigaad nelja ületuskohta ja kahte lähenemisteed. Ületuse kestvuseks sel juhul tuleb arvestada vähemalt kuus tundi. Brigaadist suurem üksus vajab aga kaheksat kuni kahteteist ületuskohta ja vastavalt nelja kuni kuut lähenemisteed, et tagada vajalik varjatus, julgestus ja hajutatatus.

ÜLETUSE JA LÄBIMISE MEETODID

0786. Ületuse ja läbimise meetodid jagunevad järgmiselt:
- Kiirületus/läbimine** – rünnaku jätkamine üle või läbi takistuse ilma tahtliku pausita ettevalmistuste tegemiseks. Seda kasutatakse juhul, kui takistus ei ole raskesti ületatav, vastane on nõrk või tahtakse vähendada vastase aega kaitseks ettevalmistuseks.
  - Ettevalmistatud ületus/läbimine** – rünnak üle või läbi takistuse pärast ettevalmistusteks tehtud pausi. Seda kasutatakse juhul, kui takistus on raskekujuline, vastupanu on tugev ja vastasest tuleb puhastada takistuse mõlemad pooled. See sisaldab põhjalikku luuret, detailset planeeringut, harjutamist ning pioneerialaseid erivahendeid ja rasketehnikat.
  - Varjatud ületus/läbimine** – jalaväelaste sisseimbumine läbi takistuse, kasutades hajutatust ja piiratud nähtavuse tingimusi, et säävutada üllatust ja vähendada oma üksuse kaotusi.

VESITAKISTUSE ÜLETUSE PÕHIMÕTTED JA JUHTIMISMEETMED

0787. Vesitakistuste ületamisel muutub üksuste liikumiskord, jõud koonduvad ületuskohtadele ja vees on liikuvus oluliselt takistatud. Ületav üksus on killustatud, selle terviklik lahinguvõimsus poolitatud takistusega ja vahetult ületavad sõdurid on väga haavatavad vastase tulele. Lisaks toimub ületuse läbiviimisel mitmeid oma üksuste läbimisi nii lähi- kui ka vastaskaldal. See muudab ületuse teostamise keeruliseks, seda enam, et ületus on vaid kaasnev tegevus, mis ühendab endas üksuste lähenemist takistusele ja edasitungi jõe ületusel. Ületuskohtade valikuga kaasneb alatihi vastuolu taktikalise lahendi ja tehniliste vahendite vahel. Valima peab meetodi, mis tagab kiire ületuse. Takistuse ületamise planeerimise eesmärk on ajaliselt vähendada üksuste haavatavust vastutegevusele.

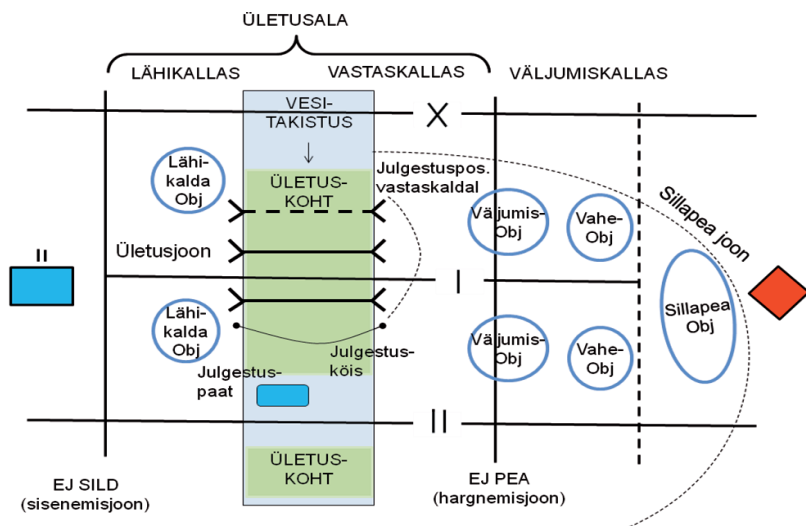
0788. Ületamise põhimõtted on:

- a. **Üllatus.** Ületuskohtade arv on piiratud ning vastane ei tohi teada, millist neist kasutatakse. Üllatuse saavutamiseks on vaja järgida salastatuse nõudeid, nagu maskeeringu, müra, soojuse ja valguse distsipliini hoidmine ja ületamisvarustuse varjamine. Ületamine tuleb teostada piiratud nähtavustingimustes, kas öösel või kasutades suitsu ja udu. Lisaks peab olema kavandatud pettetegevuse plaan, mis juhib vastase tähelepanu kõrvale tegelikust ületuskohast.
- b. **Ulatuslik ettevalmistus.** Ettevalmistused peavad vähendama ületavate üksuste haavatavust takistuse ületuse ajal. Ettevalmistus nõuab korralikku koha- ja takistuse luuret ning ka toetatavate üksuste täpset tegevus- ja paiknemisplaani (pioneerid, sillaüksused, õhutõrje, tuletoetus ja sõjaväepolitsei). Ületamine on keerukas tegevus ning nõuab harjutamist. Võimalusel peaks see olema täiemahuline. Ületamine peab olema täpse liikluskorraldusplaani- ja vajadusel tuleb parandada kohalikku infrastruktuuri. Ettevalmistused hõlmavad endas ka tegevuste tihedat seotust vastase petmisega ning valmidusega kiireteks muutusteks vastavalt olukorra arenemisele.
- c. **Paindlik plaan.** Paindlikkus peab tagama tegevuste kohandamise muutuvale olukorrale. Esmalt tuleb tagada mitme tee olemasolu koondumisalalt ületuskohtadele liikumiseks. Samuti peavad olemas olema rindejoone rööpteed, et vajadusel suunata üksused ühelt ületuselt teisele. Plaani peab ette nägema ka varuületuskohad ning eel-ootalad, kust üksusi varakult ümber suunata. Ületusvarustus peab olema valmidusreservis, et seda saaks vajadusel kohe varuületustel kasutada. Kuna jõude koondatakse, siis peab arvestama piisavalt suure ruumi olemasoluga, et üksused sinna ära mahuksid ja samas vastasele kergeks sihtmärgiks ei oleks.

- d. **Liikluskontroll.** Tavaliselt on liikumisteid vähe ning ületuskoh- tade arv on piiratud, samas aga liiguvad mitu kolonni üheaegselt neile ületuskohtadele. Liikluskorraldus ja reguleerimine peab ta- gama üksuste suunamise ootealadele, õigeaegse lähenemise üle- tuskohale, ületuste õige järjekorra ja edasiliikumise vastaskaldal. Üksuste liikumine ja paigutus vastaskaldal peab olema väga range kontrolli all. Samuti peab liikluse reguleerimine suutma tõhusalt muuta liikumiste ja ületuse järjestust, ületusaega või -kohta.
- e. **Kiirus.** Takistust ületav üksus on avatud vastase tulele ning väga kaitsetu. Seepärast tuleb ületuse aeg viia miinimumini. Mida kauem kestab vahetu ületamine, seda suuremaid kaotusi see toob. Isikkoosseis peab seda väga üheselt mõistma ning ületust agres- siivselt ellu viima. Kaotuste vähendamiseks tuleb ületuse korral- damisele rakendada vajadusel ka ebatraditsioonilisi lahendeid.

0789. Vesitakistuse ületamine vastupanu tingimustes koosneb mitmetest erinevatest tegevustest, mis tuleb omavahel sujuvalt ühitada ja kiirelt läbi viia. Ületamise keerulisus nõuab lihtsat plaani ning ühemõttelisi juhtimismeetmeid, kus lisaks tavapärastele meetmetele luuakse ka uued juhtimisosised, antakse eraldi käsuõigused ja sidevõrgud.

Pilt 47. Ületusala skeem ja ründeobjektide põhimõtteline jaotus

0790. Takistuse ületamise peamised juhtimismeetmed on järgmised:
- Koondumisala** – ala, kus terviküksus paikneb ja seab end valmis ületuseks ettenähtud sihtstruktuuri.
  - Sillapea** – vastase hõivatud või rünnatav maa ala, mida on vaja kontrollida, et võimaldada lastimist, üksuse maandumist või takis-

tuse ületamist ning tagada liikumise ruum järgneva tegevuse valmisseedmiseks. Piirjoont, millega märgitakse sillapea rajamiseks vallutatavate ründeobjektide ala, nimetatakse sillapeajooneks.

- c. **Ületusala** – ühe ülema juhtimisele allutatud takistuse lõiku hõlmav maa-ala, mis on eristatud etapijoontega mõlemal pool takistust ja sisaldab mitut ületuskohta. Ületusalal paiknevad vaid need üksused ja varustus, mis on seotud takistuse ületamisega või ala kaitsega. Seal juhib ületuse tehnilist tegevust pioneeriülem.
- d. **Sisenemisjoon ja hargnemisjoon** – etapijooned, mis märgivad ära ületusala piirid kahel pool takistust. Nende asukoht on ületuskohast tavaliselt 2–3 km kaugusel. Lähikaldal peab see jääma väljapoole vastase otsetuld ja vastaskaldal andma piisava ruumi pataljoni rünnaku lähtepositsioonideks.
- e. **Ületuskoht** – takistuse ületuseks määratud lõik, milles paikneb tavaliselt sild või mitu ületusjoont ja varuületusjoon. Ületusjoon on kujutletav sirge üle vesitakistuse, mille asukoht tuleb märkida jõe mõlemal kaldal. Ületuskoht peab sisaldama telgteid lähenemiseks ja väljumiskaldalt edasiliikumiseks ning rindejoone rööpteid mõlemal pool takistust, et võimaldada paindlikkust ületuste valikul. Ületuskohad saab liigitada vastavalt ületusmeetodile järgmiselt:
  - (1) **Koolmeületuskoht.** Madala jõe korral kõige soovitamam ületusmeetod, mis on kasutatav nii jalaväelaste kui ka sõidukite ületuseks. Vesitakistuse luuregrupp peab selgitama võimalike koolmekohtade kasutatavuse, kontrollides jõe põhjatugevust, veekõrgust ja vastutegevuse ohtu selles kohas.
  - (2) **Rünnakupaatide ületuskoht.** Sügavat jõge on jalaväelastele kõige sobilikum ja kiirem ületada rünnakupaatidega. Nende valmisseedmiseks ei tule teha suuri ettevalmistusi. Samuti ei tõmba see vastase tähelepanu ületustehnika koondamise ega müraga.
  - (3) **Ujuvvahendite ületuskoht.** See on kasutamiseks amfiibsõidukitele. Vastava ületuskoha peab välja selgitama vesitakistuse luuregrupp. Selleks peab luuregruppi kuuluma ka pioneerispetsialist, kes suudab anda hinnangu kallaste tõusunurgale ja pinnase kandvusele. Ujuvvahendite ületuskoht peab olema pigem lauge ja tugeva kaldaga, et sõidukid suudaksid vesitakistuse ületamisel selle kaldast ka üles sõita.
  - (4) **Parveületuskoht.** Jalameestest koosnev kallaletungiüksus teostab rünnaku vastaskaldale ning vajab kiiret toetust soomusüksustelt. Parim viis soomukite üleveoks on parvetamine, sest parvede kokkupanek ei võta kaua aega ja need pakuvad paindlikumaid kasutusvõimalusi, kuna ületusjooned ei pea vahetult ühinema telgtedega. See omakorda vähendab vastase tulete-

gevuse ettevalmistatust ning ühtlasi ületavate üksuste kaotusi. Parveületuskoht rajatakse eraldi käsu korras pärast ületuskohale suunatud vastase otsetule kõrvaldamist, mitte eelnevalt planeeritud kellaja järgi. Parvede kasutamisel tuleb luurega selgitada jõevoolukiirus, et valida sobiv parveületuskoht ja planeerida ületusjooned. Kui parveületuskoht jääb silla ületuskohale lähedale, siis tuleb see rajada allavoolu. Brigaad vajab vähemalt kahte parveületuskohta. Parveületuskoht sisaldab endas kahte kuni kolme parveületusjoont, millede omavaheline kaugus peab olema 100 kuni 300 meetrit, et hajutada vastase võimalikku tulegevust, kuid võimaldades samas oma üksustel tuld koondada. Parve ületuskohas peab olema planeeritud veel varuületusjoon, ohutuspaat (50 meetrit allavoolu ületuskohast), ohutusköis (100 meetrit allavooli viimasest ületusjoonest), pioneerivarustusparkla ja hooldusala.

- (5) **Sillaületuskoht.** Kui kasutatakse olemasolevat püsisilda, siis on tõenäoline vastase planeeritud kaitse- ja tuletegevus. Seepärast tuleb võimalusel kasutada sillaületust alles siis, kui vastase kaudtule juhtimisvõime ületuskohta on kõrvaldatud, s.o pärast vahe-objektide vallutamist. Kui kasutatakse üksuse vahenditega konstrueeritud ajutisi sildasid, siis peab luure eelnevalt selgitama jõe laiuse planeeritavas ületuskohas, et sild ulatuks vesitakistusest piisavalt üle. Brigaad peab ühe parveületuskoha asendama sillaületuskohaga nii kiirelt kui võimalik. Teisi parveületuskohti hoitakse käigus, kuni on rajatud ka teine sillaületuskoht. Sillaületus on tõhusam kui parveületus, selle arvestuslik läbilaskevõime on 200 sõidukit tunnis ~25 kilomeetrise tunni kiirusega. Sillaületuskoht vajab suurt julgustust ning kasutama peab õhutõrjet, suurtükiväe vastutuld, maaüksusi ja tuukrivastaseid allveevõrke. Esmased ujuvsillad vahetatakse kahe kuni nelja tunni jooksul välja püsivamate sildade vastu. Ujuvsillad saadetakse eesmistele üksustele järgi järgmiseks kasutamiseks. Ka sillaületuskoht sisaldab endas mitut ületusjoont, aga nende vahe peab olema rohkem kui 300 meetrit, et vähendada vastase kaudtule ja õhurünnakute laastavust. Silla ületuskoha märgistused peavad olema õhust vaatlusele varjatud.
- f. **Ooteala** – liikumistee või -teljega külgnev määratud ala, kus saab hajutatult paigutada sõidukeid, sõdureid ja varustust, et oodata liikumise jätkamist. Ootealad planeeritakse mõlemale poole takistust ületusala lähedale.
- g. **Rünnaku lähteala** – vastaskaldale planeeritud positsioon lähtejoone taga sillapea ründeobjektide vallutamiseks. Lähtejooneks vesitakistuse ületusel on tavaliselt eelnevalt määratud hargnemisjoon.
- h. **Ründeobjektid** – maastikualad, mida on vaja kontrollida ületu-

- seks ja sillapea rajamiseks. Ründeobjektid vesitakistuste ületusel jagunevad järgmiselt:
- (1) **Lähikalda objekt.** Selle vallutamise ja julgestamiseks lähikallas ja luuakse toetustulepositsioonid ületuse katmiseks.
  - (2) **Väljumiskalda objekt.** Selle vallutamise ja kõrvaldatakse otsetuli ületusalale ja võimaldatakse selle täiemahuline kasutamine.
  - (3) **Vaheobjekt.** Selle vallutamise ja kõrvaldatakse kaudtule vaatus ja tulejuhtimisvõime ületusalale.
  - (4) **Sillapea objekt.** Selle vallutamise ja tagatakse piisav ruum, et korraldada ümber järgnevad üksused, mis tungivad sillapeajoonest edasi.
- i. **Liikluse reguleerimispunktid** – teedel liikumise suunamiseks ja üksuste lähenemise reguleerimiseks määratud mehitamata ja mehitatud postid, et tagada takistuse ületuse pidevus ja samas vältida ummikuid. Koondumisala ja ootealade mehitatud liikluse reguleerimispunktides peavad lähenevad kolonnid või üksiksõidukite vastutavad andma teada saabumisest. Sealt saavad nad informatsiooni, mis puudutab nende edasist suunamist. Valitud kontrollpunktides kontrollivad pioneerid, kas sõidukid sobivad ületuseks ning aitavad liikluse reguleerimispersonalil moodustada ja ületusjoontele edasi suunata sobilikke sõidukigruppe.
- j. **Pioneerivarustuspargid** – vastase tule eest kaetud alad, kus hoitakse pioneerivarustuse reservi, mida kiiresti suunata vajalikele ületusjoontele või -kohtadele.
- k. **Ületuse juhtimisstruktuur** – selge vastutuse, alluvuse ja ülesannete jaotus erinevate funktsioonide täitmiseks ületusel. Ületuse juhtimisstruktuuri käseb ületusala ülem määrates vähemalt:
- (1) **ületuskoha juhataja** – ületuskohale sisenemise, takistuse ületuse ja väljumise korraldamise eest vastutav isik (tavaliselt pioneeriohvitser);
  - (2) **koondumisala juhataja** – koondumisala toiminguid korraldava isik, kes on samuti vastutav liikluse reguleerimispunktide seadmise ja mehitamise eest ületusalal;
  - (3) **ooteala juhataja** – ooteala toiminguid korraldava isik, kes vastutab sõidukite edasiliikumise eest ja kinnipidamise eest, et vältida ummikuid (tavaliselt ootealale lähima liikluse reguleerimispunkti ülem).
- l. **Sidevõrgud** – vesitakistuse ületusel määratakse lisaks tavapärastele sidevõrkudele juurde veel:
- (1) **liikluskontrolli sidevõrk** kooskõlastamiseks liikumisi ületusalal ja võimaldamaks vastavat infovahetust liikluskontrollpunktide vahel;
  - (2) **pioneeriteenistuse sidevõrk** kooskõlastamiseks pioneerialaseid tegevusi.

ÜLETUSE ÜLESEHITUS JA ÜKSUSTE JAOTUS

0791. **Ettevalmistatud ületamise etapid.** Vesitakistuse ettevalmistatud ületus jaguneb põhimõtteliselt viieks: 1) lähenemine takistusele, 2) kallaletung üle jõe, 3) edasiliikumine väljumiskaldalt, 4) sillapeajoone julgestamine ja 5) väljamurdmine.
- a. **Jõe lähenemine.** Eesmärk on saada enda kontrolli alla sobivad ületuskohad ja sealne teedevõrk. Selleks teostatakse pioneeridega tavaliselt ka eelnev kohaluure. Eesmised üksused liiguvad määratud ületusala ületuskohtadele ja julgestavad jõe lähikalda hõivates või vallutades sealsed ründeobjektid. Nad rajavad kiirpositsioonid ületuse katmiseks toetustulega. Suurtükiväetuld kasutatakse eelkõige sillapea äralõikamiseks lähenevast vastasest, et takistada nende liikumine ületusalale. Peale lähikalda julgestamist alustavad pioneerid ning sõjaväepolitsei teede märkimist ja liikluse reguleerimist. Sel ajal on tehnilise hoolduse esmane prioriteet sillavahenditel.
- b. **Kallaletung üle jõe.** Eesmärk on kõrvaldada vastase otsetuli ületuskohale ja julgestada see soomukite üleveoks. Jalaväelased teostavad ületuse õhutranspordiga või rünnakupaatidega suitsukatte varjus. Nende ülesanne on muuhulgas valmistada ette rünnaku lähtealad vastaskaldal. Ületust katab toetusüksus ja õhutõrje. Suurtükiväetule esmaseks ülesandeks on endiselt sillapea vastase jõududest ära lõigata. Sõjaväepolitsei ja pioneerid rajavad lähikalda ootealad ning märgivad lähenemisteed ületuskohtadele. Liikluskontroll ja reguleerimine käib rangelt nende juhtimise alusel. Seatakse valmis raskeparved soomustehnika üleveoks ja alustatakse sildade konstrueerimist, misjärel hakkavad vesitakistust ületama põhijõud. Üle saadetakse lahinguvarud, mis on esmavajalikud sillapeajoone kiirkaitse hoidmiseks.
- c. **Edasiliikumine väljumiskaldalt.** Eesmärk on julgestada väljumiskallas ja vallutada vahe-objektid, et kõrvaldada vastase otse- ja kaudtuli ületusalale. Seda tehakse parvedel üle toodud jalaväe- ja soomusüksuste rünnakuga. Võrrelduna maapealse rünnakuga on need vaheobjektid rünnaku lähtealadele lähemal, kuna üksus on jagatud jõega. Samal ajal täiendatakse ületuskohti paatide ning parvede näol. Ületuse järjekorral on selgelt kästud prioriteetid. Alustatakse ettevalmistusi täienduste ülesaatmiseks, mis on vajalikud edasitungiks sillapeast. Hakatakse rajama kahe-suunalist liiklust, aga esmalt on see suunatud vaid haavatute ja katkise transpordi tagasitoomisele. Ületusvahendeid täiendatakse nüüd ujuvsildade ja teiste sildadega. Sõjaväepolitsei liigub vastaskaldale ootealasisid ja liikumisteid märkima.

- d. **Sillapeajoone julgestamine.** Eesmärk on piisava ruumi, aja ja julgeoleku andmine järgnevatele üksustele sillapeast edasitungi valmisseadmiseks. Põhijõu üksused vallutavad sillapea ründeobjektid ja taasrühmituvad sillapeajoonele kiirkaitseks, et vasturünnakuid tagasi lüüa. Määratakse kaudtule sihtmärgid ning kästakse luure ja julgestus, et vältida vastase sisseimbustumist. Üle tuuakse põhijõu reserv ja lahinguvarud, mis on vajalikud sillapeast edasitungiks. Jooksvalt täiendatakse ületuskohti parvede ja sildade näol ning vajadusel nihutatakse vastaskalda hargnemisjoont kaugemale, vahe-objektidest mööda. Järgnevalt tuuakse üle sillapea väljamurdeüksused, korraldatakse need ümber edasitungiks ning seatakse nad valmis lähtealadele sillapeajoonel. Ületuskohtadel määratakse kindlad parved ja sillad tagasiliikluseks ning kehtestatakse kahe-suunaline liiklus.
- e. **Väljamurdmine.** Väljamurdmine sillapeast on vesitakistuse ületuse eesmärk ja peab olema kõrgema ülema peamine siht, et säilitada üksuste rünnakuhoog.

0792. Üksuste jaotus vesitakistuse ületamisel:

- a. **Ületuse katteüksus** – peab julgestama lähikalda ja katma toetustulega takistust ületavaid osiseid.
- b. **Ületustoetusüksused** – nendeks on pioneerid, sõjaväepolitsei ja lahinguteenindus, sh meditsiin, tehnikahooldus ning pukseerimine. Ületustoetusüksused peavad korraldama ja reguleerima rünnakuüksuste ja varude liikumist ületuskohal ja takistuse kahe-suunalist ületust.
- c. **Sillapea üksused** – peavad julgestama sillapea-ala, et võimaldada ületus, mahalaadimine ja järgnevate üksuste ümber korraldamine edasitungiks. Sillapea üksus jaguneb kaheks:
- (1) **Kallaletungi üksus** – peab sooritama jõe ületuse ja vallutama vahe-objektid väljumiskaldal.
  - (2) **Põhijõud** – peab vallutama sillapea objektid, taasrühmitama ja rajama kiirkaitse sillapeajoone hoidmiseks.
- d. **Väljamurde üksused** – peavad järgnema sillapea üksustele ja jätka edasitungi sillapeajoonest välja.

LÄBIPÄÄSU RAJAMINE

0793. Maapealsete takistuste, nagu miiniväljade ja teiste tõkete, läbimiseks tuleb rajada läbipääsud. Vastase miinivälja läbitakse sarnaselt vesitakistuse ettevalmistatud ületusele, julgestades esmalt miinivälja lähikülje, et katta kallaletungi läbi takistuse, millega luuakse n-ö jalgealune vastasküljel, et omakorda julgestada läbipääsukoht vastase otsetule vastu.

0794. Läbipääsu rajamiseks järgitakse määratud toiminguid, mida juhib pioneeriohvitser. Need toimingud koosnevad viiest alapunktist, mis on omavahel enamasti samaaegses täitmises: 1) vastase maha surumine, 2) oma tegevuse varjamine, 3) tõkke lähikülje julgestamine, 4) tõkke mõju vähendamine ja 5) kallaletung vastaskülje ründeobjektidele. Vastutav ülem peab andma oma käsus täpsustusi tõkke läbimise sihtstruktuuri, läbipääsu rajamise vastutuste, vahendite ja kestvuste osas.
- Vastase maha surumine.** Otsetule ja kaudtulega vastase vastutegevuse häirimine ja samuti tema asetuse paljastamine.
  - Oma tegevuse varjamine.** Suitsukatte loomine ja hoidmine, et vastane ei näeks lähenevate üksuste liikumist. Selle varjus hõivavad positsioonid läbipääsu katteüksus, pioneeriüksus läbipääsu rajamiseks ja kallaletungiüksus.
  - Tõkke lähikülje julgestamine.** Miinivälja lähikülje julgestamine ja läbipääsu koha määramine. Vastase mahasurumine on pidev, nagu kasuitsukatte hoidmine, et vastane ei näeks rajatavat läbipääsukohta või vähemalt konkreetset läbipääsurada.
  - Tõkke mõju vähendamine.** Miinivälja mõju kõrvaldamine valitud kohas ja läbipääsu rajamine.
  - Kallaletung vastaskülje ründeobjektile.** Miinivälja läbimine mööda rajatud läbipääsu ja kallaletung vastasele ründeobjektide vallutamiseks. Kallaletungiüksuse liikumisel tuleb vastavalt nihutada katteüksuse toetustuld vastase mahasurumiseks ja kaudtuld sügavusse, et takistada vastse jõudude koondamist läbimurde peatamiseks.
0795. Läbipääsu rajamiseks peab teadma vähemalt järgmist informatsiooni:
- miinivälja sügavus,
  - miinivälja algus ja tagumine joon,
  - vastase miinivälja kattetule iseloom.
0796. Läbipääsuks luuakse algselt läbipääsurada, mida saavad kasutada jalgaväelased. Rada tuleb laiendada teeks, et soomukid saaksid takistust ületada. Läbipääsuks tuleb teha vähemalt kaks teed, aga võimalusel rohkem. See hajutab oma üksusi ning ühtlasi ka vastase vastutegevuse koondatust ja võimaldab üksuseid kiiremlt läbi takistuse saata.
0797. Läbipääsu rajamisel tuleb selle algusesse ja lõppu seada liikluse reguleerimispunkt ning võimalusel ka pukseerimiseks vajaminev pioneeritehnika. Kui kallaletungi üksused on miinivälja läbinud ja vastaskülje julgestanud, siis lõpetavad pioneerid läbipääsu-ala märkimise ja alustavad põhijõudude suunamist läbi takistuse. Tavaliselt ei puhastata kogu miinivälja, kuna see on väga ressursi- ja ajakulukas.

PEATÜKK 8 – Lahingutegevuse planeerimise alused

Peatükk selgitab probleemilahenduse mudelit ja esitab erinevad otsustamise viisid ning nende kasutamise alused. Tuuakse välja ülema otsustav rolli ning kirjeldatakse staabitöö püsitoimingud põhiülesande ja tegurite analüüsis. Peatükk rõhutab toimingute seotust, et kasvatada nende eesmärgipärase kasutamise teadlikkust ja selle baasil suurendada sõjaväelaste üldist koostöövõimet.

PROBLEEMILAHENDUSE MUDEL

0801. Otsuseid võetakse vastu iga päev. Tavaliselt on need pisikesed ja argielu puudutavad: kas täna piima osta, kes lapse lasteaeda viib, kas tegeleda oma hobiga või veeta aega perega, kas emale helistada jne. Need otsused hõlmavad väikest hulka inimesi ega too need endaga kaasa inimohvreid. Aga otsused saavad olla ka tähtsamad ja pikaajalisema mõjuga, nt pangalaenu võtmine kolmekümneks aastaks või abielu kinnitamine ning lapse saamine. Ometi on nende vahetus mõjusfääris pisike arv inimesi – inimene korraldab oma elu. Eraelu otsused tuleb aga eristada otsustest, mis kujundavad inimhulkade saatust ning äärmuslikul juhul otsustavad rahva püsijäämise. Sellise mõjujõuga otsuseid saavad teha valitsused ja riigijuhid, sõjaolukorras ka sõjaväelased ning väepealikud. Nende otsuste tarkest on olnud riigi elanike tulevik.
0802. Otsustamine on seotud probleemi lahendamisega ning ratsionaalne ja adekvaatne lahenduskäik sisaldab endas kuut sammu:
- a. probleemi tuvastamine;
  - b. probleemi tekitajate ja mõjude kohta info kogumine;
  - c. lahendite genereerimine;
  - d. lahendite analüüs;
  - e. parima lahendi valimine;
  - f. lahendi elluviimine ja tulemuste hindamine.
0803. Ohvitserile on otsustamine igapäevane kaaslane. Eriliseks teeb selle aga tõsiasi, et sõjalise kriisi olukorras sõltuvad tema otsusest inimesed. Selline „koorem“ ei ole uhkustamiseks, vaid seab väga tõsised nõuded juhtidele militaarses süsteemis. Sõjaväelaste kohustus ühiskonna ees on arendada ennast paremaks, et tagada riigi turvalisus ja läbi selle saada õigus(tus) relvajõudude eksistentsile.
0804. Pole kasu sõjaväest, mis ei võida homme algavat sõda. Sõjaväelaste paradoks on selles, et õpitakse eelmise sõja järgi. Vastus küsimusele, kas homses sõjas sellest kasu on, jääb paratamatult spekulatiivseks. Õpieesmärk ei ole inimeste surumine stampteadmistesse ning tüüplahenditesse. Õpetus peab andma alused paindlikuks ja loovaks tegutsemiseks. Selline tegutsemine eeldab teadlikke valikuid ning

otsustuskindlust. Viimast treenitakse harjutustega ning sealt saadud kogemused loovad kindlameelsuse. Need on aluseks, et püsida teo- võimelisena muutavas olukorras.

0805. Sõjaväeline süsteem on hierarhiline ning otsustusaeg sõjapidamis- tasanditel erinev. Taktikalisel tasandil on otsustamise ajaraamistik piiratud tundide, operatsioonitasandil päevade ning strateegilisel ta- sandil nädalatega. Tasandisiseselt on võimalik omakorda ajaraamisti- kuline alljaotus. Näiteks peab taktikalisel tasandil otsustama jaoulem kuulipilduja tule suunamise vaid mõne sekundiga, et peatada tur- mav vastane. Rühmaülem peab aktiveerima varupositsioonide hoi- vamise ning olukorra hindamiseks on alla minuti, sest tiibav vastane on muidu teel ees. Kompaniülemal on olukorra vaagimiseks mõned minutid, mille käigus ta peab otsustama reservi rakenduse. Alles kait- seringkonna staabitasemel tulevad kasutusele need eelpoolmainitud tunnid. Kuna sõjapidamistasandid on omavahel põimunud, saavad operatsiooni- ja strateegilise tasandi otsustamise ajaraamid alguse madalamalt sõjatasandilt ning on väga erineva skaalaga.
0806. Eristada tuleb lahingutegevuse planeerimise ja lahingutegevuse va- hetu juhtimisega seotud otsuseid. Reeglina on planeerimisprotsessis väljatöötatav otsus küpsenud pikemat aega võrreldes lahingujuhti- misel tehtavate otsustega. Viimase ajaraame demonstreerivadki eel- mise löigu näited. Samas saab nt kompaniülem oma lahinguplaani väljatöötamiseks lausa mitu tundi, ent lahingujuhtimisel peab lange- tama otsuse minutite jooksul.
0807. Eristama peab ka otsuste väljatöötamise protseduure, mida mõjutab vahetult alluvate hulk. Kui rühma tegevuse otsustab rühmaülem ük- sinda, siis pataljoni tõhus juhtimine ühe inimese poolt on võimatu. Seepärast on antud pataljoniülemale juhtimise paremaks korralda- miseks appi grupp inimesi, kes moodustavad nn staabi. Staap kogub ja töötleb luureandmeid, et anda ülemale oma soovitusel otsuste te- gemiseks. Staap kontrollib ka otsuse täideviimist. Seetõttu saab kons- tanteerida, et pataljoni tasemel otsuse vastuvõtmine on kvalitatiivne hüpe võrreldes jao/rühma/kompanii tasemega. Ehk teisisõnu, mitu pead on ikka mitu pead.

OTSUSTAMISE TÜÜBID

0808. Eelnevast lähtuvalt saab eraldi välja tuua indiviidi- ja staabikeskse otsustamise. Kuid on võimalik eristada ka kahte põhimõttelist otsus- tamistüüpi: intuiitiivne ja analüütiline. Seejuures ei välista indiviidi- keskne otsustamine analüütilist lähenemist ning samuti võib staabi- keskse otsuse vastuvõtmise protsess sisaldada intuiitiivse otsustamise elemente.

0809. **Intuitiivne otsustamine.** Intuitiivse otsustamise kõige suurem eelis on selle kiirus. See võimaldab suruda vastasele peale oma tempo ning haarata initsiatiivi. Otsustuskiirus on edu alus eelkõige madalal juhtimistasandil. Intuitiivne otsustamine ei ole aga kõhutundel rajanev ega valgustusest tulenev lahend. Intuitiivne otsustamine on valmislahendite kasutamine sarnastes olukordades. Need valmislahendid on teadlikult ja süsteemselt praktika käigus kogutud ning nende rakendamiseks annab tõuke olukorra n-ö äratundmine: ahaa, sellisele olukorrale on üks lahend olemas! Teisisõnu, taktikalise lahendi genereerimist otseselt ei toimugi. Tähtis on saada olukorrast ülevaade, seda teadvustada. Seejärel valitakse juba kõige sobivam valmis tegevusvariant, uut lahenduskäiku välja ei töötata.
0810. Intuitiivse otsustamise tõhusaks rakendamiseks peavad inimese nn mäluiriuulis olema valmislahendid. Nende saamiseks tuleb läbi viia taktikalisi otsustusmänge (TOM). Viimased on sisult ühel lehel esitatud (või maastikul näidatud) taktikalised probleemolukorrad. Mängijale antakse aega vaid mõned minutid oma lahendi vormistamiseks ning reeglina peab ta oma otsuse esitama alluvatele mõeldud käskluste kujul. TOM-ide omapära on selles, et olukorrakirjelduses esitatud informatsioon on puudulik ning puudub nn õpetaja lahend. Võimalusi erinevateks otsusteks on palju (ja just siin genereeritakse oma taktikalised lahendid). Mängija ei tohi hakata arutlema võimalike lahenduskäikude üle ega tegema oletusi nende tähenduse kohta. Ta peab esitama oma otsuse üheks tegevuseks ning andma selle käsu formaadis. Samas on tähtis, et pärast lahenduste esitlemist toimuks grupis nende sisuline arutelu – see ühtlustab arusaama taktikast ja suurendab sellega üksteise mõistmist. Viimane on hädavajalik, et rakendada tegevusvabaduse põhimõttel rajanevat lahingujuhtimist.
0811. TOM-id toetavad kolme aspekti intuitiivse otsustamise rakendamiseks. Esiteks loovad nad pagasi lahenditeks, mida lahinguolukordades kasutada. Teiseks treenivad nad otsustamisjulgust, sest seda on kriitilistes olukordades vaja. Kolmandaks õpitakse TOM-de abil end lühidalt ja selgelt väljendama, sest pikaks jutuks lahinguolukorras aega ei ole. Samas on TOM vaid üks meetod, sest n-ö pagasit loovad ka analüütilisel otsustamisel rajanevad lahendid. TOM-i kasu on eelkõige aga selles, et selle produktiivsus on suurem – lühikese ajaga saab toota rohkem lahendeid.
0812. **Analüütiline otsustamine.** Suur ajakulu on analüütilise otsustamise kõige suurem komistuskivi. Teisalt tagab selle protsessi ülesehitus aga suurema põhjalikkuse ja ratsionaalsema lahendi ning on riski kaalutlevam.

Analüütiline otsustamine järgib optimeeritud, tulemile suunatud protsessi, kus võimalusel rakendatakse staabi sektsioonide spetsiifikat ja töötajate kogemusi. Staap on nagu sõel, mis järgib ülema planeerimishuuseid ning kurnab ebasobivad võimalused välja. Pinnale jäävatest vormistatakse tegevusvariandid, millest ülem teeb viimase valiku.

0813. Vaatamata detailsetele staabitöö protseduuridele, ei tohi analüütiline otsustamine keskenduda vaid protsessile. Täisformaadis staabiprotseduuride järgimine otsuse väljatöötamisel on kasutamiseks eelkõige staabi väljaõppe. Lahinguolukorras tuleb aga keskenduda lõppproduktile. Tähtis on õigeaegne ja rakendatav tulem ning vajadusel lühendatakse protsessi formaalseid etappe. Lahinguvälja muutuvad palged külvavad teadmatust ja segadust ning hõõrdumised võimendavad stressi. Lõppeks peab ülema otsusekindlus juhtima oma üksuse ülesande täitmisele ning ilmselgelt ei saa ta seejuures järgida ametlikke protseduure.
0814. Ohvrid on sõjaolukorras vältimatud, aga ei tohi olla põhjendamatud. Väike riik ei saa seda endale lubada. Väikeriik ei saa ehitada üles oma sõjaväge massile ning taktikalist võitu massihauale.
0815. Analüütilises otsustamises tagab kiiruse eelkõige protsessis osalejate teadlikkus oma rollist ja ülesannetest ning loomulikult staabi liikmete erialane oskus ja kogemus. Üksus peab harjutama püsitoiminguid ning koondama need nn ühtlustatud tegevuseeskirja (ÜTE), et nende korraldamiseks mitte aega raisata. Ülem vaid algatab need oma käsuga, edasi toimivad need juba ise.

SÕJAVÄELINE OTSUSTUSMUDEL

0816. Siin esitatud otsuse vastuvõtmise mudel rõhutab lahendi väljatöötamise sisulisi etappe ning toob välja, kuidas neid omavahel sidudes lõpptulemit saavutada. Mudel on kohandatav erinevatele formaatidele.
0817. Staabitöö väline formaat võib erineda, aga lõppeks järgib otsuse vastuvõtmise protsess eelpool esitatud probleemilahendussamme (vt p. 0802). Neist mõnda ära jättes pole võimalik adekvaatset lahendit saavutada. Pole vahet, kas ametlikke staabikoosolekuid on näiteks viis või kolm, sellele vaatamata ei jäeta protsessis mingit sisulist osa ära. Formaalsete etappidena esitatud koosolekud saab läbida ka staabisektsioonide omavahelises koostöös.
0818. Ametlike koosolekute vähendamine aitab aega võita. Koosolek nõuab reeglina ettevalmistust, harjutamist ja kõigi tähelepanu. Koosoleku ajal on staabitöö teatud mõttes katkestatud. Teisalt on vähendatud koosolekutega staabitöö formaat kogenematule staabile väga raskeks katsumuseks, sest see eeldab suurt iseseisvust. Seda tähtsam on, et ülema planeerimissuunised oleksid sisukad ning staabiülem korraldaks staabitööd tõhusalt. Staabitöö peab pädima vähemalt kahe võimaliku probleemilahendi väljatöötamisega. Staap esitab ülemale neist soovitusena ühe, põhjendades, miks see nende arvates parim on. Olenemata staabitöö otsuse vastuvõtmise protsessi ametlikust formaadist, läbitakse alati järgmised sisulised etapid: 1) põhiülesande analüüs, 2) tegurite analüüs, 3) oma üksuse tegevusvariantide koostamine.
0819. Igal etapil on oma kindlad tegevused, mille raames valmivad erinevad staabitöö vaheproduktid. Viimaseid kasutatakse omakorda, et jõuda lõpp-produktini ehk tegevuskäsuni. Taktikalisel tasandil nimetatakse seda lahingukäsuks, operatsioonitaasndil aga operatsioonikäsuks. Suurimaks probleemiks staabitöös on selle protsessi ebatõhus rakendamine. Tööd justkui tehakse, aga produktideni ei jõuta või ei kasutata neid edaspidises töös, sest need n-ö unustati. Üldpildis saab etappe, sealseid tegevusi ja vaheprodukte välja tuua järgmiselt:

STAABITÖÖ ETAPP	ALATÖÖD	VAHEPRODUKTID
Põhiülesande analüüs	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrgema ülema kavatsuse selgitamine • Ülesannete analüüs • Piirangute analüüs • Muutuste hinnang 	<ul style="list-style-type: none"> • Ajakava staabitööks • Üksuse ülesanne • Ülesannete tööleht • Piirangute tööleht • Teabe nõude tööleht • Ülema esialgne kavatsus • Eelkäsk nr 2*
Tegurite analüüs	<ul style="list-style-type: none"> • Keskkonna analüüs • Vastase analüüs • Oma üksuste analüüs • Aja analüüs 	<ul style="list-style-type: none"> • Maastiku läbitavuse analüüsi kile • Maastiku taktikaliste omaduste kirjelduse tabel • Kohalureplaan • Lähemissuundade kile • Vastase doktrinaalmudel • Vastase tegevuskavandid • Vastase manöövriskemide plaan • Ilmastikumõjude tööleht • Ülema kavatsus ja mõjuskeem • Täiendatud teabe nõude tööleht • Oma ja vastase struktuurid • Vastasjõudude lahinguvõimsuse võrdlustabel • Operatsiooni/lahingu üldine ajagraafik
Oma üksuse tegevusvariantide koostamine	<ul style="list-style-type: none"> • Oma jõudude tegevusvariantide koostamine • Oma tegevusvariandi võrdlus vastasega (vastandamine) • Oma üksuse tegevusvariantide võrdlus • Soovitus tegevusvariandi valikuks 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühised punktid tegevusvariantidele • Tegevuskavandid • Manöövriskemide plaanid • Sihtstruktuurid • Oma ja vastase tegevusvariantide võrdlustabel • Otsustuskile • Otsustusmaatriks • Omavaheline võrdlustabel • Sõjamängu tabel • Samakõlastustabel • Eelkäsk nr 3

Tabel 12. Püsitemgevused staabitöö etappides ja produktid

* Eelkäsk nr 1 antakse välja pärast kõrgema üksuse eelkäsu saamist.

0820. Lisaks ülalnimetatud etappidele eristatakse ka lahinguvälja luureettevalmistust (LLE), aga sisuliselt pole see neljas etapp staabitöös, vaid osa tegurite analüüsist. LLE alla on koondatud maastikku ja vastast käsitlevad teemad, et neid süstematiseeritult üheskoos (ja teistest eraldi) esitleda.

0821. Üldmärgitud kolm sisulist staabitöö etappi ei järgne rangelt üksteisele, vaid mitmed neist käivituvad paralleelselt. Näiteks selgitatakse kõrgema ülema kavatsust ja määratud ülesandeid, aga samas saab juba analüüsida maastikku ning ilmastikku, kirjutada välja nii oma jõudude kui vastase struktuure ning arvutada kokku vastasjõudude relvade hulka, et valmistuda nende võrdluseks.
0822. Staabiülem määrab oma staabiliikmetele kindlad rutiinsed ülesanded, mida nad peavad teadma ja oskama täita. Neid ei tule enam uuesti välja kuulutada, selgitada ega ette näidata. Üksikliikmete suutlikkus iseseisvalt samakõlastatult tegutseda tagab staabitöö harmoniseerituse. Selle tulemusena tõuseb kvaliteet ja hoitakse kokku aega. Allpool on näitlik nimekirja ülesannetest, mida staabitöö otsuse vastuvõtmise protsessi käivitumisel saab teha samaaegselt:
- operatsiooni/lahingu kilede kopeerimine staabitööks;
  - ülesannete analüüsi töölehe väljapanek;
  - piirangute töölehe väljapanek;
  - ülema üliolulise teabe nõude töölehe väljapanek;
  - kõrgema ülema kavatsuse selgitus;
  - määratud ülesannete leidmine;
  - maastikuanalüüs;
  - ilmastikuanalüüs;
  - tsiviil-piirangute leidmine;
  - hinnangu andmine populatsiooni meelsusele;
  - meediahinnangu koostamine;
  - vastase struktuuri väljajoonistamine;
  - vastase relvastuse kvantiteedi väljatoomine;
  - oma üksuste struktuuri väljajoonistamine;
  - oma üksuste relvastuse kvantiteedi väljatoomine;
  - vastasjõudude võrdlustabeli väljapanek;
  - eelkäsu vormistamise alustamine.
0823. Kohe tuleb alustada ka tegevuskäsu koostamist. Käsku tuleb staabitöö etappides jooksvalt täita, et see valmiks võimalikult kiiresti peale seda, kui ülem otsustab ühe tegevusvariandi kasuks. Jättes käsu koostamise hilisemaks, kulub selleks eraldi mitu tundi ning sisuliselt raisatakse sellega oma alluvate aega.
0824. Samaaegseid tegevusi staabitöö protseduurides on teisigi. Mõned näited:
- Maastikul teostatav kohaluure ei tohi seisata ülejäänud staabiliikmete tööd.
  - Vastase ja oma jõudude tegevusvariandid peaksid valmima pigem samaaegselt (mitte väga eraldatud järjestuses).
  - Tegevusvariantide väljatöötamise ajal saab valmis seada ka tegevusvariantide analüüsi- ja võrdlustabeli.
  - Sõjamängus kasutatavad allüksuste sümbolid peavad olema ette valmistatud enne sõjamängu algust.

PÕHIÜLESANDE ANALÜÜS

0825. Kuna kõrgema ülema käsu saamisel on kohal vaid osa staabist, on tähtis, et nn teine osa staabist saaks endale käsukoopia. Nad saavad sellega iseseisvalt tutvuda ajal, kui käsugruppile kõrgemas staabis tegevusplaani tutvustatakse. Põhiülesande analüüsi võib teha ülem üksinda, valitud staabigrupp (reeglina S2 ja S3 ülem) või staabi enamus. Viimasel juhul on kindlasti vaja reguleerida, mis käsuosa keegi analüüsib, et optimeerida ajakasutust kattuvuse vältimiseks. Erialsed staabisektsioonid keskenduvad erialastele käsulisadele.
0826. Põhiülesande analüüsi käigus tuleb eraldada terad sõkaldest, et keskenduda tähtsadele ja selle alusel planeerida ressurside jaotust. Et nn terasid operatiivselt staabitöös kasutada, tuleks need eraldi töölehel välja tuua. Kui kõrgema ülema käsu tähtsad kohad lihtsalt alla joonida või muud moodi esile tuua, on oluliste detailide leidmine ikkagi ajakulukas, kuna sisuliselt tuleb kogu käsupakett jällegi läbi lehitseada (ning hiljem igaks juhuks veelkord).
- Põhiülesande analüüs hõlmab järgmisi tegevusi: 1) kõrgema ülema kavatsuse selgitamine, 2) ülesannete analüüs, 3) piirangute analüüs, 4) hinnang muutustele.
0827. **Kõrgema ülema kavatsus.** Kõrgema ülema kavatsuse selgitus peab andma arusaama oma üksuse rollist tervikpildis. Selle mõistmine loob tegevuste sidususe ning selgitab põhiülesande püstitust ja seatud eesmärgi. Kõrgema ülema kavatsus on järgimiseks tegevusvabaduse kasutamisel ja tegevusvariante planeerimisel.
0828. Alati selgitatakse vähemalt vahetu ja kaks taset kõrgema ülema kavatsus. Standarditud 5 punkti käsuformaat võimaldab otsitavat kiiresti leida, sest igale tabeliigile on ette nähtud oma kindel koht. See on järjekordne ajakulu kokkuhoid. Kuna käsus on ka materjali, mis võib konkreetsele üksusele olla pigem infomüraks, tulebki vajalik teave välja sõeluda.
0829. Kaks astet kõrgema ülema kavatsus on sõnastatud punktis 1b, üks aste kõrgema ülema kavatsus aga kolmanda punkti esimese osana. Kui need on konkreetse sisuga tekstilõigud, siis võib neid sõna-sõnalt kasutada, aga üldiselt oleks paslikum teha kokkuvõtlik ümbersõnastus. Ülema kavatsus peab andma operatsiooni/lahingu lõpptulemuse, võtmeülesanded ja laiendatud eesmärgi.
0830. Vahetu ülema kavatsuse selgitamisele lisaks tuleb välja tuua ka tema tegevuskavand. See on vajalik, et mõistetakse oma üksuse konkreetset rolli kõrgema ülema lahinguplaanis.
- Kõrgemate ülemate kavatsus peab kummitama staabiohvitseri kogu aeg, et planeerides seda kindlasti järgitaks. Seetõttu on kasulik kavat-

sus suurelt kirja panna, et see kogu aeg silme ees (ja meeles) püsiks.

0831. **Ülesannete analüüs.** Ülesanded jagunevad kolmeks: 1) määratud ülesanded, 2) tulenevad ülesanded ja 3) oluline ülesanne.

Ülesannete analüüsil avastatu tuleb kohe koondada ühte, et vältida millegi kahe silma vahele jäämist.

Kasutada saab järgmist tabeliformaati:

ÜLESANNETE TÖÖLEHT					
JRK	KELLELT	ÜLESANNE	M	T	P
1.					
2.					
3.					
...					
MÄRKUSED:					
M – määratud; T – tulenevad; P – põhi					

Tabel 13. Ülesannete töölehe näidisformaat

0832. **Määratud ülesanded** on üksusele kirjalikult kästud või suusõnaliselt eraldi edastatud. Need tuleb infomürast eraldada. Samuti peab tegevuskäsus kindlasti vaatama ka kooskõlastusjuhiseid (käsupunkt 3d). Selle punkti all ei märgita allüksuste nimesid, kuna peetakse silmas kõiki. Samuti tuleb vaadata tegevuskäsu lisasid ning kindlasti ka manöövriskeemi kilesid, sest sealt võivad selgineda naaberüksustega kooskõlastamise vajadused.⁵³ Määratud ülesandeid võib tulla üle kümne, aga neid, mis on pigem püsitoimingute põhised, ei peaks siinjuures esile tooma. Kui aga staap leiab vaid üks-kaks määratud ülesannet, siis võib tugevalt kahelda otsingu põhjalikkuses.

0833. **Tulenevad ülesanded** ei ole kirjas. Need tuleb ise tuletada, et saaks täita määratud ülesandeid. Need võivad olla seotud ÜTE-s fikseeritud standardsete tegevuste algatamisega, aga mitte ainult. Selles etapis tuleb teha valik, mis tegevustega alustada kohe ning sellest teada anda asjassepuutuvatele allüksustele. Olulisi andmeid saab kajastada eelkäsus, aga vajadusel tuleb need edastada viivitamatult.

0834. Tuleneva ülesande üks näide on käsk rünnata X-objekti, millest üksus paikneb mitukümmend kilomeetrit eemal. Ilmselt ei alusta üksus rünnakut praegusest paiknemisalast. Esmalt on vaja sooritada rännak ja see ongi tulenev ülesanne (kui seda pole käsus märgitud). Ettevalmistusi rännakuks tuleb aga alustada kohe ning sellest allüksustele eelkäsu teel teada anda. Samuti peab alustama tee- ja objektuluuret. Viimasega võib olla kiire, seepärast tuleb teavitada viivita-

⁵³ Esmased kooskõlastused naaberüksustega peab tegema käsugrupp kõrgema ülema käsu saamisel.

matult LEGr koosseisu ja luureüksust (kindlasti antakse neile veel täpsustavaid juhiseid).

0835. Kui on olemas nimekiri määratud ja tulenevatest ülesannetest, tuleb teha valik, milline neist on vahetult seotud üksuse rolli eduka elluviimisega ning sellest lähtuvalt kõige tähtsam. Seda valitud ülesannet nimetatakse oluliseks ülesandeks. Tavaliselt on oluliseks ülesandeks üks määratud ülesannetest ja see on antud käsupunktis 'ülesanded manööverüksustele'. Oluliseks ülesandeks on enamasti üks ülesanne, aga ei saa välistada ka muid võimalusi.
0836. **Olulise ülesande** väljaselgitamine ei toimu staabiüksuste seas läbi viidud hääletamise teel. See kulutab liialt aega ja ressursse ning on ebatulemuslik. Olulise ülesande selgitamiseks kaasatakse staabist üksikud parimad ohvitserid. Oluline ülesanne tuleb võimalikult kiiresti välja selgitada, et staap ei töötaks vales suunas. Lõppeks on oluline ülesanne see, millele edaspidi keskendutakse nii tähelepanu kui ka ressursid. Keegi ei tohi mõista valesti üksuse olulist ülesannet.
0837. Olulisest ülesandest moodustatakse üksuse põhiülesande sõnastus (nn ümbersõnastatud põhiülesanne). Kui esimene neist peab vastama küsimusele MIDA, siis teine täiendab seda lauset, lisades juurde KES, KUS, MILLAL ja MIKS. Pataljon on esimene tasand, kus antakse võimalus täiendada ülevalt poolt kästud põhiülesanne.
0838. Eelpool nimetatud ülesannete jaotused ning selgitamise järjekord on välja toodud järgmises tabelis.

1. MÄÄRATUD ÜLESANDED	2. TULENEVAD ÜLESANDED
3. OLULINE ÜLESANNE	
4. PÕHIÜLESANNE	

Tabel 14. Ülesannete jaotuse skeem

0839. **Piirangute analüüs.** Piirangute mõistmine on oluline selleks, et tegevuste planeerimisel arvestataks tegelikult kasutada olevate vahenditega. Selle analüüsi vajadus on ilmne: suur tükk ajab suu lõhki.
0840. Piirangud jagunevad kaheks: on keelud (mida ei tohi teha), aga on ka sundtegevused (mida peab tegema). Viimasteks on tegevused, mida tuleb täita, ent mis pole otseselt seotud põhiülesande täitmisega. Sundtegevused kulutavad ressursse ja seepärast neid piiranguteks nimetataksegi. Keelu näiteks on piirang kasutada raadiosidet või mingit teelõiku või teatud laskemoonatüüpi. Sundtegevuseks oleks julgestuse tagamine staabihoonele Tartus või kõrgema üksuse tagalateede märgistamine, samas kui üksuse põhiülesandeks on näiteks rünnata määratud objekti Viljandis.

Piirangute nimekirja saab koondada järgnevasse näitlikku tabeliformaati:

PIIRANGUTE TÖÖLEHT		
JRK	KELLELT	KEELUD
1.		
2.		
3.		
...		
JRK	KELLELT	SUNDTEGEVUSED
1.		
2.		
3.		
...		
MÄRKUSED:		

Tabel 15. Piirangute töölehe näidisformaat

0841. Piiranguid analüüsidest tuleb lähtuda kolmest tegurist: 1) aeg, 2) ruum ja 3) vahendid. Neid tegureid ei saa küll alati üksteisest lahutada, sest need on tihedasti omavahel seotud, aga samas tagab selline lähene-mine analüüsi suurema põhjalikkuse.
0842. **Ajaliste piirangute** selgitamine näitab, kui palju on üksusel aega käs-tud lahinguvalmiduse saavutamiseni. Siin on lihtsam arvestada aega n-ö tagantpoolt. Lahinguvalmidusaeg on kõrgemas käsus antud ning sealt, lähtudes 1/3 reeglist, arvestatakse 2/3 maha. Tegevuskäsk oma allüksustele tuleb anda hiljemalt alles jäänud aja lõpus. Vahepealne aeg on niisiis kasutatav staabitööks. Tuleb arvutada, kui pikk see on: kas kolm või üheksa tundi. Teades, mis staabitöö produkte on vaja toota, saab hinnata, kas ajaline raamistik on piisav või kitsendatud. Sellest lähtuvalt saab teha järeldused staabitöö standardsete rutiinide kasutamise osas – näiteks, kas on võimalik järgida või tuleb midagi kärpida; kas teha ainult kilekäsk või tuleb nõuda allüksuste ülemaid kohe enda juurde.
0843. Aja piisavus oleneb ka ruumist ehk vahemaadest. Nii peab ajaplaneer-ing arvestama, et üksusel tuleb sooritada näiteks mitmekümne kilo-meetrine rännak, aga selleks pole veel ettevalmistusi tehtud. Ajaliste piirangute selgitamine tõstab esile kohesed (prioriteetsed) tegevused ja järjestab teised.

0844. **Ruumilisi piiranguid** analüüsidest tuleb hinnata operatsiooniala suurust: kas on vahendeid, et seda kontrollida ning kas on ruumi, et kõiki vahendeid tõhusalt rakendada. Tuleb vaagida ka ruumi vastavust põhiülesandele. Kui on kästud viivitusülesanne 48 tunniks ning operatsiooniala sügavuseks on 10 kilomeetrit, siis on põhjust kahelda ülesande sisu ja ruumilise ressursi vastavuses – ülesande täitmise iseloom on pigem kaitselahinguline, mitte viivituse põhimõtteid järgiv. See on koht, kus tuleb teha ettekanne ülemale, et täpsustada ülesannet või küsida lisaressursse. See ei ole vastuhakk, vaid kohustus sõdurite ees, kes riskivad ülesande täitmise nimel oma vere ja eluga. Lõppeks vastutab ülem, et tema antud käsk oleks täidetav.
0845. **Vahendiliste piirangute** analüüs sisaldab samuti aja ja ruumi arvestust. Tuleb teha kindlaks, mis ajavahemikul saab kasutada erinevaid vahendeid. Eriti puudutab see kõrgemalt üksuselt saadud tugevdusi ning toetusi. Tuleb täpsustada, kas mõne vahendi kasutamine on piiratud konkreetse kohaga. Näiteks võivad kõrgema üksuse pioneerid toetada kindlustustöid ainult määratud etapijooone ees, mitte teistes kohtades. Samuti võib allutatud üksus olla antud vaid konkreetse silla kaitseks.
0846. Vahendiliste piirangute analüüsis ei vaadelda vastasjõudude koosseisulisi struktuure ega tabelvarustust. Soovunelm, et oma üksuse jalaväerühmas oleks kasutada mehhaniseeritud automaatgranaadiheitjad, ei ole vahendiline piirang. Samuti pole piiranguks see, et vastase struktuuris on tankid. Küll aga tuleb piiranguna välja tuua, kui oma üksuse orgaanilisest koosseisust võetakse midagi ära.
0847. **Muutuste analüüs.** Viimaseks tuuakse välja, millised muutused on toimunud võrreldes juba alustatud tegevustega. Praktikas see endaga mingeidprodukte kaasa ei too. Samas võib selle alusel küsida põhiülesande täpsustamist või lisaressursse, kui näiteks ettevalmistumisaega on väga vähe, aga muutused on suured. Sisuliselt kasutatakse siinjuures järgmist jaotust: 1) muutusi ei ole, 2) muutused on väikesed, 3) muutused on olulised, 4) muutused on suured.

MUUTUSTE TASE	MUUTUSE SISULINE TÄHENDUS
Muutusi ei ole	Kõrgema ülema käsk ei muuda midagi praeguses tegevuses.
Muutused on väikesed	Kõrgema ülema käsk ei muutnud üksuse põhiülesannet ega tegevuskavandit. Muutusi kooskõlastus-suunised ning teabenõuded.
Muutused on olulised	Kõrgema ülema käsk ei muutnud üksuse põhiülesannet, aga muutus tegevuskavand, mis omakorda muudab allüksuste lahinguplaane.
Muutused on suured	Kõrgema ülema käsk muutis allüksuste ülesandeid ja see omakorda muudab kõike senitehtut.

Tabel 16. Kõrgema käsu muutustasemed

0848. **Ülema üliolulise teabe nõue.** Põhiülesande analüüsimisel tuleb hakata täitma ka nn ülema üliolulise teabe nõude nimekirja. Kuigi nimi viitab ülemale, koostab selle sisuliselt siiski staap. Ülem peab sellest nimekirjast eelkõige pingerea moodustama. Teabe üliolulisus tuleneb eelkõige selle vahetust mõjust tegevusvariandi põhimõttelisele valikule või edule. Samas tuleb iga teabenõude puhul kindlasti määrata, kes sellele vastust otsima peab ning kellelt või kust ta seda uurib. Näiteks S2 ülem luurerühmalt, S3 ohvitser brigaadi lahingukeskuselt, pioneeriohvitser pioneeripataljonilt või tuletoetusohvitser maastikul staabi kohalure ajal.
0849. Teabenõuded jagunevad järgmiselt:
- esmased luureteabenõuded (ELN)** (eelkõige maastik ja vastane);
  - teabenõuded sõbralike jõudude kohta (TSJK)** (informatsioon, mis puudutab oma üksuseid);
  - kõrgema ülema tegevuskäsu täpsustused (KÜTT).**

ÜLEMA ÜLIOLULISE TEABE NÕUDED				
JRK	TEABENÕUDE SISU	ELN	TSJK	VASTUTAV
1.				
2.				
3.				
...				
KÜTT:				

Tabel 17. Teabenõude tabeli näidisformaat

0850. Ülema üliolulise teabe nõude nimekiri on n-ö elav dokument. Kui mingi küsimus saab endale vastuse, siis lisatakse nimekirja järjekor-

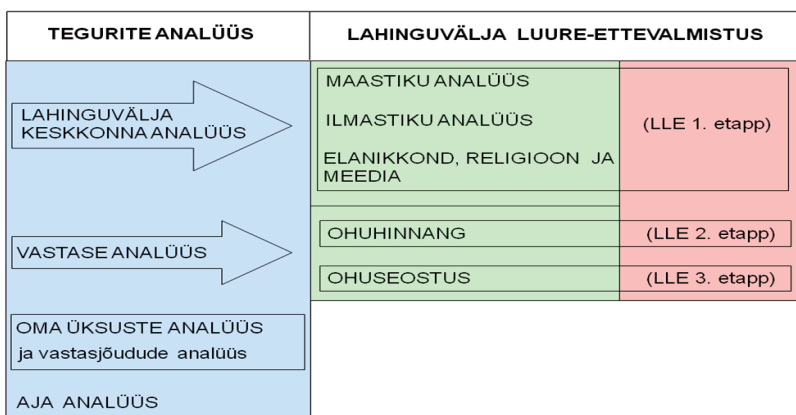
ras ootav uus teabenõue. Seepärast tuleb nimekirja üle vaadata stabiilsust käigus jooksvalt ning staabikoosolekutel sellel ka formaalselt peatuda, et määrata prioriteedid ja vastutavad isikud.

0851. Lisaks teabnõude nimekirjale tuleb väekaitseks välja tuua ka informatsioon sõbralikest tegevustest, mida vastane kindlasti teada saada ei tohi. See informatsiooni liik on **oluline varjatav teave (OVT)**.

TEGURITE ANALÜÜS

0852. Tegurite analüüsi tulemuste põhjal koostatakse oma üksuse tegevusvariandid. Tegurite analüüsi teatud osadega alustatakse samaaegselt põhiülesande analüüsiga, et vähendada järjestikulisusega kaasnevat ajakulu.

Tegurite analüüs sisaldab endas nelja tegevust: 1) lahinguvälja keskkonna analüüs, 2) vastase analüüs, 3) oma üksuste analüüs ja 4) aja analüüs.

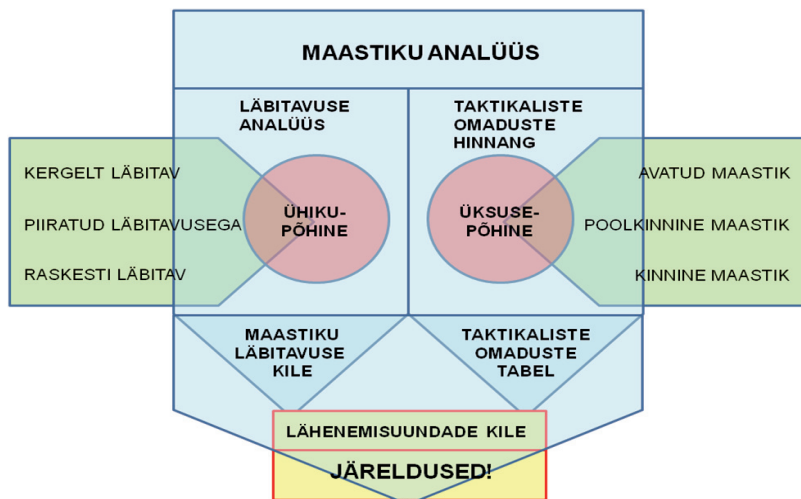

Pilt 48. Tegurite analüüsi ja LLE omavaheline suhe

0853. **Lahinguvälja keskkonna analüüs.** See analüüs koosneb kolmest tegevusest, milleks on: 1) maastiku analüüs, 2) ilmastiku analüüs ning 3) elanikkonna, valitseva religiooni ja meedia meelestatuse hindamine. Tähtis on tuvastada, milline on nende mõju operatsioonile/lahingule.
0854. **Maastiku analüüs** algab vajadusel operatsiooniala piiride täpsustamisega ja huviala määratlemisega. Järgmisena tuleb koostada maastiku läbitavuse analüüs ja maastiku taktikaliste omaduste hinnang, sealjuures arvestades ka huviala. Maastiku läbitavuse analüüs lähtub ühe mehhaniseeritud/motoriseeritud tehnikaühiku liikumisvõimest. Maastiku taktikaliste omaduste hinnang lähtub aga nende tulelatusesest ja üksuse koostöö võimalikkusest.
0855. Maastiku läbitavuse analüüsil tuleb arvestada, et jalaväelane suudab reeglina liikuda igal pool. Samuti on võimalik pioneerialaste ette-

valmistustöödega tagada sõidukitele näiteks soise ala ületamine.⁵⁴ Maastiku läbitavuse astmed jagunevad kolmeks: 1) kergesti läbitav, 2) piiratud läbitavusega, 3) raskesti läbitav.

0856. Taktikaliste omaduste hindamisel kasutatakse traditsioonilist maastikutüüpide jaotust: 1) avatud, 2) poolkinnine ja 3) kinnine.
- Avatud maastik** on ala, kus laske- ja vaatluskaugused on valdavalt üle 750 meetri ning vastane saab rünnata pataljoni suuruse üksusega. Vastase roodud suudavad teineteist toetada.
  - Poolkinnine maastik** on metsastunud/võsastunud ala, kus laske- ja vaatluskaugused on tavaliselt alla 750 meetri ning vastane saab soomusüksustega rünnata maksimaalselt roodu suuruste üksustega.
  - Kinnine maastik** on metsastunud/võsastunud ala, kus laske- ja vaatluskaugused on reeglina alla 250 meetri ning vastane ei ole võimeline kasutama soomusüksuste rünnakut, vaid on sunnitud manööverdama jalgsi; vastase õhuvaatlus alast on piiratud.
0857. Maastiku analüüs pädib kolme produktiga, milleks on 1) maastiku läbitavuse kile, 2) maastiku taktikaliste omaduste tabel ja 3) lähemissuundade kile. Neid kasutatakse edasises staabitöös ohuseostuse etapi juures (s.o vastase tegevusvariantide väljatöötamisel).

Pilt 49. Maastiku analüüsi osised ja seotus

0858. **Maastiku läbitavuse kile.** Maastiku läbitavuse kile koostatakse läbi viie põhimõttelise sammu: 1) teede ja asulate märkimine, 2) veetakistuste märkimine, 3) piiratud läbitavusega maa-ala viirutamine, 4) raskesti läbitava maa-ala ristviirutamine, 5) võtmemaa-ala märkimine.

⁵⁴ II maailmasõjas 1944 juulis-augustis ületasid venelased Väike-Emajõe ning ehitasid raske- tehnikala läbiveoks mitmekilomeetrise tee üle jõelämmi, metsa ja soo.

0859. Märkimisel ja viirutamisel kasutatakse erinevate värvidega vildikaid ning analüüsi võib sisse tuua ka vaatlusalade ja mäejärsakute/harjade toonitamise. Viimased on detailse analüüsi nõue, mida taktikalisel madalal tasandil tuleb kindlasti arvestada, sest nendest sõltub otsetulekaugus. Maastiku läbitavuse kilet võib koostada staabi pioneeri-ohvitser.

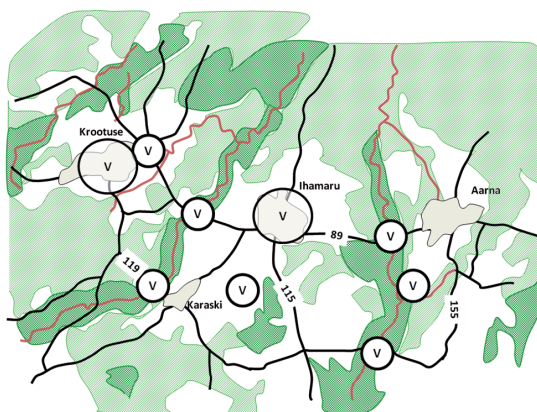
- **Teed ja asulad** joonistatakse pruuni (või musta) vildikaga. Toonitakse vaid tähtsamaid, mis mõjutavad lahinguväljal üksuse tegevust. Teedele tuleb nende eristamiseks peale märkida ka nende nimetus (numeratsioon). Asulate piirjoonte märkimisel ei pea järgima iga üksiku maja asukohta, vaid asula üldisi piire.
- **Veetakistused** märgitakse sinise vildikaga. Arvestada tuleb aastaajaga, sest suvine põud, kevadine sula või talvine külm muudab oluliselt nende takistuste tegelikku väärtust. Üksik veekraav võib olla väärtusetu, aga kraavide võrgustik suur takistus.
- **Piiratud ja raskesti läbitav maa-ala** viirutatakse rohelise vildikaga. Ka siinjuures ei tohi kaarti ümber joonistada, vaid tuleb järgida üldisi piirjooni, mitte maastiku iga sikk-sakki. Viimased tuleb vaba käega õgvendada. Sel moel moodustuvad selgemalt välja maastiku takistavad ja suunavad omadused. Et viirutus eristuks, tuleb kindlasti kasutada M-paksusega vildikat. Siis on jooned maastiku läbitavuse kilel ka näiteks kolme meetri pealt näha.
- Järgnevalt tuleb välja tuua **võtmemaastikud**. Nendeks võivad olla näiteks takistuste ületus- või läbimiskohad, valitsevad kõrgendikud, teede sõlmpunktid, asulad.

Võtmemaastiku valikut tuleb põhjendada. Sealjuures peab arvestama olemasolevate ressursidega, sest võtmemaastiku kontrolli üle hakatakse lahingut pidama. Pataljoni tasemel ei ole mõtet välja tuua näiteks 17 võtmemaastikku. Tuleb valida välja olulisemad võtmemaastikud. See arv peab jääma alla kümne.

Pange tähele järgmisi elemente:

- teed ja asulad;
- veetakistused;
- piiratud läbitavusega alad;
- raskesti läbitavad alad;
- võtmemaastikud.

NB! Ärge unustage kaardi ja operatsiooni/lahinguga sidumise rekvisiite.

Pilt 50. Maastikuläbitavuse kile näidis

0860. **Maastiku taktikaliste omaduste tabel.** Selle staabitöö produkti eesmärk on täiendada maastiku läbitavuse kile pilti kirjeldava tekstiga, mis hindab maastiku taktikalisi omadusi. Maastiku taktikalised omadused on nimetatud allolevas tabelis.⁵⁵ Selles esitatakse maastikuaspektide iseloomulikumad kirjeldused ja märgitakse nende mõju nii vastase kui oma üksustele. Tabelis tuuakse välja ka järeldused maastiku omaduste ärakasutamise kohta.

MAASTIKU TAKTIKALISED OMADUSED	ÜLDKIRJELDUS	MÕJU VASTASELE	MÕJU OMADELE	JÄRELDUSED
Vaadeldavus ja tulealad				
Kate ja varje (harjad)				
Takistused				
Võtmemaastikud				
Lähenedamis suunad				

Tabel 18. Maastiku taktikaliste omaduste tabeli näidisformaat

0861. **Järeldused.** Praktiliste järelduste tegemine tagab staabitöö sisulise järjepidevuse. Järeldused peavad olema rakendatavad ning neid tuleb väljendada tegevustena. Tuleb teha eelkõige positiivseid järeldusi, st välja tuua see, mida teha, mitte mida ei saa teha.

0862. On teatud lahingutegevuse põhimõtted, mis kehtivad olenemata ajast ja kohast. Nende esitamist järeldustena tuleb vältida, sest tegevusvariantide suuniste koostamisel peab juhinduma konkreetsetest oludest.

⁵⁵ See on põhimõtteline formaat, mille lahtrid peavad olema mahukamad, et sinna kirjeldusi kanda.

Sellisteks põhimõteteks on näiteks:

- Tuleb tegutseda varjatult.
- Peab hästi maskeerima.
- Peab tõhusalt hävitama vastase tanke.
- Tuleb kaitselahinguks kaevuda maasse.
- Tuleb planeerida tõkkesõlmesid.
- Tulesüsteem peab olema terviklik.

0863. Järeldused tuleb eristada tuletisest. Tuletis on mõju või arvsuhte kirjeldus. See on konstateering, mis peab suunama järelduse sihti. Nii võib vastasjõudude suhteks olla 1:4 ja tuletis mõtestab selle lahti: vastasel on piisav jõudude ülekaal pealetungi teostamiseks. Staap peab tuletisest järeldama, kuidas seda ülekaalu vähendada ja eirata.

Head järeldused on alati seotud konkreetse operatsiooni/lahingu ning maa-alaga. Hea järeldus on sõnastatud praktilise tegevusena ning täpsustab ka, KUS ja/või MILLAL konkreetsetes operatsioonialas tegutseda tuleb. Järeldused peavad olema välja toodud kõikides staabitöö analüüsid. Staap peab järeldusi sõnastades endalt küsima: „Ja mis siis?” Esmastele vastustele tuleb seda küsimust veel omakorda esitada, et testida järelduste kasulikkust. Nii jõutakse rakenduslike järeldusteni, millest hakkavad vormuvad oma üksuse tegevusvariandid.

Mõned heade järelduste näited on:

- Teede võrgustik toetab vastase liikumist läänest itta, mistõttu tuleb teede 89 ja 155 alale rajada tõkked.
- Maastiku takistused liigendavad operatsiooniala kolmeks, mis annab võimaluse teostada mitmeliinist kaitset. Kaitse tugipunktiks on sobivaim Tsõkala.
- Olulised võtmemaastikud on jõgede ületused Eero ja Kundla külas, kuna vastane peab neid kontrollima oma pealetungi hoo säilitamiseks. Lahinguplaanis tuleb keskenduda nende kaitsele.
- Maastik soodustab keskmaa tankitõrje-raketisüsteemide hävitusalana Ihamaru-Karaski lagendikku.

0864. **Lähemissuundade kile.** See on staabi koostatud joonis, millel on punasega toodud esile, milline on maastiku läbitavust arvestades üksuse taktikaline liikumistee lähtealalt eesmärgialale. Lähemissuundade kile on kasutatav nii vastase kui ka oma üksuse liikumise planeerimiseks. Selle koostamise aluseks on eelkõige maastikuläbitavuse kile, mitte topokaart. Lähemissuundade kile koostab S2 sektsioon. Selleks nad: 1) märgivad ära liikumiskoridorid ja 2) ühendavad liikumiskoridoride lähemissuundadeks.

0865. **Liikumiskoridor** on ümbritseva maastiku läbitavuspiirangute tõttu kujunev maastikulõik, mis ise on vaba takistustest ning võimaldab seal üksusel koonduda ja kiiresti liikuda. Ümbritseva maastiku lä-

bitavuspiirangud võivad kanaliseerida üksuse mitmesse kitsasse liikumiskoridori. Liikumiskoridorid tuuakse välja maastikuläbitavuse kilel joonistatud kitsaskohtades, märkides juurde seal lahingukorda mahtuva allüksuse suuruse tingmäärgitähise. Kilele tuleb märkida kuni kaks taset madalamate üksuste liikumiskoridorid. Näiteks pataljon peab märkima kilele vastasüksuste pataljonide, roodude ja rühmade liikumiskoridorid.

0866. **Lähenemissuund** on ründeobjektile või võtmemaastikule juhtiv liikumistee, mille laius peab vastama ründava üksuse taktikalisele rakendamisele. Lähenemissuunad joonistatakse üksikute allüksuste liikumiskoridoride ühendamise põhimõttel suuremaks üksuseks. Nii moodustavad eraldiasuvate külgnevate rühmade liikumiskoridorid roodu lähenemissuuna. Roodude eraldiasuvad külgnevad liikumiskoridorid moodustavad aga pataljoni lähenemissuuna.

LIIKUMISKORIDORIDE LAIUSED		ÜHENDAMINE KÕRGEMA ÜKSUSE LÄHENEMISSUUNAKS	
Rühm	250 m	Rühmad rooduks	Maks 1 km
Rood	500 m	Roodud pataljoniks	Maks 2 km
Pataljon	1,5 km	Pataljonid polguks	Maks 6 km
Polk	3 km	Polgud diviisiks	Maks 10 km
Diviis	6 km		

Tabel 19. Liikumiskoridoride ja lähenemissuundade nn laius-spikrid

Valmisjoonistatud lähenemissuundade kile näidis on selline:

Pange tähele järgmisi elemente:

- roodude liikumiskoridorid;
- pataljonide liikumiskoridorid;
- polgu lähenemissuunad.

NB: Ärge unustage kaardi ja operatsiooni/lahinguga sidumise rekvisiite.

Pilt 51. Lähenemissuundade kile näidis

0867. Vastase rünnakuliikumised ja põhimanöövrid tuleb kavandada väljatoodud lähenemissuundadesse. Siiski ei pea vastase ühes tegevusvariandis olema kasutatud ilmtingimata kõiki joonistatud lähenemissuundi.

0868. **Ilmastiku analüüs.** Keskkonna analüüs jätkub ilmastiku analüüsiga. Selles esitatakse, kuidas ilmastikutegurid planeeritavat lahingutegevust mõjutada võivad ning milliseid järeldused sellest tulenevad.

ILMASTIKU TEGURID	MÕJUD ISIKKOOSSEISULE, VARUSTUSE- LE, TEGEVUSTELE	JÄRELDUSED
NÄHTAVUS		
TUUL		
SADEMED		
PILVISUS		
TEMPERATUUR JA ÕHUNIISKUS		

Tabel 20. Ilmastiku mõjutegurite analüüsi tabeli näidisformaat

0869. Oluline on täpsustada, kui palju on päevavalgust. Päikesetõusu ja loojangu minutitäpsusega nentimisest üksi ei piisa. Staap peab küsima „Ja mis siis?“ ehk välja tooma, kuidas see tegevusi mõjutab. Kas nähtavus piirab öist võitlust ja mis järeldusi sellest teha võib? Kas kohaluure maastikul on oluline läbi viia päevavalguses ning mis ajahetke see operatsiooni/lahingu ajagraafikus kõige paremini sobitub? Kui tahetakse päevavalgust või piiratud nähtavust tõhusalt ära kasutada, tuleb arvestada, mis aeg on milliseks tegevuseks parim ja seega soovituslik (nt rännak pimedal ajal). See määrab, kuidas jaotada aega käsu planeerimise, käsu andmise ja allüksustepoolse lahingutegevuse ettevalmistuse vahel. Allüksuste tegevuseks mõeldud aja puhul tuleb arvestada ka nähtavustingimusi. Staap peab pöörama tähelepanu ka päikeseliikumisele, et vältida olukorda, kus näiteks ründavat üksust pimestab ere tõusev päike.
0870. Samal põhimõttel tuleb teha järeldusi ka temperatuuri ning sademete osas. Oluline on vaagida, kas miinuskraadid võivad külmutada suvekütuse sõidukites ning kas selle vältimiseks vahetada kütust või soojendada öösiti autosid. Kas sadu rikub ära kavandatud teede kandevõime ning kas sel juhul teostada täiendav teeluure, lisada pioneerivõimet liikuvuse tagamiseks või vahetada marsruuti? Kas sadu ei lase vastasel lennuvahendeid kasutada ning mida see võimaldab oma üksusel teha?
0871. **Elanikkond, religioon ja meedia.** Keskkonna analüüs hindab muuhulgas, milline on kohaliku elanikkonna meelsus ning milline on religiooni ja meedia võimalik mõju kavandatavale lahingule. Need analüüsipunktid on aktuaalsemad rahvusvahelistel missioonidel, aga Eesti kontekstis tuleb kindlasti vaagida sõjapõgenike (ja ka paiknevate tsiviilisikute) olukorda. Eesmärk on vähendada nende vahetut

mõju operatsioonile/lahingule, s.o vajadusel evakueerida ja suunata nad operatsioonialast eemale. Tavaliselt annab kõrgem üksus täpsustavad juhised, kuidas põgenikke kohelda, millised on evakuaatsiooni- teed ning kus ja millised on laagrid. Selles analüüsiosas võib ilmned a täiendavaid operatsiooniala kasutamise piirangud, mis tulenevad rahvusvahelistest konventsioonidest (nt kultuuriväärtuste kaitse).

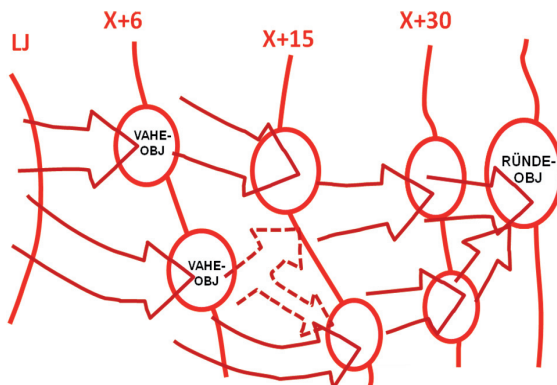
0872. **Vastase analüüs.** Vastase analüüs koosneb: 1) ohuhinnangust ja 2) ohuseostusest (vastavalt LLE 2. ja 3. etapp). Vastase analüüs peädib tema tegevusvariantide prognooside ja nende skemaatiliste esitlustega.
0873. **Ohuhinnang** esitab joonis-skeemi, kuidas vastane planeeritavat lahingut peab. Kõrgema ülema tegevuskäsk annab vastase üksuse koosseisu ning vastase lahingueeskiri kirjeldab selle taktikalise kasutamise põhimõtteid ja normatiive. Nende kombineerimisel tuleb joonistada skemaatiline esitus vastase tegevusest. Sellel rajaneb kogu staabitöö edasine planeering, nii vastase kui omade osas. Seda joonis-skeemi nimetatakse taktikaliseks doktriiniks.
0874. **Doktrinaalmudel** esitab graafiliselt vastasüksuse jaotust ja selle allüksuste lahingueeskirjapärase kasutamise omavahelisi distantse või ajamäärasid. Doktrinaalmudel ei arvesta operatsiooniala maastiku omapäradega. See joonistatakse puhtale lehele või kilele. Doktrinaalmudeli koostamisel on abiks järgmistele punktidele vastuse otsimine:
- kaitse- või rünnakusuundade arv ja vahekaugused;
  - ešelonide arv ja vahekaugused;
  - reservi koosseis, suurus ja paiknemine;
  - tugevduste jaotus ja põhirünnaku olemasolu;
  - lahingutoetusosised ja nende paiknemine;
  - juhtimispunkti asukoht;
  - erinevate osiste omavahelised distantid;
  - lahingukorda hargnemise distantid rünnakul;
  - kaitsemeetmete aktiveerimise kriteeriumid.
0875. **Ohuseostus** ühendab omavahel doktrinaalmudeli ja lähenemissuunad ning selle tulemusel koostatakse vastase tegevusvariantide prognoosid. Ohuseostusel: 1) märgitakse rünnakueesmärgid, 2) joonistatakse etapijooned, 3) seatakse doktrinaalmudel lähenemissuundadesse ja 4) pannakse paika etapijoonte ajaraamid.
0876. Esimesena märgitakse kaardikilele vastase ründeobjekt (nt AARNA vallutamine). Seejärel maastiku analüüsist lähtuvalt sinna jõudmiseks vajalikud vahe-objektid. Viimased ühendatakse kilele selle järgi, kuidas need maastikul paiknedes loomulikult joonduvad. Selle tulemusena tekivad etapijooned. Vastase doktrinaalmudeli joonis-skeem tuleb seada lähenemissuundadesse järgides maastiku omapära.

Hinnatakse seda, milline on antud maastik arvestades vastase ründeobjektide vallutamise tõhusus ning sellest lähtuvalt arvutatakse, kui palju aega kulub tal sinna jõudmiseks. Sealjuures tuleb lähtuda rünnaku eesmärgi saavutamise ajapiirist. Saadud ajaarvestus märgitakse etapijoontele (nt X+12 h). Nii moodustub vastase tõenäolisim tegevusvariant. Tegevusvariant ei tohi jääda üldsõnaliseks. Mida detailsem on kirjeldus, seda paremini on võimalik tuletada nõudeid oma tegevusvariandi väljatöötamiseks (nt N-ala kaitsepositsioonidel valmisoleku aeg).

Pange tähele järgmisi elemente:

- ründeobjekt;
- vahe-objektid;
- etapijooned;
- ajaarvestus;
- rünnaku suunad.

NB: Ärge unustage kaardi ja operatsiooni/lahinguga sidumise rekvisiite.

Pilt 52. Ohuseostuse kile näidis ilma doktrinaalmudelita

0877. Lisaks vastase tõenäolisimale tegevusvariandile peab staap alati koostama ka vastase teise tegevusvariandi (kolmas koostatakse eraldi korralduse alusel). Teise tegevusvariandi prognoosimisel kavandatakse vastase tegevusvõimalusi, mis ei järgi rangelt lahingueeskirja nõudeid, kuid on samas väga ohtlikud. Sellele vaatamata peab ka see variant olema reaalselt teostatav ning sisaldama taktikalist loogikat. Teist tegevusvarianti nimetatakse vastase ohtlikemaks tegevusvariandiks.
0878. Vastase tegevuse prognoosis ei saa kuulutada, et tõenäolisim tegevusvariant on ühtlasi ohtlikem või et ohtlikem tegevusvariant on ühtlasi tõenäolisim. Selliste järelduste esitamine näitab staabitöö nõrkust. Tegevusvariandid peavad läbima nn tegevusvariandi testi. See koosneb viiest punktist ning üheski punktis ei tohi saada negatiivset tulemust, vastasel korral pole tegevusvariant täisväärtuslik ning vajab parandamist/täiendamist. Test ei ole mõeldud tegevusvariantide omavaheliseks võrdlemiseks.
- Testi kontrollpunktid on: 1) sobilik, 2) teostatav, 3) aktsepteeritav, 4) eristatav ja 5) täielik.

Sobilik	Kas tegevusvariant täidab põhiülesande ja eesmärgid ning järgib kõrge- ma ülema kavatsust?
Teostatav	Kas tegevusvariant on teostatav olemasoleva ajaga ja määratud operat- sioonialal, kasutades üksuse reaalseid ressursse?
Aktsepteeritav	Kas tegevusvariandis planeeritud taktikaline edu on väärt riski ning või- malikku inimeste ja vahendite ohverdamist?
Eristatav*	Kas see tegevusvariant erineb põhimõtteliselt teistest või on pigem ühe variandi modifikatsioon?
Täielik	Kas tegevusvariant annab sihtstruktuuri allüksustele vastused küsimus- tele 'kes, mida, millal, kus, miks ja kuidas'?

Tabel 21. Tegevusvariandi testi kontrollpunktide sisuline tähendus (* vt viidet ⁵⁶)

0879. **Vaadeldava huviala määramine.** Vastase tegevusvariantide prognoosid ei anna kindlat teadmist, millist neist vastane rakendab. Seetõttu tuleb planeerida andmete kogumist kindlates alades, kus vastane oma tegevusega n-ö reedab rakendunud tegevusvariandi. Neid alasid nimetatakse vaadeldavateks huvialadeks. Neis tuleb teostada vaatlust, et leida tegevusvarianti iseloomustavaid tegevusi ehk indikaatoreid. Vaadeldavad huvialad ei tarvitse olla maastikuanalüüsis välja toodud võtmemaastikud ning viimased ei ole automaatselt võrdsustatavad ka vaadeldavate huvialadega. Siiski võivad mõned võtmemaastikud saada hiljem planeeritud vaadeldavateks huvialadeks.
0880. Vaadeldavaks huvialaks võib olla kas punkt maapinnal, mingi tee-
lõik, ajajoon või ka suurem ala. Nende määramiseks tuleb panna vastase tegevusvariantide kileskeemid üksteise peale ning neile asetada omakorda uus kile märkmete tegemiseks. Järgnevalt tuleb leida alad, mille kasutamine eristab vastase tegevusvariandid üksteisest. Need konkreetsele tegevusvariandile iseloomulikud alad tuleb joonistada pealmisele kilele. Ala suurus peab vastama seal toimuvale tegevusele. Kindlasti tuleb kirjeldada indikaatoreid, mis peavad seal aset leidma. Juhul, kui see on oluline, lisatakse järgmisena indikaatoritele ka ajaraamistik. Saadud vaadeldavad huvialad nummerdatakse järjekorras mõõda liikumiskoridore või lähenemissuundasid.
0881. Oma tegevusvariantide väljatöötamisel võivad mõned vaadeldavad huvialad saada ümber nimetatud mõjutatavateks huvialadeks. Mõjutatavate huvialade põhjal hakatakse koostama otsustusketi ja -maat-
riksit, kuhu lisaks märgitakse veel ka otsustuspunktid ja -jooned.⁵⁷

⁵⁶ Tegevusvariantide eristatavuse nõuet kirjeldab peatükk üheksa (tegevusvariantide eristatavus).

⁵⁷ Loe juurde üheksandast peatükist (mõjutatva huviala ja otsustuspunktide planeerimine).

0882. **Oma üksuste analüüs.** Tegurite analüüsi kolmas osa on analüüs hinnangu koostamiseks oma üksuste kohta. Ilma selleta ei saa vastasjõude võrrelda.

Oma üksuste analüüs koosneb neljast punktist:

1) ülevaade naabritest, 2) üksuste võime analüüs, 3) ülevaade lahingutoetusest ja 4) ülevaade lahinguteenindusest.

0883. **Ülevaade naabritest** on vajalik selleks, et selgitada kooskõlastusvajadused külgnevate operatsioonialade katmiseks ja rinde läbimiseks. Lisaks naaberüksuse nimetamisele, peab välja tooma ka tema ülesande, jõud ja paiknemise. Seejärel on võimalik teha järeldused vajalikuks koostööks.

Naaberüksuste nimetamisel tuleb nende asukoht siduda ilmakaartega, mitte vasak-parem ja üleval-all suundadega. Ilmakaare suunad ei muutu keha pöörates. Lisaks ümbritsevatele naabritele võivad üksusel olla n-ö sisemised naabrid.

0884. Külgnevate naabritega tuleb kooskõlastada neid ühendavate liikumiskoridoride jälgimine ja katmine. Kooskõlastada tuleb, kumb üksus (ja kuidas) need julgustab, et vältida vastase ründeid külgedelt. Samuti tuleb tagada, et lahinguplaanide sidususeks saaksid kaitse- või ründeliinid omavahel ühtlustatud ajas, ruumis ning tuleskeemis.

0885. Sisemiseks naabriks võib olla operatsioonialal paiknev mingi teine üksus (nt suurtükiväepatarei). Nende olemasolul peab arvestama, et nad vajavad ruumi ning liikumisteid. Selleks tuleb täpsustada nende asukohtade planeering ning hõivamise ja lahkumise ajad. Operatsioonialast eespool paiknevad üksused võivad sooritada rinde läbimise liikumisega taha ning neilegi tuleb planeerida liikumisteid ja tagada, et tõkestustegevus teedekasutust ei häiriks.⁵⁸

0886. **Üksuste võime analüüs** on aluseks vastasjõudude võrdlusele. Analüüsi alusel saadav hinnang ei tohi olla ühelauseline kuulutus, et vastane on näiteks „hea ründevõimega” ning oma üksus on „tugeva võitlusvaimuga visad jalaväelased”. Selle alusel ei saa hiljem konstruktiivselt võrrelda vastasjõude. Üksuse võime analüüsi saab teha 1) kvantitatiivsel meetodil või 2) taktikalise rakendamise meetodil.

a. **Kvantitatiivne meetod** loetleb võitluselemente nagu isikkoosseis, põhirelvastus ja -varustus. Võitleva isikkoosseisu lugemisel peab arvestama, et tehnikud, kokad, miinipildujate meeskonnad ja staap ei ole mõeldud esirindele võitlema. Relvastuse all tuleb välja tuua tankitõrje, kaudtule ja õhutõrje relvade arv, aga samuti kuulipildujad. Ka soomukite pardarelvastuses on kuulipildujad. Et hinnata üksuse võimet, tuleb saadud arvandmed koondada tabelisse.

58 Rinde läbimise põhimõtete ja toimingute kohta loe seitsmendast peatükist (väljavahetamine).

b. **Taktikalise rakendamise meetod** arvestab üksuste ja relvastuse kasutamise võimalusi ajas ning ruumis. See võib muuta kvantitatiivse hindamise meetodi tulemusi oluliselt. Lisaks koosseisutabeli numbrite kokkuliitmisele on selles meetodis vaja neid numbreid n-ö korrigeerida vastavalt maastikule. Staabitöö eelnevates etappides tehtud maastikuanalüüs kirjeldab, kus kohas maastik erinevate võitluselementide taktikalist kasutamist soodustab või takistab.

0887. Juurdeantud tugevduste puhul tuleb täpselt paika panna nende kasutamise ajalised ning ruumilised piirangud (kui seda pole juba põhiülesande analüüsis tehtud). Samuti, et vältida käsuõigust ületavate ülesannete andmist, tuleb selgeks teha, kellel on õigus anda käsk juurdeantud üksustele ja mis allutustüübiga on tegu. Selles staabitöö etapis tuleb välja tuua üksuste sõjaõigusest tulenevad erinevad kasutuspiirangud.

Lahingutoetuse võimet tuleb kirjeldada mitte lihtsalt üksuse suurusga, vaid selle suutlikkusega. Näiteks jalaväepataljonil on kasutada pioneerirühm ja see rühm suudab rajada N häirivat või L tõrjuvat tõkkesõlme 24 tunni jooksul.

0888. Lahinguteenindust hinnatakse selles etapis pigem üldsõnaliselt, sest veel puudub tegevuskavand. Hindama peab aga üksuse logistilist vajadust ja suutlikkust ning seda kolme kriteeriumi alusel: distant-sid, kestvus, vajadused.

Kui on teada, kus paikneb oma üksus ja kui kaugel jääb operatsiooniala, kui kaua lahinguülesanne kestab ja milles see seisneb, siis saab logistilist seisukorda (kütus, toit, laskemoon) arvestades anda hinnangu, kui kauaks varudest piisab ning millal ja mida on vaja juurde tellida.

0889. Üksuste võime analüüs peab pädima oma jõudude tugevuste ja nõrkuste kirjeldusega. Need peavad olema käesoleva operatsiooni/ lahingu kesksed. Staap kasutab seda informatsiooni oma tegevusvariantide väljatöötamisel. Soovitav on koondada need ühte nimekirja ja teha staabile nähtavaks.

0890. **Vastasjõudude analüüs.** Selle eesmärk on tuua välja, millised on oma üksuste võimalused saavutada edu vastase üle. Vastasjõudude võrdlust teostavad S2 ja S3 koostöös ning sisuliselt on see loogiline jätk eelpool tehtud võimete analüüsile. Vastase ja oma üksuste andmed tuleb koondada ühisesse tabelisse, et näha jõududele suhet. Selle alusel tehakse järjekordsed järeldused oma tegevusvariantide koostamiseks. Vastasjõudude võrdlemiseks on kolm võimalust: 1) vastasjõudude absoluutsuhte võrdlus, 2) vastasjõudude lahingutõhususe võrdlus ja 3) lahinguvõimsuse võrdlus.

0891. **Absoluutsuhte ja lahingutõhususe võrdlus.** Lihtsaim neist on jõudude absoluutsuhte võrdlus, aga selle meetodi tulemus võib osutu-

da väga eksitavaks. Näiteks peab jalaväe pataljon olema suuteline takistama motolaskurpolgu rünnaku. Polgus on tankipataljon, mis tähendab, et tuleb tagasi lüüa ca 30 tanki. Absoluutsuhtena on see suur number ja nendega lahinguväljal kohtumine kõigutab iga üksuse võitlusmoraali. Kui aga võrrelda lahingutõhusust, tuleb sisse tuua aja- ning ruumitegurid ning märgitud jõudude suhe muutub oluliselt. Tankipataljon ei rivista end ühtselt üles, vaid on jagatud laiali kolmele motolaskurpataljonile. Vastase polk tegutseb kahes ešelonis ning esimeses on kaks motolaskurpataljoni koos tugevduseks antud tankiroodudega, ehk korraga võib rünnata kuni 20 tanki. Maastiku läbitavuse analüüs näitab, et vaid operatsiooniala keskel on suur lagendik, kus need üksused saavad end ühisesse lahingurivistusse võtta. Sinna jõudmiseks mahub korraga tegutsema aga ainult ühe motolaskurroodu lahingurivistus – ühel roodul on tugevduseks vaid üks tankirühm. Nii tuleb operatsiooniala eesmises osas vastase tankide arvuks kõigest kolm kuni neli. Lahingutõhususe võrdlus vähendas absoluutsuhte arvu 10 korda.

0892. Aja- ning ruumiarvestus saadakse staabi koostatud vastase doktrinaalmudelidest. Samuti kasutatakse järeltõhususi, kuidas oma jõudude lahingufunktsioone tõhusalt kasutada ning operatsioonialal paigutada. Vastasjõudude lahingutõhususe võrdlust saab esitada järgmise tabelina. Selgelt tuleb eristada operatsiooniala kohad ning võrreldavad elemendid, mille kohta jõudude võrdlus käib.

ALA	ELEMENT	OMAD	VASTANE	SUHE	JÄRELDUS
”					
”					
...					

Tabel 22. Vastasjõudude lahingutõhususe võrdlustabeli näidisformaad

0893. **Lahinguvõimsuse võrdlus.** Kolmas võrdlusmeetod lähtub lahinguvõimsusest. Selle all hinnatakse vastasjõudude lahingufunktsioonide väärtusi operatsioonialal, et teha järeltõhususi nende tõhusaks rakendamiseks. Tabelis tuuakse välja lahingufunktsioonide tugevused ja nõrkused, et teha järeltõhususi millega ning kuidas vastase nõrkusi ära kasutada, samal ajal vältides tema tugevusi. Tabeli formaadis peab tugevuste ja nõrkuste kirjeldamiseks olema ka piisavalt ruumi. Ainult märksõnade kasutamine jätab nende sisulise tõlgenduse liiga ebamääraseks.

LAHINGU- FUNKT- SIOONID	VASTANE		OMAD		JÄRELDUS
	TUGEVUS	NÕRKUS	TUGEVUS	NÕRKUS	
Manööver					
Tulejõud					
...				...	

Tabel 23. Vastasjõudude lahinguvõimsuse võrdlustabeli näidisformaad

0894. **Aja analüüs.** Esmane ajahinnang teostatakse piirangute analüüsi käigus, et saada kätte operatsiooni/lahingu üldine ajaraamistik. Vahepeal teostatud maastiku analüüsi ja vastasjõudude võrdluse tulemusel on järeldunud vajadused mitmeks tegevuseks. Tegurite analüüsis tuleb kaalutleda ajakulu nende tegevuste teostamiseks. See on vajalik arvestus oma tegevusvariantide väljatöötamiseks ning ajagraafiku täiendamiseks.

PEATÜKK 9 – Tegevusvariantide väljatöötamise alused

Peatükk kirjeldab ja selgitab taktikaliste tegevusvariantide väljatöötamise aluseid ja staabi kui terviku püsitoiminguid. Peatükis esitatakse erinevad võimalused vastasjõudude tegevusvariantide analüüsiks ning antakse nõuded parima taktikalise lahendi valikuks. Samuti tuuakse välja staabiesitluste nõuded.

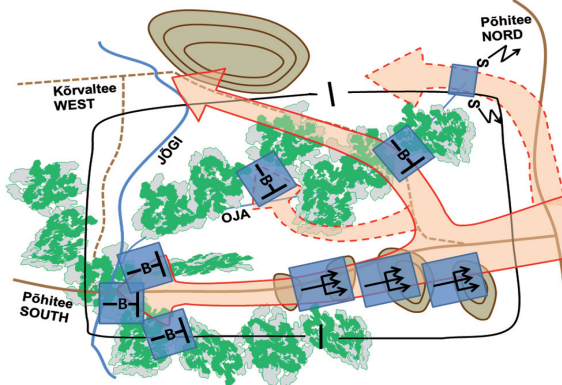
OMA TEGEVUSVARIANTIDE VÄLJATÖÖTAMINE

0901. **Mõjuskeem.** Mõjuskeem on ülema vahend oma kavatsuse koostamiseks. Selle alusel sõnastab ülem operatsiooni/lahingu võtmeülesanded. Ülem esitab mõjuskeemi joonise ka staabile. See on abivahend lahinguplaanide väljatöötamisel. Täpsustatud mõjuskeemi saab koos tegevusplaaniga lisada ka allüksuste käsupaketti.
0902. Mõjuskeemi koostamise aluseks on lahinguvälja luure-ettevalmistus. Ülem joonistab välja alad, kus üksuse tasandil on vaja vastast mõjutada, et täita ülesanne. Alade sisse märgitakse saavutatav mõju. Alljärgnev pildiseeria on näide mõjuskeemi koostamise järjekorrast:

Maastikuanalüüsis selgunud võtme- maastike kaitse

Pange tähele järgmisi elemente:

- metsad;
- kõrgendikud;
- teed ja jõed;
- võtmemaaastikud;
- lähenemissuunad;
- mõjutuskohad;
- soovitatavad mõjud.

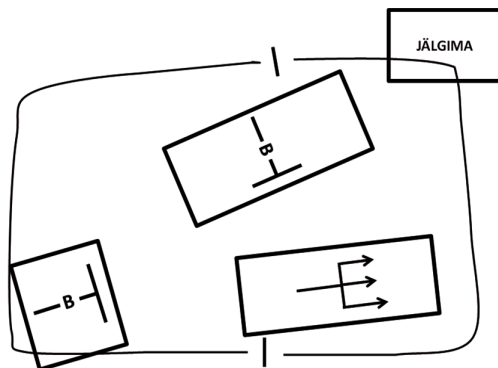
Pilt 53. Mõjuskeemi ettevalmistamine

Mõjuskeemi graafiline esitus

Pange tähele järgmisi elemente:

- üksuse mõjualad.

NB: Ärge unustage kaardi ja operatsiooni/ lahinguga sidumise rekvisiite.

Pilt 54. Valmis mõjuskeemi näidis

0903. **Järelduste süstematiseerimine.** Et eelneva staabitöö käigus tehtud järeldusi kasutada tegevusvariantides, tuleb need süstematiseerida. Selle töö tulemuste esitlemiseks ei ole formaalset (ja järjekordset) tabelit, kuna tegu on staabisese analüüsiga, mis sellisel kujul staabist ei välju. Teisalt on tähtis, et S3 sektsioon hoiaks oma töölaual nn spikker-versiooni all kirjeldatava jaotistega. Nii on kindel, et midagi kahe silma vahel ei jää.

Järelduste süstematiseerimisel on neli etappi:

- a. Esiteks tuleb rühmitada samasisulised järeldused ning need kordamise vältimiseks koondada.
- b. Teiseks tuleb jaotada allesjäänud järeldused üksteist toetavateks ja üksteisele vastukäivateks. Näiteks: järeldused võivad keskenduda vastase hoidmisele poolkinnisel ja kinnisel maastikul (et neid hajutada, summutada, äralõigata raskerelvastusest ja hävitada lähidistantsilt), samas võivad mõned järeldused eelistada vastase liikumist lagendikele (et neid kaudtulega, tankitõrje raketiheitjatega, lähiõhutoetusega ja vasturünnakuga hävitada). Vastukäivad järeldused on põhimõtteliselt erinevate tegevusvariantide alusmaterjaliks.
- c. Kolmandaks tuleb üksteist toetavate järelduste hulgast välja valida nn ühised punktid. Neid kasutatakse hiljem kõikide tegevusvariantide väljatöötamisel.
- d. Neljandaks tuleb järeldused järjestada nende teostuse loogilises järgnevuses või lähtuvalt ressursside jaotamisest, kuna reeglina ressursse ei jagu kõigi ülesannetega samaaegseks tegelemiseks. See jaotus annab põhimõttelised suunised, kuidas operatsiooni/ lahingut liigendada etappideks, kus ülesanded on järjestatud (tähtsustatud) aeg/koht/sündmus alusel.

0904. **Ühised punktid.** Ühised punktid on tegurite analüüsis selgunud kõige tähtsamad üksteist toetavad järeldused. Nende täitmine mõjutab ope-

ratsiooni/lahingu põhimõttelist ülesehitust. Ühisteks punktideks ei saa märkida põhiülesande analüüsist saadud määratud ega tulenevad ülesandeid – need tuleb nii kui nii täita. Ühised punktid valib staap järelduste süstematiseerimise käigus, arvestades ka ülema suuniseid. Ühiste punktide arv pataljoni tasemel peaks jääma nelja kuni kuue vahele. Allesjäänud üksteist toetavad järeldusi saab kasutada oma tegevusvariantides täiendavate erisuste esiletoomiseks.

0905. Ühiseid punkte peavad järgima kõik oma üksuse tegevusvariandid. Seepärast ei saa neid kasutada tegevusvariantide omavaheliseks võrdluseks. Ühised punktid võivad lähtuvalt operatsioonist/lahingust olla väga erinevad. Nad võivad olla seotud aja, koha, ruumi, maastiku, vastase, vahendite või spetsiifilise nõudega.

ÜHISE PUNKTI ISELOOM	NÄIDE ÜHISEST PUNKTIST
Seotus ajaga	N-kohas peab olema hiljemalt H +1
Seotus kohaga	Jõe ületamiseks kasutada ainult N silda
Seotus ruumiga	Hävitusalala planeerida N lagendikule
Seotus maastikuga	Rünnata põhjast lõunasse
Seotus vastasega	Takistada vastase liikumine itta
Seotus vahenditega	MILAN-it kasutada ainult N alal
Seotus spetsiifilise nõudega	Vastane ei tohi alalt lahkuda

Tabel 24. Tegevusvariantide ühiste punktide näited

0906. **Oma üksuse tegevusvariantide** koostamise aluseks on üksuse põhiülesanne, ülema kavatsus ja tema planeerimissuunised (nt otsustav tegevus), ühised punktid ning lisaks kõik muud järeldused, mis põhiülesande ja tegurite analüüsis tehti. Reeglina teeb staap kaks tegevusvarianti, aga võib ka rohkem. Staap ei tohi piirneda vaid ühe oma üksuse tegevusvariandi koostamisega – sellise loa annab üksuse ülem eraldi korraldusega.

Staap kavandab, kuidas kujundada lahinguvälja aktiivselt nii, et see looks soodsad tingimused otsustava tegevuse läbiviimiseks. Valmiavad tegevusvariandid peavad sisaldama kahte kohustuslikku elementi: 1) sihtstruktuur ja 2) tegevuskavand.

- a. **Sihtstruktuur** on planeeritud jõudude jaotus (ja allutus) operatsiooni/lahingu teostamiseks ning sellest peab olema välja loetav põhipingutusüksus ja selle toetused.
- b. **Tegevuskavand** paneb paika operatsiooni/lahingu jaotuse etapid ning esitab manöövri- ja tuleskeemi.⁵⁹ Lisaks kirjeldusele koostatakse ka pilt-skeem ning seda kasutatakse hilisemate esitluste visualiseerimiseks.

59 Tegevuskavandist loe lisaks viiendast peatükist (lahingutegevuse mõjupõhine jaotus).

0907. Skeemid võib joonistada topokaardi mõõtkavaga seotud kilele, sest see tagab täpsuse. Kui aga mõõtkava on 1:50 000, siis on pataljoni taseme skeemide kujutamine liiga väike ning juba paari meetri kausguselt halvasti nähtav. Selle vältimiseks tuleb paberile joonistada üks suurendatud mõõtkavaga maastikuskits, mis kopeeritakse igale tegevusvariandile, et tagada esitluste skeemide võrreldavus.⁶⁰ Manöövri- ja tuleskeemid tuleb joonistada kilele, mitte skitsipaberile. Nii on võimalik skeeme lihtsamalt muuta ja täiendada.

0908. Tegevusvariandid peavad andma vastuse järgmistele küsimustele:

- Kuidas jaotub operatsiooniala allüksuste vahel?
- Milles seisneb ja kus toimub operatsiooni/lahingu otsustav osa?
- Kuidas kujundatakse lahingu kulgu, et tagada otsustavaks tegevuseks vajalikud tingimused?
- Mis on tähtsamad tagavad tegevused kogu lahingu toetamisel?
- Mis on luure ja kaudtuletoetuse kasutamise põhimõtteline plaan?
- Kus on pioneeritööde ja tankitõrje kasutuse fookus?
- Mis moodustab reservi ja kuidas on planeeritud selle kasutus?

0909. Ka oma üksuse lahinguplaanid peavad andma positiivsed vastused tegevusvariandi testi kontrollküsimustele: kas tegevusvariant on sobilik, teostatav, aktsepteeritav, eristatav ja täielik.

TEGEVUSVARIANTIDE ERISTATAVUSED

0910. Tegevusvariantides ei tohi olla üksuste ja vahendite ebaotstarbekat kasutamist. Kui ressursid on piiratud, põhjustab see kriitilisi vigu. Eristatavuse loomine rajaneb kauplemise kunstil. Et olla ühes kohas tugev ja saavutada seal edu, tuleb anda teises kohas järele. Lahinguvõimsuse koondamiseks tuleb võtta kalkuleeritud ja põhjendatud riske.

Kaalukaussi kallutavad näiteks järgmised valikud:

- tugevalt kindlustatud, aga paikne;
- mobiilne, aga madala välikindlustusastmega;
- suure reserviga, aga eesliinil nõrk;
- väikese reserviga, aga piiratud tegevusvabadusega.

0911. Eristatavust saab luua muutes ja ühendades järgmisi elemente:

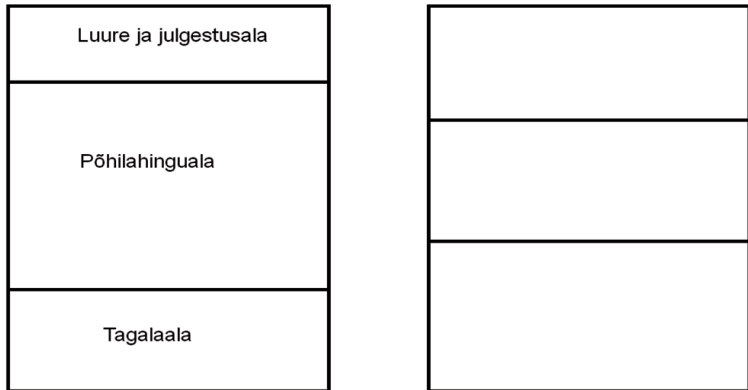
- maa-ala jaotus;
- manöövrsikeem;
- manöövri vorm;
- lahinguetappide jaotus;
- etappide intensiivsus;
- reservi funktsioon;
- sihtstruktuur.

---

⁶⁰ Maastikuskiti joonistamisel tuleb seda kasutada nii oma kui ka vastase manöövrskeemide esitlusel.

0912. **Maa-ala jaotuse** abil loodud erisustega kaasnevad olulised rõhuvahtused mitme lahingutegevuse põhimõtte vahel. Maa-ala suurusest sõltub luuretegevus, julgestus ja manööver. Maa-alaliselt saab operatsiooniala jaotada horisontaalselt (rindejoonega rööbiti) ja vertikaalselt (telgsuunaliselt).

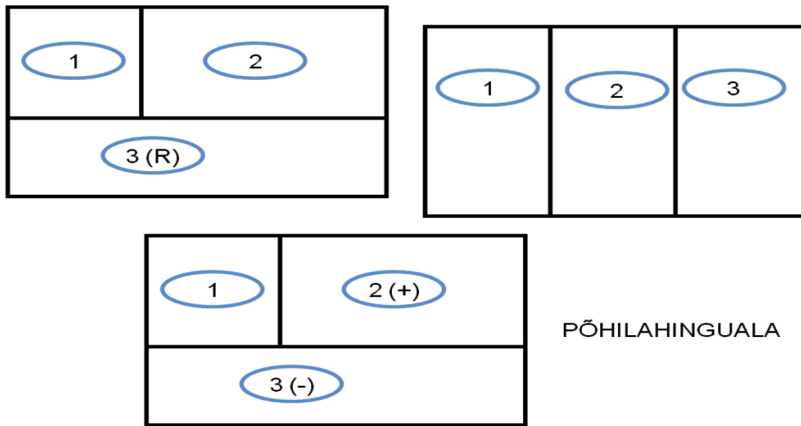
- a. Allpool toodu horisontaalse jaotuse näite järgi on vasakpoolsel pildil suurim põhilahingute ala (vt allolevat pilti). See tagab seal manöövri- ja tegevusvabaduse, sest seal on nii paiknemis- kui liikumisruumi. Samas saavutatakse see luure-, julgestus- ja tagalaala vähendamise teel.

Pilt 55. Operatsiooniala horisontaalse jaotuse võimalused

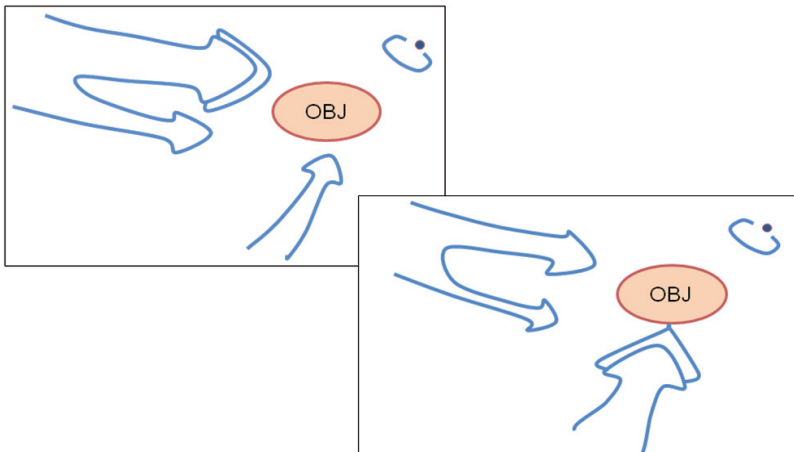
Parempoolsel pildiosal on luure- ja julgestusala rohkem sügavust. Seeläbi on seal võimalik koguda täpsemaid andmeid vastase tegevuse kohta. See annab ka aega reageerida ja vajadusel oma põhijõu paiknemise vastase suhtes paremini ümber korraldada. Kui aga põhijõud on saavutanud otsekontakti, puudub neil manööverdamisruum.

- b. Allpool toodud vertikaalse jaotuse näite järgi tagab ülemisel vasakpoolsel pildiosal maa-ala suurima koondatuse 1. allüksusele (vt allolevat pilti). Alumisel pildiosal on jõudude jaotus eesliinil aga enam-vähem võrdne (2. allüksust on tugevdatud). Parempoolsel pildiosal on allüksustele antud küll ruumilist sügavust, ent kõrgemal ülemal puudub igasugune reserv tsentraalseks sekkumiseks. Ülema tegevusvabadus ning paindlikkus muutuvale olukorrale reageerimisel on piiratud.

Pilt 56. Operatsiooniala põhilahinguala vertikaalse jaotuse võimalused

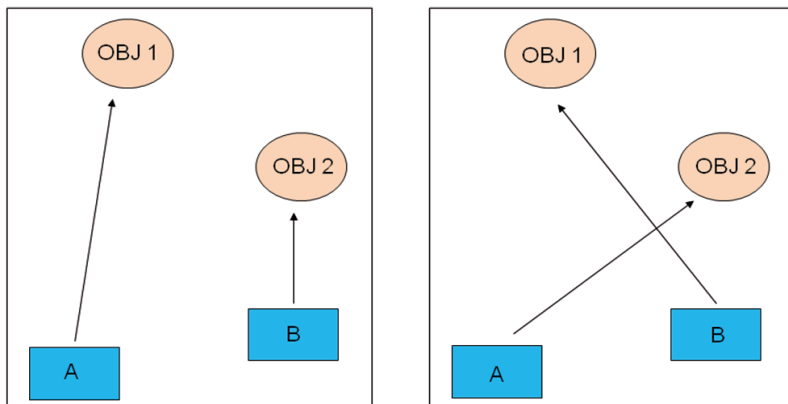
0913. **Manöövriskemide eristatavus** peab tooma tegevusvariantides välja põhimõttelise muutuse manöövris ja seda eelkõige vastase suhtes. Erinevatel manöövritel peab olema erinev mõju. Muutes vaid allüksusi ja nende hulka sarnases manöövris, luuakse erinevused oma allüksuste kasutamiseks, ent mitte mõjus vastasele.
0914. Manöövriskemide eristatavust saab hinnata nii, et ei arvestata üksuste suurusi planeeritud manöövrites. Analüüsidest selle meetodiga all esitatud rünnakuskeeme, saab öelda järgmist: mõlemal pildiosal läheneb eesmärgile (OBJ) kaks üksust Läänest ja üks Lõunast ning võimalikule eemaldumisteele (Kirde suunale) on seatud varitsusüksus. Analüüs näitab, et piltiosade manöövriskemid on sarnased.

Pilt 57. Manöövriskemide erinevuse nõue

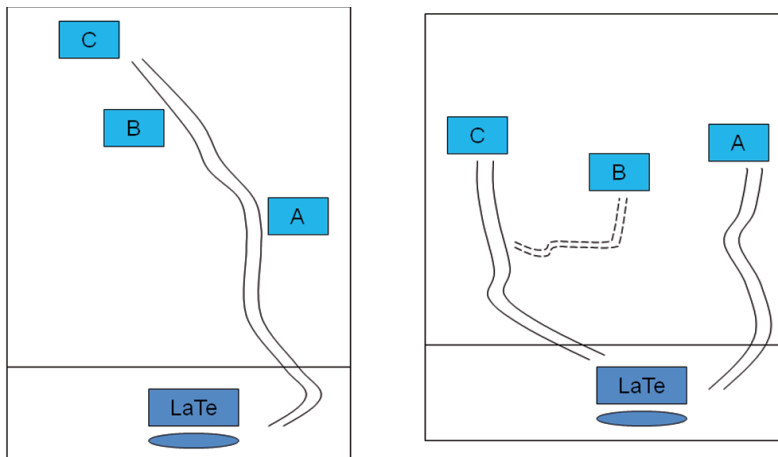

0915. Manöövri kavandamisel peab järgima, et manöövrid oleksid lihtsad. Järgmisel pildil on kaks sarnast olukorda, kuid vahetuvad objektid, mida üksused A ja B ründama peavad. Vasakpoolse pildiosa manöövriskem on lihtsam, kuigi A üksus peab kulutama eesmärgini jõudmiseks rohkem ressursse. Parempoolsel pildiosal on mõlema üksuse teekonnad täpselt ühepikkused, aga nad peavad kooskõlastama ristuvat liikumist.

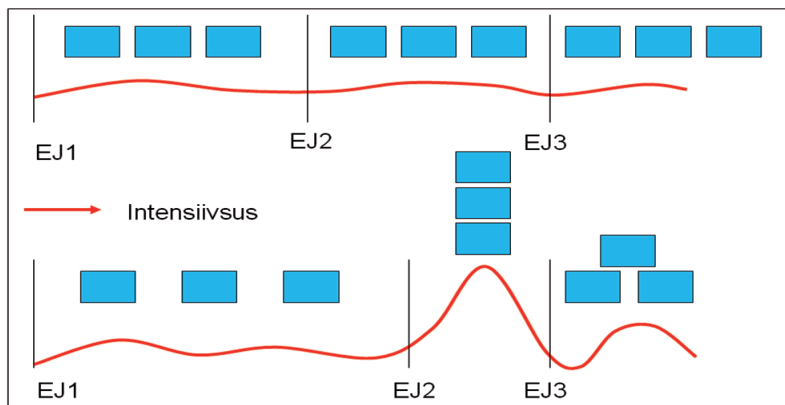
Pilt 58. Manöövriskemide lihtsuse nõue

0916. Järgmise näite puhul järgib lihtsuse nõuet vasakpoolne pildiosa, kui allüksuste paigutus jääb lahinguteenindusest kaugemale. Võrreldes kolmel eraldi teel liikumisega, on mugavam korraldada logistilist toetust ühe teega seotud üksusele.

Pilt 59. Lahinguteeninduskavandi lihtsuse nõue

0917. Lahinguetappide ja intensiivsuse eristatavus võimaldab hajutada või koondada üksuste paigutust ruumis. Järgmise pildi ülemises osas on kavandatud ühtlase intensiivsusega lahingutegevus. Lahinguetapid on võrdse kestvusega ning üksused on operatsioonialal pigem hajutatud. Alumine pildiosa toob teises etapis sisse kõrge intensiivsusega lahinguosa. Selle etapi kestvus on lühem ning üksused on seal koondatud paigutusega.

Pilt 60. Allüksuste kasutusplaani seos lahinguintensiivsusega

0918. Madalal taktikalisel tasandil (rühm ja kompanii) on võimalused põhimõtteliste erinevuste loomiseks piiratud. Seda tingib ressursside vähesus. Väikeste mõõtmetega operatsioonialal on maastik ühekülgne ja see vähendab tegevusvalikuid. Relvastuse ja tehnika suutlikkus mõjutab otseselt taktikalisi lahendeid. Samuti mõjutavad seda isikkoosseisu arv ja üksuse spetsiifika üldiselt. Jalaväe- ja soomusüksuse manöövrivõime on erinev.
0919. Pataljonis kavandab tegevusvariante mitmeliikmeline staap ning üksusel on kasutada ka brigaadi toetus. See suurendab erinevuste loomise võimalusi. Pataljoni tasemel peavad tegevusvariandid olema põhimõtteliselt erinevad. Nende modifitseerimisvajadus selgub sõjamängus. Siis otsustatakse, kas üksuste arvu erinevates kohtades on vaja suurendada, vähendada või nende asukohta nihutada.
0920. Põhimõtteline erinevus loob selge eristatavuse. Vaagides erinevaid rünnakusuundi, kuidas purustada alal N paiknev vastane, ei saada eristatavust. Eristatavuse loob see, et ühes tegevusvariandis takistatakse vastase eemaldumine ning purustatakse ta tema paiknemisalal; samas kui teises variandis sunnitakse vastane liikuma ning purustatakse tema üksused eemaldumismarsruudile seatud varitsusega.
0921. Tegevusvariantide väljatöötamine peab algama tegevuskavandite

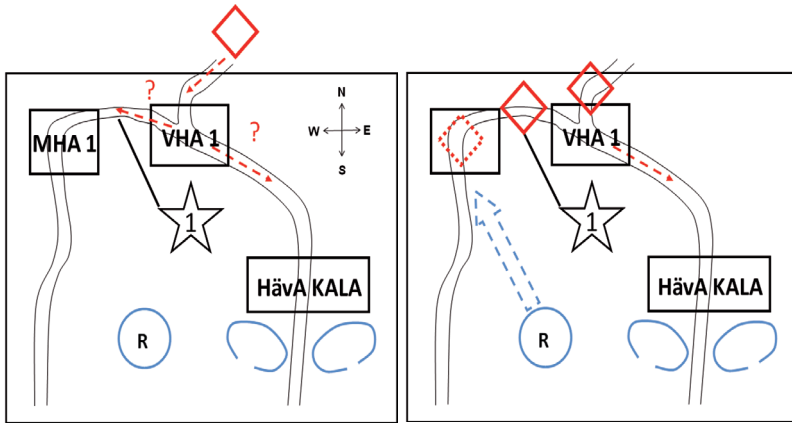
ideest. Staabile tuleb tegevusvariantide koostamiseks esmalt välja tuua, mille poolest lahendid põhimõtteliselt erinema peaksid. Seda teeb ülem oma planeerimissuunistes või S3 ülem koostöös SÜ-ga.

MÕJUTATAVA HUVIALA JA OTSUSTUSPUNKTIDE PLANEERIMINE

0922. **Mõjutatav huviala** on geograafiline ala või koht liikumiskoridoril, kus edukas sekkumine sunnib vastast tegevust muutma. Sekkumine võib olla pioneerialane, rünnak tulega või läbi manöövri, aga samuti elektroonilise sõja põhine. Mõjutatava huviala eesmärk on agressiivselt kujundada taktikalist olukorda oma lahinguplaanile sobivamaks, sundides vastast muutma (või vahetama) valitud tegevusvarianti.
0923. Mõjutatavate huvialade planeerimine lähtub vaadeldavatest huvialadest⁶¹ ja oma üksuse tegevusvariantidest. See on S3 töö ning need võivad tegevusvariantides erineda. Mõjutatavate huvialade lõplik nimekiri ja valitud tegevusvariandi täiendused selguvad sõjamängu ajal.
0924. Mõjutatavad huvialad erinevad hävitusaladest. Hävitusalad on piirkonnad, kuhu ülemad koondavad vastase hävitamiseks kõigi oma vahendite tule, olenemata lahinguliigist. Sinna planeeritakse kaudtuld ja manöövrit. Hävitusalad on otseselt seotud plaanis ettenähtud otsustavate tegevustega. Mõjutatavad huvialad on aga kujundavate tegevuste osad.
0925. **Otsustuspunktid** on taktikalise olukorraga seotud ruumipunktid, kus ülem peab tegema otsuse konkreetse tegevuse (sündmuse) algatamiseks. Otsustuspunktid planeeritakse koos mõjutatavate huvialadega. Need ei dikteeri ülemale otsuse sisu, vaid näitavad, et NÜÜD on vaja teha otsus saavutamaks suurim tõhusus vastase või oma tegevuse suhtes. Kui ülema vastukäiguotsus tuleb hiljem, võidakse kaotada eelis (või võimalus), mille kohe reageerimine annaks.
0926. Allolev pildiseeria näitab lahinguplaani, kus vaadeldav huviala on planeeritud teeristile selgitamiseks, mis suunas vastane edasi liigub. Oma üksuse lahinguplaani kohaselt on otsustav tegevus planeeritud operatsiooniala idaküljele. Seal on põhijõud ja hävitusala KALA. Kujundava tegevusena takistatakse vastase liikumine läänetele (MHAI 1). Otsustuspunkt (tähistatud viisnurgana) on määratud arvestusega, et reservüksus jõuaks mõjutatavale huvialale õigel ajal.

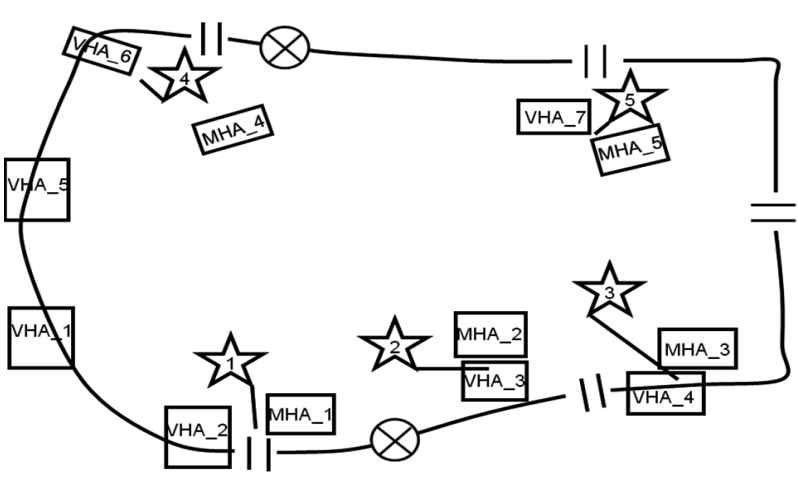
61 Vaadeldavas huvialas jälgitakse vastast, et eristada määratud indikaatorite abil, millist prognoositud tegevusvarianti vastane kasutab. Vaadeldava huviala määramisest loe lisaks kaheksandast peatükist (tegurite analüüs (vaadeldava huviala määramine)).

Pilt 61. Vaadeldava ja mõjutatava huviala näidisskeem

Vaadeldavate ja mõjutatavate huvialade ning otsustuspunktide planeerimine peädib staabitöö produktidega, milleks on 1) otsustuskile ja 2) otsustusmaatriks.

0927. **Otsustuskile.** See on graafiline esitus, mis aitab visualiseerida vaadeldavate ja mõjutatavate huvialade ning otsustuspunktide asukohti operatsioonalal. Selle alusel planeeritakse luure- ja manööverallüksustele vastavad ülesanded lähtuvalt nende vastutus-/operatsioonalast. Samuti aitab see lahingujuhtimise käigus taktikalises üldolukorras kiiresti orienteeruda ja oodatavaid otsuseid kavandada.

Pilt 62. Otsustuskile näidis (NB: Ärge unustage märkimast operatsiooni/ lahingu ja topokaardiga sidumise rekvisiite!)

0928. **Otsustusmaatriks.** See on luureplaani osa, milles on risttabeli formaadis täpselt koordinaatide kaudu fikseeritud vaadeldavate ja mõjutatavate huvialade ning otsustuspunktide asukohad. Samuti kirjeldatakse selles nende eesmärgi ja esitatakse indikaatorid, millest tuleb kohe ette kanda. Otsustusmaatriksis märgitakse ka allüksused, kes vastutavad määratud huvialade vaatluse ja ründamise eest.

# MHA, VHA, OP	Asukoht	Kasutamise eesmärk	Indikaator	Vastutav	Tegevus/Otsus	Märkused

Tabel 25. Otsustusmaatriksi näidisformaad

TEGEVUSVARIANTIDE SISULISED ANALÜÜSID

0929. Oma üksuse tegevusvariantide lõpetamisel peab staap kujundama seisukoha, mille alusel soovitada ülemale tegevusvarianti. Staap peab andma ülemale selge ülevaate oma soovitude põhjustest. Selleks tuleb läbida kolm järgmist sammu: 1) enda ja vastase tegevusvariantide vastandamine, 2) oma üksuse tegevusvariantide valimine ja 3) sõjamäng.
0930. **Tegevusvariantide vastandamine.** Vastandamise eesmärgiks on tuua välja, millised on oma tegevusvariantide ilmsed eelised ja puudused⁶² võrreldes vastasega. Oma jõudude ja vastase tegevusvariantide vastandamist võib tinglikult nimetada 'pisikeseks sõjamänguks'. Vastandamiseks asetatakse vastasjõudude manöövriskemi kiled üksteise peale ning keskendutakse ühe silmatorkava eelise ja (võimaliku) puuduse väljatoomisele. Need eelised-miinused võivad olla n-ö seinast seinale ning peaksid ilmema spontaanselt, kui S3 vaatab skeeme ja prognoosib lahingukäiku. Kui oma üksuse tegevusvariantides leitud eelised-miinused on sarnased, siis tekib küsimus, kuivõrd need tegevusvariandid eristuvad üksteisest.
0931. Vastandamise meetodika võimaldab loetud minutite jooksul saada ülevaate tegevusvariantide tugevustest ja nõrkustest. Läbi viiakse kõigi oma ja vastase tegevusvariantide võrdlev analüüs. Saadud tulemused fikseeritakse kirjeldusena, mitte ühe sõnana, vastavas tabelis:

⁶² Leitavad puudused ei saa olla kriitilised vajakajämised, sest tegevusvariandid peavad olema eelnevalt juba läbinud nn testi. Vastasel korral vajab tegevusvariant ümbertegemist.

	OMA TEGEVUSVARIANT 1	OMA TEGEVUSVARIANT 2
VASTASE TÖENÄOLISIM	Puudus: Eelis:	Puudus: Eelis:
VASTASE OHTLIKEM	Puudus: Eelis:	Puudus: Eelis:

Tabel 26. Tegevusvariantide vastandamise analüüsitabeli näidisformaat

0932. **Tegevusvariantide valimine.** Selle eesmärk on teha kindlaks, millist oma üksuse tegevusvarianti eelistada. Valimise käigus võrreldakse kõiki oma jõudude tegevusvariante määratud kriteeriumite alusel ning antakse neile hinnang. Nendeks kriteeriumiteks on üldjuhul konkreetseks operatsiooniks/ lahinguks valitud sõjapidamispõhimõtted. Tavaliselt rõhutab ülem, mille alusel valimist teostada, aga staap peab lisama oma täiendused, et valimiskriteeriume oleks vähemalt viis-kuus (mitte üle kümne).
0933. Valimiskriteeriumite sisulist tähendust tuleb vajadusel staabile selgitada, et vältida mitmeti mõistmist. Vajadusel tuleb täpsustada kriteeriumi nimetust. Kas juhtimise all hinnatakse manöövriskemi lihtsust või alluvussuhete selgust või seda, millised vahendid on ülemaal lahingukäigu mõjutamiseks või seda, kas nende vahendite paigutus soodustab tõhusat sekkumist? Kas julgeoleku all hinnatakse plaanide salastatust või ettevalmistuste aega või julgestusüksuste rohkust? Kas paindlikkuse osas tahetakse võrdlust reservi kasutamise kohta või hinnangut plaani lihtsuse või detsentraliseerituse kohta? Hindamiskriteeriumid ei tohi jääda ähmaseks ning omavahel kattuda. Kriteeriumid kirjutatakse tabelisse hindamise läbiviimiseks. Tabeli formaat on järgmine:

VALIMISKRITEERIUM	Oma tegevusvariant „ÜM- BERPIIRAMINE”	Oma tegevusvariant „VÄLJA AJAMINE”
PLAANI AGRESSIIVSUS		
MANÖÖVRI LIHTSUS		
TULEJÕU KOONDATUS		
...		

Tabel 27. Tegevusvariantide valimise analüüsitabeli näidisformaat

0934. Tegevusvariantidele antakse hindeid selle alusel, kuivõrd nad täidavad valitud kriteeriume. See on tegevusvariantide omavaheline võrdlus.

Hindamissüsteemina võib kasutada:

- pluss-miinus jaotust;
- punktide andmist;
- kohtadele jaotamist;
- eristatud hindamist.

0935. Miinuse märkimine ei tähenda, et tegevusvariant on ses osas puudulik, vaid see on nõrgem kui teised. Kasutades punktide andmist või kohtadele jaotamist, tuleb selgelt eristada kummaga on tegu, et tulemused ei oleks ekslikult vastupidised. Eristatud hindamist saab kasutada, et anda mõnele kriteeriumile suurem väärtus. Sel puhul korrutatakse hinne määratud koefitsiendiga läbi. Kui eri tegevusvariantide puhul antakse teatud võrdluskriteeriumile sama hinne, siis tuleb see kriteerium asendada uuega, sest välja peab tooma erisusi, mitte sarnasusi – sarnasused ei aita teha valikut.

0936. Tegevusvariantide hindamise lõpus tuleb valida üks kindel tegevusvariant, mida eelistatakse. Selleks arvutatakse kokku, milline tegevusvariant saab kõrgema hinnangu, aga kindlasti tuleb korraks vaagida ka eristatud kriteeriumite tulemusi. Isegi kriteeriumikoefitsiendi lisamine võib jätta alles võimaluse, kus punktide kogusummas on edukam tegevusvariant, mille olulised kriteeriumid hinnatakse kõige nõrgemaks. See puudus võib ohustada kogu lahinguplaani edukust.

0937. Staap soovib ülemale ühte tegevusvarianti sellisel kujul, nagu see on koostatud. Staap ei tohi seda esituse ajal n-ö jooksvalt kohendada, küll aga võib teha ettepanekuid ilmnenud puuduste parandamiseks. Soovitust andes peab staap kindlasti seda põhjendama. Põhjenduseks ei sobi selgitus: „See variant on parim, kuna mina tegin seda.” Staap peab tegutsema meeskonnana ning üksteist toetama – see ei tohi olla killustatud, kuna igaüks proovib enda tahtmist läbi suruda. Staabil on vaid üks mina ja üks nägu ning see viimane on ülema oma.

SÕJAMÄNG

0938. Sõjamäng on matkemeetod, milles vastandatakse vastasjõudude lahinguplaanide tegevused eesmärgiga täiendada oma üksuse tegevusvarianti. Sõjamängu teostakse kaardil, maastikuskitsil, maastikumudelil või arvutipõhise matkena. Sõjamängu läbiviimine on reeglitega korrastatud protsess, mille käigus mängitakse järk-järgult läbi lahingutegevuse kulg operatsiooniala määratud aladel. Protsess reguleerib sõjamängus osalejaid, nende ülesandeid ja vastasjõudude konfrontatsiooni põhimõtteid.

0939. Kõrgemate staapide tasandil on sõjamäng staabitöö etapp, mis mõjub oluliselt seda, millise tegevusvariandi kasuks ülem otsustab. Kui on piisavalt aega, saab läbi mängida kõik oma tegevusvariandid nii vastase tõenäolisima kui ka ohtlikema tegevusvariandi vastu.

Pataljoni tasemel mängitakse reeglina läbi vaid üks ülema poolt juba valitud tegevusvariant. Sõjamängus kasutatakse kuni kaks juhtimistaset madalamaid allüksuseid.⁶³ Mängides rühmadega, saab pataljoniülem sõnastada täpsustatud ülesanded kompaniile.

0940. Kui sõjamänguga tegevusvariandile mingeid täiendusi ei leita, siis on see halvasti teostatud sõjamäng. Teist võimalust ei ole. Sõjamäng täpsustab lahingutegevuse ettevalmistusi, kooskõlastusi, vajadusi kaudtule eessihitajateks, luureandmete kogumist ja muud sellist. Samuti selguvad vastutavad allüksused või staabisektsioonid, kes erinevaid tegevusi juhivad. Täpsustuste korral pole sõjamängu jätkamiseks niivõrd tähtis, kuidas allüksused neid tegevusi teevad, kuivõrd et neil oleks ressursse nendeks tegevuseks.

Sõjamänguga saab täpsustada lahinguplaani järgmisi elemente:

- taktikalised täpsustused lahinguplaanile;
- täpsustatud VHA, MHA, OjP ja OjL (ajad ja kohad);
- väljaselgitatud võtmemaastikud ja nende kasutus;
- allüksuste jaotus sihtstruktuuri ning täpsustatud ülesanded;
- jõudude koondamise ajastus ja vasturünnaku algatajad/indikaatorid;
- oluliste sihtmärkide täpsustus, kinnitus;
- reservi täpsustatud vajadused (koosseis, asukoht ja ülesanded);
- pettetegevuse vajadus;
- lahingutoetuse ja -teeninduse vajadused ning plaan;
- juhtimispunktide täpsustatud asukohad;
- täpsustatud olulise luureandmete vajadus ja luureplaan;
- tuleprioriteetid;
- pioneeritööde täpsustus;
- tegevuste ajagraafik;
- juhtimismeetmed;
- varuplaanid (häiretabelid);
- lahingukaotuste prognoos.

0941. Sõjamängu läbiviimine annab piltliku ülevaate lahingutegevusest kogu operatsioonialas. See on allüksuste tegevuste samakõlastusmaatriksi koostamise aluseks ning samuti täpsustub sellega otsustusmaatriks.

0942. **Samakõlastusmaatriks** on staabitöö vahend, mis esitab risttabeli formaadis konkreetse tegevusvariandi keskselt oma üksuse allüksuste

---

⁶³ Kui lahinguplaan näeb ette väikeste sihtüksuste kasutamist, siis võib ka nende ülesannete täitmise suutlikkust testida.

tegevusi teatud aegadel seotuna, ruumi ja eesmärkidega, võttes aluseks vastase ja tsiviiltegevuse. See on staabisisene produkt ning selle formaat on staabi valida.

AEG/TEGEVUS	H-2	H-hetk	H+2	H+4	H+6	H+8
Vastase tegevus						
Otsustuspunkt						
1. Kompanii						
2. Kompanii						
3. kompanii						
Luurerühm						
Miinipliduja patarei						
...						
Lahinguteenindus						
Juhtimine						

Tabel 28. Samakõlastusmaatriksi näidisformaat

0943. Sõjamäng vajab põhjalikku ettevalmistust. Vastasel korral jäävad mängitavad tegevused ebakonkreetseks ning nende alusel ei saa teha rakendatavaid järeldusi. Ebamäärasus muudab sõjamängu ajaraiskamiseks.

Sõjamängu ettevalmistused seisnevad järgmiste elementide valmis-seadmises:

- **Operatsiooniala skits ja topokaardid.** Mängides maastikuskit-sil tuleb kasutada ka topokaarti, et vajadusel kontrollida, kuidas mängitavad tegevused sobivad konkreetsele maa-alale. Skits ei anna edasi täpseid vahemaid ja kõrgusi, mille alusel arvestada aja-kulu või vaadeldavust (nähtavuskaugust).
- **Keskkonna analüüsi tulemused.** Tegevused operatsioonialal pea-vad järgima analüüsi tulemusi.
- **Sihtstruktuurid.** Need saadakse konkreetsetest läbimängitavatest tegevusvariantidest. Nii oma kui ka vastase koosseisu jaotus peab olema selge.
- **Vastasüksuste manöövriskemid.** Need annavad üldise tausta, et sõjamängu lahingukul järgiks planeeritud tegevusvarianti.
- **Allüksuste sümbolid.** Sümboliteks võivad olla allüksuste tähis-tustega paberitükid, mida saab mänguväljal kleeplindiga kinnita-da. Nööpnõelte kasutamine võimaldab näidata allüksuste täpset asukohta, kuid nõelatorked augustavad kaarti. Sümbolitena võib muuhulgas kasutada näiteks kustutuskummi tükke. Samuti on allüksuste asukohti ja liikumist võimalik märkida joonistades sõja-

mängu ajal tingmärgid operatsiooniala kilele. See eeldab mängu-
laua haldamise kõrget taset. Vastasel juhul läheb olukorrapilt kir-
juks ning kaob kontroll, kus üksused tegelikult asuvad. Kogenud
staabil on allüksuste sümbolid juba ette valmistatud ning need on
staabivarustuse standardsed töövahendid.

- **Mängumeetod.** Mängumeetod annab täpsed alad, kus sõjamäng läbi viiakse. Sellest tuleb staabile teada anda varakult, et ettevalmistamiseks jääks piisavalt aega.
- **Allüksuste ülesanded.** Nii vastase kui oma allüksuste ülesanded võetakse mängitavatest tegevusvariantidest. Kuna allüksustele pole kästud ülesannete täitmise viisi, peab staap sõjamänguks selle ise plaanima. Üksikasjalikult tuleb läbi mõelda tegevused mängumeetodis määratud aladel. See ettevalmistus mängib üliolulist osa sõjamängu õnnestumises.
- **Sõjamängu tabel.** Tabelis märgitakse sõjamängu käigud ja järel-
dused tegevusvariandi täiendamiseks.

0944. Mängu läbiviimisel täidavad olulist rolli pataljoniülem, staabiülem, S2 ülem, S3 ülem ja sõjamängu tabeli täitja. Sõjamängul osalevad ka lahingutoetuse ja -teeninduse eriala ohvitserid, et vajadusel kommenteerida ja hinnata. Vaatlejatena võivad osaleda teisedki staabiliikmed ja isegi allüksuste ülemad. Viimastel pole aga õigust iseseisvalt mängu käiku sekkuda.

0945. Üldised kohustused sõjamängus osalejatele on järgmised:

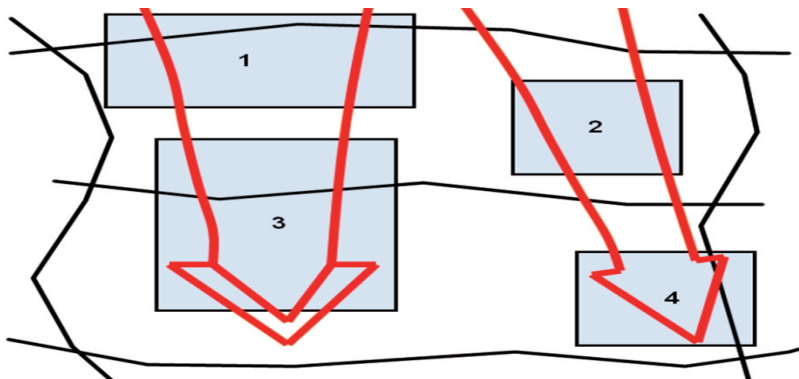
- a. **Pataljoniülem** määrab, mis tegevusvariante läbi mängitakse. Tavaliselt võtab ta sõna vaid mängu ajal, kui on otsustamist vajavaid küsimusi ja on vaja määrata otsustuspunktide asukohad. Pataljoniülem annab ka häireplaanide koostamise suunised.
- b. **Staabiülem** juhib mängu. Ta kontrollib selle ajaraamides püsimist ja suunab läbiviimist, tagades sõjamängu eesmärkide saavutamise. Ajanappuses peab ta kandma hoolt selle eest, et mängus läbitakse vähemalt otsustava tegevuse tähtsamad etapid.
Sõjamängu juhtimisel peab staabiülem:
  - (1) tagama, et tegutsetakse vastavalt paika pandud ajakavale;
  - (2) nõudma, et käikude sisuline esitlus oleks piisavalt detailne;
  - (3) kontrollima, et järgitakse koostatud tegevusvariante (ei tohi neist n-õ vaikselt kõrvale kalduda);
  - (4) hoidma mängijad n-õ külmana, et keegi ei sõdiks oma tegevusvariandi poolt ega võtaks otsuseid isiklikult, vaid jääks ikka erapooletuks;
  - (5) kontrollima, et lahinguplaani täiendused üles tähendatakse.
- c. **S1** analüüsib kaotuste prognoosi ning määrab kindlaks, milliseid täiendusi on vaja ja kuidas seda korraldada. Kui ei ole eral-

di CIMIC ohvitseri, siis vastutab S1 muuhulgas ka selle eest (sh tsiviilpiirangute järgmine, mõjud avalikule korrale, sõjapõgenike liikumisega arvestamine, tsiviilhädaabi rakendumine ja kultuuri-väärtuste säilimine).

- d. **S2** etendab vastase üksuse ülemat ja esitleb vastase tegevuskäike ning vastutegevusi. Võimalusel arvestab ta vastase kaotusi, aga kindlasti peab S2 toetama staapi ülema üliolulise teabe nõude nimikirja täiendamisel ning vaadeldava- ja mõjutatava huviala, otsustuspunkti ning kõrge tasuvusega sihtmärkide täpsustamisel.
- e. **S3** valib koostöös staabiülemaga sõjamängu meetodi ja seal mängitavad sündmused ning tagab, et sõjamängu tabelisse oleksid kantud olulised järeldused.
- f. **S4** annab kommentaarid ja täpsustused tegevusvariandile, et tagada operatsiooni/lahingu jätkusuutlikkus ning jälgib, et liikumisajad ja tagalavahendid toetaksid ajagraafikut.

0946. Sõjamängu meetodid jagunevad järgmiselt: 1) ruudumeetod, 2) vööndimeetod, 3) suunameetod ja 4) segameetod.

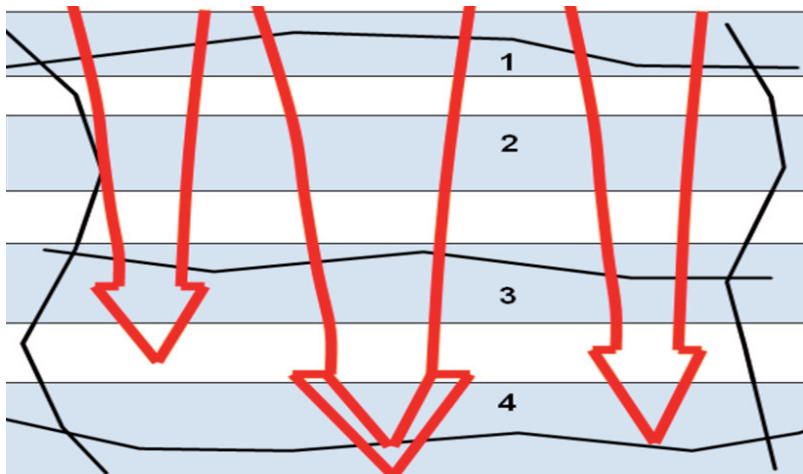
0947. **Ruudumeetod.** Kuna see meetod keskendub vaid valitud asukohatadega seotud olukordade läbimängimisele, kasutakse seda eelkõige siis, kui aeg on piiratud. Selle meetodi puhul tuleb selgelt piiritleda mängitav ala ning selleks ei tohi olla operatsiooniala tervikuna. Mängukastiks võib valida nt hävitusala kasutuse, tegevuse jõe ületusel ja reservi rakenduse, kui vastane murrab kaitsest läbi või maandab dessandi.

Pilt 63. Sõjamängu ruudumeetodi näide

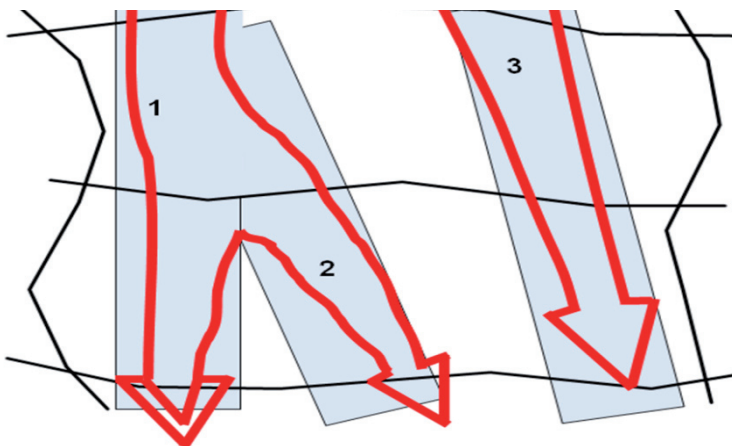
0948. **Vööndimeetod.** Sel puhul mängitakse läbi valitud lahingutegevuse lõik laiuti ehk operatsiooniala ühest äärest teise. Vööndimeetodit rakendatakse eelkõige juhtudel, kui maastik liigendub operatsiooniala rist. Seda meetodit saab kasutada ka juhul, kui vastane on jagunenud

ešelonideks. Kohustuslik on läbi mängida järgmised vööndid: oma üksuste eesjoon, lahinguvälja eesliin ja etapijooned. Tähelepanu tuleb pöörata tegevustele rinde läbimisel ja lahinguvastutuse üleandmisel.

Pilt 64. Sõjamängu vööndimeetodi näide

0949. **Suunameetod.** See meetod on kõige detailsem ning selle käigus mängitakse läbi lahingutegevus vastase (või oma üksuste) lähenemisuunas. Suunameetod on kasulik, kui maastik liigendub piki operatsiooniala. Et vältida liigset ajakulu, mängitakse suunameetodiga läbi eelkõige põhilöögisuund. Iga juhul peab sealjuures planeerima n-ö ajahüpped, mida järgemööda piki suunda läbi mängitakse. Nii välditakse ühte tulevahetusse takerdumist.

Pilt 65. Sõjamängu suunameetodi näide

0950. **Sõjamängu läbiviimise etapid** on järgmised: 1) sõjamängu sissejuhatatus, 2) ründaja tegevus, 3) kaitsja reaktsioon, 4) ründaja vastureaktsioon ja 5) täiendused, järeldused ning kokkuvõte.

a. Sissejuhatuses tuleb esitada:

- (1) mängureeglid ja meetod;
- (2) üksuse ülesanne ja ülema kavatus;
- (3) vastase tegevusvariandi manöövrisk;eem;
- (4) oma üksuse manöövrisk;eem;
- (5) mängitava sündmuse lühitutvustus.

b. Ründaja tegevuses tuleb esitada:

- (1) rünnaku eesmärk;
- (2) ründava üksuse koosseis;
- (3) ründava üksuse rivistus;
- (4) rünnaku ajagraafik.

c. Kaitsja reaktsioonis tuleb esitada:

- (1) taktikaline tegevus rünnaku vastu;
- (2) sellega seotud üksus, selle suurus ja rivistus;
- (3) reaktsiooni ajagraafik.

d. Ründaja vastureaktsioonis tuleb esitada:

- (1) taktikaline tegevus reaktsiooni vastu;
- (2) sellega seotud üksus, selle suurus ja rivistus;
- (3) vastureaktsiooni ajagraafik.

e. Käigu täiendustes ja kokkuvõttes tuleb katta järgmised alapunktid:

- (1) oluliste täienduste andmine lahingutoetuselt ja -teeninduselt;
- (2) olukorra arengu ja jõudude suhte hindamine ning järeldused;
- (3) kontrollida üle, kas vajalikud märked said sõjamängu tabelisse sisse kantud.

0951. **Sõjamängu järeldused.** Järelduste tegemiseks ei piisa, kui piirduakse konkreetse tulevahetuse kirjelduste võrdlemisega. Järelduste tegemiseks tuleb tulevahetust hinnata üldolukorra raames.

Selleks tuleb üksikasjalikult läbi arutada järgmised aspektid:

- vastasjõudude suhe kontaktis;
- tuletoetuse planeering, vahendid ja tuleprioriteedid selles etapis;
- pioneerialased ettevalmistused selles etapis ja kohas;
- tankitõrje jaotus selles kohas;
- mõjutatavate huvialade ja otsustuspunktide seotus kontaktiga;
- reservi asukoht ja suurus ning toetusvõimalikkus;
- luure asetus ja ülesanded selles ajas;
- juhtimispunktide asukohad.

Nende elementide puhul tuleb hinnata ka kvaliteedi, kvantiteedi, aja ja koha piisavust. Iga käigu lõpus tuleb teha järeldused, kas ja kuidas tegevusvarianti tuleks täiendada.

Jrk	Tegevus	Reakt-sioon	Vastu-reaktsioon	Üksus	Aeg	Märked/Jä-reldused

Tabel 29. Sõjamängu tabeli näidisformaat

STAABIKOOSOLEKUD

0952. Staabi koosolekute eesmärk on esitleda ülemale staabitöö produkte ja valikuid, et vastu võtta otsuseid ja suuniseid edaspidiseks tööks. Koosolekute läbiviimist juhib staabiülem. Staabikoosolekute arv tuleneb konkreetsest staabitöö ÜTE-st, mis reguleerib püstitoiminguid. Nii võib ette näha viit, aga ka näiteks kolme formaalset koosolekut. Vaatamata staabikoosolekute erinevale arvule, kehtivad nende korraldusele samad nõuded: 1) esitlus peab olema visualiseeritud, 2) aega tuleb kokku hoida, 3) esitlus peab olema konkreetne, 4) staap peab tegema soovitusi.
0953. **Visualiseerimise** nõuet iseloomustab rahvatarkus, et üks pilt räägib rohkem kui tuhat sõna. Koosolekuruum tuleb seada nõnda, et esitletavat produktid on ülemale hästi näha, ebaoluline materjal tuleb vaatepildilt kõrvaldada. Staabitöö produktid peavad olema piisavalt suured, et neil olev info oleks nähtav kolme-nelja meetri kauguselt. Joonised ja pilt-skeemid ei tohi olla lohakad, vaid selgelt eristatavad ja loetavad. Tegevusvariandid peavad olema kõrvuti, et ülem saaks neid võrrelda, st üks ei tohi katta teist. Neil peab olema sama mõõtkava ning värvikasutus.
0954. **Aja kokkuhoiuks** peavad pataljoni staabikoosolekud kestma 15–20 minutit, millele liitub ülema küsimustele vastamisele ja suuniste saamiseks kuluv aeg. Esitlustes tuleb vältida pauside tekkimist. Pioneerispetsiifilise hinnangu ühe lause saab öelda kohapeal või ütleb selle S3 ohvitser ilma, et sealjuures esineja vahetuks. Esitletavat produktid peavad olema eelnevalt üles seatud nii, et neid saab demonstreerida kõigest paari käeliigutuse järel (nt ülesrullitud kile avamine nõõpnõela eemaldamisega). Kui esitleja tunneb hästi skitsil või topokaardil presenteeritavat maa-ala hea, siis on ta suuteline kohe osutama räägitavale teele, asulale või sillale, millest juttu on. Staabi kohalolu kontroll tuleb teha enne koosolekut. Samuti seatakse koosoleku päevakord paberil kirjutatuna kõigile nähtavale, et osalejatel oleks võimalik sellega eelnevalt tutvuda ning hiljem ei kulus aega selle detailsele tutvustamisele. Osalejatele ei anta keset koosolekut võimalust küsimuste esitamiseks – see jääb koosoleku lõppu.

0955. **Esitluse konkreetlus** on seotud ajakulu vähendamisega. See nõuab, et ettekannetes nimetataks vaid olulist. Vältides tühja jutu ajamist ning üksteise kordamist, püsib tähelepanu kavandil. Konkreetne esitlus peab olema loogiline ja süsteemne ning tegevusvariantide tutvustusel ka standardse ülesehitusega. Hea esitlus suurendab usutavust ja aitab visualiseerida, sest see loob kuulajale mentaalse pildi. Kogematu staabikoosseis peab harjutama staabikoosolekut või kokku leppima, mis sisupunkte keegi esitleb, millele sealjuures keskendub ning mida ei nimeta.
0956. **Soovitus.** Staap ei tohi oma esitlustel kunagi piirduda vaid probleemi kirjeldusega. Alati tuleb esitada võimalikud lahendid ning seejärel soovitada ülemale, millise lahendi ta võiks valida. Soovitus tuleb alati põhjendada.
0957. Lõppeks peab staap alati olema valmis fikseerima kirjalikult ülema otsused ja suuniseid edaspidiseks planeerimiseks, et staabiliikmed ei unustaks ega mõistaks otsust kaksipidi.

PEATÜKK 10 – Lisad

LÜHENDID

- AG** – ajagrupp (ingl DTG)
BVA – brigaadi varustusala (ingl BSA)
EJ – etapijooon (ingl PL)
ELSÕ – elektrooniline sõda (ingl EW)
ELN – esmased luureteabenõuded (ingl PIR)
EP – edundamispiir (ingl LOE)
ETJ – ettekandejooon (ingl RL)
EVA – eesmine varustusala (ingl FSA)
HA – huviala (ingl AOI)
HKP – haavatute kogumispunkt (ingl WCP)
HävA – hävitusala (ingl EA)
IrP – irdumispunkt (ingl RP)
JaLa – jalastumisala
JKR – jõukasutusreeglid (ROE)
JuPu – juhtimispunkt (ingl CP)
KEK – kontaktiettekanne (ingl CONTACTREP)
KEVAK – kannatanu evakuatsioon (CASEVAK)
KoK – kooskõlastuskoht
KoP – kohtumispunkt (ingl RLY)
KonP – kontaktpunkt/kontaktisik (ingl POC)
KP – kontrollpunkt (ingl CP)
KPA – koondumis-paiknemisala (ingl AA)
KTES – kaudtule eessihitaja (ingl FO)
KTJ – koordineeritud tulejooon (ingl CFL)
KTS – kõrge tasuvusega sihtmärk (ingl HPT)
KVS – kõrge väärtusega sihtmärk (ingl HVT)
KÜTT – kõrgema ülema tegevuskäsu täpsustused
LAK – lahingukeskus (ingl TOC)
LAKAV – lahingukavand (ingl CONOP)
LaTo – lahingutoetus (ingl CS)
LaVE – lahinguvälja eesliin (ingl FEBA)
LEGr – luure- ja ettevalmistusgrupp
LES – lähiõhutoetuse eessihitaja (ingl FAC)
LHa – lahingus haavatu (ingl WIA)

LJ - lähtejoon (ingl LD)
LKa - lahingus kadunu (ingl MIA)
LLa - lahingus langenu (ingl KIA)
LLE - lahinguvälja luure-ettevalmistus (ingl IPB)
LP - lähtepunkt (ingl SP)
LPK - läbipääsukoht/läbipääsukoridor (ingl PP)
LPO - lahingupositsioon (ingl BP)
LPT - lahingutegevuse planeerimise toimingud (ingl TLP)
LRP - liikluse reguleerimispunkt (ingl TCP)
LVP - laskemoona varustuspunkt (ingl ASP) lahingumoon
LäSu - lähenemissuund (ingl AOA)
MA - mõjuala (ingl AI)
MEDEVAK - meditsiiniline evakuatsioon (ingl MEDEVAC)
MHA - mõjutatav huviala (ingl TAI)
MP - miinipilduja
MS - mõjuskeem
MÕS - mehitamata õhusõiduk (ingl UAV)
OA/LA - operatsiooniala/lahinguala (ingl AOO)
OBJ - (ründe)objekt (ingl OBJ)
OEJ - omade eesjoon (ingl FLOT)
OK - ohutuskaugus (ingl SD)
OLEK - olukorra ettekanne (ingl SITREP)
OotA - ooteala (ingl WA)
OR - orientiir
OtJ - otsustusjoon (ingl DL)
OtK - otsustuskile (ingl DSO)
OtM - otsustusmaatriks (ingl DSM)
OtP - otsustuspunkt (ingl DP)
OVT - oluline varjatav teave (ingl EEFI)
PKA - piirangutega tuleala (ingl PTA)
PKP - pioneeriteenistuse kontrollpunkt (ingl ERP)
PLA - põhilahinguala (ingl MBA)
PLANK - planeerimiskeskus
PPÜ - põhipingutusüksus (ingl ME)
PVT - põhivarustustee (ingl MSR)
PüTo - püsitoimingud (ingl SOP)

PJuPu – põhijuhtimispunkt (ingl MCP)
RLA – rünnaku lähteala (ingl FUP)
SEK – sündmuskoha ettekanne (ingl SPOT REP)
SMP – sihtmärgiosutuspunkt (ingl TRP)
TSJK – teabenõuded sõbralike jõudude kohta (ingl FFIR)
SV – sõjavang (ingl POW)
TJuPu – tagalajuhtimispunkt
TBK – tuuma-bioloogia-keemia (ingl NBC)
TeKa – tegevuskavand (ingl CONOP)
TeVa – tegevusvariant (ingl CoA)
TOM – taktikaline otsustsumäng
TKA – tulekeeluala (ingl NFA)
TPJ – tulepiirangujoon (ingl RFL)
TPOS – turmipositsioon (ingl ASLT POS)
TTKJ – tuletoetuse koordineerimisjoon (ingl FSCL)
TTKM – tuletoetuse koordineerimismeetmed (ingl FSCM)
V – võtmemaastik (ingl K)
VA – vastane (ENY)
VASV – vastase sõjavangid (ingl EPW)
VA TeVa – vastase tegevusvariant (ENY COA)
VHA – vaadeldav huviala (ingl NAI)
VKJ – viimane kooskõlastusjoon (ingl FCL)
VKP – viimane kohtumispunkt (FRV/ORP)
VOK – vähim ohutuskaugus (ingl MSD)
VOOT – vaatle-orienteeeri-otsusta-tegutse (ingl OODA)
VP – vaatluspost (ingl OP)
VTA – vabatuleala (ingl FFA)
VÜJ – vastutuse üleandmisjoon (ingl BHL)
VV – väljavahetamine (ingl RIP)
RLE – rinde läbimine ette (ingl FPoL)
RLT – rinde läbimine taha (ingl RpoL)
ÕRKA – õhuruumi koordineerimisala (ingl ACA)
ÜK – ületuskoht/ületuskoridor
ÜP – ühinemispunkt (ingl LUP)
ÜTE – ühtlustatud tegevuseeskiri
ÜÜTN – ülema üliolulise teabe nõue (ingl CCIR)

PLAANID, KÄSUD JA KÄSUFORMAAT

Üldnimi	Taktikaline tasand	Operatsiooni tasand	Strateegiline tasand
Tegevusplaan	Lahinguplaan	Kampaaniaplaan Operatsiooniplaan	Sõjaline suunis
Tegevuskäsk	Lahingukäsk	Operatsioonikäsk	

Tabel 30. Plaanide ja käskude jaotus

Käsud saavad olla kas suulised või kirjalikud (vormistatud paberile või kilele) ning tavaliselt järgivad need viie-punkti formaati.

Plaanide liigid	Käsuliigid
<ul style="list-style-type: none"> ● Tegevusplaan ● Varuplaan ● Jätukuplaan 	<ul style="list-style-type: none"> ● Eelkäsk ● Tegevuskäsk ● Osakäsk

Tabel 31. Plaanide ja käskude liigid

Käsu punktide alljaotus tehakse, kui seal on vähemalt kaks alapunkti. Punktide numeratsiooniskeem on järgmine:

<p>1. PEALKIRI. Tekst</p> <p>a. Pealkiri. Tekst</p> <p>(1) Pealkiri. Tekst</p> <p>(a) Pealkiri. Tekst</p> <p>1 Pealkiri. Tekst</p>

Käsuformaat on esitatud alljärgnevalt:

[SALASTATUSE ASTE- iga lehe päises ja jaluses]
Muutused suulistele korraldustele

Koopia nr.....koopiate üldarv...
 Käsu väljastanud saap
 Väljaandmise koht
 Ajagrupp

KÄSULIIK JA SEERIANUMBER

Viited:

- a. Kaardid:
  - Kaardiseeria number
  - Kaardilehe number
  - Väljaande number
  - Koordinaatsüsteem
  - Kaardilehe skaala
- b. Plaanid ja teised alus- või seotud dokumendid

Käsus kasutatav vöötmeaeg:

Sihtstruktuur: (vt lisa A)

1. OLUKORD

a. Vastase jõud

- (1) Viimased teadaolevad luureandmed vastasest.
- (2) Vastase põhiülesanne ja kavatsus kaks astet kõrgema ülema lahingualas.
- (3) Vastase põhiülesanne, kavatsus ja lahingukavand üks aste kõrgema ülema lahingualas
- (4) Vastase tegevusprognoos üksuse lahingualas: põhiülesanne; kavatsus; kõrgema üksuse toetus; põhimõtteline jõudude paigutus ja manöövriskem; pioneeritegevuse, luure ja tuletoetuse ülesanded ning eesmärgid; lahinguetapid üldiselt; lahingu kulg ajas ja ruumis (etappide detailne kirjeldus, tegevuste muutused/ reaktsioonid ja manöövririte ajakava); vastase ohtlikema manöövri erisus, vastase nõrkused.

b. Omad jõud

- (1) [Kaks astet kõrgem ülem]
  - (a) Põhiülesanne
  - (b) Kavatsus
- (2) [Kõrgem ülem]
  - (a) Põhiülesanne
  - (b) Kavatsus
  - (c) Lahingukavand
- (3) Naaberüksuste põhiülesanded

c. Manused ja irrused

2. PÕHIÜLESANNE

3. TEOSTUS

Ülema kavatsus

Laiendatud eesmärk

Võtmeülesanded

Lõpptulemus

Põhipingutus/-üksus

a. Lahingukavand

- (1) Manöövriskem
- (2) Etapiline jaotus
- (3) Tuletoetuse kavand
- (4) Pioneeritoetuse kavand
- (5) Õhutõrjekavand
- (6) Luurekavand

b. Ülesanded manööverüksustele

c. Ülesanded lahingutoetusüksustele

- d. Kooskõlastusjuhised
  - (1) Ajastamine
  - (2) Maastiku ja joonte nimetamine
  - (3) Ülema üliolulise teabe nõuded
  - (4) Toetustegevuste kooskõlastamised
  - (5) Vasturünnaku juhised
  - (6) Tegevused, kui ...
  - (7) Jõukasutusreeglid
  - (8) Täiendavad juhised

4. HALDUS JA LAHINGUTEENINDUS

- a. Lahinguteeninduse kavand
  - (1) Teeninduse meetod ja tagalateed
  - (2) Tagalapunktide asukohad ja lahtiolekud
- b. Materjal ja teenindus
  - (1) Varustusklassid
  - (2) Transport
  - (3) Remont ja hooldus
  - (4) Väliteenused
- c. Evakuatsioon ja hospitaliseerimine
  - (1) Evakuatsioonikavand
  - (2) Evakogrupid ja meditsiinipunktide kohad, lahtiolekuajad ja liikumisteed
- d. Personal
  - (1) Elavjõu olukord
  - (2) Isikkoosseisu täiendused
  - (3) Personalitoimingud (sh tsiviilisikuid ja vastase sõjavange puudutav)
- e. Tsiviil-sõjaline koostöö
- f. Täiendavad märkmed

5. JUHTIMINE JA SIDE

- a. Side
  - (1) Sidetoetuse kavand, täiendavad sidevõrgud ja sidelingid
  - (2) Sagedused ja kutsungid
  - (3) Sidetoimingud, mida ei sätesta PüTO
  - (4) Signaalside, mida ei sätesta PüTO
  - (5) Sidesignaaliid ja koodid
  - (6) Koodipunktid
  - (7) Täiendavad sidejuhised
- b. Juhtimine
  - (1) Juhtimispunktide ja ülema asukohad
  - (2) Ülema asendused

- (3) Kokkusaamiste ajad ja kohad
- (4) Ettekanded, mida ei sätesta PüTo
- (5) Julgeolekutoimingud, mida ei sätesta PüTo
- (6) Täiendavad juhtimisjuhised

Tunnussõna

Lahingutunnus

.....[alkkiri].....
ÜLEMA PEREKONNANIMI
AUASTE

LISAD:

- A - Sihtstruktuur
- B - Luure
- C - Lahinguplaan kilel
- D - Tuletoetus
- E - Pioneeritoetus
- G - Lahinguteenindus
- F - Õhutõrje
- H - Side
- I - Tsiviil-sõjaline koostöö
- J - Psühholoogiline tegevus
- K - Teabeoperatsioonid

JAOTUSKAVA:

[Lehe number]
[SALASTATUSE ASTE]

KUTSEALANE SÕNAVARA

- Aktsepteeritav** (*acceptable*) – tegevusvariandi testi kontrollpunkt, mis hindab, kas taktikaline edu on väärt riski ning võimalikku inimeste ja vahendite ohverdamist.
- Alal hoidma** (*sustain*) – säilitama lahinguvõimsust aja kestel, mis kuulub operatsiooni eesmärgi saavutamiseks.
- Algatus ehk initsiatiiv** (*initiative*) – tegevus, mis sunnib vastase kesken-duma pigem kaitsereaktsioonile kui oma ründeplaanile. See tuleneb algataja vabatahtlikust soovist viia oma mõtted teoks. Kaitsevaelas-tes treenitakse seda isikuomadust teadlikult, et süvendada algatus-võimet ja julgust.
- Alusfunktsioonid** (*core functions*) – funktsioonid, mis kirjeldavad tegevusi omavahelises suhtes. Nendeks funktsioonideks on vastase leidmine, sidumine, löömine ja edundamine.
- Arreteerima** (*arrest*) – isikut seaduspäraselt kinni pidama.
- Asukohastama** (*locate*) – määratud objekti või sündmuse asukohta kind-laks tegema.
- Asümmeetriline** (*asymmetrical*) – vastasjõudude ühe osapoolle suur ülekaal nii kvantiteedis kui ka kvaliteedis. Asümmeetria ei tähenda, et väiksem osa-pool on kaotaja, vaid rõhutab hoopis, et väikesel teol võib olla suur mõju.
- Avastama** (*detect*) – tegema kindlaks, kas määratud maa-alal asub sõjaliselt tähenduslik isik, objekt või toimub sõjaliselt tähenduslik sündmus.
- Doktrinaalmudel** (*tactical doctrine/ doctrinal overlay, doctrinal template*) – joo-nis, mis esitab vastasüksuse koosseisu lahingueeskirjapärase raken-damise jaotuse ja paigutuse koos allüksusevaheliste distantside või ajamääradega, arvestamata maastiku omapäradega.
- Edundama** (*conduct exploitation*) – soodsalt kulgevat lahingut ära kasutama, jätkates pealetungi vastase kaitseisikuvõime, et teda korratustada.
- Edundamise piir** (*limit of exploitation*) – kujutletav joon maastikul, mis mää-ratakse arvestades üksuse murdumispunkti. Ründav üksus ei või iseseisvalt seda ületada, kuna see võib ohustada üksuse suutlikkust iseseisvalt lahingut pidada.
- Edasiliikumispriir** (*limit of advance*) – varasem nimetus edundamise piirile. Edasiliikumise piir on kergesti eristatav maastikujoon, mida ründa-vad üksused ei tohi ületada.
- Eemalduma** (*retire*) – liikuma vastasest eemale üksusega, mis pole temaga kontaktis.
- Eemal hoidma** (*interdict*) – hoidma vastase kaugemal tema relvade tõhus-tuleulatusest, nii et ta ei saaks mõjutada sõbralikke jõude.
- Eelkäsk** (*warning order*) – tegevuskäsu vormis antud kirjalik või suuline kor-raldus, mis eelneb lahingukäsule ja käivitab lahingu ettevalmistamise. Selles teatatakse alluvatele eelseisvast tegevusest või järgnevast käsust ja antakse võimalike ülesannete täitmise ettevalmistamise juhised.

- Eestvedu** (*lead, leadership*) – juhtimise osa, mille käigus juht mõjutab inimesi, et kõik pingutaks ühise eesmärgi nimel. Eestvedamine on juhtimine, mille juures ei kasutata sundi, vaid innustatakse asjaosalisi tegutsema vabatahtlikult.
- Eksitama** (*deceive*) – vt pettetegevus.
- Ennetama** (*pre-empt*) – edestama oma tegevusega mingit meid ohustavat vastase tegevust.
- Eristatav** (*distinguishable*) – tegevusvariandi testi kontrollpunkt, mis hindab, kas tegevusvariant erineb põhimõtteliselt teistest või on pigem ühe variandi modifikatsioon.
- Esialgne plaan** (*tentative plan*) – tegevusplaani esmane kavand, mis ei ole koos- ega samakõlastatud.
- Eskortima** (*escort*) – saatma ja kaitsma teist, ümberpaiknevat üksust või konvoid.
- Esmaandmed omade üksuste kohta** (*essential element of friendly information*) – Sõbralike jõudude spetsiifilised andmed, mida vastase üksus vajab, et mõista nende kavatsust, võimeid ja tegevusi, et tõsta oma lahingutõhusust nende vastu.
- Esmased luureteabenõuded** (*priority intelligence requirement*) – informatsioon maastiku ja vastase kohta, millel on ülema planeerimis- ja otsustamistegevuses eeldatav ja kindlaksmääratud prioriteet.
- Etapp ehk faas** (*phase/stage*) – operatsiooni/lahingu jaotus põhimõtteliselt erinevate tegevuste alusel. Muutus etapis on tavaliselt seotud ka muutusega ülesandes.
- Etapijoon ehk faasijoon** (*phase line*) – kujutletav joon maastikul, mida kasutatakse taktikaliste maismaategevuste juhtimisel ja kooskõlastamisel. Tavaliselt on selleks mingi maastikuorientiir, mis kulgeb üle tegevusvööndi.
- Ettekandejoon** (*report line*) – kujutletav joon maastikul, milleni jõudmisest üksused peavad ette kandma neid juhtivale ülemale.
- Ettekanded** (*reports*) – korralised või kohesed teabeavaldused ülemale kirjalikus või suulises vormis.
- Ettevalmistatud rünnak** (*deliberate attack*) – rünnakuliik, mida iseloomustab ettekavandatud koordineeritud tulejõud ja manöövrivite rakendamine, et läheneda vastasele tema hävitamiseks või vangivi võtmiseks.
- Formeerimisala** (*staging area*) – väeloomes kasutatav koondumispiirkond hajutatud allüksustele, väeosale või väekoondisele.
- Haarama** (*envelop*) – pealetungimanööver, mille käigus põhijõud liiguvad ümber või üle vastase kaitse põhipositsioonide, et vallutada või hõivata ja julgestada ründeobjekti tema tagalas.
- Hargnema** (*deploy*) – moodustama lahingurivistust.
- Harjutus** (*rehearsal*) – toiming, mille käigus staap või üksus mängib läbi tegevusi, et samakõlastada tegevusi plaani elluviimiseks.

- Heidutama** (*deter*) – veenma võimalikku agressorit, et sõjalisest konfliktist tulenev kahju ei korva sellest johtuvat kasu.
- Hindamine** (*assess*) – tegevustsükli juhtimise element, milles seiratakse olukorda (sh vastast ja operatsiooni/lahingu kulgu), antakse selle hinnang ning esitatakse ettepanekuid või suuniseid tegevuste parendamiseks.
- Hinnangu andmine** (*evaluate*) – operatsiooni/lahingu arengu hetkeseisu määramine, kus võrreldakse valitud kriteeriumite alusel, kas olukord areneb soovitud tingimuste suunas. Hetkeseisu võrreldakse planeeritud olukorraga kasutades tõhususe mõõtmise kriteeriume.
- Hoidmine** (*retain*) – säilitama oma mõjuvõimu määratud maa-alal, et vastane ei saaks seda hõivata ega kasutada.
- Hooldama** (*maintain*) – varustama üksust ning remontima tehnikat, et säilitada üksuse võitlusvõime.
- Huviala/piirkond** (*area of interest*) – ala, mis on käimasoleva või planeeritud lahingutegevuse eesmärkide saavutamiseks seoses ülema tähelepanu all ning mis hõlmab tema mõju- ja operatsiooniala ning nendega piirnevaid alasid.
- Hõivama** (*occupy*) – paigutama üksust määratud maa-alale, kus pole vastast.
- Häirima** (*harass*) – kasutama tuld vastase kurnamiseks, et raskendada tema liikumist, segada puhkamist ja madaldada võitlusmoraali, hoides ülal pidevat pihtasaamisohtu.
- Hävitama** (*destroy*) – kahjustama vastast või määratud objekti sedavõrd, et see oleks täiendamiseni vastasele kasutamatu.
- Hävitusalala** (*killing zone, engagement area*) – maa-ala, kus vastase üksus karbitakse ning hävitatakse oma üksuse kõigi kasutatavate relvasüsteemide koondtulega. Hävitusalala asukoht maastikul peab paljastama vastase haavatavuse ning soodustama tema sidumist seal rünnakuks nii tule kui ka manöövriga.
- Irdumispunkt** (*release point*) – maismaaliikluses tee peal kindlaksmääratud punkt, kus kolonni moodustavad elemendid pöörduvad tagasi oma ülemate käsu alla ja iga element jätkab liikumist oma sihtpaiga suunas.
- Irrus** (*detachment*) – osis, mis on üksuselt ära võetud.
- Jalastumisala** (*dismounting area*) – ala, milles üksus jalastub transpordivahenditelt.
- Juhtimistoetuse osis/-element** (*command support element*) – üksuse osised, mis aitavad ülemaal tagada juhtimisfunktsioonide teostamist, pakku des juhtimisvahendeid, kaitset ja teenindust staabitöös.
- Juhtimismeetmed** (*control measures*) – meetmed, mis reguleerivad üksusi või lahingufunktsioone. Need võivad olla esitatud ülemalt alluvatele suuliselt või kirjalikult, et määrata vastutust, kooskõlastada tuletege-

vust ja manöövrit ning juhtida lahingutegevust. Juhtimismeetmeid saab esitada graafiliselt ja need peavad olema maastikul kergelt eristatavad.

Juhtimine (*command and control/command*) – relvajõududes üksikisikule kuuluv võim sõjaliste jõudude käskimiseks, tegevuse suunamiseks ja kooskõlastamiseks; juhtimine ühendab samakõlastablahingufunktsioonid soovitava eesmärgi saavutamiseks.

Juhtimispunkt (*command post*) – sõjaliste üksuste juhtimiskeskus, mida kasutatakse sõjatandril viidud üksuse puhul.

Julgestama (*secure*) – liikuma maa-alale või positsioonile, vajadusel kasutades jõudu, et hoida ära maa-ala kaotamine vastasele või positsiooni hävitamine.

Jõukasutusreeglid (*rules of engagement*) – juhised, milles on täpselt määratletud tingimused ja piirangud, mille kohaselt väed võivad alustada ja/või jätkata võitlustegevust kohtumisel teiste jõududega. Juhised annab välja pädeva sõjaväelise võimu kandja.

Jälitama (*pursue*) – taanduvat vastast kinni püüdma või üksusest ära löikama, et see siis hävitada.

Järeldus (*conclusion*) – soovitus tegevuseks, mis tuleneb olukorra analüüsist.

Järgnema ja jätkama (*follow and assume*) – liikuma pealetungiva üksuse järel ja olema vajadusel valmis võtma üle määratud ülesande täitmine.

Järgnema ja toetama (*follow and support*) – liikuma pealetungiva üksuse järel ja toetama tema tegevust.

Jälgima (*screen*) – vastast varjatult vaatlama, tuvastama ohte oma üksuse põhijõule ja nendest ette kandma. Võideldakse ainult enesekaitseks.

Jätkuplaan (*sequel*) – oodatav järg tegevuseplaanile käimasoleva operatsiooni/lahingu tulemusest lähtuvalt.

Kaasnev tegevus (*enabling activity*) – taktikaline maismaategevus, milles rakendatakse erinevaid taktikalised võtteid, et ühendada ja luua tingimused pealetungivaks, kaitsvaks ja stabiliseerivaks tegevuseks või nende toetamiseks.

Kahjutustama ehk neutraliseerima (*neutralize*) – muutma vastase üksust ajutiselt võitlusvõimetuks nii, et ta ei saaks mõjutada käimasolevat operatsiooni/ lahingut.

Kaitsev tegevus (*defensive activity*) – taktikaline maismaategevus, mis on sõjategevuse liik, millega osutatakse vastupanu vastase pealetungivale tegevusele, eesmärgiga purustada vastase väed.

Kaitsma (*defend*) – üldtermin, millega tähistatakse igasugust rünnakuvastast tegevust. Võimalusel tuleb täpsustada taktikaline ülesanne.

Kaitstus (*protection*) – lahingufunktsioon, millega tagatakse üksuse lahinguvõimsuse säilimine kõigis lahingutegevuse etappides.

- Kallaletung** (*assault_1*) – rünnakuetaapp lähtejoone ületusest H-hetkel kuni ründeobjekti vallutamiseni turmiga. Kallaletung koosneb järjestikustest lähenemistest ja turmidest tuld ning liikumisi kombineerides. See kestab kuni rünnaku lõpp-eesmärgi julgestamiseni.
- Kanaliseerima** (*canalize*) – sundima vastast liikuma kitsale maa-alale, kus ta ei saa hargneda tavapärasesse lahingurivistusse.
- Kaotus** (*casualty*) – isik, kelle organisatsioon kaotab isiku surnukstunnistamise, haavataasaamise, haigestumise, vahistamise, vangilangemise või kadunuksjäämise tõttu.
- Karpima** (*contain*) – lubama vastase manöövrit ainult määratud maa-alal.
- Kate** (*cover_1*) – kaitse tule toime eest.
- Katma** (*cover_2*) – turvama põhijõude ründe-, kaitse- või pettetegevusega, vaadeldes vastase tegevust ja sellest ette kandes. Oma tegevusega ennetatakse vastase rünnakut, vaatlust või kaitset.
- Kaudtule eesihitaja** (*forward observer*) – vaatleja eesliini jõudude juures, kes on saanud väljaõppe kaudtule nõudmiseks sihtmärgile ja korrigeerimiseks ning lahinguinfo vahendamiseks.
- Kergeüksused** (*light forces*) – sõjalised üksused, mille lahinguvõimsust iseloomustab nõrk kaitstus ja piiratud tulejõud. Kergeüksuseks on jallaväeüksus, millel puudub lahinguvõimsust suurendav spetsiifiline tehnikapark.
- Keskond** (*environment*) – kõik ümbritsev üksuse ümber nagu õhk, vesi, maa, loodusressursid, floora, fauna, inimesed ja nende suhted.
- Kesküksused** (*medium forces*) – sõjalised üksused, mille lahinguvõimsust iseloomustab hea liikuvus, õhuke soomuskaitse ja toetustulerelevastus. Kesküksused on kas lint- või ratassõidukitel ning neil puudub suurekaliibriline relvastus.
- Kiirrünnak** (*hasty attack*) – rünnakuliik, mille korral vähendatakse ettevalmistusaega kiiruse kasuks, et juhust edundamiseks ära kasutada.
- Kinni püüdma/arestima** (*capture*) – võtma oma valdusesse määratud isikuid, sõjamaterjali või teavet.
- Kinnitusesitlus** (*confirmation brief*) – ettevalmistumise element, milles ülem kontrollib allüksuste ülemate arusaama tema kavatsusest, alluvate ülesandest ja seotusest teistega. See viiakse läbi kohe pärast tegevuskäsu andmist.
- Kirjeldama** (*describe*) – juhtimise osa, milles ülema edastab oma kujutluspildi staabile ja alluvatele tegevusplaani koostamise alustamiseks.
- Kohaluure** (*reconnaissance*) – püsitoiming, mille eesmärgiks on visuaalse jälgimise või muude avastamismeetodite abil hankida andmeid vaenlase või võimaliku vaenlase tegevuse ja tema ressursside kohta või määratud maastikuala meteoroloogiliste, hüdrograafiliste või geograafiliste näitajate kohta.

- Kohtumislahing** (*meeting engagement*) – kaasnev tegevus, kus vaenupooled kohtuvad liikumisel ootamatult ning alustavad lahingutegevust. Kohtumislahing võib üle minna kiirrünnakuks või -kaitseks, möödumiseks või taandumiseks.
- Kohtumispunkt** (*rally point/ rendezvous point*) – maastikul kergelt tuvastatav koht, kuhu hajutatud üksused koonduvad ja kus nad korraldavad end ümber järgmiseks tegevuseks.
- Kolonnilüli** (*packet*) – kolonni koosseisus liikuv väikseim, väheste sõidukitega, osa.
- Kontrollima** (*control*) – säilitama oma mõjuvõimu määratud maa-alal, et hoida ära selle kasutamine vaenulikel eesmärkidel. (Inglise keelse vaste tõlge kehtib vaid lahingutoimingu kontekstis.)
- Kontrollpunkt** (*check point*) – maismaaliikluses geograafiline koht või objekt liikumisteel, mille abil jõustatakse liiklust juhtivaid meetmeid.
- Kontaktisik/kontaktpunkt** (*point of contact*) – informatsiooni ja tegevuste kooskõlastamiseks määratud isik või geograafiline asukoht ühenduse loomiseks.
- Koondumis-paiknemisala** (*assembly area*) – ala, kus enne edaspidist tegevust koonduvad väed, et korraldada üksus ja vajadusel seal paikneda.
- Kooskõlastamine ehk koordineerimine** (*coordination*) – tegevuste lubamine ja tingimuste seadmine neile.
- Kooskõlastusjuhised** (*coordinating instructions*) – ülema nõuded ühistegevusteks. Esitatakse tavaliselt tegevuskäsus kirjalikult.
- Kooskõlastuskoht** (*coordinating point*) – ülema määratud maastikupunkt, kus ta saab kokku allüksustega ning kavandab koostööd operatsiooni/lahinguks ettevalmistumisel.
- Koostöö** (*liaison*) – kontakt või side, mida relvajõudude osised hoiavad, et kindlustada vastastikune arusaamine ning eesmärgi- ja tegevusühtsus.
- Koostöö** (*cooperation*) – vähemalt kahe osapoole üksteise eesmärke toetav tegevus.
- Kriitiline haavatavus** (*critical vulnerability*) – üliolulise nõude aspekt, mis on puudulik või haavatav otsesele või kaudsele rünnakule, millega kaasnevad otsustavad või olulised mõjud vastase raskuskeskme toimes.
- Kujundav tegevus** (*shaping operation*) – Iga taseme tegevused, mis loovad ja hoiavad soodsaid tingimusi otsustava tegevuse eduks.
- Kurnamissõda** (*attrition warfare*) – sõjategevuse liik, milles võideldakse tegevusega tugevuse (massiga massi) vastu eesmärgiga füüsiliselt kulumada vastase jõud.
- Kõrge tasuvusega sihtmärk** (*high pay-off target*) – vastase vahend, mille tabamine aitab märkimisväärselt kaasa sõbralike jõudude eesmärkide saavutamisele.

- Kõrge väärtusega sihtmärk** (*high value target*) – vastase vahend, mida vastase ülem vajab oma ülesande edukaks täitmiseks. Selle kaotus halvendab tunduvalt vastase vägede tähtsaid funktsioone.
- Käsk** (*order*) – ülema tahte suuline või kirjalik väljendus, mille eesmärk on alluva suunamine ülesande vastuvaidlematule täitmisele. Käsku saab olla ka märguanne, kui selle tähendus on eelnevalt alluvatele edasi antud.
- Käskimine** (*command*) – vt juhtimine.
- Lagundama** (*disrupt*) – purustama vastase vaimset ja füüsilist sidusust, lõhkudes tema rühmitust, vähendades tegutsemiskiirust või rikku- des ajastatust. (Sõltuvalt kontekstis, saab üksuse füüsilist segipais- kamist nimetada ka killustamiseks.)
- Lahing** (*battle*) – ajas ja ruumis seotud tulevahetuste kogum, mis kestab kauem ja kaasab suuremaid üksusi kui üks tulevahetus.
- Lahingueeskiri** (*field manual*) – juhis, mis sisaldab põhimõtteid üksuse juh- timiseks lahingutegevuses ja nõudeid taktikaliste püsitoimingute lä- biviimiseks.
- Lahingufunktsioonid** (*combat functions*) – ülema ja staabi analüüsivahend, mille abil kirjeldatakse funktsioonide kaupa ära kõik tegevused, mida sõjaline üksuse teeb enne operatsiooni/lahingut, selle ajal ja pärast. Lahingufunktsioonideks on juhtimine, luure, tulejõud, manööver, kaitstus, õhukaitse ja lahinguteenindus.
- Lahingukaotus** (*battle casualty*) – vaenlase tegevuse otsesel tagajärjel tek- kinud kaotus, mida kantakse kas lahingus või lahinguga seoses, teel lahinguülesande täitmisele või sealt tagasi.
- Lahingukeskus** (*tactical operations centre*) – põhijuhtimispunkti osa, mis seirab käimasolevaid lahinguid ja juhib neid samakõlastusmaatriksi alusel, lähtudes tegevuskäsust ja ülema kavatsusest.
- Lahinguosis/-element** (*combat element*) – üksused, mille peamine ülesan- ne on pidada lahingutegevust vahetult, tavaliselt kasutades otsetule relvastust.
- Lahingupositsioonkaitse** (*defence in battle positions*) – kaitsemeetod, kus ülem määrab allüksustele ette kaitsetegevuse positsioonid, et saavutada koondatud lahinguvõimsus ja purustada vastane üksuse hävituslalal.
- Lahinguruum** (*battlespace*) – keskkond, tegurid ja tingimused, millega on vaja arvestada, et rakendada lahinguvõimsust, kaitsta vägesid või põhiülesanne edukalt lõpule viia.

- Lahingus haavatu** (*wounded in action*) – lahingus kaotatud isik, kes ei ole lahingus langenud, vaid saanud teatud välise teguri või põhjuse tõttu vigastada. Termin hõlmab iga liiki haavu ja muid vigastusi, mis on saadud lahingus kas keha läbistamise teel (nagu läbistavad haavad ja sügavad haavad) või muul viisil (nagu põrutushaav); kõiki luumurde, põletusi, plahvatustest põhjustatud põrutusi, kõiki bioloogilises ja keemiasõjas kasutatavate toimeainete toime tagajärgi ning ioniseeriva kiirguse või mõne muu hävitusrelva või ründaaine mõjuvälja sattumise tagajärgi.
- Lahingus langenu** (*killed in action*) – lahingus kaotatud isik, kes saab lahingus kohapeal surma või sureb haavadesse või muudesse vigastustesse enne arstiabipunkti jõudmist.
- Lahinguteenindus** (*combat service support*) – toetus lahinguüksustele eeskätt administratsiooni ja logistika vallas.
- Lahinguteeninduse osis/-element** (*combat service support element*) – toetusosised, mille peamine ülesanne on tagada operatsioonialal lahinguteenindus üksustele, kes osalevad või liituvad lahinguoperatsiooniga.
- Lahingutoetuse osis/-element** (*combat support element*) – toetusosised, mille peamine ülesanne on pakkuda operatsioonialal lahingutoetust üksustele, kes osalevad operatsioonis/lahingus või liituvad sellega.
- Lahinguvastutuse üleandmisejoon** (*battle handover line*) – kujutletav joon maastikul, mis reguleerib ülemate vahetust lahingu juhtimisel. See joon määratakse üksuste lahingutegevusest väljavahetuse puhul, et kooskõlastada lahinguvastutuse üleandmist.
- Lahinguvõimsus** (*combat power*) – on kõigi hävitavate ja lõhkuvate vahendite (ja jõudude) kogum, mida sõjaväeline üksus saab kasutada vastase vastu antud ajal. Lahinguvõimsust rakendatakse lahingu baasfunktsioonide täitmiseks.
- Lahinguvõimsuse võrdlus** (*analysis of the relative combat power*) – vastasjõudude analüüsimise meetod, milles hinnatakse vastasjõudude lahingufunktsioonide väärtusi operatsioonialal, et teha järeldusi oma üksuse tõhusaks rakendamiseks.
- Lahinguväli** (*battlefield*) – maa-ala, millel toimub lahingutegevus.
- Lahinguväline kaotus** (*non-battle casualty*) – isik, kes ei ole elavjõu lahingukaotus, kuid kelle organisatsioon kaotab kas haiguse või vigastuse tõttu (sealhulgas isikud, kes haiguse või vigastuse tõttu surevad) või kes tuleb lugeda kadunuks, kusjuures kadumine ei tundu olevat vabatahtlik ega tingitud vaenlase tegevusest ega isiku interneerimisest.
- Lahinguvälja eesliin** (*forward edge of battle area*) – maaväe lahinguüksuste eespoolseimaid paiknemisi määrav piir, mis eraldab katte- ja jälgimisüksuste tegutsemisala, ning millest lähtuvalt kooskõlastatakse tuletoetust ja jõudude asetust või üksuste manöövreid.

- Lahinguvälja luureettevalmistus** (*intelligence preparation of battlefield*) – püsitooming, millega analüüsitakse määratud maa-ala raames süsteemselt ja pidevalt vastast ja maastikku. See aitab koostada staabi hinnangut ja aitab üleemat otsustamisel.
- Lahti rebima** (*disengage*) – katkestama kokkupuudet vastasega.
- Laiendatud eesmärk** (*expanded purpose*) – ülema kavatsuse osa, mis esitab operatsiooni/lahingu eesmärgi põhjenduse, et aidata alluvatel paremini mõista ülema tegevuskavandi loogikat ja suunata nende tegevusvabadust ülesande täitmisel.
- Leidma** (*find*) – avastama ja tuvastama vastast ning teavitama tema tegevusest.
- Liikumine kontakti** (*advance to contact, movement to contact*) – kaasnev tegevus, milles suundutakse vastase poole, et algatada või taastada kokkupuude vastasega.
- Liikumistee** (*route*) – täpne teekond alguspunktist sihtpunkti. Tee ei anna kõrvalekaldevabadust.
- Liikumistelg** (*axis*) – piirijoontevaheline suund, mis viib sihtkohta. Telg võimaldab liikumisvabadust külgmiste piirijoonte vahel.
- Liikumiskoridor** (*mobility corridor*) – vähete takistustega ala, kus on võimalik liikuda kiiresti koondrivistuses, aga mille mõlemad tiivad on piiratud läbitavusega. Ümbritseva maastiku läbitavuspiirangud võivad kanaliseerida üksuse mitmesse kitsasse liikumiskoridori.
- Liikuvkaitse** (*mobile defence*) – kaitseliik, mille eesmärk on vastase üksuste rünnaku purustamine tema hävitamise teel.
- Lineaarne/mittelineaarne** (*linear/non-linear*) – lineaarsus tähendab, et vastase tegevus on ühesuunaline, mittelineaarsus aga seda, et on mitu erinevat tegevussuunda.
- Luure** (*intelligence/ information and intelligence*) – lahingufunktsioon, mis olukorra hinnangust lähtuvalt organiseerib vastast puudutavate luureandmete kogumist ja töötlemist, et koostada luureteave selle tegevusest ja kavatsusest. Luure funktsiooni iseloomustab pidevus, tsentraalne juhatamine ja andmetöötlus, aga samas detsentraliseeritud andmete kogumine.
- Luure- ja ettevalmistusgrupp** (*quartering party*) – sihtstruktuuriline koosseis, mis peab teostama üksuse ümberpaiknemise liikumistee ja koondumisala luure, julgestuse ning juhatuse põhijõududele kuni hõivatavate positsioonideni.
- Luurelahing** (*reconnaissance in force*) – ründetegevus, mis on kavandatud selleks, et avastada ja kontrollida vaenlase tugevust või hankida muud informatsiooni.
- Luure- ja julgestusala** (*covering area*) – operatsiooniala osa, mis jääb oma üksuste eesjoone ja lahinguvälja eesliini vahele.

- Luuretsükkel** (*intelligence cycle*) – tegevuste jada, milles neljaetapilise käiguga hangitakse ja koondatakse andmeid, mis muudetakse luureteabeaks ning tehakse kasutajale kättesaadavaks.
- Luureandmed** (*information*) – igasugune töötlemata andmestik, mida võib kasutada luureteabe tootmisel.
- Luureteave** (*intelligence*) – tulem luureandmete töötlemisest. Luureteabe saamiseks analüüsitakse ja sünteesitakse luureandmeid võõrriikide, vaenulike või ohtlike jõudude ja kasutatava või tulevase operatsioonia ala kohta.
- Lõpptulemus** (*end state*) – ülema kavatsuse osa, mis esitab mõõdetavad tingimused, mille saavutamisel on põhiülesanne täidetud.
- Läbipääsupunkt** (*passage point*) – juhtimismeede, et kooskõlastada liikuva üksuse ohutu pääs läbi rindelõigu.
- Läbi murdma** (*penetrate*) – tungima vastase kaitseesse ja lagundama tema kaitseüsteemi.
- Läbipääsu rajama** (*breach*) – looma ja julgestama teed läbi kaitse, tõkke või kindlustuse.
- Lähenemisrännak** (*approach march*) – kontakti liikumise meetod, kus üksus teostab sihikindlat ja koondatud ühesuunalist liikumist määratud lõigus, olles formaalselt jaotatud põhijõuks, eelväeks ja julgestusteks ees ning külgedel.
- Lähenemissuund** (*avenue of approach*) – ründeobjektile või võtmemaastikule juhtiv liikumistee, mille laius peab vastama ründava üksuse taktikalisele rakendamisele.
- Lähenemistee** (*approach route*) – vt liikumistee.
- Lähiala** (*close area*) – vt põhilahingute ala.
- Lähiõhutoetuse eessihitaja** (*forward air controller*) – eriväljaõppega isik, kes eesliinipositsioonidelt maa peal või õhus juhib lahinglennukite lähiõhutoetust maavägedele.
- Lähtejoon** (*line of departure*) – maismaasõjas kujutletav joon maastikul, mis on määratud rünnakuüksuste liikumise kooskõlastamiseks. Lähtejoone ületus märgib H-hetke.
- Lööma** (*strike*) – tekitama vastasele kaotusi. Võimalusel täpsustada tegevuse eesmärk.
- Maaalakaitse** (*area defence*) – kaitseliik, mille eesmärk on vastase üksuste rünnaku purustamine tema edasiliikumise tõkestamise teel.
- Maastik** (*terrain*) – maapind ja kõik sellel olev, nii looduslik kui tehisk.
- Maha suruma** (*suppress*) – vähendada ajutiselt vastase võitlusvõimet, et võimaldada oma üksuste tegevust.
- Mahajäetud üksused** (*stay-behind forces*) – vastase poolt kontrollitaval alal tegutsevad regulaarüksuste osad, kes täidavad iseseisvalt neile püsitatud ülesandeid (kõrgema üksuse vahetu toetuseta).
- Manus** (*attachement*) – osis, mis on üksusele juurde antud.

- Manööver** (*manoeuvre*) – jõudude ümberpaigutamine tule või tulevalmiduse toetusel, et saavutada positsiooniline eelis vastase üksuse üle
- Manöövriskeem** (*scheme of manoeuvre*) – taktikalise plaani osa, mis esitab liikumiste kava lahingtegevuseks, et saavutada parem positsioon vastase üle ja täita ülema kavatsus.
- Manööversõda** (*manoeuvre warfare*) – sõjapidamisfilosoofia, mille eesmärgiks on purustada vastane hävitades tema moraalsed ja füüsilist kokukuuluvuse, et ta ei võitleks kooskõlastatud tervikuna. Selle asemel, et hävitada vastast pikaajalise kurnamisega, on manööversõja meetodiks on haarata mitmekülgsed ja samaaegsed tegevustega initsiatiiv, rünnata vastase nõrkusi ja mõjutada vastaspoole psühholoogilist ruumi.
- Murdumispunkt** (*culmination point*) – ruumiline mõõde, mille ületusel üksus kaotab oma tõhususe ülesande jätkamiseks ning on haavatav vastase vastutegevusele.
- Mõjuala/-piirkond** (*area of influence*) – geograafiline ala, mille ulatuses saab ülem otseselt lahingutegevust mõjutada oma orgaaniliste või allutatud manööver- ja tuletoetusüksustega.
- Mõjutatav huviala** (*target area of influence*) – geograafiline ala või koht liikumiskoridoril, kus edukas sekkumine sunnib vastast tegevust muutama.
- Mõistmine** (*understanding*) – sünteesitud teadmised, mis on saadud konkreetse olukorra hindamisel, püüdes saada aru olukorra sisesuhetest. Ülem peab juhtimise käigus pidevalt püüdma olukorda mõista.
- Mässutõrje** (*counter insurgency*) – sõjalised, sõjaväestatud, poliitilised, majanduslikud, psühholoogilised ja ühiskondlikud meetmed mässu mahasurumiseks.
- Määratud ülesanne** (*specified task*) – üksusele kõrgema staabi poolt kästud ülesanne.
- Mööduma** (*bypass*) – liikuma ümber tõkke, positsiooni või vastase üksuse, et säilitada rünnaku hoog.
- Naastama** (*recover*) – tooma välja vastase kontrollitavalt maa-alalt oma äralõigatud allüksust või sõjamaterjali, vajadusel kasutades vaenlase suhtes jõudu.
- Nihustama** (*dislocate*) – vastase tugevust kasutuks muutama. Sõjanduslik üldtermin, mis viitab oma üksuse püüdele kasutada taktikalist tegevust ja/või tuld ja/või liikumist, et jõuda positsioonilisele või funktsionaalsele paremusele vastase suhtes eesmärgiga vähendada vastase võimalust kasutada ära enda tugevaid külgi.
- Nurjamisrünnak** (*spoiling attack*) – pealetungiv tegevus, mille käigus teostatakse kaitsepositsioonidest manööver eesmärgiga vastast tõsiselt kahjustada veel hetkel, kui vastane valmistub või koondub rünnakuks.

- Ohu hinnang** (*threat analysis*) – lahinguvälja luure-ettevalmistuse osa, mille raames valmistatakse vastase doktrinaalmudel.
- Ohuseostus** (*threat integration*) – lahinguvälja luure-ettevalmistuse osa, mille raames valmistatakse vastase tõenäolisim ja ohtlikem tegevusvariant.
- Ohtlikem tegevusvariant** (*most dangerous CoA*) – vastase tegevusvariant, milles ta ei järgi rangelt lahingueeskirjapõhist käitumist ja kujutab sellega suuremat ohtu sõbralikele jõududele.
- Oluline ülesanne** (*essential task*) – ülesanne, mille täitmine on vajalik põhiülesande saavutamiseks. Oluline ülesanne valitakse määratud ja tulenevatest ülesannetest ning see peab olema üksuse põhiülesande sõnastuses.
- Oma üksuste analüüs** (*friendly forces analyses*) – oma üksuste lahinguvõime tõhususe analüüs ja võimaluste leidmine erinevateks rakendusteks, et täita põhiülesanne.
- Oma üksuste luureandmete vajadused** (*friendly forces information requirement*) – informatsioon, mida ülem ja staap vajavad enda ja toetusüksuse võime ning tõhususe hindamiseks.
- Omade eesjoon** (*forward line of own troops*) – joon, mis näitab ajas sõbralike jõudude kõige eespoolsemaid asukohti maastikul mis tahes sõjalises operatsioonis. See märgitakse graafiliselt operatsiooni/ lahingukilele ning liigutatakse ümber vastavalt eesmistele jõudude liikumisele.
- Ooteala** (*waiting area*) – ala, kus hoitakse üksust lühiajaliselt enne ülesande täitmisele saatmist.
- Operatsiooniala/-piirkond** (*area of operation*) – kõrgema ülema määratud maa-ala põhiülesande täitmiseks valmistumiseks ja selle elluviimiseks.
- Operatsioonitasand** (*operational level*) – sõjapidamise tasand, millel planeeritakse ja viiakse ellu kampaaniaid ja suuroperatsioone ning tagatakse nende jätkusuutlikkust, et saavutada strateegilisi eesmärgi tandidel ja operatsioonialadel.
- Tegevustsükkel** (*decision-action cycle/ operations process*) – ülema juhtimisel toimuv pidev ja korduv olukorra õppimine, kus ühe tsükliga kaetakse ühe operatsiooni/ lahingu kavandamine, ettevalmistamine ja elluviimine. Tsükleid juhivad ülem, järgides loogilist probleemilahenduse mudelit, kus ta üritab esmalt mõista olukorda, siis kujutleda endale lahendit ja kirjeldada seda stabiilse ning lõpuks juhendada ja eestvedada plaani lõpetamist ja teostust. Tegevustsüklis toimub pidev hindamine, et täiendada seni tehtut.
- Operatsioonikujustus** (*operational design*) – metodoloogiline lähenemine, mille puhul kasutatakse kriitilist ja loovat mõtlemist, et mõista, kujutleda ja kirjeldada keerulisi probleeme ja töötada neile välja lahendeid.
- Osakäsk** (*fragmentary order*) – lühendatud tegevuskäsu vorm, mida kasutatakse täienduste andmiseks eelnenud põhikäsu ühe operatsiooni/ lahingu elluviimise raames, et vältida info kordamist.

- Otserünnak** (*frontal attack*) – pealetungimanööver, mille käigus peamine tegevus suunatakse vastase üksuste rindeliini vastu.
- Otsustuskile** (*decision support overlay*) – graafiline esitus, mis aitab visualiseerida vaadeldavate ja mõjutatavate huvialade ning otsustuskohtade asukohti operatsioonialal.
- Otsustusmaatriks** (*decision support matrix*) – luureplaani osa, milles on risttabeli formaadis koordinaatide kaudu fikseeritud NAI-de, TAI-de ja DP-de asukohad. Samuti kirjeldatakse selles NAI-de eesmärgid ja esitatakse indikaatorid, millest tuleb kohe ette kanda. OTM-is on nimetatud ka allüksused, kes vastutavad vastavalt NAI-de vaatluse ja TAI-de ründamise eest
- Otsustav tegevus** (*decisive operation*) – tegevus, mis otseselt täidab kõrgema staabi antud ülesande. See määrab lõplikult operatsiooni/lahingu tulemuse. Plaanis peaks olema ainult üks otsustav tegevus.
- Otsustav punkt** (*decisive point*) – punkt, kust mingit vaenulikku või sõbralikku raskuskeset saab mõjutada. See punkt võib eksisteerida ajas, ruumis või infokeskkonnas. Seda kasutatakse tavaliselt operatsioonitasandi planeerimisel, kui koostatakse operatsioonikujustust.
- Otsustuspunkt** (*decision point*) – koht ajas ja ruumis, kus ülem peab otsustama üksuse edasise tegevuse üle. Reeglina on seotud konkreetse mõjutatava huvialaga.
- Paiknemisala** (*assembly area*) – vt koondumisala.
- Paindlikkus** (*flexibility*) – operatsiooni/lahingu planeerimise põhimõte, mille järgi selles osalejatel peab olema tegevusvabadus juhuks, kui on vaja ootamatule olukorrale reageerida.
- Pealetungiv tegevus** (*offensive activity*) – taktikaline maismaategevus, mis on sõjategevuse liik, mille eesmärk on purustada vastase väed ja vallutada mingi territoorium.
- Peamine eesmärk** (*main purpose*) – taktikaliste maismaategevuste iseloomust tulenev funktsioonipõhine eesmärk (nt kaitse ja rünnak peavad purustama vastase).
- Pettetegevus** (*deception*) – meetmed vaenlase eksiteele viimiseks tõenditega manipuleerimise, nende moonutamise või võltsimise teel, et mõjutada teda oma huve kahjustavalt toimima. Vt ka eksitama, petteründama, teesklema.
- Petteründama** (*feint*) – petma vastast, algatades temaga tulevahetuse, kuid vältides oma üksuse otsustavat sidumist.
- Peibutama** (*lure*) – pettetegevus, mis paneb (meelitab) vastast reageerima kindlal viisil, mis osutub talle hiljem kahjulikuks.
- Pidev/mittepedev** (*continuous/non-continuous*) – sõbralike üksuste omavahelise seotuse paigutuse iseloom, lähtuvalt nende kokkupuute vahetusest. Pidevus tähendab vahetut kokkupuudet ja mittepedev tähendab eraldatust.

- Piirangud** (*constraints*) – kõrgema ülema seatud keelud ja sundtegevused, mis takistavad allüksuste ülemate tegevusvabadust planeerimisel.
- Piiratud läbitavusega ala** (*restricted terrain*) – maastik, mis oma pinnase, reljeefi või taimestikuga takistab osaliselt üksuse hargnenud lähene-mist.
- Piirijoon** (*boundary*) – maismaasõjas joon, mis eraldab kõrvutiasetsevate üksuste operatsioonialasid (ja kaasnevat vastutust).
- Pimestama** (*mask*) – kasutama tuld vastase vaatluse varjutamiseks.
- Pioneeritehniline kontrollpunkt** (*engineer regulating point*) – kontroll-punkt, kus veendutakse, et sõidukid jäävad ületusvahendite kande-võime piiridesse, ja antakse sõidukijuhtidele lõplikke korraldusi nt kiiruse ja pikivahe kohta.
- Planeerimiskeskus** – põhijuhtimispunkti osa, milles planeeritakse operat-siooni/lahingu järge või tulevasi operatsioone/lahinguid.
- Prioriteedid** (*priorities*) – allüksusele antud esmaõigused saada üksuse raa-mes lahingutoetust ja/või lahinguteenindust. Prioriteedid kinnitab ülem. Ühte toetust ei saa nõuda kui üks võrdse taseme prioriteeti omavat allüksust.
- Purustama** (*defeat*) – vähendama vastase lahingutõhusust sedavõrd, et ta pole suuteline lahingutegevust jätkama või täitma seatud eesmäärke.
- Puhastama** (*clear*) – tõrjuma vastast välja määratud maa-alalt ja kõrvalda-ma seal organiseeritud vastupanu.
- Põhijuhtimispunkt** (*main command post*)
- Põhilahinguala** (*main battle area*) – see osa operatsioonialast, millel leiab aset otsustav lahing vastase purustamiseks. Iga tasandi jaoks algab põhilahinguala lahinguvälja eesliinist ja ulatub taha suunas kuni all-üksuste tagumise piirini.
- Põhimõtted** (*principles*) – taktikaliste maismaategevuste planeerimise ja lä-biviimise suunised, mida tuleb tõhususe saavutamiseks järgida, ar-vestades operatsiooni/lahingu omapära.
- Põhipingutus** (*main effort*) – jõudude või vahendite koondamine mingisse piirkonda, kus ülem soovib saavutada lahenduse (vt lisaks põhipin-gutusüksus).
- Põhipingutusüksus** (*main effort*) – selgelt määratud allüksus, kelle üles-ande täitmine ajas ja ruumis on kõige tähtsam üksuse põhiülesande edukaks täitmiseks (vt lisaks põhipingutus).
- Põhipositsioon** (*primary position*) – kaitsepositsioon, mille kasutus võimaldab parimat asetust sõduritele ja relvasüsteemidele, et täita põhiülesanne.
- Põhiülesande analüüs/eritelu** (*mission analysis*) – püsiitoiming tegevuskä-su saamisel, milles eristatakse erinevad ülesanded ja piirangud ning tõstetaks esile olulisemad tegevused kõrgema ülema kavatsuse täit-miseks. Põhiülesande analüüsis hinnatakse olukorra muutumist ning selgub üksuse oluline ülesanne.

- Põhiülesanne** (*mission*) – üksuse ülesande ja selle eesmärgi selge ja lühike sõnastus. Põhiülesanne peab andma vastuse viiele küsimusele: kes, mida, kus, miks ja millal.
- Püsi-toimingud** (*standing operating procedures*) – reglementeeritud ühistegevus, mis käivitatakse kiirelt ilma ettekatsetud planeerimiseta. Püsi-toimingud on sätestatud üksuse ühtlustatud tegevuseeskirjaga.
- Raskeüksused** (*heavy forces*) – sõjalised üksused, mille lahinguvõimsust iseloomustab hea liikuvus, võimas tulejõud ning tugev soomuskaitse tule ja lööklaine vastu.
- Raskesti läbitav ala** (*severely restricted terrain*) – maastik, mis oma pinnase, reljeefi või taimestikuga takistab oluliselt üksuse hargnenud lähene-mist.
- Raskuskese** (*centre of gravity*) – omadused, võimed või paigad, millest tu-lenevad riigi, liidu, sõjajõudude või muu rühmituse tegutsemisvaba-dus, füüsiline jõud ja võitlustahe.
- Relvaliikide kasutuse harjutamine** (*combined arms rehearsal*) – harjutamise liik, mille eesmärk on samakõlastada allüksuste plaanid. Selle kor-raldab kõrgema üksuse staap tavaliselt pärast allüksuste lahingu-käsu väljastamist, kindlustamaks, et allüksuste omavahelised koos-tööplaanid vastaksid ülema kavatsusele
- Ristliitmine** (*cross-attaching*) – sihtüksuste loomise meetod, kus üksusi al-lutatakse eesmärgiga anda sellele relvaliigilised võimed.
- Rinnet läbima** (*passage of lines*) – läbima oma üksusega teise sõbraliku ük-suse positsioone või mööduma neist eesmärgiga astuda kontakti vas-tasega või kontaktist väljuda.
- Ruudumeetod** (*box method*) – sõjamängu läbiviimise meetod, mis kesken-dub olukordade analüüsile üksikutel selgelt piiritletud aladel.
- Rindejoone rööptee** (*lateral road*) – enamasti lahinguvälja eesliiniga paral-leelselt kulgev tee, mis ristub või ühineb telgtega.
- Ründama (attack)** – üldtermin, mida kasutatakse pealetungi kirjeldamisel. Võimalusel tuleb täpsustada lahingutoiming.
- Ründama tulega** (*attack by fire*) – sooritama tulelööki otse- ja/või kaudtule-ga vastasele lähenemata.
- Ründeobjekt** (*objective*) – ala või objekt, mille rünnakuüksus peab saama enda kontrolli alla.
- Ründeretk** (*raid*) – pealetungiv tegevus, mis on tavaliselt väikese ulatusega kiire sissetung vastase territooriumile, et koguda andmeid, viia vas-tast segadusse või hävitada tema rajatisi. Määratud ülesande täitmi-sel lõpeb reid plaanikohase taandumisega.
- Rünnaku eesmärk** (*objective*) – selgelt määratletud ja saavutatav tulemus, näiteks maa-ala vallutamine, vastase kahjustamine või muu soovitu saavutamine, mis on oluline ülema plaani täitmiseks ja mille nimel tegutsetakse. See on sõnastatud määratud ülesannetes.

- Rünnaku hoog** (*momentum*) – lineaarne liikumine ruumis, mida iseloomustab tegevuste kõrge ja püsiv tempo.
- Rünnaku lähteala** (*forming up place*) – rünnakuüksuse viimane positsioon enne lähtejoone ületamist.
- Samaaegsus** (*simultaneous*) – planeerimise põhimõte, mille eesmärk on tegevuse üheaegsus, et luua kõrge tempo vastasele ning koormata nende komandör üle.
- Samakõlastamine ehk sünkroniseerimine** (*synchronization*) – sõjaliste tegevuste omavaheline ühitamine ajas, ruumis ja eesmärgis, et koondata lahinguvõimsus õigel ajal otsustavasse kohta.
- Samakõlastusmaatriks** (*synchronization matrix*) – staabitöö vahend, mis ühe tegevusvariandi alusel kirjeldab risttabeli formaadis oma üksuse allüksuste tegevusi teatud aegadel seotuna ruumi ja eesmärkidega, võttes aluseks vastase ja tsiviiltegevuse.
- Seire** (*monitoring*) – pidev olukorra arengu vaatlus, lähtudes operatsioonile/lahingule olulistest tingimustest.
- Seiskama** (*block*) – hoidma ära vastase liikumist määratud maa-alale või suunas.
- Sektorkaitse** (*defence in sector*) – kaitsemeetod, mille puhul ülema määrab allüksustele lahingu kavandamiseks vaid piiri- ja etapijooned. Sektorkaitstes keskendub lahingutegevus operatsioonialas eelkõige etapijoonte kaitsele.
- Siduma** (*fix*) – hoidma ära vastase üksuse liikumine määratud maa-alal määratud aja vältel.
- Sidusus** (*cohesion*) – kaitseüsteemi terviklikkuse loomise nõue. Sidusus on füüsiline (väline), aga väljendab ka moraalselt (sisemist) kokkukuluvust.
- Sihtmärgiosutuspunkt** (*target reference point*) – kergelt märgatav maa-ala punkt (kas looduslik või tehislik), mida kasutatakse tule juhtimisel, kas selle alustamiseks või suunamiseks ja jaotamiseks. Neid võib määrata koondtulealade keskpunktiks, et sinna kiirelt tuld suunata või hävitusalades tulesektorite piiritlemiseks. Sihtmärgiosutuspunkti saab kasutada nii otsetule kui ka kaudtule juhtimiseks.
- Sihitüksus** (*task force*) – kindla ülesande täitmiseks moodustatud ajutine rühmitus, mis allub ühele ülemale.
- Sihstruktuur** (*task organization*) – ajutine rühmitus, mille ülem moodustab oma orgaanilise ja juurdeantud allüksustega konkreetseks operatsiooniks/lahinguks või selle etappideks.
- Siirma** (*deploy*) – viima üksusi sõjatandrile.
- Sisse imbuma** (*infiltrate*) – liikuma vastase kontrollitavale maa-alale või läbi selle, hoidudes kontaktist temaga.
- Sissemurdepunkt** (*point of break in*) – koht kaitseliinis, kuhu suunatakse läbimurdev löök. Tavaliselt valitakse selleks kaitseliini nõrgem lõik või lünk kaitstes.

- Sissemurre** (*break in*) – koondunud manööverüksuse turm kaitseliini läbi murdmiseks. Sissemurre on rünnaku täideviimise osa, kus suur tähtsus on kaudtule, toetustule ja manööverüksuse vahel.
- Sisse viima** (*insert*) – viima (harilikult õhuki või alusega) luure- või süvaüksused vastasega kontakti astumata tema tagalasse.
- Sissisõda** (*guerilla warfare*) – valdavalt kohalike, organiseerimata jõudude militaarne ja paramilitaarne tegevus vastase valduses oleval või vaenulikul territooriumil. Sissisõda otsib asümmeetrilist lahendit, kasutatakse tavatu sõja ründemeetodeid ning puudub selgelt eristatav lahinguala ja vaenupoole sõdurid.
- Sobilik** (*suitable*) – tegevusvariandi testi kontrollpunkt, mis hindab, kas tegevusvariant täidab põhiülesande ja eesmärgid ning järgib kõrgema ülema kavatsust.
- Stabiliseeriv tegevus** (*stability activity*) – taktikaline maismaategevus, milles püütakse olukorda stabiilseks muuta ning vähendada vägivalda. Stabiliseerivad tegevused tagavad piirkonna julgeoleku ja kontrolli selle piirkonna üle, lastes rakendada sõjalist võimet teenuste taastamiseks ja tsiviilasutuste toetamiseks.
- Sõjandusteooria** (*military theory*) – teaduslikul lähenemisel baseeruv uurimissuund, mille peamine eesmärk on leida, mis toob võidu sõjas ja mis põhjustab seda. Sõjandusteooria omapäraks on, et see sisaldab endas reaalinnetel baseeruvaid teadmisi, aga samuti sõjakunsti.
- Sõjaline doktriin** (*military doctrine*) – formaalne, aga ka sotsiaalsel kokkuleppel rajanev käitumisjuhise, mis määratleb sõjapidamise valmistumiseks ja läbiviimiseks üldsuunad ja annab sõjalise jõu arendamise loogika, jättes ruumi loovale lähenemisele.
- Sõjamäng** (*war game*) – staabitöö püsitoiming tegevusvariandi analüüsimiseks. Selles matkitakse sõjalist operatsiooni/lahingut erinevate vahenditega, kasutades ettenähtud reegleid, andmeid, meetodeid ja toiminguid.
- Suunama** (*direct*) – juhtimise osa, millega ülem suunab tegevusi, et jõuda tulemusteni ja täita koos üksustega põhiülesanne.
- Suunama** (*turn*) – sundima vastast liikuma meie tegevust hõlbustavas suunas.
- Suunameetod** (*avenue in depth method*) – sõjamängu läbiviimise meetod, mis keskendub olukordade analüüsile piki lähenemissuunda.
- Süvaala** (*deep area*) – vt luure ja julgestusala.
- Sümmeetriline** (*symmetrical*) – vastasjõud on kvantiteedilt ja kvaliteedilt tasakaalus.
- Süvahaaramine** (*turning movement*) – haaramise erivorm, milles möödutakse või liigutakse üle vastase kaitsepositsioonidest, et vallutada või hõivata ja julgestada määratud objektid vastase tagala sügavuses, ähvardades sellega nende äralõikamist, mis sunnib vastast oma positsioonidelt tagasi pöörduma.

- Taanduma** (*withdraw*) – rebima vastasest lahti ja liikuma temast eemale.
- Taasrühmitama** (*consolidate*) – jõudude seadmine nii, et saaks tagada hõivatud ala julgeoleku ja tõrjuda vastase vasturünnakut.
- Taastama** (*rehabilitate*) – taaslooma üksuse lahinguvõimsust. Siia kuuluvad pärast lahingut lahingutegevusest eemal tehtavad toimingud, nagu puhkus, hooldus, isikkoosseisu täiendamine, väljaõpe jms.
- Tagalaala** (*rear area*) – mis tahes juhtimistasandi puhul ala, mis ulatub selle tasandi operatsiooniala tagumisest piirist ettepoole järgneva madalama juhtimistasandi vastutusala määrava piirini. Seda ala kasutatakse peamiselt lahinguteeninduse paiknemiseks.
- Tagasiside** (*backbrief*) – harjutuse liik, kus allüksuse ülem tutvustab kõrgemale ülemale, kuidas ta kavatseb täita talle antud põhiülesande. Tagasiside eesmärk on tuvastada võimalikult varakult allüksuse plaani vastuolud kõrgema ülema plaaniga, aga samas ka täiendada viimase tegevuskavandit. Tagasiside erineb kinnitusesitlusest selle poolest, et allüksuste ülematele on antud plaanimiseks aega.
- Tagavad tegevused** (*sustaining operations*) – iga taseme tegevused, mis muudavad võimalikuks kujundava ja otsustava tegevuse, pakkudes lahinguteenindust, tagala ja baasi julgeolekut, liikumise juhtimist, maastiku haldamist ja infrastruktuuri arendamist.
- Takistama** (*deny*) – hoidma ära määratud objekti või maa-ala kasutamist vastase poolt.
- Takistus** (*obstacles*) – looduslik ja/või tehiskilne barjäär, mille eesmärk on kilustada, siduda, suunata või seisata vastase liikumist ja tekitada talle kaotusi isikkoosseisus, varustuses või ajas.
- Taktikalised maismaategevused** (*tactical activities*) – sõjaüksuste poolt maismaal teostavate tegevuste formaalne jaotus nende tegevuste olemuse alusel. Taktikalised maismaategevused jaotuvad neljaks, vastavalt pealetungiv, kaitsev, kaasnev ja stabiliseeriv tegevus.
- Tavasõda** (*conventional warfare*) – regulaararmee lahingutegevus, selgelt määratletava rindejoonega, kus vaenupooled järgivad üldises raamistikus seaduslikke jõurakenduse meetmeid.
- Tavatult sõda** (*unconventional warfare*) – üldine termin vastase poolt hõivatud alal sõjalistel, poliitilistel või majanduslikel eesmärkidel elluviidava tegevuse kohta, milleks kasutatakse kohalikke elanikke ja vahendeid.
- Teesklema** (*demonstrate*) – eksitama vastast, näidates libakavatsust kasutada jõudu, loomata vastasega tulevahetust.
- Tegevuskavand** (*concept of operation*) – lühike ja ülevaetlik kirjeldus põhiülesande täitmise käigust läbi otsustava ja kujundavate tegevuste. Tegevuskavand peab esitama jaotuse etappideks ning manöövri ja tuleskeemi. Lähtuvalt sõjapidamistasandist saab seda nimetada vastavalt kas operatsiooni- või lahingukavandiks.
- Tegevuskäsk** (*operation order*) – tavaliselt formaalne juhised, mille ülem an-

nab alluvatele ülematele eesmärgiga tõhustada operatsiooni/lahingu täideviimise kooskõlastatust.

Tegevusplaan (*operation plan*) – plaan kavandatava operatsiooni/lahingu elluviimiseks. Kirjalik plaan järgib tavaliselt kindlaid formaadinõudeid. Lähtuvalt sõjapidamistasandist saab seda nimetada vastavalt kas operatsiooni- või lahinguplaaniks.

Tegevusraamistik (*operational framework*) – vahend operatsioonide kujutamiseks ja kooskõlastuste suunamiseks, et kirjeldada, kuidas allüksuste ülesanded on omavahel seotud ajaliselt, ruumiliselt ja funktsiooni ning eesmärgi poolest. Operatsiooniraamistik sisaldab otsustavat, kujundavaid ja tagavaid operatsioone. Lähtuvalt sõjapidamistasandist saab seda nimetada vastavalt ka operatsiooniraamistikuks.

Tegevusvariant (*course of action – CoA*) – ülema ja staabi poolt välja töötatud lahend, mis võimaldab täita põhiülesande või aitab kaasa selle täitmisele ning mille alusel töötatakse välja üksikasjalik plaan.

Tegevusvariantide vastandamine (*advantages and disadvantages analysis*) – tegevusvariantide analüüsi meetod, kus vastasjõudude manöövriskemi kiled asetatakse üksteise peale, et leida oma üksuse tegevusvariandis silmatorkav eelis ja (võimalik) puudus vastase üle.

Tegevusvariantide valimine (*course of action comparison*) – tegevusvariantide analüüsi meetod, mille põhjal valitakse oma jõudude tegevusvariant.

Tegur (*factor*) – lahingutegevust mõjutavad välised ja sisemised tingimused, mida analüüsitakse oma tegevusvariantide väljatöötamiseks. Teguriteks on keskkond, vastane, oma üksused ja aeg.

Telgte (*axial road*) – tee, mis läbib tagala-ala kuni eesliinini välja.

Tempo (*tempo*) – tegevuste rütm või tihedus millega mõjutatakse vastaspoolt. Tempo on aluseks hoo loomisele ja hoidmisele.

Teostamine/täitmine (*execution*) – plaani elluviimine.

Teostatav (*feasible*) – tegevusvariandi testi kontrollpunkt, mis hindab, kas tegevusvariant on teostatav olemasoleva ajaga ja määratud operatsioonialal, kasutades üksuse reaalseid ressursse.

Tiibamine (*flanking*) – haaramise erivorm, mille korral rünnatakse vastase positsioone küljelt, liikumata tema tagalasse.

Toetuste kasutuse harjutus (*support rehearsal*) – harjutuse liik, mille eesmärk on lahingufunktsioonide samakõlastamine operatsiooni/lahingu erinevateks etappideks. Tavaliselt kaetakse sellega funktsioonid nagu õhutoetus, kaudtuletoetus, pioneeriteenistus ja lahingukaotuste evakuatsioon.

Toetustuleüksus (*fire base*) – rünnakuüksuse osis, mis katab turmiüksuse sisemurret kiirpositsioonilt otselaskerelvade tulerünnakuga. Positsiooniala peab olema eelnevalt valitud, see peab asuma valitseval maastikuelemendil, ründesuunaga nurga all, et võimaldada toetustuld kuni turmiüksuse sissemurdeni, ilma et sõbralikke jõude ohustaks.

- Toetama tulega/ toetustuli** (*support by fire*) – sooritama tulelööki otsetulega, et toetada teise üksuse manöövrit.
- Toetusdistsants** (*supporting distance*) – ajaliselt mõõdetav üksustevaheline vahemaa, mis tuleb läbida, et jõuda toetusulatusse.
- Toetusulatus** (*supporting range*) – on kaugus, milles üks üksus võib teisest asuda selleks, et jääda viimase laskekaugusesse.
- Tugevdama** (*reinforce*) – andma üksusele juurde jõude, lisavahendeid või tuletoetust.
- Tuleala** (*field of fire*) – ala, mida mingi relv või relvagrupp võib teatud positsioonilt tõhusalt tulega katta.
- Tuleavamisjoon** (*trigger line*) – kujuteldav joon maastikul, mis reguleerib otsetule avamist läheneva vastase pihta. See määratakse nii, et tuletegevus oleks võimalikult tõhusa ulatusega, üheaegne ja ootamatu. Tuleavamisjoon peab tagama, et vastane on lähenenud kaugusele, kus ta on kaitsva üksuse tulemõjule väga haavatav. Kaitsvad üksused ei tohi tulistada vastast enne, kui selle eesmine element on ületanud tuleavamisjoone.
- Relvakokkupõrge** (*engagement*) – jõu kasutamise reeglite kontekstis vaenuliku jõu vastu algatatud tegevus, mille eesmärk on vastast heidutada, kahjustada või kahjutuks teha. Tulevahetus on tavaliselt taktikalise taseme lühiajaline kokkupuude vaenupoolte manööverüksuste vahel.
- Tulejõud** (*fire power*) – lahingufunktsioon, mis koondab maal, merel või õhus asuvate relvasüsteemide tule- ja elektroonilise sõja vahendite kasutamise lahingutegevuse eesmärkide saavutamise hõlbustamiseks.
- Tulenevad ülesanded** (*implied tasks*) – ülesanne, mis tuleb täita määratud ülesande või põhiülesande täitmiseks, kuid pole kõrgema staabi käsu välja toodud.
- Tulerünnak** (*attack by fire*) – vt ründama tulega.
- Tuletis** (*deduction*) – hindamistoimingutes antav üldistus tegurite iseloomule. Selle alusel peab ülem ja staap tegema järeldused tegevusplaanide koostamiseks.
- Tuletoetus** (*fire support*) – tule kasutamine kooskõlas vägede manöövriga, et hävitada, kahjutuks teha või maha suruda. Tuletoetuse all peetakse eelkõige silmas üksuste manöövrit toetavat kaudtuld ja lähiõhutoetust.
- Turn** (*assault_2*) – rünnaku haripunkt; otsetule toetusel lähenemine vaenlasele ründeobjekti vallutamiseks.
- Tuvastama** (*identify*) – identifitseerima avastatud isikut, objekti või sündmust ning otsustama tema sõbralikkuse või vaenulikkuse üle.
- Tõhususe mõõtmise kriteerium** (*measure of effectiveness*) – määratud hindamisskaala operatsiooni/lahingu arengu hindamiseks, et näha kas soovitud mõju on saavutatud.
- Tõenäolisim tegevusvariant** (*most likely CoA*) – iseloomujoon vastase tege-

- vusvariandile, milles ta järgib lahingueeskirjapärast käitumist.
- Tõke** (*barrier*) – takistuste jada kaitse tulesüsteemis.
- Täielik** (*complete*) – tegevusvariandi testi kontrollpunkt, mis hindab, kas tegevusvariant annab sihtstruktuuri allüksustele vastused küsimustele kes, mida, millal, kus, miks ja kuidas.
- Vaadeldav huviala** (*named area of interest*) – geograafiline ala, kus kogutakse luureandmeid kindlate luurenõuete täitmiseks. Vaadeldavas huvialas on võimalik tuvastada vastase tegevusvariandi reetvaid indikaatoreid.
- Vaadeldavus** (*observation*) – ilmastiku ja maastiku tingimused, mis soodustavad vastase ja omade üksuste personali ning vahendite nägemist.
- Vahe** (*gap*) – kaitsepositsioonide vaheline ala. Kui vahe pole kaetud tulesüsteemi osaga, siis jätab see lõnga (tühimiku) kaitse tervikusse.
- Vaheobjekt** (*intermediate objective*) – maastikuala või rajatis lähtejoonest ründeobjektini, mille peab vallutama ja hoidma, et võimaldada ülesande edasist jätkamist.
- Vahetuspositsioon** (*alternate position*) – kaitsepositsioon, millelt saab katta vastase lähenemissuunale planeeritud sihtmärke ja koondtulealasid, mis olid plaanitud põhipositsioonile.
- Vallutama** (*seize*) – puhastama määratud maa-ala vastase üksustest ja saavutama mõjuvõimu selle üle.
- Valvama** (*guard*) – kaitsma oma üksuse põhijõude, võideldes, et võita aega, vaadeldes vastase tegevust ja sellest ette kandes. Valvav üksus võitleb põhijõu kaudtuleulatuses.
- Valmistumine** (*approach/mounting*) – rünnaku osa, mis sisaldab endas tegevusi alates tegevuskäsu saamisest kuni H-hetkeni.
- Varitsema** (*ambush*) – ründama tulega liikuvat või ajutiselt peatunud vastast varjatud positsioonidelt ja talle ootamatult.
- Varje** (*concealment*) – kaitse vaatluse või seire eest.
- Varuplaan** (*branch*) – käimasoleva operatsiooni/lahingu haru, mis oluliselt muudab senist tegevuskäiku. Selle põhjustab olukorra ootamatu muutus.
- Varupositsioon** (*supplementary position*) – kaitsepositsioon, mis rajatakse vastase lähenemissuuna vastu, mida pole võimalik katta põhipositsioonilt. Vahetuspositsioon võib asetseda nii põhipositsiooni tiival kui taga.
- Varustama** (*supply/resupply*) – tagama üksuste ettenähtud materjalitaset. Täiendama üksuste ettenähtud materjalitaset lahingutegevuse käigus.
- Vasturünnak** (*counter-attack*) – löök pealetungivale vastasele või vastasele, kes on äsja pealetungi lõpetanud.
- Vastutuse üleandmisjoon** (*hand over line*) – kujutletav joon maastikul, mille ületusel võtab määratud üksus lahinguteostuse vastutuse üle teiselt üksuselt.
- Vastutusala** (*area of responsibility*) – geograafiline piirkond, mis on määratud NATO Euroopa vägede kõrgemale ülemjuhatajale.

- Viimane kooskõlastusjoon** (*final coordination line*) – kattetule juhtimise meede tuletegevuse katkestamiseks või edasinihutamiseks. See on kujutletav joon maastikul, mis reguleerib kattetuleüksuse tuld, et vältida turmiüksuse liikumist oma tule alla.
- Viivitama** (*delay*) – hoidma ära vastase jõudmine määratud kohta kindla ajahetke või sündmuseni.
- Viivitus järjestikustel positsioonidel** (*delay from successive positions*) – lahingust taanduv allüksus ei anna üle lahinguvastutust, vaid hõivab ise järgmise positsiooni kaitsetegevuseks.
- Viivitus vahelduvatel positsioonidel** (*delay from alternate positions*) – lahingust taanduv allüksus annab üle lahinguvastutuse liikumisega taha, et hõivata positsioonid sügavuses omakorda lahinguvastutuse ülevõtmiseks eesmiselt üksuselt.
- Võtmeülesanded** (*key tasks*) – ülesanded, mida üksus tervikuna peab täitma või tingimused, mida tal peab looma, et kindlustada operatsiooni/lahingu lõpp-tulemuse saavutamine.
- Võitlusvõime** (*fighting power*) – üksuse suutlikkus võitluseks, mis koosneb tunnetuslikust, moraalsest ja füüsilisest komponendist.
- Võtmemaastik/ maastiku võtmekoht** (*key terrain*) – koht või ala, mille hõivamine või hoidmine ühe või teise vaenupoole poolt annab talle suure eelise.
- Väejuhtimine** (*battle command*) – kunst ja teadus tegevustsükli juhtimisest, et täita üksuse põhiülesanne. Väejuhtimine hõlmab olukorra, probleemi ja selle lahendi mõistmist, kujutlemist, kirjeldamist, suunamist, eestvedamist ja hindamist.
- Välja vahetama** (*relief in place*) – asendada kogu lahingutegevuses osalevat üksust või mõnda tema allüksust uute üksustega, võttes üle tema positsioonid ja ülesande.
- Väljamurdmine** (*break out*) – sissepiiratud üksuste tegevus vastase liinist läbi ründamiseks, et ühineda sõbralike jõududega.
- Vööndimeetod** (*belt method*) – sõjamängu läbiviimise meetod, mis keskendub olukordade analüüsile, mis leiavad aset laiuti operatsiooniala ühest äärest teise.
- Väljajumbuma** (*exfiltrate*) – liikuma vastase kontrollitavalt maa-alalt välja, hoidudes kontaktist temaga.
- Õhukaitse** (*air defence*) – lahingufunktsioon, mille eesmärk on suurendada kaitset, takistades vastase igasugust õhutegevust ja selle toimet. Õhukaitse kasutab nii aktiivseid ja passiivseid meetodeid kui ka lendavaid ja maapinnal baseeruvaid süsteeme.
- Ära hoidma** (*prevent*) – vältima meid ohustava sündmuse või olukorra teket/asetleidmist.
- Äralõikama** (*isolate*) – eraldama vastase üksust ära toetusest, et piirata tema liikumisvabadust ja takistada teda kontakti võtmast teiste vastase üksustega.
- Ühinema** (*link-up*) – teostama oma üksuste kokkusaamist vastase kontrol-

litaval maa-alal.

Ühised punktid (*common points*) – keskkonnaanalüüsis ilmnenud tegurid, mida ülema planeerimissuuniste ja tema kavatsuse elluviimiseks kõik oma üksuse tegevusvariandid peavad täitma.

Ülema kavatsus (*commander's intent*) – selge ja lühike kirjeldus, mida üksus peab tegema ja mis tingimused looma lähtuvalt vastasest, maastikust, tsiviilpiirangutest ja soovitatavast lõpptulemusest. Ülema kavatsus esitab üheselt mõistetava soovitava lõpptulemuse, võtmeülesanded selle saavutamiseks ja operatsiooni/lahingu laiendatud eesmärgi.

Ülema kavatsuse kuvandamine (*commanders vizualisation*) – juhtimise osa, milles ülem pideva mõttetoiminguna kujundab olukorra ja probleemi mõistmise baasil potentsiaalset lahendust, luues endale sellest kujutluspildi. Kuvand sisaldab soovitatavat lõpptulemit ja üldist kavandit, kuidas üksuse abil seda saavutada. Ülema kavatsuse kuvand on plaanide ja käskude väljatöötamise aluseks.

Ülema planeerimis-/plaanimissuunised (*commanders planning guidance*) – suulised või kirjalikud nõuded staabile ülema ettekujutuse vormistamiseks tegevusvariantide plaanimisel. Ülema planeerimissuunised keskenduvad tegevusvõimaluste lahenditele ja peavad sobituma staabitöö toimingutesse õigeaegselt.

Ülesanne (*task*) – üksikvõitlejale või allüksusele selgelt sõnastatud ja mõõdetav tegevus, mille täitmine aitab kaasa üksuse põhiülesande täitmisele.

Ülioluline võime (*critical capability*) – vahend, millest sõltub raskuskeskme toime ja mis on oluline selle määratud või eeldatava(te) eesmärgi või eesmärkide täitmisel.

Ülioluline nõue (*critical requirement*) – tingimused, ressursid ja vahendid, mis on vajalikud, et üliolulist võimet saaks täiel määral rakendada.

Ümber korraldama (*reorganise*) – seadma üksust rünnaku jätkamiseks.

Ümberpaiknema (*deploy; move*) – paigutama üksust sõjatandri piires.

Ümbersõnastatud põhiülesanne (*restated mission*) – põhiülesande sõnastus, mille üksus ise endale koostab peale kõrgema käsu ülesannete analüüsi.

Üle andma (*handover*) – loovutama vastutust lahingutegevuse eest ühelt üksuselt teisele.

Ülema üliolulise teabe nõue (*commander's critical information requirement*) – teabevajadus, mis on õigeaegse otsuse tegemiseks väga oluline ja millest sõltub tegevusvariandi põhimõtteline valik või edu.

Ülesandekeskne juhtimine (*mission command*) – juhtimisstiil, mis püüab alluvatele edastada arusaamist kõrgema ülema eesmärkidest ja alluvate rollist plaanis, et võimaldada neile ülesande täitmisel suurt tegevusvabadust ja sobilikke ressursse.

Ületama (*cross*) – liikuma üle veetakistuse. See jaguneb kiir- ja ettevalmistatud ületuseks.